

दिवाळी १९९०
मोल रु० पंदरा

SUCCESS

*That's what Seminars, Sales Conference
Company meets and Refresher courses
aims at*

To achieve the best results
Companies
look out for the ideal venue

The Mandovi

We have everything to turn a Seminar into a soaring success.

- ✧ Ideal central location by the river side.
- ✧ Comfortable air-conditioned rooms, suites and halls to suit specific needs.
- ✧ Audio Visual aids, secretarial assistance and communication facilities.
- ✧ Relishing refreshments, gourmet meals for which we are rightly renowned.
- ✧ Prompt courteous service in the celebrated Mandovi style.

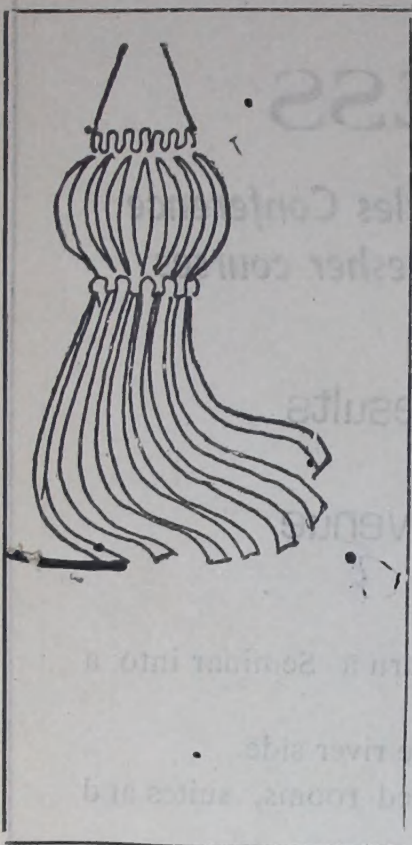
After all we have been turning seminars into a soaring success for over 3 decades.

**THE
MANDOVI
PANAJI.**

✧ Phone : 6270-4 & 4405-9

*The centrally located business/
holiday centre.*

Wishing
a Happy Diwali
and
Prosperous New Year !

Mr. Atul Jadhav

Managing Director
&
Managing Partner

**NEW ERA
HANDLING AGENCY**

12, Salkar Building (Moti Sadan)
1st Floor

Vasco - Da - Gama,

Goa - 403 802.

Phone : 3309 & 2554

*Wishing a
Happy Diwali
and
prosperous New Year !*

J. M. BAXI & Co.

6, BANK STREET, P. O. BOX No. 731

Bombay-400 023.

Steamship Agents and Stevedores

✱ Gram : 'BAXICO' (at all places)

✱ Phones : 253871, 258381
✱ Telex : 2549, 3439 & 4172 Bombay
220 Bhavnagar, 2765 & 7589 Calcutta
372 Cochin, 225 Jamnagar, 202 Kakinada
210 Kandla, 2526 & 3026 New Delhi, 243 Paradip,
2327 Vasco, 204 Veraval, 232 Vizag,
761 Bangalore, 416 & 626 Madras,
241 Mangalore, 284 Bhubaneshwar,
614 Ahmedabad.

Seasons Greetings
and
Best Wishes for
a Bright
and
Happy Diwali

M/s.
Kashinath Damodar Naik

CNF Agents and Main Dealers
For

✳ **Britannia Industries Ltd.,**

Makers of

Glucose, Circus, Marie, Cream Cracker, Snax, Nice, Bourbon,
Good day, Coconut Crunchy, Top and Pure Magic Biscuits
And

✳ **Cadbury India Ltd.,**

Makers of

Dairy Milk, Five Star, Gems, Eclairs, Break, Fruit & Nut, Caramel,
Kelish, Bournvita, Drinking Chocolate and Cocoa
And

✳ **Devika Beverages Pvt. Ltd.,**

Franchise holders of

Dukes range of soft drinks.

(Dukes Soda, Lemonade, Gingerade, Tonic Water,
Mangola and Tango)

For

Goa, North Canara, Sindhudurg & Ratnagiri

Seasons Greetings
and
Best Wishes for
a Bright
and
Happy Diwali !

- ▣ Kamat
Construction
Pvt. Ltd.
- ▣ Kamat
Real Estates
- ▣ Florex
- ▣ Hotel
Nova Goa

Indira Apartments,
Caetano Albuquerque Road,
Panaji - Goa - 403 001.

✻ Tel. : Off. 3629, 4963, Resi. 4037
✻ Tlx 0194/249 KAMS

IRRIGATION DEPARTMENT

GOVERNMENT OF GOA.

PARTICIPATES IN THE DEVELOPMENT OF THE STATE
BY EXECUTING THE DEVELOPMENTAL WORKS UNDER
WATER RESOURCES

Through construction of :

1. **Salaulim Irrigation Project.**
2. **Tillari Irrigation Project.**
3. **Anjunem Irrigation Project.**
4. **Command Area Development works in both
Anjunem & Salaulim Irrigation Projects.**
5. **Minor Irrigation Schemes such as Construction
of Bandharas, Tanks and Lift Irrigation.**
6. **Chapoli Irrigation Project.**

and

MANY OTHER SCHEMES UNDER WATER RESOURCES
DEVELOPMENT.

Issued by :-

Irrigation Department
PANAJI-GOA

जाग

दिवाळी आंक

१९९०

संपादपी :

वर्स : सतरा

रवीन्द्र केळेकार

आंक : सात

वावुरपी संपादपी :

सुमन्त केळेकार

दिवाळी : १९९०

वर्सुके मोल : रु. ४०-००

आंकाचे मोल : रु. १५-००

कथा, अंक-आंकी खेळ, नाटक बी ललीत साहित्य

अना म्हांवरो महाबळेश्वर सैल शीला कोळमकार नागेश करमली

बाबय देविदास अच्युत तोटेकार

विचारीक लेख

रवीन्द्र केळेकार दामोदर घाणेकार रमेश सखाराम बर्वे सुमन्त केळेकार

कविता

शंकर रामाणी प्रकाश पाडगांवकार परेश नरेन्द्र कामत रमेश घ. लाड

राम प्रभु चोडणेकार शशिकान्त पुनाजी भालचन्द्र गांवकार आर. रामनाथ

यन. सुहास शान्ती प्रभु तेंडुलकार सोनिया सु. शाह निलबा अ. खांडेकार

उजवाडावपी : सुमन्त रामचंद्र केळेकार, जाग प्रकाशन, प्रियोळ, म्हाड्डोळ-गोंय ४०३४०४

छापपी : एस. जे हुंद्रे, रवि मुद्रणालय, कडोलकर गल्ली, बेळगांव. ५९०००२ फोन : २३०७९

वर्सासनाचो दिवाळी आंक

वर्सासनावरी अदुंचो दिवाळी आंक भायर सरतना आमकां खोस भोगता आनी ते निमतान समस्तांक आमी परबीं दितात.

अदुंच्या आंकांत आमच्या वाचप्यां मुखार आमी वेंचीक साहित्य दवरिल्लें आसा. नागेशबाब करमल्यांनी रूपकारिल्लें मूळ कानडी बरोवपी 'आद्य रंगाचार्य' हांचें 'जनमे जया आयक' हें तीन आंकी नाटक, तशेंच देवदास बाबय ह्या कोंकणीत एक आंकी-खेळ बरोवपांत नांवारुपाक येवंक लागिल्ल्या तरनाट्यालो 'काष्णीणिचीं फुलां' हो खेळ वाचप्यांक मानवले बगर रावचोना.

ललीत साहित्याभितर अना म्हांवरो हांचो विडंबनात्मक लेख, महाबळेश्वर सैल हांची गांवगिरे जिणेचें चित्र आसा तशें उबें करपी काणी, शीलाबायलें 'बोरकार' हें व्यक्तिचित्रण-एकापरस एक सरस अशे लेख ह्या आंकांत आस्पावतात.

विचारीक लेखांभितर रवीन्द्र केळेकार हांचे विचार आनी रमेश बर्वे हांणी सांगिल्ले महात्मा गांधीचे जिणेंतले कांय प्रसंग वाचपासारके आसात.

ते भायर ल्हान व्हड कोंकणी कविंच्यो कविताय आयिल्ल्यो आसात.

'जाग' हें म्हयन्या-नेमाळें म्हण उजवाडाक येवंक लागत पसूनचो हो दुसरो दिवाळी आंक. ह्या वर्सा आमी पोरुंच्या खाशेल्या आंकांत दिल्लीं तशीं सदचीं सदरां ह्या आंकांत दिल्लीं नात. आनी ताचें सरूप थोडें भोव बदलुपाचो यत्न केला. 'जागा'न फाटल्या देड वर्सांत नवे वाचक निर्माण करपाचेर भर दिल्लो आसा. कोंकणी भाशेंतलीं नेमाळीं हे फुडें वाचप्यांच्या आधाराचेरच चलूंक जाय ह्या एका उद्दिष्टाचेर भर दिवन आमचें कारभारपण त्या मार्गान वाटचाल करीत आसा. वाचप्यांचो आनी बरप्यांचो आधार मेळ्ळेबगर हें काम केन्नाच फळादीक जावंक पावचें ना हाची आमकां जाण आसा आनी देखून तांच्या पालवाक आमी सदांच तिश्त रावतले हें सांगपाची गरज ना.

हें नवें वर्स सगळ्यांक-सुखाचें आनी उदरगतिचें वचूं.

- वावुरपी संपादपी

कथा सदूशिनारी अकस्मात भायरे पडटा तांची

— अना म्हांवरो

‘सदूचो खून कोणे केल्लो आसूं येता?’ करमचंदान दादूक विचारलें.
‘म्हाका दुवाव कोयसावांचो येता.’
‘कोण हो मनीस?’
‘चर्चील आलेमांवाचो शेजारी.’
‘तो कितें करता?’
‘ताचीं गोरवां आसात.’
‘सदूचें आनी ताचें वांकडें आसलें?’
‘आसुंये. फाटल्या आयनारा तो सदूक मेळूंक आयिल्लो. आपल्या गोरवांचेर एक कविता बरय म्हणटालो.’
‘मागीर?’
‘तांचें व्हडलें झगडें जालें. सदून ताका सांगलें, म्हाका तुज्या गोरवांचेर कविता बरोवंक येवची ना. कवितेक व्हड विशय लागता. मंत्र्यांभितर फकत दोतोर बाबोज्ञाचेर कविता बरोवं येता. ‘बाबोज्ञाचें खाड’ हो एक कवितेक सोब सारको विशय.’

ही कथा म्हाका दामोदर मावज्याले कार्मेलीन हे नवलकथेवेल्यान येवजली. ताचें अशें जालें: टी. व्ही. चेर करमचंद सिरियल लागिल्ले. तें पळेतना वाज आयिल्ल्यान हांवें कार्मेलीन वाचूंक घेतली. थोड्या वेळान करमचंदान खुन्याचो सोद लायलो. उपरांत हांवें कार्मेलीन वाचून सोंपयली आनी ही कथा बरोवंक घेतली.

कथेची सुरवात सदू शिनाऱ्याच्या मरणांत जाता... दनपारचो वेळ. सदू आपल्या घरांतल्या हॉलांत मरून पडला आनी ताचे कुशीक बसून दादू रडटा. अितल्यांत

करमचंद भितर सरता, आपलें असिस्टंट किटी हाका बराबर घेवन.

करमचंद आदीं सदूचे कुडीक पळेता. मागीर हॉलभर नदर भोंवडायता. उपरांत दादूक विचारता, हाचें नांव कितें?

सदू.

तुजें?

दादू.

हो तुजो कोण?

तें सांग कठीण.

म्हणचे?

घरल्यार भाव, घरल्यार शेजारी.

हांव समजूंक ना.
आमी दोगूय अकामेकांच्या शेजारा राव-
तात.

म्हळ्यार शेजारी.

पूण आमी दोगूय अकाच बापायचे भुरगे.

म्हळ्यार भाव.

तशें म्हणूंक मेळना.

कारण ?

सदूक आवयबापूय आसा. म्हाकाय आसा.
दोगूय वेगळेवेगळे. मजा म्हळ्यार, जांचीं
नांवां आमी बापूय म्हणून लायतात तांकां
आनी आमकां कांय संबंद ना. आमी
तिसऱ्याच अका मनशाचे भुरगे.

अजापूचशें !

तशें तें आमकांय दिसतालें. पूण आमच्या
आवयबापांयक केन्ना दिसलें ना.

करमचंदान परथून बारिकसाणेन हॉलांत
अक नदर भोंवडायली. उपरांत सदूची कूड
सांसपिल्लेवरी केली. हेवटेन तेवटेन हाल-
यली. तितल्यांत सदूचे मानेंतल्यान अक
बारिकसो कांटो पडलो. करमचंदान तो
काडलो आनी किटीक विचारलें, हो कसलो

कांटो ?

किटीन म्हळें, कल्लेचो.

करमचंदान दादूक विचारलें, सदून कल्ली
केन्ना खाल्ली ?

ताणे कल्ली खावंक ना.

मागीर हो कांटो खंयच्यान आयलो ?

त्या कांट्यान कोणेतरी ताचो खून केला.

करमचंदान मान हालयली. मागीर हात
वयर करून दोन बोटां आपल्या कपलाक
लायलीं. उपरांत त्या बोटांनी हवेंत घाव
घाल्लेवरी केलें. हे खुणेचो अर्थ 'तुजें
म्हणणें बराबर' असो आसलो जावंये.

सदूचो खून कोणे केल्लो आसूं येता ?
करमचंदान दादूक विचारलें

म्हाका दुबाव कोंयसावांचो येता.

कोण हो मनीस ?

चर्चील आलेमांवाचो शेजारी.

तो कितें करता ?

ताचीं गोरवां आसात. दामोदर मावज्यान
तांचेर कथा बरयल्या.

सदूचें आनी ताचें वांकडें आसलें ?

आसुंये. फाटल्या आयतारा तो सदूक

मेळूंक आयिल्लो. आपल्या गोरवांचेर अक
कविता बरय म्हणटालो.

मागीर ?

तांचें व्हडलें झगडें जालें.

कित्याक ?

सदून ताका सांगलें, म्हाका तुज्या गोरवां-
चेर कविता बरोवंक येवंची ना. कवितेक
व्हड विशय लागता. मंत्र्यांभितर फकत दोतोर
बाबोंझाचेर कविता बरोवं येता. 'बाबोंझाचें
खाड' हो अक कवितेक सोबसो विशय.

पूण कोंयसावांकडेन कल्लेचो कांटो
खंयच्यान आयलो ?

मुळांत तो नुस्तेकार तो कल्ल्यो विक-
तालो आनी तांचे कांटे अकठांय करून
पुरुमेंताक दवरतालो.

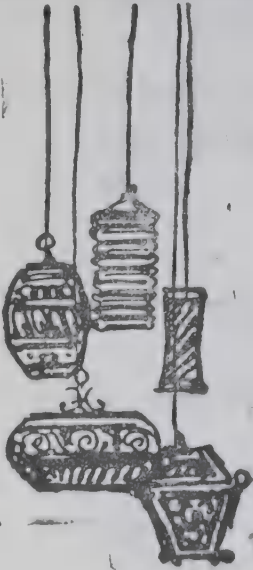
ताणे सदूक कित्याक मारलो ? फकत
ताच्या गोरवांचेर ताणे कविता बरयना
म्हळें म्हणूं ?

न्हय.

जाल्यार ?

ताका सदू हें नांव आवडनासलें म्हणून.

कारण ?

With best compliments from :

M/s.
P. D.
KUDCHADKAR

☐ Mine Owners and
Shippers of Manganese Ore

CURCHOREM - GOA.

✂ Phones : Off. 19 Resi. : 293

तो अंग्लिशवादी.

म्हळ्यार ?

सद्दू बदला ताचें नांव सॅडू आशिल्लें जाल्यार तें ताका भोव मानवतलें आसलें.

बरें सद्दूक मारलो त्यावेळार तूं खंय आसला ?

रादचे कुडींत.

कितें करतालो ?

सुंगटां घालून मणगणें करतालों. सद्दूक तें खूब आवडटालें. तें खातना ताची मांय मेल्ली म्हणून तो आत्र्यापयन्यान तिचो अगडास म्हणून तें खातालो.

अशें म्हणून बॉल्सांतलीं चार सुंगटां काडून दाडून करमचंदाक दिलीं. करमचंदान तीं किटीक दिलीं. किटीन ताका थंयू म्हळें आनी तीं आपल्या तोंडांत अडयलीं.

खून जालो त्यावेळार सद्दू कितें करतालो ? करमचंदान दाडूक विचारलें.

‘ माझ्या गोव्याच्या भूमींत ’ ही बाकीबाब बोरकारांली कविता पोपटाक शिकयतालो.

गायतालो ?

हय. बाकीबाबांवरी.

व्हडल्या आवाजान ?

बाकीबाब आपल्यो सगल्यो कविता अकाच सुरान आनी अकेच चालीर म्हणटालो ते तरेन.

अशें म्हणून दाडून बाकीबाबांली ‘ नंदालो पोर बाये भौच मस्तखोरऽऽ भौच मस्तखोरऽऽ ’ ही कविता म्हणूंक सुरवात केली. करमचंदान दोन बोटां आपल्या कपलाक लायलीं आनी खुणेन ताका ‘ वोगी राव ’ म्हळें.

करमचंदाक सद्दूची मूठ आंवळेली दिसली. ताणे म्हळें, सद्दूच्या गाण्यांत आडमेळ आयिल्लो जातलो.

हिय, ताका दोन फावट फोन आयिल्ले, दाडून जाप दिली.

ह्या फोनांची खबर अशी : पयले खेप फोन वाजलो. सद्दून घेतलो. पळेल्यार क्रॉस कनेक्शन. सोमनाथ जुवारकार मुखेलमंत्र्याक ‘ म्हाका तूं गल्फाक धाडटा काय ना ? ’ म्हण विचारतालो. दुसरो फोन मडगांवच्या महिला मंडळाचो आसलो. मंडळाची सेक्रेटरी सद्दूक विचारताली, ‘ सांजे हळडी-

कुकूम आसा. येता मूं ? ’ सद्दून हय म्हळें. फोन दवरलो आनी तो पोपटाक कविता शिकोवंक लागलो.

करमचंद परथून आपलीं दोन बोटां वयर करूंक वेतालो अितल्यांत किटीन ताका सद्दूचीं बोटां दाखयलीं. तीं शायेन भरिल्लीं.

करमचंदान दाडूक विचारलें, ह्या बोटांक शाय कशी लागली ?

दाडून म्हळें, तो पेनान कितेंय बरोवंक लागलो म्हणटकूच ताचे नाक, फाट आनी बोटां शायेन काळीं जातालीं.

पूण ताणे पेनान कितें बरयलें तें करमचंद सोदूंक लागलो. सोदतां सोदतां वणटीचे खुंटयेक लायिल्ल्या खोमसाच्या बॉल्सांत ताका अेक कागद मेळ्ळो. ताचेर सद्दून बरयल्लें : कदंवाचे अधिकारी खूब पयशे खातात. देखून मांगराचो प्रेस देंवला.’

सगळ्यांक सद्दूचे वेपारी बुद्दिचें कवतूक दिसलें.

करमचंद येवजणेंत पडलो. कांय खीण गेले उपरांत ताणे दाडूक विचारलें, सद्दूक छंद कसले आसले ?

— तो फाट करून गोंयच्या दूरदर्शनाच्यो कार्यावळी पळेटालो आनी सद्दां न्हातना चंद्रकान्त केण्याच्यो गुलाबी कथा वाचतालो.

— आनीक अेकाद्रो ?

— ‘ आदुल्या पाड्याक, गोदूलो चेडो ’ हें ताचें आवडिचें कवन न्हिदचेपयलीं तो वाज्जेर अडक्यो मारीत म्हणटालो.

करमचंद झडटी घेतना किटी सगल्यो गजाली आपले डायरेंत बरोवन घेतालें. तें पळोवन करमचंदाक चेव आयलो. ताणे दाडूक विचारलें, सद्दूचें शिकप कितलें जाल्लें ?

— तो बी. अ. मेरेन शिकिल्लो. बी. अ. चे परिक्षेक बसलो तेन्ना ताका अंग्लीशीच्या पेपरांत बाबू नायकाचें तोंड दिसलें. तो भियेलो आनी पळत सुटलो. आनी ताका लागून नापास जालो.

— सद्दूक कसलें दुयेंस बी आसलें ?

— ताचो दावो कान दुखतालो म्हणून दोतोरान ताका— दिसाक दोन फावट— सकाळचें च्या उपरांत आनी रातचें जेवणा उपरांत, पूण रित्या पोदार, रवीन्द्र

केळेकाराचें महाभारत वाच म्हणिल्लें. तें तो नेमान वाचतालो.

— हरशीं हो मनीस कसो आसलो ? गंभीर काय फकाणी ?

— मुळांत सद्दू हो गंभीर प्रकृतीचो मनीस. पूण चर्चील आलेमांव मुबेरमंत्री जाळा त्या दिसा सावन एकासारको तीन दीस तो पिसो कसो हांसतालो. उपरांत ताका ओश्रिपताळांत घालचो पडलो. ताच्या मेंदूचेर परिणाम जाल्लो. चर्चील ताचे खबरेक गेलो आनी ताणे ताका फुटबॉल शिकपा खातीर ११ हजार रुपये दिले आनी सांगलें, तूं बरो खेळशीत जाल्यार तुज्या नांवान गोंयचो सरकार अेक स्टेडियम बांदतालो. त्या दिसा सद्दू परथून सिरियस जालो.

तितल्यांत सद्दूची बायल—कावेरी— घरांत भितर सरली. दाडून करमचंदाकडेन तिची वळख करून दिली. तेबरांवर ती हांसली. उपरांत सद्दूची कूड पळोवन ती रडली. करमचंद मातसो भायर वचून येतां म्हणून गेलो.

कावेरी आनी किटी सद्दूचेर अुलोवंक लागलीं. कावेरीन किटीक सांगलें, दयानंद येवजणेखाल आपणाक सरकाराकडल्यान रीण मेळ्ळें ना जाल्यार आपूण जीव दितलों अशें सद्दू सदां म्हणटालो. तें ताका मेळ्ळें ना. म्हणून ताणे जीव दिलो जातलो.

थोड्यावेळान भायरसून येतकूच करमचंदान घराची झडटी घेवपाक नेटान सुरवात केली. ताका अेके आलमारींत सद्दूली अेक चीट मेळ्ळी. तीं ताणे कावेरीक बरयल्ली. ती वाचून करमचंदान कावेरीक प्रस्न केलो, तूं निकती खंय गेल्ली ?

— शेजात्रीकडेन.

— कित्याक ?

— तिचो बांळटेर काडूंक.

— तिणे तुका केन्ना आफयल्ली ?

— दोन वरांपयलीं.

करमचंदान हात वयर करून कपलाक दोन बोटां लायलीं. आनी सद्दूली चीट दाडूक वाचूंक दिली. दाडून ती देवाक गाराणे घालतात त्या आवाजान वाचूंक सुरवात

केली : ' म्हज्या बुशकोटाक दुतांव ना म्हणून हांव जीव दितां. कावेरी, हांव गेलां म्हणून मनाक त्रास करून घेवं नाका. म्हाका मरण आवडटा. दिसपट्टीं वर्तमानपत्रांनी जी. वाय्. मांडाऱ्याचीं पत्रकां वाचचेपरस तें खूब बरें.

कावेरी, म्हजी सगळी अिस्टेट तुका. फकत म्हज्या कोटाच्या बोल्सांत अेक तुतयो आसा तो गोवा कोंकणी अकादमीक दी. फुडेंफाटीं मराठी अकादमीचें आनी तिचें झगडें जालें जाल्यार सेक्रेटरीक ताचो अपेग जातलो. नायजाल्यार अकादमीन फुडेंफाटीं मनोहरराय सरदेसाय हांचें रामायण अजुवाडायलें आनी तें हारशांचे आलमारींत दवरलें जाल्यार ताचे कुशीक हो तुतयो सोबीत बरो दिसतलो.

कावेरी, तुजे धुवेचेर तुजें लक्ष ना. खलपाच्या लागशिलो नात्यांतलो अेक तवनास भुरगो तिचे बराबर भोंवता. तिका प्रेमपत्रां बरयता. फुडें फाटीं खलप अिलेक्शनांत पडलो जाल्यार तुजे धुवेन आपल्या त्या पारेंताचो विनयभंग केलो आनी देखून आपूण पडलों अशें तो म्हणटलो.

आनी मागीर सगळीं वर्तमानपत्रां आमच्या नांवान बोंब मारतलीं. अशे परिस्थितींत हांव आनीक कित्याक जगूं ?'

दादून चीट वाचून सोंपयतकूच करमचंदान किटीक म्हळें, ही केस सुटली.

सर कशी ? किटीन विचारलें.

- आयक. सद्दू दनपरां पुरो जावन घरा आयिल्लो आसतना कावेरीन ताका फोर्सान जेवयलो. ताका कल्ली खावंक घाली. आनी तो जेवतना ' परवशता कल्ली खाताऽऽ काटा गळां लागलाऽऽ' हें पद ती गावंक लागली. पद आयकतना सद्दूच्या ताळ्याक कांटो लागलो. अपरांत तिणे ताच्या नाकार तुतयो मारलो तेन्ना तो कांटो ताचे मानेंतल्यान भायर सरलो. सद्दू मरतकूच तिणे तो तुतयो व्हरून सद्दूच्या कोटाच्या बॉल्सांत दवरलो. आनी ताच्या नांवान हें फटीचें पत्र बरयलें. कावेरी जें पद म्हणटाली तें शेजाऱ्यांनी आयकलें. सद्दूचो किळांचूय आयकल्ली. दादू रांदचे कुडींत मणगणें करतालो. ताका भायर कितें जालें हाचो पत्तो नासलो. अपरांत कावेरी शेजाऱ्याचो

बाळटेर काडपाचें निमीत्त कहून घराभायर गेली आनी आपलोच बाळटेर काडून परतली. सद्दू कावेरीच्यो सगळ्यो भानगडी जाणा आसलो.

अपरांत करमचंदान कावेरीक म्हळें, कावेरी, सद्दूचो खून तुंवे केला. पुलीस तुका आतां धरूंक येतले.

कावेरीन मान सकयल घाली आनी ती रडूंक लागली. दादूचें तोंड अुकतें पडलें.

तितल्यांत किटीन करमचंदाक म्हळें, सर यु आर अे जिनीयस.

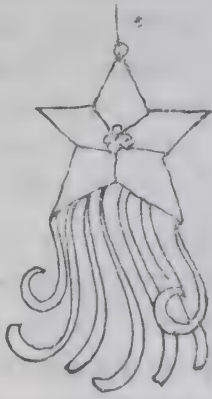
शट अप् किटी, अशें म्हणून करमचंदान हात बयर करून दोन बोटां हवेंत अशीं हालयलीं आनी किटीक घेवन तो गेलो- दुसऱ्या खुनाचे सोदीक.

- भुरग्यांत आनी जाणट्यांत फरक अकूच-

भुरगें आपणाक केन्ना फटयना.

• • •

With best compliments from :

**GOA BOTTLING
CO. PVT. LTD.**

✽ Regd. Off. : ARLEM,
P. O. Raia, Salcete-Goa - 403 720.

✽ Phone : 20837, 2081, 20724

✽ Gram : Goldspot, Raia

Post Box No. 344
MARGA - GOA - 403 601.

With
Best
Compliments
From :

S. V. Nadkarny

304, Damodar Chambers,
Dattatraya Deshpande Road,
VASCO - DA - GAMA, GOA - 403 802.

☎ Phone : 3176

* Residence :-

A-3, Lakshdeep Apartments,
Behind Roshan Mahal,
Swatantrya Path,
VASCO - DA - GAMA, GOA - 403 802.

☎ Tel. : 2037

सोपूतक्षमाण

— महाबळेश्वर सैल

अलका घराचीं दोन सोपनां देंवलें आनी ताणें म्हळें, 'आजी, ग्लासभर उदक दिता पिवंक ?'

'पूण बाय...'

'हांव जाणां आजी, दी तूं म्हाका उदक.'

सुशील वचून उदक घेवन आयलें. आजीन आपल्या हातांत ग्लास घेवन तो अलकाक दिलो. अलकान उदक घटघट घोंटलें आनी तें सडसडीत चलूंक लागलें.

फाटल्यान उलयल्लीं उतरां ताज्या कानार आयलीं. 'दारांत येवन उदक मागतल्याक हांवें कशें ना म्हणचें ?'

० ० ०

'हांव झुजामळार आसताना तूं एक फावट खबरेक गेल्लें खंय ?'

'हय.'

'चड हुसको जाल्लो म्हजो ?'

'हय. तुर्जाच यवजण लागिल्ली.'

'कित्याक म्हण ?'

'हांव नकळं.'

'हांवें तुजे वांगडा लग्न जावचें थारायलां.'

अलकान नदर वयर करून ताका खोलखोल पळेलें. लज, खोशी, भिरांत हाची एक आरास ताज्या दोळ्यांत सर करून लखलखली. पळेतां पळेतां ताजे सोबीत दोळे भिजून गेले आनी एक मोगाचो दरया तातूंतल्यान हुवारून आयलो.

अलका भोगूण्यात हुनहुन उदक घेवन आयलें तातूंत फाळो मिजोवन न्हिदिल्लेकडेन आज्जाले आंग पुसोवन काडूंक लागलें. हाताक मातशी चड हुनसाण लागतकीर आज्जान सट्कन् हात कुशीक काडिल्लेवरी केलो.

'बरो मुरे आज्जा तूं, सुद्धसुधत नाशिल्लेवरी पडून आसा आनी हुनसाण मात बरी कळटा तुका.'

अर्धांगान आज्जाली वाचाच गेल्ली. तो कितें उलयतलो ? जाणीव आनी नेणीव हांचेमदीं तो खंयतरी घुस्पतालो. भोंवतणची मातशीमातशी सुलूस लागताली पूण गात्रां अपंगूळ जाल्लीं. ताजी मोगाची नात अलका म्हण्यांत येतकीर एक परमळाची सांवळी हालिल्लेवरी ताका होलमतालें. पूण ताजें बरें मागूंक ताजो हातलेगीत वयर येनाशिल्लो. नात आज्जाकडेन सदांच आयल्योपयल्यो

खबरो उलयत रावताली. आज्जोच केन्नाकेन्ना नातीकडेन उलोवचें म्हण यत्न करतालो. जिबेक ताण दितालो. ओटां फडफडटालीं पूण उतर फुटनासलें. बेठीच लाळ भायर सरून ओटां भिजून वतालीं. दोळेंय व्हांवूंक लागताले. मगेर अलका ते अवळय पुसून काडतालें. आज्जाली अवतिकाय पळोवन न्हिन्नाळतालें.....

भुरगेपणांत आपणाक खांदार मारून

घेवन जत्रापेठांनी भोंवपी आज्जो, खाकोळांत बसोवन घेवन आपल्या भुरगेपणाचीं विजमितां सांगपी आज्जो, बाजारांतल्यान खाजूर हाडून लिपोवन दवरून एकेकच खाजूरवय म्हज्या हातार दवरपी आज्जो आज असो अपंगूळ कित्याक म्हण जालो ! हालींमेरेन बेस वरो भोंवतालो, कामकस्टय करतालो. एक दीस सांजचो येदी व्हडली शेंवट्यांची गाथन घेवन आयलो. ती आईल्या हातांत दिवन माडाअळचार हातपांय धुवंक म्हण गेल्लो आज्जो सोताभोंवतणींच धुवंक लागिल्लेवरी कांय खीण वयर सकल जालो. मगेर आंगणांतच कोसळून पडलो. हांवें आनी आईन हुयेल मारली. बागांत वावर करपी बाबा आनी पत्त धांवन आयले. ताणीं उखलून व्हरून भितर वाज्जेर घालो. बेगोबेग दोतोरक हाडून तपासल्यार ताणे सांगलें, अर्धागाचो खर धसको ! एक बाजू लळी पडल्या आनी वाचाय गेल्या. आतां आनीक उपाव चलचो ना.

तीन म्हयने जाले हे खबरेक. आज्जो हांथरुणार सास्टांग पडून आसा. इल्ली-

इल्ली जाण आसा पूण शक्तच ना.

पुसून काडिल्ल्या आंगार पोव मारता-मारतां अलका आज्जाक सांग, 'जाणा मुरे आज्जा, व्हडले तुळशीकडचें सुलोचना कल मुंबैसान आयलां. पयलीं कितलें काळें आशिल्लें रे तें. पूण आतां गोरें दिसता. बशीवेल्यान येदी व्हडली सुटकेस देवोवन घेतल्या. घव मात पयलींवरीच आसा येद्दोसो. तकलेर गोबोर मारिल्लेवरी वुरशे केंस आनी आंगार येद्दें व्हडलें झबरो कशें शर्ट घालां... आमगेलो कोंबो मुरे आतां महेशा खंयच्या कोंब्याकडेन झगडूंक धांवता. पयर ताणे महेशाल्या कोंब्याक कोंचून कोंचून धावडायलो. तांबडें शेकर फुलयल्यार रथांचो घोडो कसो दिसता आज्जा तो.'

अलका मदींच पिनर फासफिल्लेवरी हांसलें. लजेतलजेतशें ताणे आपलें तोंड आज्याल्या कानासरीं व्हेलें. 'आज्जा मुरे कालच श्रीकांताली चीट आयल्या. पिशावरी कित्याकितेय बरयता. लग्न जातकीर म्हाका खंय जवानालो डेस आनी चेपें घालून मिलिटरीचे बराकींतल्यान भोंवडावन

हाडालो. म्हाका खंय जवान न्ही म्हण कोण वळखचे नात. हांव कितें दादल्यावरी आंग-लोटांन दिसता रे आज्जा ? हांव कितलें बारीक ! म्हजे पोले वायलावरीच न्हय तर गोरपिट्ट. निम्माणे खंय तो 'ही म्हजी वायल' म्हण सगळ्यांक म्हजी वळख करून दितलो.' मदींच ताणे व्हडानगें म्हळें, जुजाच्या सरा-वाक वचना जाल्यार मुखावेल्या म्हयन्याक येतां म्हळां आज्जा.'

अलकान आज्जाक चयल्यार ताज्यो तोंडावेल्यो मिरयो थरथरतातग्यो दिसल्यो. दोळ्यांच्यो पातयोय भिजिल्ल्यो. 'हें कितें रे आज्जा' म्हणत ताणे एक फावट ताजें तोंड पुसून काडलें.

आज्जाली चाकरी सोंपतकीर ताणे कुशीन एका पुस्तकांत लिपोवन दवरिल्ली चीट काडली आनी तें ती घेवन वयर माळयेर गेलें. चीट उकती करून तातूंत दोळे रिगावन वसलें. एक एक वाक्य पर्थेपर्थें वाचतालें आनी मुरकुट्टालें. ल्हवल्हव तें फाटीं पावलें. आनी फाटल्या चितनांत गुल्ल जालें.

श्रीकांत हो पायणीचे वेलेवटेनच्या गवणें

सर्वोत्तम
सामग्री से
बनाई
हुई

मंगलूर
गणेश
बीडियाँ

धूम्रपान
कर्ता
इनको नहीं
त्याग सकते

नित्य की विक्री ८ करोड बीडीयों से अधिक है ।

मुख्य कार्यालय :

मंगलूर गणेश बीडि वर्क्स

विनोबा मार्ग, मैसूर- 570 005

दूरभाष 20241, 27172

तार का पता : 'अरोसा'

तिठयावेलो. शाळेक वतना, शेतांत चाव, उदक व्हरून पावयताना, उसाच्या घाण्यार केन्नाकेन्ना दिस्टीक पडतालो. काळसोच पूण लांब, घटमूट हाडांपेराचो. तो मोटवें खाकी कालसांव घालतालो आनी वयर हात नाशिल्लें धवें बनियान. ताजे खांदे, बावळयो, पायांच्यो पोटाच्यो निकतेंच तेल लावन घासून काडिल्लेवरी तुकतुकीत उठून दिसताल्यो. कपलाचे मदीच्यान तो केंसांत भांग काडतालो. ताजेन ताज्या गडगंज कपलाक, धारेच्या नाकाक आगळीच शिरवंतकाय लाबिल्ली. अलकाक दिस्त याद आसा, फाटीं एक फावट तो एक व्हडल्या आंब्या-रुखार कांय न्ही करून चडिल्लो आनी वेल्यान चोंबे भरून दोरयेवरवीं आंबे सकल देंवयतालो. वयर तेंगशेवेलें, खांद्याताळ्यांतल्यान दिस्टीक पडिल्लें ताजें धोड, शिटूक रूप ताजे तकलेंत घट्ट बसून आसा.

उपरांत तो दिस्टीक पडना जालो. मगेर कळ्ळें तो मिलीटरींत भरती जाला म्हण. पूण अलकाक व्हडलिशी उमळशीक नासली. ताजे शाळेचें निमाणें मेट्रिकेचें वर्स, आज्याल्यो काणयो, बाबाक, दादाक शेतांत चाव, उदक व्हरून दिवप हातूंतच गुंथून आसलें. गवणेतिठयावेलो कोण एकलो मिलीटरींत गेला हाजें ताका पडूंक नासलें. तो हांसुकुऱ्या चेऱ्याचो घटमूट तरनाटो अदींमदीं ताज्या दोळ्यांमुखार झळकतालो. पूण ताजेविशीं कसली म्हण भावना मनांत उदेनासली. बेटोच गांवचो तरीय परको पयसुल्लो कोणतरी !

मदीं कांय दोस तो रजेर आयलो. एकदीस अचकीत दारांत उबा. ताणे नीट पेन्ट बूट घातिल्ले. माथ्याक कसलेंतरी घमघम वासाचें तेल लायिल्लें. दारांत आशिल्ल्या अलकाक दिसलें हो घमघम हाजे कुडीचोय आसुंये. ताका पळोवन ताजी स छीत्र धांदळ. हांगाच लिपून बसूं काय दपून बसूं अशें जालें ताका. ताणे विचारलें, 'सैरू आज्जो आसा ?'

अलकान बेगीबेगीन वचून आज्जाक आफोवन हाडलें. बाबाय आशिल्लो. ते मगेर सालांत उलयत बसले. तो बेटोच पाचारूंक म्हण आयिल्लो. मिलीटरींतल्यान रजेर येतकीर गांवच्या लोकांक पाचारून वच्चे हो पूर्वापार नेमच आसलो.

अलका सालाच्या दाराआड उबें रावन ताका पळेतालें. तो जोखूनसो एकेकव उतर उलयतालो आनी दर उतराक दोळ्यांतच हांसतालो पयलीं तो खडबडीत काळसो दिस. पूण आतां नितळ तामसो गोरो दिसूंक लागिल्लो. तो उठून वचसर तें ताका बागलाआडच्यान बारीक तेळतालें. आई भितर आसली पूण ताजी भीड धरिनास-ताना तें बागला आड उबें आसलें. ताजे सुटिल्ले शर्टाचे वेले बुतांव ताणे केन्ना लावचेच न्ही अशें ताका दिस.

तो उठून गेलो आनी अलकाचे पांय धरतरेर तेंकिल्लेवरी जाले. ताका सट्टून उगडास आयलो, केन्ना ना तो मनीस दारांत आयलो आनी ह्या लोकान ताका उदक, चाव कितेंच दिलें ना ताणे आईक धमका-वनशें विचारलें 'आई, तुवें चावलेगीत करून दिली ना मुगे ताका ?'

'चाव न्हय उदकलेगीत पिवचो ना तो ह्या वरांत !'

'कित्याक म्हण गे आई ?'

आजो भितर येवन कात्याची दोरी वोळत थंयच बशिल्लो. ताणे म्हळें, 'हांव मांगतां, कित्याक म्हण तें. चारपांच पिळग्या-फाटीं तांचे आनी आमचे घरवडींमदीं सोपूतप्रमाण जाल्लो. एका सायलाच्या रुखाक लागून चार जणाल्यो वेंगो पावना जाल्लो हो राकेस कसो मळबांत घुशिल्लो रुख. कणकीकडच्या शेता धडयेर दोगांलेय शिमेर आशिल्लो तो रुख. ताका लागून दोनाय घरवडींमदीं खूब खूब झगडीं जालीं. एक दुसऱ्याच्या हड्डिचार बसून गोंवटी आंवळूक उठले. गांवच्या बुदवंतानीय जायतें समजायलें पूण हांचेर हावळ. कोण कितें आयकोन घेवंकच राजो नात. बुदवंतांक दिसलें आतां हांची मडीं पडले बगर रावचीं नात. निमाणे ताणी मण्णी काडली. देवळाचे घांटी पोनाक उबो रावन हातान नाल्ल घेवन जो कोण सोपूत घेत तो रुख ताजो. बुदवंतांक दिशिल्लें, हे अनमानतले, कचरतले आनी भियेवन सोपूत घेवंक फाटीं सरतले. जो कोणय खोटो आसत तो सोपूत घेवंक मुखार सरचो ना. पूण अशें जालें ना. एका फाटोफाट एकलो येवन देवामुखार

घांटीपोनाक उबो रावन ताणें सोपूत घेतलो. 'देवा तुजो प्रमाण, म्हारवा गिऱ्याचो, पुर्वजाचो प्रमाण, तो रुख आमचे घरवडेचो. ताणे मळ आमचे भूंयचेर रोमलां, पिळग्यां-पिळग्यो आमी ताजे हकदार.

'एकठांय जाल्ले लोक तयार जावन चयताले आनी वेल्यान शवें घालताले. देवळाचो गुरव कुशिक्या लाटचार बसून वांगी चयतालो. तो आनां तिडकीन उठलो. ताणें तो नाल्ल तांच्या हातांतल्यान ओडून घेयलो आनी तो देवळाच्या निमाण्या सोपनार आपटून फोडलो. मगेर तो भितर आयलो आनी ताणे सांवार आयिल्लेवरी घणू घणू करून कितलोसोच वेळ-सो घांट बडयली. मगेर पेरगांव घातिल्लेवरी ताणे हात हेळयत म्हळें, 'तुमी एक भश्ट नसट काम केला तुमच्या दोनाय घरवडींमदीं हाजेन फुडे सात पिळग्यो जेवणखाण सांघरसंबंद जावंचो ना. एक दुसऱ्याच्या हाताचें उदक तुमी पिवचे नात. तशें केल्यार तुमचें कूळ आनी मूळ नानपरचात जावन वतलें.

इतलीं कर्मी करूनय प्रस्न सुटलो ना. दोगांनय सापूत घेतिल्ले. रुखाच्या मुठार धावो घालूंक कोणच ताकले नात. उपरांत कांय वर्सांनी तो रुख उब्याउबोच सुकून मरून गेलो. इल्लेइल्लो मोडून पडलो. म्हज्या भुरगेपणांत ताजे व्हडलें करमें मूळ तितलेंच बाकी आशिल्लें. तें पळोवन लोक म्हणताले, येदो व्हडलो आनी इनलो जाण्टो रुख ह्या वाठारांत आनीक म्हण जालो ना. पूण पाड पडिल्ल्यान दोन घरवडी तोडल्यो.

'आतां हे खबरीक कितल्यो पिळग्यो जाल्यो आज्जा ?'

'कोणे हिशेब दवरला ? एक फावट जेवणखाण तुटलें तें तुटलेंच. आतां पळय, हांव, म्हजो पूत आनी निमाणे तुमी भांवडां. ह्योच तीन पिळग्यो जाल्यो. ताजे पयलीं कितल्यो पिळग्या देवाक खबर !'

'सात पिळग्यांचोच वादिकार न्हय आज्जा ?'

'हय तर. आतां कोणतरी मुखार सरून ही कलागत सांगोवंक जाय. पूण कोणाक धियाय आसा ? जो तो आपणाक बाइत म्हण भियेता. कुळांमुळांचो प्रस्न !'

अलकान फाफुडलेंशें करून म्हळें, 'बेठींच पिशेपणां.'

आतां मात अलकाक त्या मनशाविशीं एक आगळीच उमळशीक लागिल्लेवरी जाली. बेठोच तो पर्थोपर्थो तकलेंत येवंक लागलो. जेवणखाण नाशिल्लो मनीस खंय. पिशेपणांच !

तो रजेवेल्यान पर्थो गेलो आनी तें विसरून गेलें.

मगेर झांज वाजिल्लेवरी एक खबर आयली. पाकिस्तान आनी भारतामदीं सरादेर झूज सुरू जालां आनी तातूंत ह्या गांवचे तीगजण आसात. तातूंत एकलो श्रीकांत. अख्ख्या गांवार उमळशीक आनी हुसको हाजें एक सांवट पातळ्ळें कोणकोण तांच्या घराकडेन खबरेक वताले आनी हुसको उक्तायत कितेंकितें उलयताले. कोण खंय-च्यानतरी खबरांपत्र घेवन येतालो, ना तर रेडियोवेल्यो खबरो आयकतालो आनी गांवांत पातळायतालो. ह्या गांवाक तश्यो

झुजाच्यो खबरो नव्यो न्हो. फाटल्या एक दोन झुजांत ह्या गांवचे दोगजण मेल्लेलेगीत. म्हणच हें सांवट चड काळखें जावन पातळिल्लें. पयलीं झूज खेळून आयिल्ले लोक झुजाची इतलीं विजयतां सांगताले ताजेन लोकांच्या मनांत सामक्की उमळशीक आनी व्हडवीक. आतां ते झूज खेळपी तिगय एकानेक घरांतलेच गांवाचे पूत जाल्ले.

अलका ल्हवल्हव ह्या सांवटांत रिगलें. भिरांतशी, तोखणायशी. आनी सारक्की दुरदूर. चड करून श्रीकांताविशीं. सालांत बसून हांसूनसो जोखूनसो एकेकच उतर उलयतालो. इतलो धश्टपुश्ट मनीस पूण वागपांत कसली खबदळ नासली. तरीय दिस, ताज्या बळिश्ट बावळचाआड चेऱ्या-वेल्या हांशाआड एक आगळीच घटाय, धिटाय आनी तिडक दडिल्ली आसा. कोणे कितें वांकडें उलयल्यार ताका सटकन् तिडक मारतली अशें दिस.

एक दीस दनपरां तें उठलें. ताणे आंगा-

वेलो स्कर्ट पोलको झाडलोसो केलो. केंसा-वेल्यान फणी भोंवडायली आनी तें भायर सरलें. पायणींतल्यान आकाड्यांत आयलें. आकाड्यांत मातशें गणमणलें आनी श्रीकांताल्या आंगणांत येवन उबें रावलें.

तशें तें ह्या घरांत सामकेंच अनुळखें न्हय. श्रीकांताची एक भयण ताजेन शाळेंत शिकताली. दोगांय वाटेर मेळून जाय त्या फावट उलयत शाळेंत गेल्यांत. एक फावट तागेलें आईन ताका वाटेंत हटकून 'आगो तूं मदल्यावाड्यावेल्या रामकृष्णालें चेडूं न्हय ?' म्हण विचारिल्लें.

श्रीकांताली भयण सुशील ताका आंगणांत पळोवन धांवन भायर आयलें. 'खंय आयिल्लें गो ?' म्हणत ताका भितर घेवन गेलें.

घरांत आनीक कोण दोगजण बशिल्ले. ते श्रीकांताच्या आवयबापाय वांगडा हेरच खंयच्यातरी विशयाचेर उलयताले. अलका वित्तालें तशें घरांतलें वातावरण भोव

The Largest and Oldest Urban Co operative Bank of Goa
The Goa Urban Co-operative Bank Ltd.
 (Regd. Off. : Dr. Atmaram Borkar Road, Panaji-Goa)

W I S H E S

Its Share-holders, Depositors and Constituents
A VERY HAPPY DIWALI

: Welcomes you to our Branches at :

Panaji * Margao * Ponda * Curchorem * Vasco
 St. Estevam * Cavelossim * Assolna * Market * Mala
 Porvorim * Nagorcem * Baina * H.O Branch * Mapusa

* Pays 11% interest on Deposits for two years and above.
 ** Charges maximum 16½% interest on Advances

Financial Position As On 14-8-90

(Rs. in thousands)

Share Capital	20949	Investments	332251
Reserve Fund & Other Reserves	68145	Advances	393414
Deposits	597875	Working capital	794628

No. of Members 59,022

' We take pride in being partners in your progress and prosperity. '

हुसक्याचें नासलें. कालच श्रीकांताली एक चीट खंयच्यातरी नांव नाशिल्ल्या गांवच्यान आयल्या म्हण कळतकीर अलकाकय बरें दिसलें. मदींच कोणेंतरी ती चीट भितल्यान हाडली. ताजेवेलो पोस्टाचो शिक्को खंयच्या गांवचो म्हण ते पळोवंक लागले. पूण कोणाक कांयच कळनासलें. बरीच भासाभास जातकीर ती चीट कुशीक दवरून मगेर ते आनीक कितें उलोवंक लागले.

अलका सुशीलावांगडा कुशीक आंग वावडून बशिल्लें. मदींच तीं दोगांय कितेंतरी उलयतालीं. तांचें उलोवणें कान दिवन आयकतालीं. अलकाक ह्या घरांत पांय दवरतकीर बेंठेंच उबेंत रिगिल्लेवरी जाल्लें खरें. येदें व्हडलें सोग्याचें कापड न्हेशिल्ली आनी कपलार रुपयाघेदो कुकूम लावन तोंडांत घोंट घेतिल्लेवरी तोंडभन्न अवळ-पघळ उलोवपी, मदींच चेड्याच्या हुसक्यान देवाक पारायपी ताजी आई अलकाक मोव मानवली. बापूय मात खूबच उणे उलयतालो. उलयतालो तोवय पुराणांतले दाखले दिवन, तत्वगिन्यान सांगिल्लेवरी.

अलका मदींच 'येतां' म्हण उठलें.

'श्रीकांताचे आईन विचारलें, खंय म्हण आयिल्लें बाय ?'

'हांगाच, हांगाच आयिल्लें, आई. बेंठेंच !'

'बरें गो पोर म्हजें. खबरेक आयलां दिसतलें. ताजेपासत देवाकडेन मागात, धुवे.'

अलका घराचीं दोन सोपनां देवलें आनी ताणें म्हळें, 'आई, ग्लासभर उदक दिता पिवंक ?'

आई थंय बशिल्लेकडेन कांय वेळ अलकाकडेन पळेत रावली; अपुरबुद्द भुरग्याक पळेल्लेवरी.

'पूण बाय...'

'हांव जाणां आ, दी तूं म्हाका उदक.'

सुशील वचून उदक घेवन आयलें. आईन आपल्या हातांत ग्लास घेवन तो अलकाक दिलो. अलकान उदक घटघट घोटलें आनी तें सडसडीत चलूंक लागलें.

फाटल्यान उलयल्लीं उतरां ताज्या कानार आयलीं. 'दारांत येवन उदक मागतल्याक हांवें कशें न्हयकारचें ?'

अलका थंयच्यान भायर सरून पायणींत

देवलें आनी खीणभर सगळो गांव ताजे भोंवतणी घुंवक लागलो. शतमानाचो तो जड्डो सायला रुख मुळासान हुसटून पडला आनी ताजो पिशोभस्म जालां अशें ताका दिसलें. पूण कांय खिणांतच तें निवळलें आनी पांखावरी ल्हवपीक जालें. वाऱ्यार हुबतहुबत घरासरीं आयलें.

आजो दारांतच उबो आसलो. ताजे हुसक्यानशें विचारलें 'खंय गेल्लें बाय, तूं घरांत ना भायर ना; म्हजो जीव वयरसकल जालो.'

अलका बेंठेंच हांसलें.

मदीं स सात म्हयने गेले. झूबबीन सोंपून श्रीकांत रजेर आयलो. तो दर घराक पाचारुंक येवचे पयलींच जण एकलो ताचेसरीं वचून ताची खुगाली विचारून आयलो. बाबा, दाद बीन गेल्ले. आजो सांग, बाबा तांच्या घरांत पाडसा भितर वचना, पावळेत उबो रावनच उलोवन आयलो.

पूण अलका मात पर्थें तांच्या घरासरीं गेलें ना. पूण तें ताजो सुलूस घेतालें, ताजी वाट पळेटालें. ताका सोदत आकाड्यांत, पायणींत झाडाखाला उबें रावतालें. ताजो बुटाचो आवाज येतकीर धांवन धांवन आकड्यांत येतालें. तो पळोवन हांसतालो. जाल्यार धीट सारको दोळ्यांत पळेटालो. पळोवनच तोखेतालो. अलकाक दिसतालें ताणे उलोवचें, हांवेंय उलोवचें. पूण कितें उलोवचें खबर नासलें.

एक दीस आकाड्यांत उबें आशिल्लें पळोवन श्रीकांतान म्हळें, 'कोणाची वाट पळेता ? शिगम्यामेळ येवंक अजून कळाव आसा.'

'तूं शिगमो खेळून आयला तितलो पुरो !'

'सोबीत चेडवां अशीं हुशार आसतात म्हण हांव नकळें आशिल्लों.

'घटमूट दादले लेगीत हुशार आसतात म्हण हांव खंय जाणा आसलें ?'

बरेच दीस फक्कत वाट पळोवप. फक्कत नदरभेट आनी दोळ्यांत हांसप. भरिल्लो गांव. खिणाची मेकळीक नासली. फक्कत घुसमटमार.

एक दीस श्रीकांत बंदरार वचूंक वगतालो.

गरीवणेचें कितेंय नुमनें मेळना काय म्हण चंवक. देवळा मुखारच रस्त्यार अलका मेळ्ळें. अलकान ताका पळेलें आनी अवनीन पायांतली चाल काडून घेतिल्लेवरी जाग्यारच थारलें. दिव्याक दिपकल्या हरणावरी. दोळे सकल पूण ताका चरग गेल्लेवरी तें उबें आशिल्लें.

'खंय गेल्लें ?'

'पयर मावशी आयिल्ली. आयज गेली. तिका लांचीर बसोवन आयलां.'

'तुजेकडेन म्हाका उलोवंचें आसतें.'

'कितें ?' ताणे एक फावट भिवेत भिवेत चोंयवटो म्हेळलें. वयर देवळांत घुस्ते वा-जिल्लोसो, मंत्र म्हणिल्लोसो आवाज येतालो. पूण रस्त्यार मात सगळें सामसून आसलें.

'यो, आमी हांगा दीपमाळेमरीं कांय वेळ उबींच रावंच्या.'

अलकाची लवांनलंव फुलून आयली. मोव मोव रसमा वस्त्र अवळय कोणें आंगार उडयिल्लेवरी जालें. ताज्या गात्रांक एक आगळीव धीट उमेद भरली आनी पिपळा-पानांवरी पावलां उडयत तें ल्हवल्हव ताजे फाटल्यान गेलें; सामणाचें ताजे फाटल्यान वचूंक भायर सरिल्लेवरी.

दीपमाळेसरीं वचून खांब्याक तेकून उबें रावलें आनी ताका दिसलें; दीपमाळेच्या खांब्यावेले सहस्त्र सहस्त्र दिवे एकडम पर्जळूंक लागल्यात. पूण तो पर्जळपी उजवाड सोसूंक जायना जाल्लेवरी ताजी नदर मात सकलच आशिल्ली.

'हांव झुजामळार आसताना तूं एक फावट खबरेक गेल्लें खंय ?'

'हय.'

'चड हुसको जाल्लो म्हजो ?'

'हय ! तुजींच वितनां !'

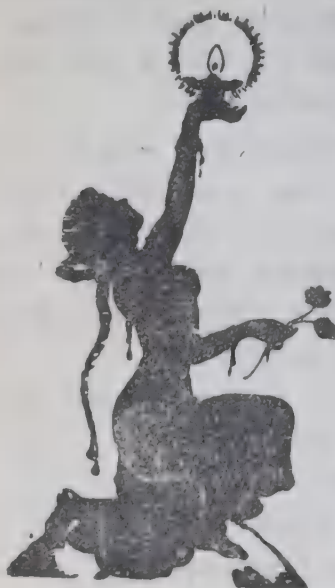
'कित्याक म्हण ?'

'हांव नकळें !'

'हांवें तुजेवांगडा लग्न जावंचें थारायलां.'

अलकान नदर वयर करून ताका खोलखोल पळेलें. लज, खोशी, भिरांत हाजी एक आरास ताज्या दोळ्यांत सरसरून लव-लखली. पळेतांपळेतां ताजे सोबीत दाळे

With
Best
Compliments
From :

TALAK

- ✱ Talak Homes & Estates
- ✱ Talak and Associates
- ✱ Ramraj Enterprises
- ✱ R. R. Constructions

CIVIL ENGINEERS,
BUILDERS & CONTRACTORS

'ASHIANA'

CCMBA, MARGAO - GOA. 403 601

भिजून गेले आनी एक मोगाचो दरया तातूंतल्यान हुंवारून आयलो.

‘तूं जाणां अलका. आमच्या घरवडीं मदीं सोयरीक संबंद जायनात; पूण ती कर्मी, म्हेळ फासकी मोडून उडयतलों हांव !’

‘हांवें ती केन्नाच मोडून उडयल्या.’ ताणें पर्थें एक फावट भित्रे नदरेन चौंयवटेन पळेलें. देवळाचो गुरव हातांत तांबयो आनी तकलेर पुजेच्या सामानाचो चोमो तकलेर घेवन देवळाचीं सोपनां देवतालो. अलकान ताकतिकेन म्हळें, ‘आतां तूं जें थारायता तें खरें. तुजेरच पातेवन दीस मेजपाचे आतां.’ तें सडसडीत चलूंक लागलें. इल्लें मुखार वचून ताणें फाटीं वळोन श्रीकांताक पळेलें, पांय रोमूनसो तो थंय थीर उबो आसलो. अलकाक बेटेंच दिसलें, तो आतां चार धेपांतच दोपमाळेचा खांबो चडून वतलो आनी तो तेंगशेवेलो म्हाल दिवो पेटयतलो !

आतां तें आकाड्यांत येनासलें, पायणींत देंवनासलें, खंयच्या झाडाआडय लिपनासलें. घराच्या दारांत उबें रावन पयस नदर लावन वाट पळेटालें. तो एक दोन फावट वाट वांकडी करून आंगणांत येवन गेलो. दारांतल्या तोरंगीचीं तोरंगां, मावळिगां तोखेत उबो रावलो. एक फावट तर ताणें ‘सैरुआज्या, एक तोरींग काडून व्हरतां रे ?’ म्हण एक तोरींग काडून व्हेलें.

अलका फक्कत थरथर नदरेन ताका पळेटालें. ते नदरेंत फक्कत मोग आनी आस्त. कितें थारायता हो !

तो रजेवेळ्यान पर्थो वचचे पयलीं निमाणो दिस्टीक पडलो तो कार्तिक पुनवेचे जत्रेक. देवळांत देवाच्या पायांकडच्या मानावेल्यान ह्या वर्सा एक व्हडलें झगडें उबें जाल्लें. तशें पोन्नेंच झगडें तें. पूण ह्या वर्सा ताका नव्यान उबाळ आयिल्लो. पुनवे दिसाक सकाळीं पांच वाड्यावेले पांच मानाचे अभिशेक जाताले. फाटलीं कांय वर्सा गांवांत एक नवोच वाडो उबो राविल्लो. ते आपणाकय मानाच्या अभिशेकाचो मान मेळचो म्हण झगडताले.

सांजची पालखी भायर काडताना ते लोक देवळाच्या दारांत हातांत डाणे घेवन येवन खडदार उबे रावले. पालखी कशेच भायर काडूंक दियना जाले पालखी खांदार

घेतिल्ल्याचे खांदे वळोन आयले. ते आर्थेपर्थे खांदे बदलताले. पूण कुशीक सरूंक ते तयार नासले. गांवचो लोक पालखेच्या येवकाराक हातांत तळय घेवन आनी आरती पेटोवन वाट पळेटाले. पूण पालखीभायर सरनासली. मदींच व्हडव्हडान भासाभास आनी धपकावण्यो. लोकांक दिसलें आतां हांगा देवळाच्या दारांत रगतपात जालेबगर रावचो ना !

श्रीकांत कितलोसोच वेळ हातांत अब्दागीर घेवन पालखेमुखार उबो आशिल्लो आनी वोग्गी चयतालो. मदींच तो रागान आकांताचो झिडपलो. अब्दागीरे वेलें वम्त्र काडून ताणें पालखेंत उडयलें. आनी तो अब्दागीरेचो दाणो पालखेमुखार तरसाद कशी हेळयत ताणें गरड मारली, ‘खंयच्या मांयचो पूत येता आतां चवया पालखी आडोवंक ! चला रे काडात पालखी भायर !’

तो कदीमकाळाचो खर्णवीर कसो दाणो उबलून पालखेमुखार उबो आसलो. आनी गरडय तसोच मारतालो. ताका खरोच राग आयला काय ताजेर अवसर आयला कांयच कळनासलें. सगळे लोक तटास. पालखी आडोवंक आयिल्ले ते लोकय गळतिल्ले-वरी !

तेन्ना खरीच पालखी आडमेळे नामताना भायर सरली. आनी गांवची भोंवडी करीत आवळवनाक वचूंक गेली.

अलका आज्याल्या बावळ्याक घट धरून पयमुल्ल्यान सगळें तगासून पळेटालें. ताज्या म्होंव्या काळजांत येदें व्हडलें ल्हार उठलें तें ताज्या हड्ड्यांतय धरना जालें. तें उसळून पडिल्लेवरी आज्यार लखलें.

‘आज्या, ताका आडावचो न्हय रे कोणे ?’

‘ताका कोण आडावतलो बाय ! उजा केण तें !’

तो रजेवेळ्यान पर्थो गेलो आनी ताणे अलकाक आपले भयणीवरवीं एक चीट बरयली.

‘तूं आमच्या गांवचे अपरूप धन. तुजेली सोबितकाय आनी निर्मळकाय हांव आनीक खंय पावंक दिवंचां ना. म्हालवज म्हजो

समजून तो मेळोवंक झगडतलों. आडमेळे खर आसात. तुजो सांगात मेळ्ळ्यारच हांव ते हुपूंक तांकतलों. तुजो सांगात ना जाल्यार मात हांवय सोंपसलों.’

अलकान बेगोबेग जाप धाडली, ‘हांवय तुकाच तिस्टता. हो एकच जल्म न्हय घडये फाटले कांय जल्म हांव तुका रावतां. हांव तुजे फाटल्यान काट्यांकुट्यांचे दोंगर माणयत आनी रेंवटांत लेगीत पावलां उदेयत येतलें. पूण हांव एक भित्रें आनी मोव मनाचें सादेंमुदें चेडूं. तुजेरच पातेवन हांव आसां.’

अशोच आनिकय कांय चिटयो आयल्यो आनी गेल्यो. मोगाच्यो, फुडाराच्या हावे-साच्यो आनी हूमक्याच्यो. हाजें सोंशाकाळीज सदांच आकुळपिकूळ. तर ताणे हाका सदांच घटाय दिवप.

पूण तें वर्सां वायट आयिल्लें. बाबा जोत बांदून शेत कसताना एक दीस एका कोणगार जोत घुंवताना बैलांच्या खांद्यावेळें जू कट करून मोडलें. हें भोव वायट ! आतां जोत गोठ्यांत दवरून घेवंक फावना. तशें केल्यार घरांत घवार ना तर बायलेर जिव्यावेलें संकस्ट येवंक येता. तें जोत रोखड्यारोखडें विकलें आनी दुसरें हाडलें. दुसरें, बैल तशे धस्टपुस्ट आशिल्ले पूण तप्तलो एकलो जोताक बांदतकीर तंटे करतालो. मदींच मानेवेळें जू उडयतालो आनी आडवो अडून उबो रावतालो. मगेर ताजे फाटीर रोतां घालचीं पडतालीं. बाबा भोव तिडकतालो. केन्ना केन्ना घरांतय राग काडतालो.

शेत कणशेच्या वेळार मोगाच्या पावसान दड मारली आनी पोटुगे पोंटांतच सुका गेलो. भायर पडिल्लें कणसय धड नामतें. सगळो पोल. दाद शेतांतल्यान वचून भोंवन येतालो आनी खुबळसो म्हणतालो, पूर्वचाराचे नेम नीत मोडून भरश्ट कामां जावंक लागलीं म्हणतकीर हें अशेंच जावपाचें ! मगेर मावशीय दादल्या सुरांत सूर मेळावन म्हणताली, कितल्या पिळग्यांचो दंडक मोडूंक उठलां हें बाय ! ह्या घराच्या मुळार मर पडलेबगर रावंची ना !

खबर गांवांत सारक्की पातळिल्ली-ताच्यो चिटयो सारक्यो येतात, वयनात. ती दोगाव दोपमाळेच्या खांद्याखाला उलयत बशिल्ली.

एक दुसऱ्याक पळेतकीर हांसतालीं, मोड-तालीं, मुरकुट्टालीं. श्रीकांत आतां ताका धांवडावन व्हरून ताजेकडेन लग्न जावपाचो आसा. एक ना दोन ! एकलो तर हड्ड्यार हात मारून अशेंच सांगतालो, तीं दोगांय चिंचेदोंगुल्लेतले झिलींतल्यान भायर सरून येताना हावें म्हज्या दोळ्यांनी चयल्लें.

आशी ताका पर्यीपर्यी मितरबीन आफोवन व्हरून विचारताली, 'कितें जाल्लें गो ? कितें म्हणिल्लें ताणे, कितें केल्लें ?'

'कांयच ना मे आशी.'

'चिटयो दाखय पळोव्यां.'

'चिटयो दाखोवंचें ना हांव !'

'बाबा आतां तुजें बेगीनचालन करून उडयलेबगर रावचो ना. भुरगोय सोदता तो.'

'हांव मणय उखलून घालतलें ताजे तकलेर. कोण मुखार सरता पळेतां म्हजे-वांगडा लग्न जावंक.'

सांवारच आयला बाय तुजेर. त्या श्रीकांतान कितें गोड खावयलां तुका देवाक खबर ! तुका सांगतां. तुजो बाबा काल म्हण,

ताजे मावसभयणीलो- जयश्रीलो चेडो जयवंत आसा म्हण...मामलेदार आफिसांत क्लार्क आसा तो.'

अचकीत रडिल्लो सूर काडीत अलकान म्हळें, 'हांव लग्न जावंचें ना मे आशी. म्हाका लग्न करूं नाकात तुमी !'

आजो मात कांयच उलय नासलो. फकत ताजेकडेन पळेतालो. मोगान, चुरचुर्यान आनी केन्ना ममुरखोच हांसत.

अलकाक दिसतालें शेवटा आज्जो म्हजे-वटेन उबो रावतलो. आज्ज्याकच मुखार करतलें हांव.

ह्या दिसांनी आज्ज्याक कितें जाल्लें कळना. पयलीं तो दर तीन दिसांनी म्हाल्या-कडेन वचून खाड काडून येतालो. पूण आतां पंदरा दीस जाले तरी तो तसोच भोंवतालो. पिकिल्लें खाड, देविल्ली, बागवल्ली कूड, कवळिल्ली कात हाजेन तो कदीम काळांतल्यान उठून आतांच आयला अशें दिस. बेठोच भोंवड्यो मारतालो, बागांतल्यान, देवळा-कडच्यान. जाल्यार बंदरार वचून नुसतें घेवन येतालो. दीसभर वासरेंतल्या वल्लेरार

दोळे धांपून पडून रावतालो.

'आज्जा, कितें जालें रे तुका ? बरो ना ?'

'आसा. पिकिल्लें पान एक दीस झडपाचें.'

अलकाल्या दोळ्यांत दुक्कां उबीं रावलीं आनी पेल्यांर सळकन्न देंवलीं. ताका दिसलें, आज्जाक सगळें एक फावट सांगून उडोवचें. पूण तें भिडेलें, कवरलें, लजेनशें वोगी उबें रावलें. आज्जाक घडये सगळें खबरय आसत. खबर नाशिल्ल्याचें नाटक करून तो म्हजी परिक्षा पळेता काय कितें ! कितें आसत आज्जाल्या मनांत ! आज्जा, तूंवय मानता रे तो सोपूतप्रमाणाचो बादिकार ? पूण आज्जा, तांच्या त्या झगड्याचें, दुस्वासाचें वजें म्हज्या आनी श्रीकांताच्या माथ्यार कित्याक रे ? आज्जा, तुज्या मनांत कितें आसा तें सांग रे, असो बेस्टोच वोगी-वोगी रावं नाका. म्हाका भिरांत दिसता. हांव जाणां, ह्या संगरांत आशी, दादा, मावशी कोणच म्हजे फाटल्यान रावंची ना. फकत म्हजो आज्जो म्हजे फाटल्यान उबो रावतलो ! म्हजो आज्जो म्हाका ना म्हणचो ना. म्हजेखातीर सगळ्यांकडेन

Wishing a
happy Diwali
and
prosperous New Year !

Agencia Ultramarina Private Ltd.

(Broker-Members of the Baltic and International Maritime
Conference - Copenhagen - Denmark)

✻ Regd. Off. : Swatantrya Path, P. O. Box 42
VASCO-DA-GAMA (India)

✻ Tel. : 2423 & 2397

✻ Telegrams : 'AGENMAR'
VASCO-DA-GAMA.

✻ Telex No. : 0191-234 AUL IN

अगडें माणटलो तो. आज्जा, तूं मानतारे हो बादिकार ?

पूण आज्जा, कितें जालां तुका ह्या दिसांनी ? पलतडच्या तारवाची धडयेर बसून वाट पळेत राविल्लेवरी नदर पयस कित्याक लावन बसला ?

मदीं कांय दीस काळाचे धारेंत व्हांवन गेले. खतखत्या उदकार फुलां आयिल्लेवरी काळजांत मोगाचे उमाळे ! ताटातुटिचे जीव कांचवेन उडोवपी उतळताप ! तातूंत अख्खो संवसार आपणाआड कटकारस्थान करूंक रावला अशें दिसता. कोण हांसतात, फुतफुततात तें आपणाविशींच अशें दिसता. त्या म्हाताच्या सायलाची आनी सोपूत प्रमाणाची खबर पर्थी ताज्जी जाल्या. जेवण खाण चडच पयसावलां.

आज्जा, तूंय कित्याक मौनरूप कांवरून बसला ? त्या फुलांच्या सरांत हातपांय बांदून घातिल्ले राजकुंवरेची आनी घोडचार बसून येवपी राजकुंवराची काणी पर्थी एक फावट सांग रे म्हाका ! मगेर हांवय सांगतां तुका म्हज्या मोगाची खबर.

एक दीस आज्जो अचकीत अर्धागाच्या धसक्यान हांथरणाक शेंवटलो आनी ताजी मोगाखबर आज्जाक सांगचीच उरली.

आंगणांत पडतकीर आज्जो धांवन आयिल्ल्या बाबाक, दादाक कितेंतरी सांगूंक सोदतालो. पूण यत्न करूनय ताज्या तोंडांतल्यान उतरच फुटलें ना. बेटेंच ताणे आं आं केलें आनी तोंड वांकडे तिकडें जायत गेलें. कितें सांगूंक सोदतालो आजो ?

आजो हांथरुंगार पडतकीर म्हयनो देड म्हयनो बोवाळांतच गेलो. ताजे उपचार, ताजेविशीं दुख्ख, चुरचुरे आनी उशासरीं बसून रडप. मगेर सगळ्यांनीच मानून घेयलें, आतां काय आज्जो बरो जावंचो ना. पूण मर्ण केन्ना येतलें, कितलो तेंप हांथरुंगार पडून रावचें पडतलें हाजेविशीं मात कोणाक कांयच कळनासलें.

पळोवंक आयिल्लेबीन म्हणताले, 'तो रुमडीकडचो गणबा सारकीं स वर्सां हांथरुंगार पडून आसलो.'

'तो जाणटो नासलो रे; हो कितलो जाणटो !'

'तरीय हांव सांगतां वर्स देडवर्स काड-तलोच सैर आज्जो.'

'एक दीस दाद व्हडान बाबाक सांग,' अलकाचीं कर्तुबां हीं. तें मुळार उठलां ह्या घराच्या. एकदीस तें तांगेर वचून उदक पिवन, गोडाकुडको खावन आयिल्लें खंय. गांवचो सगळो लाक जागां.

अलका बागलांत उबें रावन आयकतालें. ताणे मनांतव म्हळें, 'गोडाकुडको आनी खंयच्यान हाडलो हाणे ?'

जयश्री मामी कारण नासताना आज्जाले खबरेक म्हण तीन फावट आयली. अलकाक पळोवनबी ती मुमुखीच हांसताली. एक दीस तिगेले चेडो जयवंतय कसलें तरी नीव करून आयलो आनी एक दीस रावन गेलो. तो अलकाकडेन उलोवंक आशेतालो. बेठोच म्हऱ्यांतल्यान पासयो मारतालां. पूण बिजूड. एक उतर फुटनासलें ताका. ताज्या खाडाक, मिशांक एक केंस नाशिल्लो. गुळगुळीत बायलकुरो चेंरो पळोवन तर ताका मळ-मळून आयलें. म्हजेकडेन लग्न जावंक सोदता बायजण, तुजे तकलेर मणय घालतलें हांव !

घरांतली येणावळ एकदम बरी आसली. एका पाड्याक नाल्लांची मांगरायेदी रास पडताली. हाज्यानच बरो भुरगो ते अलकाक पळोवन दिवंक तांकताले. पूण ताचो एक हिकमत आसली. तांचे शेतांभाटांचे जायते तंटेबीन चलताले. जयवंत मामलेशार आफिसांत क्लार्क आशिल्ल्यान फाल्यां ताका जाय तो लाव जावं येतालो. जयश्रीमामियेलो तर दोळो पयलींपसूनच अलकार आशिल्लो. आपल्या वर्गणांत पयलेंच मेट्रीक मेरेन शिकिल्लें रुपेस्त चेडूं आपल्या चेड्याक मेळचें म्हण तिका दाटून दिसतालें.

बाबा, दाद, मावशो आजीबीन वासरेंत बसून अलकाच्या लग्नाविशीं कितेंतरी थारयतालीं, भासाभास करतालीं. अलका अचकीत भायर आयलें आनी ताणे म्हळें, 'बाबा, हांव लग्न जावचें ना इतले बेगीन... !'

बाबा आनी दाद दोगय सट्करून उठून उबे रावले. बाबा रागान ताज्या आंगार धेंगशेत आड्डलो, 'होसमार हांगासलें. कुलक्षय करूंक उठलां आनी वेळ्यान तोंड

वयर करून उलयता ? तुका मांगतां, तो जेवणखाण नाशिल्लोच म्हण न्हय. हरशींय आमी मिलिटरीवाल्यांक चेडूं दिवंचे नासले. मोग करून लग्न जावंक हे कलवंतालें घर न्हय.'

अलका वोगी भितर गेलें आनी आज्जाल्या हडुचार पडून हावेऱ्यांनी रडूंक लागलें, 'आज्जा, तूं तरी कितें सांग रे तांकां !'

तें उठलें आनी लग्नाची ही खबर वेगो-बेग श्रीकांताक चीट बरोवन कळोवची म्हण तांगेल्या घरा वचूंक गेलें. सुशीलाकडेन ना जाल्यार तांगेले आजीकडेन उलोवन चीट बरोवंची.

'आजी, ते म्हणलें लग्न करूंक सोदतात. हांवे तर श्रीकांताक उतर दिलां. हांव चीट बरोवन कळयतां ताका. वेगावेग धांवन यो म्हणतां.'

आजी गंभीर जावनशी. कांय वेळ वोगी बसून रावली. एतल्या वेळांत अलकालें काळीज सामकें वयरसकल. आजीन म्हळें, 'काल चीट आयल्या तांगेली. झुजाचे कसलेतरी व्हड कवायतीखाती ते पयसुल्ल्या गांवांत वचूंक गेल्यात. तीन म्हयने चलतली खंय ती कवायत. त्या तीन म्हयन्यांत ताका कशेंच येवंक मेळचें ना.'

अलकाचेर आकांत. 'हांव चीट तरी बरोवन पळेतां आजी.'

'कांय बरोवं नाका ताका. आदींय तक-लेन तापट मनीस तो भिरीक जाल्यार कित्याकितेंय करीत. तसोच फौजेंतल्यान धांवन आयल्यार माणमुकी आमा ? फाटीं कीराबागांतलो कोण एकलो फौजेंतल्यान धांवन आयिल्लो; दोन वर्सां दोंगरांत वचून लिपून बसतालो. शेवटा धरून व्हेलोच ताका पोलीसांनी. तुका आनीक एक सांगतां, फौजे-तलो मनीस तो. सदांच ताच्या हातांत भरिल्ली बंदूक आसता. जिवाचें कितेंय बरें वायट करून घेत...'

अलका सामकेंच गळसणलें. धुंवळ येवंक लागिल्लेवरी तें थंयच बसलें. सुशीलान वेगो-बेग मुखार येवन ताका थातरून धरलें.

'सुशीला, पाप्या उदक तरी इलें हाड गो !' सुशीला वेगीवेगीन वचून उदक घेवन आयलें.

‘आजी, म्हाका इल्लो गोडाकुडको दिता?’

आजी ताजेकडेन कांय खीण पळेत रावली. मगेर मोन्यानच उठली आनी भितर वचून गोलियेंतल्यान गोडाकुडको घेवन आयली. अलकान गोडाकुडको खावन वेल्यान उदक पियेलें.

‘वतां आजी,’ मेल्ल्या पांयांनशें तें सोपनां देवंक लागलें.

‘आजीन म्हळें, हें लग्न आडावन धरल्या-रूच कितेंय जायत. तो एक फावट आयलो म्हणटकीर भिरांत ना. सगळ्यांमुखार घरांत वचून तुका उखलून लेगीत हाडात तो.’

अलकाक दिसलें, आतां खुंय कित्याक अर्थच ना. ते तर सगळे म्हज्या जिवार उठल्यात. आतां म्हजें मर्णच खरें. पूण जीव दिवपाची तरी धिटाय म्हजेकडेन खंय आसा? हांव अशें भिन्न म्हणच म्हाका ता घीट श्रीकांत भोवभोव मानवल्लो.

तें परक्याच्याव कोणाल्या तरी घरांत घुसचें तशें घरांत आयलें. बाबा वत्तेरार बशिल्लो. आनी ताका बारीक पळेटालो.

आजीन दारांत येवन विचारलें ‘खंय गेल्लें गो?’ तें आजीचेर सटकून धंगशेलें, ‘तुका कित्याक जाय?’

बाबा मात कांय उलयलो ना. आजीकडेन पळेत हय न्ही सो हांसलो. भुरग्यालो हट तो. हातांत खेळणे दितकीर निवळटलो, अशींच कांय ताजीं चितनां आसुंयेत.

अलका भितर आयलें आनी आज्जाल्या पायांसरीं बसून रावलें. ‘म्हजें कोण्णाक पडूंक ना आज्जा. श्रीकांताले आईक आपल्याच चेड्याचो हुसको. हांवें ताच्या हाताचें उदक पियेलें म्हण तूं शीक जालो आज्जा? हावेंच उदक पियेल्लें. कितेंय वायट म्हाकाच वादपाचें न्ह. खरेंच, कितेंय वायट बाबून हांव आतांच मरूं रे आज्जा.!’

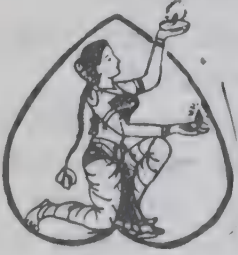
अलकान आज्जाक पळेलें, तागेलें दोनय हात पडिल्लेकडेनच थरथरिल्लेवरी हालताले. तो कितेंतरी उलोवंक पळेटालो आनी ताजी जीव ओटां आं आं करून एकेच वटेनशीं वांकडीतिकडीं हालतालीं. अशें करताना ताका भोव कसट भोगताले आनी ताका लागून चेंब्यावेल्यो मिरयो खोल जाल्ल्यो.

पूण एक उतर फुटलें ना ताका. बेडीच तोंडाच्या एका कोनशांतल्यान लाळ मात गळूंक लागली आनी चेंरो घामेन भरून गेलो. अलकान बेगीबेगीन उठून ताजें तोंड पुसून काडलें. आंगापोनांतलें हाथरुण मिरयो पडून कवळिल्लें. ताणे आज्जाक मातसो कुशीर घेवन तें ओडून नीट केलें. उपरांत भितर वचून तें चाव घेवन आयलें. चमच्यान इल्लीइल्ली चाव आज्जाच्या तोंडांत घालूंक लागलें. आज्जाल्या चेंब्यावेल्यो फक्कत शिरो हालताल्यो आनी तो खूबखूब कितें सांगूंक सोदता अशें दिसतालें.

आतां मात घराक खरेंच लग्न घराचें रूप येवंक लागिल्लें. म्हूर्त धरिल्लो आनी पत्रिका छापूंक उडयिल्ल्यो. लग्नाचे कपडे, हेर म्हालमतो येवंक लागिल्लो. भायर लग्नाचो हो बोवाळ आनी अलका भितर आज्जासरीं जाता तितलें बुरशें, पारोशें जावन बशिल्लें. आयच्यान फक्कत णव दिसांनी लग्न. पूण अलकाच्या चेंब्यार मात सुतक.

मदींच आजी ताका हाडिल्लो शालू

With best compliments from :

M/s.
Keni Brothers

✽ Dealers in -
Motor Spares, Tyres & Tubes
Govinda Building,
Mahatma Gandhi Road,
PANAJI - GOA - 403 001.

With best compliments from :

The people to see for
✽ **Lables & Cartons**
D. M.
Nadkarni & Sons

Near Head Post Office,
MARGAO - GOA - 403 601.

✽ Phone : 22082

दाखोवंक आयली. अलकाच्या चेंब्यावेली मिरी हाल्ली ना. आमीन 'बरो दिसतलो बाय तुका' म्हणत ताज्या आंगासरीं पालव लावंक केलो. अलकान हेंस करोत आपलो हात फाफुडलो. ते सरी शालवाचो एक शेव आज्याल्या 'म्हेळे' आयदनांत पडलो. अशी रागान आडली, 'राव, माज जिरतलो तुजो. बरी न्ही हीं अवलक्षणां. बायल चेडवाक सोबनात.'

मगेर आमी एकदम म्हऱ्यांत आयली. तिणे म्होंव्या आवाजांत म्हळें, 'अशें कितें करता गो बाय ? आठ दिसांनी लग्न तुजें. मातशें हांसून खेळून राव. ना तर फात्यां आमच्या मनाक लागून उरतलें.'

आमीच्या ह्या मोव मोगाळ उलवण्यान अलकाच्या दोळ्यांत एक दुक्काचो थेंबलेगीत उबो रावलो ना. ना म्हणपाक ताणे आमी-कडेन उबगल्लेवरी पळेलें.

बाबा रातचो दादाक सांग, 'हांव फात्यां प्रेसांत वचन पत्रिका घेतां आनी व्होंवळीकेक सुटतां. आमचें वर्गण व्हड. पोळ्यांमेट धरून अणशेचो घाट मेरेन सोयरे. दोन तीन दीस लागतले व्होंवळीकेक. तूं घरांतलें पळवा घे.'

फात्यापाराक आज्जाले कुडींतल्यान घोंगरो पिरगल्लोसो आवाज आयलो. बाबा आनी दादा दोगय उठून आयले. आज्यालो जीव सामक्यो वयरसकल जातालो. श्वास मदींच व्हड व्हडान चलतालो तर मदींच बंद पडतालो. मदींच सगळी कूड ताठ जाताली. दिसतालें, ताका मणचि वेध लागल्यात म्हण ताणे सगळ्यांक आफोवन घेयल्या. आमी, मावशी आनी घरांतलीं भुरगींय आज्यासरीं एकठांय जाल्लीं. सगळे कांचवेन फक्कत पळोताले. कोणाक कितें करचें सुचनासलें. तरीय दादा आपूण दोतोराक आफोवन हाडतां म्हण भायर सरलो.

लहवल्हव आज्जालो श्वास बंद पडत गेलो. ताणें हयकारिल्लेवरी दोनतीन फावट मान हालयली आनी मान उडयली. वाऱ्यार पान उडून गेल्लेवरी आज्जालो जीव सगळ्यांमुखार गेलो. आज्याचें लाकूड इतलो वेळ आज्जाले कुडीर बेठोच हात धरून

बशिल्या अलकान त्रिकालाचें हड्डें फोडून एक किळांच मारली; ताजी ती किळांच धाय दिकांनी पातळ्ळी, मळव फोडून गेली.

पायणींतल्यान रस्त्यार पाविल्लो दादा किळांच आयकून फाटीं आयलो.

संभाब मेळो म्हण खबर गांवांत पातळ्ळी आनी घे लोक आंगणांत, दारांत, घरांत.

लोक आतां ताकतिकेन मर्णाच्या क माक लागले.

वेळ आनी शास्त्र विपारंक भटाकडेन गेल्लो उत्तम येद्देशें तोंड करून पर्थला. ताणें सांगलें, 'वेळ वायट आयल्या ! तीन म्हयने घर सोडूंक जाय म्हण भटान सांगलां. एक खर नखेत्र आड आयलां खंय. तें खर नखेत्र आनी ही पाड वेळ हांचे धारेर घरांत घुशिल्लें मर्ण भोव उवांवळ आसता खंय. ताका त्या घरांत आनीक बळी जाय आसतात. तेराव्या दिसाक सांजचें सामकें घर सोडूंक जाय.'

हांथरुणार पडिल्ल्या आज्याली अवति-काय, काळीज चरांतून गेल्लें ताजें मर्ण हाजेन अलकाली जीवितावेली वानसाच गेल्लेवरी जाल्ली. मदींच श्रीकांत दोळ्यांमुखार झळकतालो, आज्यानच हाताक धरून हाडून मुखार उबो केल्लेवरी. आज्या, खऱ्यानच तुजो श्रीकांताक हयकार आनी येवकार आशिल्लो आसूंक जाय, ना तर हें लग्न अशें आडोवन धरचो नासलो. आज्यो भायर पडिल्ल्याचें दुख्ख आनी लग्न उरलें हाजी खोशी हाजी जेन्ना तें वाशीलबाकी माणटालें तेन्ना सगळेच धुस्पताले. घर रितें करताना-बीन घरांतले सगळेजण ताजेकडेन तिडकीनशे पळोताले. पूण आतां तें कोणाक कॅर करि-नासलें.

अलका जेवंक आयिल्ल्यांक बाराव्याचें जेवण वाडतालें. ताका पळोवन पंगतीक बशिल्या गोविंदमामान म्हळें, 'काय बरें लग्न थारिल्लें पोरानें, आठ दिसांकडेन उरलें. आतां तीन म्हयने घर सोडून पर्थीं येय म्हणसर आवाढ येतलो. ह्या वर्साक उरलेंच म्हणपाचें.'

दोंगुल्लेचे चडणेचेर

रावलां कित्याक उबें गो तूं
दोंगुल्लेचे चडणेचेर
लाल गुलाल फुलां माळून
केंस सोडून मानेचेर
दोंगुल्लेचे चडणेचेर

गोंदळें गो पावल कशें
चलतनाच वाटेचेर
चाबूं नाका SSSS
चाबूं नाका धर गो अळंग
तांवडी पाकळी ओठांचेर
दोंगुल्लेचे चडणेचेर

बसलां पळे सवण्या जोडें
तरण्या तरण्या रुखाचेर
सुपुल्लोसो बांदला ताणी
घोंटेर रुखा तेगशेचेर
दोंगुल्लेचे चडणेचेर

दोंगरा माथो पयस ना गो
ना गो खळयो चडणेचेर
घाल गो पावल अळंग मातर
निसरचेले देवणेचेर
दोंगुल्लेचे चडणेचेर

— रमेश घ. लाड

आज्जाल्या दिनवामान अलकाचें हड्डें भरून आयलें. ताणे मनांत म्हळें, गोविंदमाम वर्साची खबर सांगता; आनीक तीनच म्हयन्यांत श्रीकांताक येवं दी, मगेर पळोवंप्या कोणाकडेन म्हजें लग्न जाता तें !

With best compliments from :

M/s
Pradeep
Enterprises

Opp. Kamat Milan Hotel
Station Road, MARGAO-GOA. 403 601

☞ Tel. No. : 22976

☞ **SOLE DISTRIBUTORS FOR GOA...**
FOR SPARE PARTS OF
MARUTI VEHICLES...

☞ Sales outlet at :

MARGAO PANJIM MAPUSA
SANQUELIM CURCHOREM .

मो

गाळ सौ. शिलाबाय,

सप्रेम नमस्कार

हांव मुंबय आकाशवाणीचेर १६ जुलै ८४ सावन Programme Executive म्हूण आयलां. कोंकणी विभागाखातीर तुवें कितेंय तरी बरोवचें अशी म्हजी तुका नमळायेची विनंती. दिवाळी अंकाखातीर तुवें कितेंयतरी बरयलां जातलेंच. तेंच तुवें आमचेखातीर दिल्यार जाता. हांव तुका Contract धाडटां. तुजो आमकां पालव आसतलो अशी आस्त बाळगितां.

सकयल सही आशिल्ली माधव बोरकार म्हूण ! म्हाकां अजाप जालें आनी खोशीय जाली. अजाप अशे खातीर की इतलीं वर्सां जालीं हांव मुंबय आसां पूण केन्ना कोणे म्हजी याद केली ना. आनी बोरकारान हांगा मुंबय येवन म्हजो पत्तो सोडून काडून म्हाकां काड घाल्लें. आनी हो आफोवणो कसो नमळायेचो आशिल्लो ! पुराणांतले संस्कृत उलोवपी राजा आपल्यागेर येयात म्हूण आमंत्रण दितना अनुग्रहितास्मि म्हणटाले, तशेंच कितें दिसलें म्हाकां. मुंबय येवन मुंबयच्या मनशांच्या म्हासागरांतलो अक थेबो जावन आशिल्लें हांव. म्हाकां म्हजें अशें अस्तित्व आसा हें विसरून गेल्लें हांव बोरकाराल्या पत्रान म्हाकां म्हज्या अस्तित्वाची जाग आयली. आमच्या बिल्डिंगांत बी म्हाकां ' हम भी कुछ कम नहीं ' म्हूण झेत दाखोवंक मेळ्ळें.

बोरकाराक मेळूंक वतना बोरकाराच्योच यादी मनांत आशिल्ल्यो. हांवें ताका पयलीं केन्ना पळेल्लो ? पयलीं हांवें ताका तो तेरा चवदा वर्सांचो आसतना पळेल्लो. पिपल्स हायस्कूलच्या युनिफॉर्मांत. धवें खोमीस आनी निळे अर्दे पँटींत. म्हज्या खात्यार जेन्ना 'गेर' ही अकूच कथा आशिल्ली त्या वेळार बोरकाराल्या नांवार अक कविता संग्रह आशिल्लो. तेन्ना ताजेविशीं इल्लें कवतूक मनांत आशिल्लें, तसो थोडोसो दुस्वासय बी आशिल्लो.

। जाग । दिवाळी अंक । १९९० ।

बोरकार

अर्दे पँटीतलो बोरकार याद जाता तेन्ना म्हज्या दोळ्यांमुखार ताज्या हातांत आसताली ती हळडुव्या दांड्याची दादल्यांची सत्री उबी रावता. ते सत्रेक तो केन्ना पातयेनाशिल्लो. आपूण बसता थंय तिका उबी करून दवरतालो. तेन्ना ती (सत्री) बोरकारागरस ऊंच दिसताली.

बोरकार स्वभावान भिडेस्त. तो आपूण जावन कितलेय त्रास काडीत पूण ताका दुसऱ्यांक त्रास दिवप एकजात आवडना.

बोरकार मुंबय केन्द्राचेर आयलो आनी ताणे कोंकणी सेक्शनांत चैतन्य हाडलें. मुंबय आकाशवाणीवेलें कोंकणी सेक्शन कोंकणी भाशेचे उदरगतिचें केन्द्र जालें. थंय कोंकणीचो निजाचो परमळ दरवळूंक लागलो.

अर्दे पँटीतलो बोरकार याद जाता तेन्ना म्हज्या दोळ्यांमुखार ताज्या हातांत आसताली ती हळडुव्या दांड्याची दादल्यांची सत्री उबी रावता. ते सत्रेक तो केन्ना पातयेनाशिल्लो. आपूण बसता थंय तिका उबी करून दवरतालो. तेन्ना ती (सत्री) बोरकारा-परस ऊंच दिसताली.

बोरकाराली आनी म्हजी इश्टागत वाडली ती तो मॅट्रीक जावन म्हांताकज हायस्कुलांत कोंकणी शिकोवंक येतकीच. हांवूय थंय शिकयतालें. आतां तो बरोच ऊंच जाल्लो. उंचाय वाडटाली पूण आंगान भरूं नाशिल्लो. ताणे केंस दवरिल्ले तेवूय बी इतले व्हड ! आनी ते केंस परतो मागो काडून वळयल्ले. कोंक्याचें शेकरें कशें ! आनी तेन्ना ताजो भेस आशिल्लो लेंगो आनी सदरो. तेन्नाचो तो बारकेलो बोरकार आनी सदरो पळोवन म्हाका हॅगराक लायिल्ल्या सदऱ्याची योगीच याद येताली.

तेन्नाचो तो बोरकारालो भेस श्री. रवीन्द्र केळेकाराभशेन, उलोवप श्री. र. वि. पंडिताभशेन आनी स्टेजीचेर कविता म्हणप बाकीबाब बोरकाराभशेन आशिल्लें. तेन्नाच्या ताज्या भेसाक लागून म्हाका ताजो राग येतालो. हांवें ताका कितले खेप मांगळें, बोरकार, तूं ल्हान आसा तुगेल्या वांगड्या भुरग्यांभशेन कपडे कर. जाण्टेपणां करूं नाका. पूण तेन्ना लेगीत तो ही गजाल हांसू फाफडून उडयतालो. आयज लेगीत ताजी ही संवय वचूना. ताका कोणेय कितें समजा सांगलें आनी तें ताका मानलें ना जाल्यार तो हांसता आनी आपल्याक जाय तेंच करता. तागेल्या ह्या पोशाखाक लागून तो सगळ्यांच्या बकच्छायांचो विशय जाल्लो. पूण ताका ताजी पर्दा नाशिल्ली. म्हजे सारक्या आवकतल्याक तागेल्यो जातात त्यो बकच्छायो सोसू नज जाताल्यो. पूण बोरकार-

राक ताजें काय दिसनाशिल्लें. तो आपलेच धुंवेंत मस्त...

जेन्ना बोरकार लेंगो आनी सदरो घालतालो, तेन्ना तो बसतना पळोवपा सारकें आशिल्लें. पयलीं तो उजवो हात वयर करून सदऱ्याचो हात कोंपरांतल्यान सकयल खेंचतालो. मागीर दावो हात वयर करून दुसरे वटेन सदऱ्याचो हात खेंचतालो. मागीर सदऱ्याचीं फाटलीं दोनूय तोंकां अवळय उखलतालो. मागीर बसतालो आनी मागिरूच तीं तोंकां सोडटालो.

बोरकार स्वभावान भिडस्त. तो आपूण जावन कितलेय त्रास काडीत पुण ताका दुसऱ्यांकू त्रास दिवप अजिबात आवडना. तो जेन्ना भुंबय आयलो तेन्ना बाय ललिता खांडेपारकार आनी बाय दुर्गा नेवरेकार म्हाकां सदांच सांगी, बोरकार आयलो, तेन्नाच्यान आमी सुसेग घेतां. आमचें काम आमकां कामशें दिसना. बोरकार हांगा आयलो, बरें जालें. देवूच आमकां पावलो. 'आतां केन्नाय रेडिओस्टेशनाचेर वचत जाल्यार बाय दुर्गा नेवरेकार म्हणटा,

बोरकाराली याद जाली ना असो अकूय दीस वचना. कितले बेगीन गेले गो ते दीस. ताजी बदली कित्याक जाली देवाक खबर!'

बोरकाराक मेळूंक वतना बोरकाराविशींचे विचार मनांत आशिल्ले. मदीं कितलिशींच वर्सां हांव बोरकाराक मेळूं नाशिल्लें. हाजे मजगतीं शिकयतां शिकयतां बोरकार शिकिल्लो. तो एम. ए. पास जाल्लो. लग्न जालो म्हणपाच्यो गजाली भायल्यान आयकल्ल्यो. प्रत्यक्ष मेळप जावं नाशिल्लें. ताका लागून बोरकार आसा तसो आसा काय बदल्ला हें पळोवपाची उत्सुकताय आशिल्ली.

जेन्ना खासा हांव बोरकाराक रेडिओ स्टेशनचेर मेळ्ळें तेन्ना ताका पळोवन हांव शांकाद जालें. हांवे पळेल्लो बोरकार पोन्नो बोरकार नाशिल्लो. आतां तो नवो बोरकार जाल्लो. **mature and dignified** म्हणटा तसो. आतां तो आंगान मातसो भरिल्लो. केंस वेवस्तीत कापून वळयल्ले. लेंगो सदरो वचून ताची सुवात शर्ट आनी पॅन्टीन घेतिल्ली. 'हांवें ताका पळेलेबराबर

सांगलें, 'बोरकार, तुगेले बायलेक मानलें.' बोरकाराले बायलेन मोगाची कांडी फिरोवन बोरकाराक साप्प बदलून उडयल्लो.

बाकी बोरकार तसोच आशिल्लो. तेंच सादेपण... तोच निष्पाप चेंरो... आनी मदींच हयशी न्हयशी चमकून ववपी धूर्त-पणाची चमक... आनीक अेक बदल ताजे मदीं जाल्लो. तो म्हळचार पयलीं तागेल्या हाताक बांदिल्ल्या दोऱ्याचे गांठीकडेन तो खेळटालो. आनी आतां गुरूच्या बोटाक घाल्ल्या पुष्कराग खड्याकडेन तो खेळटालो.

बोरकार तसो पळोवंक गेल्यार हाडाचो कवी. पूण गोंयांत आसतनाची ताजी कविता लाडीक, आळसावल्ली, सुखावल्ली आनी तृप्त आशिल्ली. बोरकार भुंबय आयलो. आनी ताका आतरीक पिडेचो स्पर्श जालो. आनी ताजी कविता पुराय बदलून गेली. ही आंतरीक पिडा जी जण अेका कलाकाराक उचांबळ करता... ती सुक्षीम वेदना जी अज्ञात, गूढ अशे गजालिचो सोद घेवंक एकासारकी तिश्ठता. बोरकाराल्यो पयलिंच्यो कविता आनी आतांच्यो कविता वाचीत

With best compliments from :

Hotel
PARK PLAZA

AZAD MAIDAN

PANJIM - GOA - 403 001. (India)

* Tel. : 5635

जाल्यार हो फरक सगळ्यांकच दिसले बगर रावचोना.

बोरकार मुंबय केंद्राचेर आयलो आनी ताणे कोंकणी मेक्शनांत चैतन्य हाडलें. मुंबय आकाशवाणी वेलें कोंकणी सेक्शन कोंकणी भाशेचे उदरगतिचें केंद्र जालें. थंय कोंकणीचो निजाचो परमळ परमळूंक लागलो. मुंबयच्या खंयच्याय मनशाक कोंकणीचो वास आयलो रे आयलो, बोरकारान ताका उबाल्लोच म्हूण समजुपाचें.

गोंयच्यान खंयचोय साहित्यीक मुंबय येवपाचो आसा म्हूण कळ्ळें रे कळ्ळें बोरकारालें ताका पत्र गेलेंच म्हूण समजुपाचें. येतना तुमेलें साहित्य घेवन यो. आनी तो साहित्यीक येतकीच रोकडेंच ताजें रिकॉर्डिंग करून बोरकार मेकळो. परथून हें रेकॉर्डिंग साहित्यिकाक फावता तेन्ना. हें विशीं श्री. रवीन्द्र केळेकारालें सांगप आयकुपासारकें. ताणीं म्हाकां सांगलें, 'हांव इतलीं वर्सां मुंबय येता वतां... केन्ना कोणे असो आग्रह करून आकाशवाणीचेर म्हाकां व्हेलो ना. बोरकारान मात म्हजी दखल घेतली.' म्हाकां दिसता, थोड्याभोव फरकान सगळे साहित्यीक अशेंच म्हणटले.

बोरकार मुंबय आसतना मुंबयचे कोंकणी कार्यक्रम दिश्ट लागपासारके जाताले. केन्ना केन्ना स्वातंत्र्य सैनिकांल्यो मुलाखती, केन्ना पुंडलिकालीं नाटकां, केन्ना तियात्रां आयकूंक मेळटालीं. नामनेचे पत्रकार माधव कामत हांची अना म्हांब्रेन घेतिल्ली मुलाखत आयकूंक मेळ्ळी. जाल्यार केन्ना इंग्लीश आनी मराठींत चित्रकलेचेर समीक्षात्मक लेख (केन्ना केन्ना प्रदर्शन पळे नासतना) बरोवपी ज्ञानेश्वर नाडकर्णी हांचें कोंकणी भाशण आयकूंक मेळचें. केन्ना जोत्सना भोळेची मुलाखत... कितलीं आनी कोणाचीं म्हूण नांवां घेवचीं? नामनेचे दोतोर, बँकांचे मॅनेजर, खंयचे तरी कंपनीचे मॅनेजर, कोण L. I. C. development officer अशे विंगड विंगड विशयांचेर उलोवपी वेगळेवेगळे लोक ताणे अकठांय केल्ले. आनी ह्या लोकांकडल्यान तो आपल्याक जाय तशें आनी जाय तें बरोवन घेतालो. बरयतल्याक ताजी मुलूस लागूंक दिनासतना.

'पाड पडूं! कोण बरयतलो? म्हाकां वाज येता' म्हूण बरयनासतना रावपी डॉ. दत्ताराम सुखठणकाराकडल्यान बोरकारान जायते लेख बरोवन घेतले. बरें, हे लेख बरोवन घेवन बोरकार वांगी रावला म्हणटात? ना. साहित्यीक गूण आशिल्ले लेख, कथा, कविता ताणे 'जाग', 'कुळागर' सारकिल्या आंकांत धाडून छापून हाडचे. फाटल्या पांच वर्सांचे जे आंक आसात, तांतूत 'मुंबय आकाशवाणीच्या बरेपणान' म्हूण उजवाडायल्ले साहित्य आसा, तें बोरकाराली कृपा म्हूण समजुपाचें.

कोंकणी प्रोग्रामाखातीर बोरकारान दीस रात अक केलो. तो आयतारा लेगीत काम करतालो. गरज पडटा थंय आकाशवाणीचे तंत्रज्ञ घेवन लोकांतल्या धरा वचून तांच्यो मुलाखती घेतालो. बोरकारालें सगल्यांत व्हडलें काम म्हळ्यार ताणे आपलें क्षेत्र गोंयचे कोंकणी पुरतें मर्यादीत दवरलें ना. ताणे मंगळुरी, बंगळुरी, पेडणेच्या, कारवारी, केरळच्या कोंकणी उलोवपी लोकांक अकठांय हाडले. ह्या सगळ्या लोकांक बोरकार आपलो घरचोसो दिसतालो.

बोरकारालें वाचनूय तशें जबरदस्त. कोंकणींतली सगळी बरपावळ तो वाचता. तांतूत ताका बरीशी गेय कविता मेळ्ळी, ताणे तिका चाल बांदून घेतलीच म्हूण समजुचें. बोरकारान मुंबय आकाशवाणीचेर रावन शंबरेक गितांक चाली लावन घेतल्यो. त्योय चाली बी यशवंत देव, दत्ता डावजेकर बी सारक्या संगीत दिग्दर्शकांकडल्यान.

श्री. यशवंत देवाक जाल्यार कोंकणी कविता भोव मानवताल्यो. बोरकारान तांकां कविता समजावन सांगप आनी यशवंत देवान तांकां चाली लावप. इतलेंच न्ही, यशवंत देव मराठी गितांचो कार्यक्रम करतात, तेन्ना लोकांक ते कोंकणी गितांय आयक्यतात. लोकांकूय तीं आवडटात. यशवंत देव ताका विचारो खंय, 'तुमचे कवी दादर्यांतच (दादरा ताल) कशा काय कविता लिहितात बुवा?'

• आनी हीं गितां गावपाकूय ताणे शोभा गुर्तु, उषा नाडकर्णी, पद्मजा फेणाणी

दोन कविता

(१)

फायच्या जगाचें चित्र सुमंगल
तेळटा दोळ्यां मुखार
फायच्या जगांत ना झुजां किजिलां
जीं हाडटात घुस्मटमार

दैवी शक्तीचें ल्हार बेसांवा
संवसारार पातळटलें
मनीसकुळये अक्काच धपक्यान
जातलें दैव मुदार

(२)

ईश्वर म्हजो शक्त ईश्वरी
जी जिवांक प्राणायता
ऋतू ऋतूंचे अध्याय मांडून
निसर्गाक चैतन्यायता

देवान निर्मून सृश्ट चराचर
केल्या मनशा सुवादीन
वांदून बेडयो विफळतायेच्यो
मनीस जल्म झरयता

—प्रकाश पाडगांवकार

सारक्या नामनेच्या गायिकां कडल्यान गावन घेतलीं. नामनेची गायिका अनुराधा पौडवाल ही लग्ना पर्यालची नाडकर्णी म्हूण बोरकाराक कळ्ळें. हो गेलो तिगेर... तिणें म्हळें, तिकाय कोंकणी गितां गावंक आवडटलें, पूण सद्या आपणाक वेळ ना.' बोरकार इतल्यारूच रावलो ना. किशोरी आमोनकार आनी लता मंगेशकाराक बी मेळून आयलो. लता मंगेशकार सटकून केन्ना कोणाकडेन उलयना खंय... पूण ती बोरकाराकडेन बरी उलयली. बोरकार जर आनी दोनेक वर्सां मुंबय उरिल्लो जाल्यार कोंकणी लोक लता मंगेशकाराल्या आवाजांत कोंकणी गीत आयकुपाचे...

श्री. गिरीश कर्नाड, श्याम बेनेगल, सुशीलाराणी पटेल कोंकणी म्हूण बोरकाराक कळ्ळें. बोरकारान तांचे पत्ते सोदून काडून, तांचे कडेन संपर्क सादून तांच्या मुलाखती घेवपाचे यत्न केल्ले. तें सादलें काय ना, खबर ना.

बोरकाराकडेन जायत्या गजालींचोय बरोच खजिनो आसा. तांतल्यो अक दोन.

मुंबय रेडिओचेर माशेलकार म्हूण संगीत दिग्दर्शक आशिल्लो. गोंयचोच. संगीतांत हुशार पूण आळशी. अक खेप रेडिओ स्टेशनाचेर फामाद हिंदी संगीत दिग्दर्शक शंकर जयकिशन हांचे मदलो जयकिशन आयिल्लो. आतां हो फामाद मनीस स्टेशन डायरेक्टर बराबर आशिल्लो. ताणे ह्या माशेलकाराक पळेलो. तेन्ना तो धांवत आयलो आनी ताणे माशेलकाराक वेंग मारली. स्टेशन डायरेक्टर शांकाद ! कित्याक, जयकिशन सारको फामाद संगीत दिग्दर्शक माशेलकारा सारक्या मनशाक वेंग मारतां म्हळ्यार कितें ? मागीर कळ्ळें की राजकपुराल्या 'बरसात' सिनेमांतलें फामाद गीत 'हवामें उडता जाये, मेरा लाल दुपट्टा मलमलका' हाका ती चाल ह्या माशेलकारान लायिल्ली. आनी हें पद फामाद जालें आनी शंकर जयकिशनानलें नशीब उजळ्ळें. माशेलकार बाबडा काळखांतूच उरलो. पूण ही गजाल जयकिशन विसरलो ना हें म्हत्वाचें.

दुसरी अक याद. बोरकारान अक खेप म्हाकां अक मांडो आयकयलो. पोन्नो. हाजो गावपी कोण खयर आमा ? हाजो गावपी अनुप जलोटा. आयचो नामनेचो भाविक गितां गावपी मनीस. तेन्ना तो इतलो फामाद नाशिल्लो. रेडिओ स्टार आशिल्लो. तेन्ना मुंबय रेडिओचो गानवृंद आशिल्लो. आनी तांचे जायत्या वाटारांनीं प्रोग्राम जाताले. अक खेप पंजाबांत गेल्ले कडेन अनुप जलोटा तो मांडो गायले. त्या लोकांनी खंय तो मांडो परथून परथून गांवक लायलो. अश्यो जायत्यो गजाली बोरकाराकडेन आसा. बोरकारान त्यो बरोवन काडच्यो.

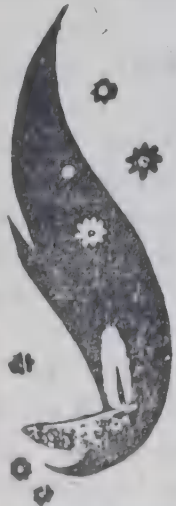
बोरकारालो आनीक अक स्वभाव विशेष. ताका खंदचीय कथा, कविता, लेख, नाटक बी आवडलें जाल्यार तो मुद्दम पत्र बरोवन आपणाक ते बरप आवडलें म्हणपाचें कळीत करता. हांवें अक खेप ताका म्हळें, 'बोरकार, तुगेलो हो गूण घेवपा सारको आं.' तेन्ना ताणे सांगलें, 'हार्जे क्रेडिट तुवें कवी शंकर रामाण्यांक दिवंक जाय. ही गजाल हांव तांचे

कडल्यान शिकलां.' हांवें बरयल्लें बाबालें व्यक्तिचित्र ताणे वाचलें तेन्ना ताणे बरयल्लें, 'बाबालें व्यक्तिचित्र वाचून हांव उचंबळीत जालों. अक अप्रतिम व्यक्तिचित्र. जाल्यार दुसरी अक कथा वाचून ताणे बरयल्लें, 'तुवें आनीक असली कथा बरोवप ? ती कथा वाचून म्हाकां तुजो इतलो राग आयलो ! आतां ताजेरूच बरयल्लो हो लेख वाचून तो कितें म्हणटलो, खबर ना.

बोरकाराल्या 'परजळाचें दार' ह्या कविता संग्रहाक 'गोवा कला अकादमी' आनी 'सुनापरान्त' चें इनाम फावो जालें तेन्ना कितले खेप दिसलें, बोरकाराक हुन-हुनीत परबीं दिवचीं म्हूण ! पूण तीं हांवें दिलीं नात. कित्याक, हांवें जर ताका परबीं दिलीं जाल्यार संगीतकार संगीतांतली सम दाखयतना समेर पावतकीच मूठ आवळून अस्सो हात फाफडून ती सम दाखयता, तसो हात फाफडून बोरकार म्हणपाचो, that is immaterial गो ! ..

With best compliments from :

THE OLD ANCHOR

DALMIA RESORTS INTERNATIONAL

Cavelossim Beach, SALCETE-GOA - 403 731.

(INDIA)

Tel. : 23871, 23872

Telex : 193-249 GTC IN

Cable : OLDANCHOR

इंदिराजी

— सुमन्त केळेकार

पयलेच फावट प्रधानमंत्रीपदाची सूत्रां हातांत घेतले उपरान्त इंदिराजी पॅरिसाक पावली. थंय एका जागतीक प्रेस कॉन्फरन्सांत तिका तोंड दिवचें पडलें. पूण ती इत्लीय कांचवेली ना. ज्या प्रस्नांक सरळ जापो दिवप तिका योग्य दिसनाशिल्लें थंय ती एका कसबी मुसह्यावरी प्रस्न विचारतल्यांक धुंवडायताली आनी तांचेकडल्यान आयिल्ल्या आड प्रस्नांक ती वजनशीर मेजून मापून उतरां वापरून जागे दिताली. थंय एक फ्रेंच पत्रकार उठलो आनी आपणाक इंग्लीश भास येना देखून फ्रेंचींत उलोवपाक परवानगी दिवची अशें ताणें मागलें. रोखडीच इंदिराजीन फ्रेंचींतच ताका जाप दिली आनी फुडें म्हळें की तांच्या प्रस्नांच्यो जापो फ्रेंचींतच दिवपाक तिका खूब खोस भोगतली. हे तिचे जापेन जमिल्ले लोक अजापान तटास जाले आनी खोशी उक्तावपाखातीर तांणी ताळ्यांचो गडगड केलो. ती त्या प्रेस कॉन्फरन्सांत यशस्वी जाल्ली. तिणें आपल्या बापायचेंर लेगीत तांणी केल्लेवरी दिसलें.

१९ नोव्हेंबर १९१७ ह्या दिसा नेहरू घराण्यांत जल्माक आयिल्ले चल्या भुरग्याची खबर आयकनाफुडें सरोजिनी नायडून त्या कुटुंबाक परबीं दिलीं आनी तिची 'Soul of new India' अशी वर्णना करून तिका 'प्रियदर्शनी' म्हळें. तिणें खंयचेंच शिक्षण पूर्ण केलें ना. शांतिनिकेतनांत गेली आनी आयली. जितेव्हाक अंतर-राष्ट्रीय शाळेंत आनी ऑक्सफर्डाक सोपेरव्हील कॉलेजांत कांय म्हयने शिकली. पूण सगळेंच अर्दकुटें. प्रत्यक्ष राजकारणांत आयली तीय राजकारणाचो कसलोच अभ्यास करिनासतना.

इंदिराजीच्या समाजवादाचीं मुळां खूबकडेन पसवल्लीं. जवाहरलालजीन पयलें बीं घाल्लें आनी तिचे घडवणुकेच्या काळांत तिच्या बरोबरच्यांनी ताका उदक घाल्लें. ते आशिल्ले कृष्ण मेसन, मिनू मसानी, मोहनकुमार मंगरूम, रजनी पटेल, भूपेश गुप्ता आनी फिरोज गांधी. युरोपांत त्या वेळार सरंजामशाही आड आवाज उठिल्लो आनी मार्क्सझमचो नवो विचार नव्या लोकांक आकृष्ट करूंक लागिल्लो. १९४२ त फिरोज गांधीकडेन तिचें लग्न जालें. अशे तरेन राजकीय वातावरणाच्या घरांत जल्म घेतिल्ले इंदिराजीन राजकीय क्षेत्रांतलोच मनीस आपलो घोव म्हूण वेंचून काडिल्लो. त्याच वरसा 'चले जाव' चळवळींत दोगांयनी वांटो घेतलो आनी बंदखण भोगली. तिचो बापूय प्रधानमंत्री जाले उपरान्तच तिचे महत्वाकांक्षेक पोसवण मेळत रावली.

नेहरूंची धूव जाल्ल्यान इंदिराजींचो केंद्रीय मंत्रीमंडळाकडेन, राज्यांतले मुखेलमंत्री, महत्वाकांक्षी राजकीय नेते तशेंच सनदी नोकर हांचेकडेन खूब लागसून संबंद येवंक लागलो. वांगडी म्हूण ती जायत्या समित्यांनी वावुरताली. दुसऱ्या राष्ट्रांतले नेते येताले तेन्ना तांची सरवराय करपाची जापसालदारकी तिचेर आसताली. तशेंच बापाय वांगडा भायल्या राष्ट्रांनी गेल्ल्या थंयच्या नेत्यांक ती लागशिल्ल्यान समजूक पावताली.

१९४८ वर्सा कॉमनवेल्थ प्रधानमंत्र्यांची पयली वसका लंडनाक भरली. पंडीत नेहरू वांगडा इंदिराजी हे वसकेक हाजीर आशिल्ली. थंयच्यान बापायवांगडा ती पॅरिसाक गेली. संयुक्त राष्ट्रांखाचे आमपभेमुखार प्रधानमंत्र्यांच्या अलोवपा वेळार ती थंय आशिल्ली. १९४९ सालाक जवाहरलालवांगडा ती अमेरिकेक गेली. तशीच फुडें हंडोनेशियाक. १९५३ त नेहरूंनी चीनाक भेट दिली तेन्ना इंदिराजी तांचेबरोबर आशिल्ली. त्याच वर्सा राणी एलिझाबेथच्या राज्यारोहण दबाज्याक उपस्थित रावपाचो योग तिका आयलो. हेच भेटेंत विन्स्टन चर्चिल हांचेकडेन उलोवपाची तिका संद मेळ्ळी. उपरान्त ती बापायवांगडा स्वित्झरलंडाक गेली. थंय वेगळ्या वेगळ्या राष्ट्रांत नेमिल्ल्या भारतीय वकिलांची एक बसका दवरिल्ली. थंयच्यान इंदिराजी रशियेक गेली. थंय एक म्हयनो रावली. १९५५ त ती बांदुंग कॉन्फरन्साक गेली, जंय जवाहरलालजीन पयलेच फावट पंचशील तत्व मुखार दवरिल्लें. फुडें ती बापायवांगडा परती रशियेक गेली. क्रांती उपरान्त धा वर्सांनी जे कितें बदल घडिल्ले ते तिका पळोवंक मेळ्ळे. १९६१ त कॅनेडी अमेरिकेचे अध्यक्ष जाले तेन्ना जवाहरलालजीन इंदिराजी वांगडा अमेरिकेक भेट दिली.

१९५५ ते १९५९ ह्या काळांत जवाहरलालजीन काँग्रेस पंगडाची यंत्रणा धुवे मुवादीन केली. ती काँग्रेस वर्कींग कमिटीची वांगडी जाली. फुडें काँग्रेसचे मधेवर्ती वेंचणूक कमिटीचेर तिची नेमणूक जाली. १९५८ सालांत फेब्रुवारींत काँग्रेसच्या सेंट्रल पार्लमेंटरी बोर्डाचेर ती वेंचून आयली. तिका लागून यूथ काँग्रेसच्या कार्याक नेट येवंक पावलो. अशे तरेन एकेक सपण चडीत फुडें १९५९ वर्सा ती अखोल भारतीय काँग्रेस कमिटीची अध्यक्षा म्हूण वेंचून आयली. अशे भशेन इंदिराजीचे रासवळ जिणेक सुरवात जरी १९६० सालांत जाली तरी तिच्या कामाक नेट येवंक पावलो ता १९५५ उपरान्तच.

अध्यक्षा जाले उपरान्त केरळांतलें काँग्रेसुनिस्ट मंत्रीमंडळ गडगडावपाचें काम तिणेंच केलें तशेंच बाँम्बे राज्याचीं महाराष्ट्र आनी गुजरात हीं दोन राज्यां करपांतय तिचोच पुढाकार आशिल्लो.

१९६० त फिरोज गांधी भायर पडलो दोन वर्सां उपरान्त म्हळ्यार १९६२ त मध्यभारतांत जातीय दंगे जाले. त्यावेळार मुसलमानांक आधार दिवपाचें उतर दियत त्या सगळ्या वाठारांनी ती भोंवन आयली. ताका लागून मुसलमानांभितर तिचांविशीं एक आत्मियतेची भावना निर्माण जावंक पावली. त्याच वर्सा चिनी आगळीक जाली. उत्तरेकडले आमचे शिमेर रणखेव सुरू जाला. त्या वेळार शिमेकडल्या वाठाराक भेट दिवन आमच्या जवानांक धीर दिवपाचें काम खंयच्या एका नेत्यान जर

केल्लें आसत' जाल्यार तें इंदिरा गांधीन. अशा वेळार आऱ्या राखणेदळाची लेगीत खात्री जाली की पंडीत नेहरूं उपरान्त तांच्या पदार वसपाचे योग्यतायेची ही तांची धूव इंदिराजीच आसा.

१९६४ सालाच्या मे म्हयन्यांत जवाहरलालजी भायर पडले आनी लाल बहादूर शास्त्री हांचेकडेन प्रधानमंत्र्याचें पद आयलें. तांगेल्या मंत्रीमंडळांत इंदिरा गांधी सूचना आनी प्रसारण मंत्री जाली.

फुडें १९६५ सप्टेंबरांत भारत पाकिस्तान झूज पेटलें. आनी तें मिटोवपाखातीर तास्कंदाक गेल्लेकडेन ११ जानेवारी १९६६ त शास्त्री भायर पडले. आनी ते उपरान्त इंदिरा गांधी प्रधानमंत्र्याच्या पदाचेर वेंचून आयली. भरगेपणांतली सपनां खरीं जालीं आनी भारतासारक्या एका आंवाठान खूब व्हडा अश्या राष्ट्राची, १९ जानेवारी १९६६ ह्या दिसा इंदिराजी प्रधानमंत्री जाली. रशिया सुलताना उपरान्त ७०० वर्सांनी भारताचेर राज्य करपी दुसरी बायलमनीस म्हळ्यार इंदिरा गांधी.

इंदिराजी प्रधानमंत्र्याच्या पदार आयली तेन्ना भारताचें आस्पती स्वरूप खुबूच वायट जाल्लें. शेतकामाचें आनी उद्येगीक उत्पन्न घटिल्लें. पांच वर्सुकी यवजर्णेचें काम मंदावल्लें. भारताचें परकी चलन उणावल्लें. लांचखोरी सगळे वटेन पसवल्ली. सुत्रां हातांत घेनाफुडें तिणें कांय म्हत्वाचे निर्णय घेतले. भारताच्या चलनांतल्या रुपयाचें ५७% अवमूल्यन केलें आनी शीखांची मागणी आशिल्लो तो पंजाबी सुभो तांकां दिलो.

१९६६त वेंचणुको जाल्यो. हातूंत काँग्रेसीक जबर मोटीं हारें सोंसचीं पडली. तिका फकत ४० सुवाती अदीक मेळिल्ल्यो. तिणें पळयलें, हें अशें चलपाचें ना. काँग्रेसींतल्या कांय जाण्ट्या मनशांक कडेक काडलेबगर लोकांभितर काँग्रेसीविशीं अपेक्षा वाडूंक पावच्यो नात. राष्ट्रपती म्हूण डॉ. एस राधाकृष्णनची कारकीर्द सोंपताली. ते सुवातेर डॉ. झकीर हुसेनांक वेंचून हाडले. ह्याच वेळार बंगालांत काँग्रेसीक मार खावचो पडलो. ते भायर थंय नक्सलवादी चळवळय सुरू जाल्ली. पंजाबांतय तीच गजाल. थंय वेंचणुकां उपरान्त अकालीचें सरकार आयिल्लें. डॉ. झकीर हुसेन अवकीत भायर पडिल्ल्यान नव्या राष्ट्रपतीची वेंचणूक हें एक निमित्त जालें आनी १९६९त काँग्रेस फुटली. ह्याच वेळार तिणें कसल्याच विरोधाची पर्वा करिनासतना भारतांतल्या चवदा खासगी बँकांचें राष्ट्रीकरण करून अडयलें. एके काँग्रेसीच्यो दोन काँग्रेसी जाल्यो. फुडें तिणें एक वर्स आदींच वेंचणुको जाहीर केल्यो. काँग्रेसुनिस्ट, डी. एम. के, मुस्लीम लीग, बांगला काँग्रेस हांचेलागीं तिणें वेंचणुकां- संदान बांदलें आनी सभा घेत घेत भारतभर भोंवडी काडली, एक हालेट घेवन. 'गरिबी हटाव'. हें वेंचणुकेंत इंदिरा लाट आयिल्लेबरो जावन तिच्या पंगडाक लोकसभेंत ३५० जागे मेळ्ळे. पयलीं परस १-० अदीक. काँग्रेसीच्या दुसऱ्या पंगडाक जबर हार खावंची पडली. अशे भशेन लोकांकडल्यान एका सुरान मेळिल्लो तेंको घेवन तिणें जायते राजकी निर्णय घेतले. तांतूंत म्हत्वाचे म्हळ्यार घटनेंतले कांय बदल. तांतलो एक खुबच म्हत्वाचो बदल म्हळ्यार घटनेंतले

With best compliments from :

**Hotel
SOLMAR**

Miramar, Panjim - Goa - 403 001.

☼ Phone : 4555, 4556
☼ Grams : SOLMAR

मुळावे अधिकार (Fundamental rights) वदलुमाचो अधिकार लोकसभेक प्राप्त करून दिलो. तशेंच तिणे उत्तर शिमेकडलीं कांय नवीं राज्यां स्थापन केलीं. तीं म्हळ्यार हिमाचल प्रदेश, अरुणाचल प्रदेश, मेघालय आनी त्रिपुरा.

१९७० त प्रायव्ही परसीस बंद करपासंबंदान बील लोकसभेंत हाडलें. गरिबी हटावच्या धोरणाप्रमाण हें बील समतेचे आनी सामाजिक न्यायाचे दिकेन वचपी आसलें. वर्सुकी चार कोटी रुपयांची, जनतेच्या पयशांची वांटणी संस्थानिकांक जाताली. चार कोटी म्हळ्यार व्हडलिशी रक्कम न्हय पूण सरंजामशाहीक आळाबंदी घालपाखातीर ही तिची येवजण आशिल्ली. लोकसभेंत बील पास जालें. राज्यसभेंत जालें ना. देखून राष्ट्रपतीन वटवकूम काडून प्रिव्ही पर्स रद्द केली. राजे हायकोर्टांत गेले. निकाल तांचे व्हटेन लागलो.

३० जानेवारी १९७१ इंडियन अेयर लायन्सचें एक विमान चांच्यानी पळोवन लाहोराक व्हरून नश्ट केलें. ह्या चांच्यांक पाकिस्तानाची आडून फुसलावणी आशिल्ली म्हणपाचें सिद्ध जालें.

पूर्व पाकिस्तानांत वेंचणुको जाल्यो आनी मुजावूर रेहमानच्या अवामी पंगडान १६९ जाग्यांतले १६७ जागे जिखले. मुजीब प्रधानमंत्री जाल्ले पाकिस्तानी हुकूमशाहांक मान्य नासलें. ते भायर बंगाल्यांक बंगालीच राज्यभास म्हूण जाय आसली, उर्दू न्हय. तांचो आवाज चिड्डून उडोवपाखातीर जनरल याह्याखानान थंयच्या लोकांचेर सेना घालून तांचेर अत्याचार करपाक सुरवात केली. ताचो परिणाम असो जालो की थंयच्या वातावरणाच्या भंयान पूर्व बंगालांतल्यान लोकांच्यो झुडिच्यो झुडी भारतांत आसय घेवपाक येवंक लागल्यो. सप्टेंबर १९७१ मेरेन सुमार एक कोटी लोक बंगाल आसाम, बिहार आनी त्रिपुरा ह्या राज्यांनी आयले. ताचो परिणाम भारताचे अर्थ वेवस्तेचेर जावंक लागलो.

इंदिरा गांधीक पाकिस्तानचे हे करणे आड भायल्या देशांचो तेंको मेळ्ळोना. देखून भारतान रशियेलागीं शांतताय आनी इश्टागत सहकार्य करार घडोवन हाडलो. त्याच वर्सा ऑक्टोबर नोव्हेंबरांत तिणें युरोप अमेरिकेचो दौरा केलो. आनी पाकिस्तानांतली परिस्थिती थंयच्या लोकांच्या कानार घाली. ताचो परिणाम खूब बरो जालो.

इतले भितर पाकिस्तानान भारताचेर आगळीक करून सात शारांचेर एकाच बरोबर घुरी घाली. ताका जाप दिवपाक भारतीय सेना शिमेचेर आशिल्लीच. ह्या झुजांत अखेरेक पाकिस्तानाची हार जाली आनी बांगला मुक्तीवाहिनीन बांगला देशाचें स्वतंत्र अस्तित्व प्राप्त करून घेतलें. बांगला देश ह्या राष्ट्राची निर्मणी जाली. साडे सात कोटी लोकवस्तिचो पाकिस्तानाचे पूर्वेंकडलो वांटो वेगळो सरलो. भारताच्या इतिहासांत हें तिगेलें झूज वायटाचेर बऱ्यान मेळयल्लें जैत थरलें आनी ती लोकांचीं मनां जिखूंक पावली. इंदिराजीक त्या वर्साचो भौमानाचो भारतरत्न हो किताब प्राप्त जालो.

१९७२ वर्सा राज्यांनी वेंचणुको जाल्यो आनी कुल्ली २५२९ सुवातींतल्यो तिच्या पंगडाक १२२६ सुवाती मेळ्ळ्यो. हे भशेन भारत ह्या राष्ट्राची ती खऱ्या अर्थान सम्राज्ञी जावंक पावली. फुडल्या तीन वर्सांचे कारकीर्दींत म्हत्वाच्यो अशो घडणुको

जाल्यो त्यो ह्यो:- १८ मे १९७४ ह्या दिना राजस्तानांतल्या पोकरण हे सुवातेर भारतान अणुशक्तीचो शांततायेच्या कार्याखातीर पयली चांचणी केली. १६ एप्रिल १९७५ क.सिक्कीम हें उत्तरेकडें वेगळें आशिल्लें राष्ट्र हाणें भारतांत विलीन जावपाचें थारायलें. १९ एप्रिल १९७५ क भारतान आपणालो पयलो उपग्रह आर्यभट्ट अवकाशांत सोडलो.

अर्थीक आनी राजकी नदरेन १९७२, ७४ आनी ७५ हीं वरसां सामकीं वायट गेलीं. गरजेच्या वस्तुंचें मोल एक्का-मारकें वाडतच आशिल्लें. लांचवाजी, काळो वेव्हार, चोरये बाजार, कर भरप ना हाकालागून रागलो कारभार अस्ताव्यस्त जाल्लो. १९७४ पासून कितेंय तरी बोवाळ जातलो अशीं विवां दिसूंक लागिल्लीं. इतल्यांत जयप्रकाश नारायणानी काँग्रेसी आड चळवळ उबारली. गुजरातेंत विद्यार्थ्यांची चळवळ चलताली तेच धर्मीर विहार, यु. पी. त, महाराष्ट्रांत चळवळी सुरू जावपाची शक्यताय निर्माण जाली. संपूर्ण कांतीची हालेत जय.काशांनी जनतेक दिली.

१९७१ चे वेंचणुकेंत इंदिराजी वेंचून आयल्यो खऱ्यो पूण तिचे आड आरोप दवरून खटलो चलतालो तातूंत ते आरोप सिद्ध जाल्ल्यान तिची वेंचणूक अवैध जाल्लाचो हायकोर्टान निकाल दिलो. तेन्ना विरोधकांनी तिच्या राजिनाम्याची मागणी केली. इतल्या बोवाळांत विरोधी पंगडांनी एक आघाडी तयार केली आनी देशाक व्यापपी चळवळ करपाचें थारायलें. तिचें मुखेलपण जयप्रकाश नारायण हांचेकडेन गेलें. उपरान्त इंदिराजीक निरुपाधान आणीबाणी जाहीर केलेवरग गत्यंतर अुरली ना.

इंदिराजीन फुडें आणीबाणी उठयली आनी वेंचणुको थारायल्यो. २२ मार्च १९७७ क निकाल लागलो. इंदिराजींची पुरती हार जाल्ली.

मदलो अडेज वर्साचो काळ आशिल्लो जनता राजवटिचो. आपणांभितर झगडून झुजून तें सरकार संपुश्टांत आयलें आनी १९८० जानेवारींत लोकसभेच्यो परत्यो वेंचणुको जाल्यो. इंदिरा काँग्रेस परती सत्येर आयली. ५२४ जाग्यांतले ३५१ जागे तिच्या वांट्याक आयिल्ले.

फुडें खलिस्थानची मागणी मुखार आयली आनी पंजाबांत आतंकवाद सुरू जालो. दहशतवादी गुरुद्वारांनी शस्त्रां दवरूंक लागले. आतंकवाद्यांनी थंयच आपणालो राबितो केलो आनी दिसपट्टें गुन्यांव नासतना लोकांचो संहार करपाचें सत्र चललें. वाटाघाटीक जेन्ना यश मेळ्ळें ना तेन्ना सशस्त्र दलाचे सैनीक अमृतसरच्या सुवर्ण मंदिरांत भितर सरले आनी आतंकवाद्यांआड तांणी कारवाय केली. त्या दिसाच्यान आतंकवाद्याचें ती लक्ष्य जावन आशिल्ली.

३१ ऑक्टोबर १९८४. सकाळीं ९ वरांचेर लागीं आशिल्ल्या आपणाल्या आफिसांत वचूंक ती भायर सरली. घरा-भायल्या लाँनाचेर पावलां घाल्यां मात तिच्याच राखणे-सैनिकांनी तिचेर गुळयो जोखल्यो. हत्या-यांतल्यो सोंपसर.

आनी एक कांतीवादी जिवीत घटकेंत ना जावन गेलें.

कविता
कविता
कविता

रात आनी सकाळ

(खलील जिब्रान हांच्या ह्याच नांवाचे कवितेचो रूपकार)

गीत कवन म्हणचें कशें
रडण्या कुंथण्या बोवाळांत
थंड राव म्हज्या काळजा
आयकूंक उले येत काळजांत
थंड राव आयकूंक येतलीं
सुस्कारलेलीं रातचीं गुटां
गुपीत गुटां जावन येतलीं
जावन ताचीं काळीं कुपां
थंड राव म्हज्या काळजा
झिळमिळट्यां सकाळ येता
उजवाडाचो मोग जाका
प्रकाश मेळूंक ताका येता
थंड राव म्हज्या काळजा
कान दिशी म्हजे काणयेक
“ पळेला हांवें बळार पक्षी
गायत उडत उज्या दोंगरार
बर्फांतल्याम लजेवाल,
रुद्र नागडो घेवन भुरग्यांक
मनशां कट्टी घेवन खेळत
चलतालो हांसत-नाचत
सपनांतलीं हीं प्रतिकां पळोवन
जागो जालों जावन दुखी
उज्या दोंगर दिसलो तरी
तातूंत नासलो बळार पक्षी
पळेयलो हांवें रकतो दंव
तातूंत बुडत्यो लजेवाली
सगळें शांत मसण्णींत
हाडां, कट्टी, वावझडी

सुखामुखी बदल्लें कशें
जागो जातर सपनांतल्यान
आनी पळोवक दुख्ख हावळ
प्रतिकांच्या स्वरूपांतल्यान
आत्मो म्हजो तळमळळो
गूढ ताचे लिपलां सोदूंक
दुखा खुणो आशा इत्सा
परजळत्यो सोदून काडूंक
आयक म्हज्या काळजा आनी
लक्षांत घेच ही काणी
काल म्हज्या आत्म्या रुखान
तेंगशी गांठली हे जिणी
पाताळांत रिगलीं पाळां
खांद्यो पावत्यो अनंतांत
आत्मो म्हजो चंवरलो
वसंत, गिमा फळां भारान
वर्षा स्तूत फळां वाडलीं
रुप्याकुर्पणो तांणी भरलो
वाटसरुंच्या मार्गार व्हरून
रुचीन सुवाद घेवंक थेयलो
सगळीं फळां तांणी चाखली
कुर्पण्यांत एकच उरलें
पावसांत भिजून चिप्प जाल्लें
सुख-दुख्यान इवाडिल्लें
तोडांत घालून पळेय जाल्यार
तें कोडू-झार लागलें
‘तोरट फळ तांकां दिलें’
हांवें मनांत म्हळें
आत्म्या म्हज्या कितें रे केलें
कटा ! नाका जाल्लें जालें
रोयलें वरें, झाडान पुणून
भूयेतलें वायट तेंच घेतलें
गंध, रूच ताणे घेतली
त्या सैमीक वाऱ्यांची
कातरले झाड रागा तिडकीन
पोट तिडक ती लोकांची
कितल्यो यादी आयल्यो-
आनी कितल्यो परतायल्यो
निजा-झाड रोयलें परत
हांव फाटलें विसरलों

घोळटे वाटे परस जागो
कुशीक पयस पळेयलो
शिंटूक रावप बरें म्हणून
विचार कर-कर केलो
हूम, रगत, दुकां शिंपून
हांवें त्या झाडाक वाडयलें
सुवाद, वास फळाक मेळचो
अशेंच मनांत थारायलें
वसंताच्या नव्या हुमन्यार
पाचवें झाड चंवरलें
थोड्या दिसां भितरच तें
तंवकून फळांनी भरलें
पावसा पयलीं पिकलीं फळां
हांवें तीं एकठांय केलीं
भांगरा कुर्पणो भरून वेंचून
मार्गा तिठचार दवरलीं
फळाक कोण आफुडनात
आनी तीं तशींच उरलीं
अजाप ! तीं तोंडांत घाल्यार
सुरबूस म्होंवाळ आसलीं
वास, सुवाद, रोस भरून
आसलीं तरीय खास
समजलें म्हाका कोणाक नाका
अंतस्कर्णाचो वास
सत्य पयसावता ! खरें नाका
जाय काळाचो घांस
आत्म्या सांगात घेत रावलों
कसले लोकांचे पास !
जिणे नदर खोलायेन मेळ्ळी
आनी आयली बेसुद्दी
‘थण्ड जा’ म्हज्या काळजाक सांगलें
चलना म्हजी बुद्दी
थण्ड जा म्हज्या काळजा आतां
सकाळ उदेवंची जाली
आयक म्हजी काणी सांगतां
तुका ती रुचतली
काल म्हजो विचार चललो
दर्यार फिरपाचो
• ल्हारां तालार व्हड्यान भिरकत
कल्पनेचो खेळ खेळचो

वाऱ्यार वतल्या व्हड्या सांगाता
 देस-प्रदेश नियाळचो
 सात रंगांच्या धोणवा व्हड्यान
 देशान-देश माडोवचो
 वचचो वेळ येवचो जातर
 मनाक हांवें समजायलें
 म्हज्या गांवाक परततकर
 विचार दिवचे अणभविल्ले
 रंग दिलो व्हड्याक, जशी
 सव्यार होंकल नटयिल्ली
 पडत्या सूर्या मळबा रंगाचा
 निळाय, आनी पांचवी लाली
 कीर्तीमुख रंगी शिडार
 नक्षी वाल चित्रांची
 पळयणान्यान दिपकावचें
 भान वचून दिक्काळाची
 प्रतिकांचें व्हडें तयार जालें
 भविश्याच्या भरंवशार
 दर्यापार, मळबांत सोडटां
 दोनांकय ना अंतपार
 उमेदीक पयलो थारो दिलो
 वचून म्हज्या जल्म गांवा
 आयले लोक गायत नाचत
 हांव बुडलों व्हडा खेवां
 भौसा जोमे आपयतात शारांत
 धोल ताशे वाजयीत
 'सप्तरंगी' वेगळेंच पळोवन
 लोक जाले आनंदीत
 ना रे, कोण आयलो पळोवंक
 हाडलां कितें फातर-गुंडे
 व्हडें म्हजें विचारांचें, जातून
 आसात भांगरा हांडे
 पोक्या व्हड्या रंग पळोवन
 तांचे दोळे कुड्डे जाले
 सातय रंग चितारून हांवें
 जनाक जशें भुलयलें
 दुसऱ्या दिसा वाट धरली
 पूर्व दिशेक समुद्राचे
 घेवन मिर्रीं, धूप, चंदन

गुणांनी मोल म्हजी वाचा
 अस्तमी जुंवे भोवन घेतलें
 माणकां, पाचू हस्तिदंत
 तरसादी, भाले, असलीं शस्त्रां
 भरलीं विचारांच्या व्हड्यांत
 आयलों परतो जल्म गांवा
 धक्यार लायलें म्हजें व्हडें
 व्हडलो येवकार दितले असऱ्या
 गांव-भावाक माना कडें
 घडलें अजाप ! कोणच येनात
 पळोवंक म्हगेली जोड
 येवकारनात, पाचारनात, अशीच
 आसा, मनशा खोड
 'सवाय दरेन माल घेयात'
 मारले उले सगळ्यांक
 लक्ष दिनात, फकाणां कशीं
 समजत भेऱ्या कानान
 उमेद व्हगडावन आयलों परत
 चिंतीत, जालां कितें ?
 व्हड्याक पळोय जाल्यार ताचें
 विटून जालां खेतें
 वोतान, दंवान, लहारां मारान
 चकचक सगळो गेलो
 मनांत विचार करून हांवें
 लोक-रीती धडो घेतलो.
 वस्तू सगळ्यो एकठांय केल्यो
 भरून उपाट वज्यांत
 उफेत सोडल्यो, उदका वोगांत
 आनी गेलों म्हज्या लोकांत
 पुणून तांणी एकटुको सोडलो
 विचारनात, जालां कितें
 अबुद्दी, निर्जिव सगळेजाण
 शीण काडलो, मुदल रितें
 सबाव, रीत पळोवन तांची
 गेलों दुखेस्त मसणींत
 विचारांचें व्हडें थंयच सोडलें
 खंती जावन मनांत
 काळजा म्हज्या राव वोगी
 येतली सकाळ उमेदिची

नदर दवर फुडाराचेर
 भरती मेळटली सकाळची
 दीस उदेता सांग आंतां :
 काळजा तूं उलय बेगीन
 तुज्या पुरसाक कर जागो
 सवणीं येनात दर्या देगेन
 राखणे आयले मेंढरांक घेवन
 पांयांत वळगें कितलें उरलां
 पांकटे तुजे अबळी जाले ? भोंवक
 जायत. काय, वळगें सरलां !
 भया काळखी पयस गेल्या
 गीत सकाळचें तूं गाय .
 सूर दिवपी वीर खरो
 धन्य जावं ताची माय

 रितो हात जेन्ना फुडें केलो
 दिवचें म्हणून वयर सरूंक
 नशीब वायट ! दिलें ना कांय
 पूण, कारण ना मना धरूंक,
 भरिल्लो हात फुडें केल्यारय :
 तेन्नाय कोण आयलेनात.
 निर्शेणी व्हड पयलींच्याकय
 दिवंक गेल्यार, घेवंक येनात.

—राम बाळकृष्ण प्रभु चोडणेकार

अशे पुनवेचे राती

अशे पुनवेचे राती
 हांवें खोशेन म्हांवचें
 तुज्या दोळ्यांतल्या चांदन्यान
 हांवें तृप्तीन बुडचें
 पुनवेची धुंद रात
 दुसरो नाका सांगात
 ओंठार "तुजेंच" गीत
 मनाक भोगता सूख

—सौ सोनिया सुभाष शाह

कविता कविता कविता

आपकाणी

माँडा तालार
भाटीवेलो माड
धुमशेण कांडीता
माडा सांगता
पोंयच्या जाबण्यांत
सुर रोकोता
उदक भरसोता
खांपा-खांपारी
शेळो निसरोता
रेंदेर हुस्केता
एक दिसा
सुटयेक आशेता
वाच्या नेटारी
माड लकोता

पिरायेच्या हुमन्यारी
रेंदेर तिश्तोता
काजार देखीता
कवाळयान बसोन
दोळे मोडीता
शिळोण्यो घालीता
मोगा-कांतार गायत
शेंव घालीता
पोंयक थिपी लायीता
तिचें सांगता
भोंवूक वचोंक
एक दिसा
सुटयेक आशेता

रेंदेर फुडारा
संवसार चोयिता
उतारवयात खशेंता
लावणेर उदक
भरता-रकयता
मांय पिरंगता
संवसार सोडिता
रेंदेर खंतीता
माये दुखान
जीण सारीता
घरा बसोन
दुख गिळूंक
अंक दिसा
सुटयेक आशेता
रेंदेर एकमुळो
पोंय कातरीता.

-शशिकांत पुनाजी

जोरगतीच्यो कविता

जोरगतीचे भरते भारार . . .
तुज्या . . .
रन्द्रां रन्द्रांतलो चंवर
म्हजेर शिवर घालता
आनी . . .
त्या शिवरांत हूंवरून
हांव सांवरेतां . . .
तेन्ना तूं . . .
तृप्ततायेच्या दर्यांत
वल्लें मारता.

० ० ०

खंयतरी पयस पयस . . .
दोंगरार अंका
सूर्य तळपेता
आनी हांगा . . .
काळखी रात
वेंगावन चंद्रीम
वीर्य गळयता

० ० ०

हो चंवर जोरगतीचो !
दोन दीस . . .
परमळ हाचो
मोगांत ताच्या
पडशी जाल्यार . . .
सपनपिश्या फटवतलो.

० ० ०

हो चंवर चंवरपाचो
हाचो . . .
खीणभर भरंवसो
दंवा थेंव्यान
चुमलो जाल्यार
निशेवन हो कर्पतलो !

-भालचंद्र गांवकार

गोकुळ

एक अनवळखी
आकुळ-पिकुळ जावन
सोदता हांगा गोकुळ
सोदता
एक
गो
कु
ळ
श्रीरंग ना
हरिरंग ना
जळामळा का

ळ
रं
ग .

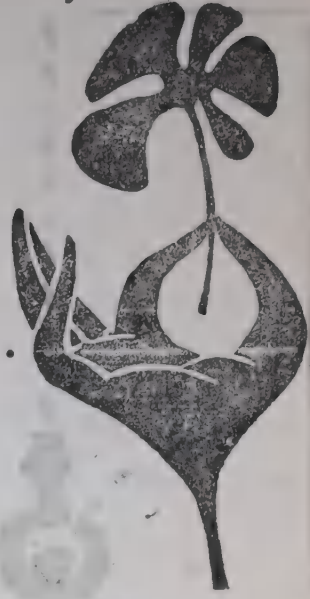
उदेतीचे चंद्र-सूर्य
खंयचे दिकेक गेल्या
हाचो खंयच नामो ना . . .
कालीजदुकां हुंवाराचो
धाय दिकेक आयला सां
वा
र
रुखारुखाक जालां आरीचें . . .
मायेचे कणकण कांचवेन आंग चोरून
खिणा कणकणी नेमत आसा
एक मळब प्रस्न जल्मला हांगां !
हे
विश्वपुता
गोकुळसुता
तुज्यांतलो सूर्य घेवन
चोंयवशीन पळेय मातसो
तुजे गोकुळनदरेंत भरतली
शेकानशेक पातळायल्ली
आनी दिसानदीस फुगार जायत वचपी
कालीयांची व
स्ती
... ..
... ..
आरेच्या !
फाटलेफाटीं पळेता किदयाक ?

खीणभर राव
आनी का
न
भ
र आयक
गोकुळांत रावपाची
तुजी आतां
संवय
सोड .

संवय

मोड . . .

— आर. रामनाथ

घर

घर घेयात घर
घर घेयात घर
चिऱ्यांचें घर
मातयेचें घर
शिमिटाचें घर
चुन्याचें घर
चुट्टांचें घर
तणाचें घर
तेरासाचें घर
नळ्यांचें घर
घर घेयात घर
चौखोणी घर
स-खणी घर
वाटकुळें घर
तीनखणी घर
घर घेयात घर
तांबडें घर
पाचवें घर

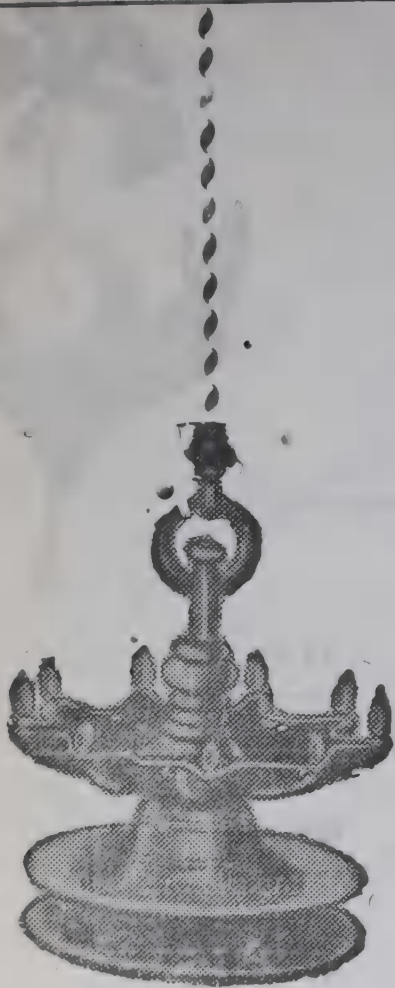
धवें घर
रंगारंगाचें घर
घर घेयात घर

ल्हान घर
व्हड घर
चिडिया घर
अजायब घर
डाक घर
तार घर
घर घेयात घर

वाश्ट घर
बरें घर
कश्टी घर
दृश्टी घर
सुखी घर
दुखी घर
घर घेयात घर

खंयचेंय घेवंक घर
आसात मू दुडू वजेंभर . . . ?

— यन्. सुहास

Seasons Greetings
and
Best Wishes for
a Bright
and
Happy Diwali !

M/s Narcinva Damodar Naik

for complete range of Transport vehicles
from heavy duty dumpers to
airconditioned luxury buses for tourists...
all vehicles available on easy instalments
as well as under IDBI schemes...
specialised after sales service and
spare parts outlets...
all at important centres.

Main dealers for Goa
for...

M/s Tata Engineering & Locomotive Co. Ltd., AUTOMOBILE DIVISION

H. O. : V. N. Naik Road,
Margao, Goa.

✻ Tel No. 21141/4 lines
✻ Tlx No. 0996-215 NAIK IN
✻ Grams : SWASTIK

अणभवया आयक

मूळ कन्नड बरोवपी :
आद्य रंगाचार्य

कोंकणी रूपकार :
नागेश करमली

आंक पयलो

पड्डो वयर सरता तेन्ना रातच्या वेळावयले मळबाचें क्षितीज दिसता. म्हळ्यार लागीं लागीं काळोखच. पूण फाटसून घाल्ल्या अजवाडांत चार आकृतायो अस्पष्टपणान दिसतात. रंगमाचयेर प्रेक्षकांच्या दाव्या अर्दान चार पात्रां अुबीं आसात. दर एकामदीं थारावीक अंतर.

पयलो : म्हातारो (अणभवी जाणटो). जाणटपणाक सोबसारको ताचे पिळगेचो पोशाग.

दुसरो : तरणाटो. पॅट, मनिला बुशशर्ट.

तिसरी : तरणाटी, आधुनीक. नटिल्ली थटिल्ली.

चवथो : एक सामान्य मनीस, मानायाचो भेस. हीं चारय पात्रां, धिमरी लावन अुबे केल्ल्या पुतळ्यां सारकीं आसात—सामकीं थीर. म्हातारो एका ऑल्लेराकडेन, तरणाटो एका कदेलकडेन, तरणाटी एका मेजाकडेन आनी सामान्य मनीस एका स्टुलाम्हऱ्यांत अुबीं आसात. ऑल्लेराचे, कदेलचे, मेजाचे आनी स्टुलामदीं, तीन पड्डे सोडल्यात.

एकदोन मिणटां अुलगतात आनी रंगमाचयेवयलो अजवा प्रखर जाता. आनी तोच दिव्याअजवाड, घसभारांत कोणाकतरी सोदिल्लेवरी घुंवता आनी एका मनशाच्या तोंडार पूर्णविरामा सारको थारता. मागीर तो मनीस माचयेर येता. दिव्याची झोतय ताचेफाटोफाट येता. रंगमाची सामकी प्रकाशीत जाता. त्या चार पात्रां फाटलो अजवाड पालवता. पूण तीं चवगांय तशींच थीर—निश्चळ. प्रेक्षकांमुखार आतां हात जोडून एक मनीस अुबो. हो सूत्रधार हे तागेलें अुलोवणेंच सांगता.

सूत्रधार : (दोनीय हात जोडून नमळायेन) नमस्कार ! ... आं, न्हय म्हळ्यार सगळ्यांक मायेमोगाचो येवकार लेगीत ! आनी...क्षमा करात, तुमचेकडेन हे भाशेन अुलोवपी हांव कोण, हाची बारिकसाण तुमकां जाल्या जातलीव. म्हणटकूच, पयलींच सांगतां— हांव सूत्रधार ! ह्या नाटकाचो सूत्रधार. च. हां— पूण मुखेल गजाल सांगपाचेंच विसरलों. आज तुमकां हांगा आपयल्यात ते नाटकाक म्हळ्यार नाटक पळोवपाक. पूण, नाटक हांगा कित्याक ? हो कितें नाटक करपाचो जागो ? आनी हें नाटक तरी कसलें ? हीं पात्रां तर सामकीं जीव नाशिल्लेवरी अुबीं आसात ! जागां हांव हें सगळें ! आनिकय कांय असलेच प्रस्न... तुमी म्हाका विचारतले ! पूण हांव तरी कितें करूं ? इश्टांनो, ... आनी भयणीनोय, म्हाका दिसता, मनशाक आपणाल्या बऱ्या वायट गुणाची आनी केल्ल्या कर्माची लज दिसूंक फावो. ना जाल्यार चार पकडस्त वणटी आनी बंद दारांभितर ह्या चवगांकय हे भाशेन दाखोवंचेच नासले. सारकें मूं ? तर सांगपाचें म्हळ्यार हांव सूत्रधार आनी म्हजें काम नाटक करपाचें... तेखातीर बरोसो जागो सोदप हें म्हजें काम न्हय. आनी तशें पळोवंक गेल्यार, नाटक बरोवप हेंय बी म्हजें काम न्हय. ह्या नाटकाच्या बरोवप्यान म्हाका सांगलां की, ' हांवें एक बरेंशें नाटक बरयलां. ते अजरंवर जातलें...' हांवें विचार केलो ह्या नाटकाचो प्रयोगय जर अजरंवर जालो तर म्हजोय फायदो जातलो ! देखून आज हें नाटक तुमचेमुखार अुबें केलां. पूण कित्याक कोण जाणां, नाटककाराक हें असलें नाटक हांगा अुकतें करून दाखोवपाक बेटोच कांव पडला जातलो. देखून ताणें म्हाका फुडें

धुकल्ला. हीं चार पात्रां तुमी पळेयतातच. पयलीं हांचें अंतरंग, मागीर हांचो बहिरंग भायलो रूपकार आनी शेवटाक रणरंग अशे तीन आंक तुमकां पळोवंक मेळटले. हो एक म्हातारो (म्हातारो दोळे धांपता अगडटा) एक तरणाटो (तोय तशेंच करता) एक तरणाटी (नीय तशेंच करता), आनी एक सामान्य मनीस अशे श्रीरंगासयत-माफ करात ! (तोय तशेंच करता)- ह्या चतुरंगावांगडा तुमी सगळे, जिणेच्या झगड्या-झुजांत हांसतले, खेळटले. हावें म्हळां, 'तुमी सगळे' ! सामकें बरोबर, कित्याक जाणात, हीं पात्रां जीव नाशिल्लीं दिसतात. कित्याक ? जाणात ? तांकां जीव ना. तांकां म्हळ्यार तांगेलो तो जीव तांच्यांत ना. तो जीव तांचेमुखार बसला. म्हळ्यार तुमी. तुमी तांचो जीव. देखून एक मागणी करतां, माफ करात. पूण, तुमी जंय बसल्यात, थंयच्यानच गुपचीप परकाया प्रवेशाची तयारी करात. म्हणटकच नाटकाक आरंभ जातलो. अशें घडलें म्हणटकरूच जिणेची सकला आशिल्ली पातळी रंग-माचयेर चडली अशें जातलें. (प्रेक्षकांतल्यान पयसुल्यान एक आवाज. 'चडोवंक जाय' अशी बोवाट मारीत एकलो अुवो रावता.)

सूत्रधार : (त्या मनशाक पळोवन) फुडारी दिसता हो. भाशणां करप हें ताचें कामच... आतां फुडलें सगळें हांचेरूच सोंपोवया.... येयात ! (अशें अुलोवन सूत्रधार कुशीक

वचून अुवो रावता. फुडारी लोकांमदल्यान चलत रंगमाचयेर येता. तोय सूत्रधाराभशेन लोकांकडेनच पळेयता अशें दिसता. पूण पळेयता मात चारय वाटांनी. तशी ताची नदर वयरच आसा).

फुडारी : चडोवंकच जाय ! हांव सांगतां, जिणेची पातळी वयर चडोवंकूच जाय. खूब वयर चडोवंक जाय. मंगळाचेर, चंद्रमाचेर, गरज पडल्यार सूर्यलोकांमेरेन जिणेची पातळी अुंचावंक जाय. पुरो जालें आतां ! हजारानीं वर्सां हे धर्तरेर रावन रावन सामकें ज्यार जाले. जीव कंटाळो. भाड्याच्या घरासारकी ही धर्तरी आतां तुटून-फुटून अुद्ध्वस्त जाल्या. सामकी गळगळीत जाल्या. ही सारकी करपा बदलेक, त्याच खर्चांत दुसरी पृथ्वी अुबी करूं येत. आनी हे भाड्याचे पृथ्वीचेर रावन रावन आमी इतले वाजेल्यात की शेजाऱ्या-सामान्याची सावळी लेगीत आंगार पडची न्हय अशें दिसता. अुठप, खावप, काम करप, न्हिदप, न्हिदून परतें अुठप, अुठून परतेंय खावप, खावप आनी परतेंय कामाक लागप- काम करप आनी परतें न्हिदप. जीव बेजाल्ला सामको ! जल्मा येवप, व्हड जावप आनी मागीर मरप आनी परतें जल्मा येवप... खरेंच, बेजार आयलो सामको... आतां जल्माकच येना आसतना अुरपाक जाय... वा जल्मा येतकीर मरपाक तरी अुपकारना. हे जिणेक हे इतले वयले पातळेचेर चडोवन

With best compliments from :

❖ M/s Gomantak Soap Industries & ❖ Varsh India Enterprises

Plot No. 108, Bicholim Industrial Estate,
BICHOLIM, GOA - 403 504.

☞ Phone : 310, Factory : 2178
☞ Grams : 'GOMANTAK'

दवळंक जाय. हां, आतां आमी जल्म आडवारूंक शकतां. मनशाच्यान मर्णाक फटोवंक जाता जाल्यार पुरो ! पुरो ! अशे जाले म्हणटकीच मनशान देवपणाची निमाणी शीम गांठली अशें म्हणपाक जायत. थंयमेरेन जिणेची पातळी वाडोवंक जाय. हजारांनी पावसाळ्यांचो अणभव आनी फुडें येवपी हजारांनी युगांच्या थरथरावपी भावनांच्या पालवान मनशान आतां वयर सरूंकच जाय... युगांयुगांचे संकल्प आनी युगांयुगांचो करण्यो, आपणांमदीं रिगोवन घेवन मनीसपणाची अुवाय वाडोवंकच जाय (माचयेवयल्या निर्जीव पात्रांकडेन नदर मारून) अणभव, अुर्वा, अिच्छा-शक्त, करणी करपाचें बळगें (सूत्रधाराकडेन पळोवन) सूत्रधार.

सूत्रधार : धनया !

फुडारी : तूं हें नाटक कित्याक करता ?

सूत्रधार : म्हजो धंदो तो, धनया !

फुडारी : शी, शी, शी. अशें म्हणूं नाका : नाटक हो धंदो न्हय ती कला.

सूत्रधार : (हाका जशें कितें कांयच कळलेंना) म्हळ्यार.

फुडारी : (हाका मात सगळें कळ्ळां हे तरेन) म्हळ्यार... म्हळ्यार अशें... आत्मविस्वास ... म्हळ्यार... वा अशें म्हणुंया की... अंतरप्रकाशाचें... ना... ना तशें न्हय... म्हळ्यार आत्म्याचो भितल्लो विकास... ना... ना... म्हळ्यार (सूत्रधाराक जशी कितें ही सादीशी गजाल समजना हे तरेन वितून कळलें ना ?

सूत्रधार : (ताचेवभाशेन) आं, आं, तें मूं ? कळलें धनया, कळलें. मुखार कितें ?

फुडारी : हांवूय तुका तेंच विचारतां. हें नाटक तूं कित्याक करता ? अुद्देश ?

सूत्रधार : अुद्देश ? पोट भरपाचो धनया...

फुडारी : शी, शी, कितलें संकुचीत चितप हें !

सूत्रधार : हें संकुचीत चितप न्हय धनया. हेच पासत गिन्यानी लोक म्हणटात की नदरेक दिसता तें सगळें फट ! वयले-वयर पळयल्यार हें पोट कितलें ल्हान दिसता पळ्यात ! पूण तें केदें मंटे तें पोट भरतल्याकच कळटा. निमाणे घटकेमेरेन भरीत रावप आनी कितलेंय भरलें तरी रितें तें रितेंच.

फुडारी : देखूनच सांगतां, मनीसजिणेची पातळी वयर सरूंक जाय. तुमकां घर भाड्यान घेवपाचें आसल्यार, तुमी थंय रांदची कूड आसा काय ना तें पळोवंचें नात ? ... धर्तरे-वयल्या ह्या भाड्याच्या घरांत रावन रावन ह्या जिविताक शिमो पडल्यात. आनी सांगतां, जोमेरेन हे धर्तरेर आमी घट्ट पांय रोमून रावतले, तोंवेर पोट भरपाची जायणी आमकां कशीच सुटपाची ना. आनी आमची चांटय फुडें पडची ना.

सूत्रधार : तशें न्हय धनया ! जोंवेर पोट फुडें आमा तोंवेर तें आमकां मुखा-मुखार ओडटलेंच ! मुखार आशिल्ल्यान ताका फुडली वाट येवजता. देखूनच जांची मोटां सकला आसात वा भितल्ल्या अर्दान आसात त्या प्राण्यांची मनशांभाशेन अुदरगत जावंक ना.

फुडारी : (मातसो गोंदळटा) वा ! सूत्रधार, कळटां नकळटां तुवें एक भोव मोलादीक गजाल सांगली. तूं जें नाटक करतलो ते लेगीत अशेंच व्हड मोलाचें आसतलें...

सूत्रधार : क्षमा करात ! नाटक करपाकडेन म्हजो कांयच संबंद ना. हांव कोण नाटक करपी ? म्हजी लायकी तरी आसा ती ? नाटक करपी ते तुमी ! म्हजेकडल्यान तें करून घेवपीय तुमीच !

फुडारी : म्हळ्यार ?

सूत्रधार : म्हळ्यार, म्हळ्यार कितें धनया ? मनशाच्या नाटका-मुखार आनीक खंयचें नाटक आसा ? चार पांयांचेर चलपाचें सोडून, दोनांचेर चलून, अुरिल्ल्या दोनांक हात म्हगपी मनीस केदो म्हान सुधारक जाणात ! नदरेक दिसपी, दर बायलेचो हात धरपाचें सोडून, लग्न जावन, आपणाली आनी समाजाची भलायकी मांबाळपी; फाटल्या अणभवांच्या मालवजार, वर्तमानाची बुन्याद घालून फुडाराखातीर मंदिरां अबारपी मनीस म्हळ्यार... ह्या मनशायेदो दुसरो व्हड शिल्पीक कोण आसा व्हय ?

फुडारी : पुरो... पुरो कर सूत्रधार ! तुमलें हें नाटक, तुमले हे बडबडी इतलेंच मनभुलयणें आसत जाल्यार तें नाटकच एकदम सुरू कर ! त्या जीव नाशिल्ल्या पुतळ्यांक प्राणाची फूंक घाल आनी कर नाटकाक सुरवात... !

सूत्रधार : तें म्हजें काम न्हय धनया !...

फुडारी : (अजापून) कितें म्हणटा ? नाटक सुरू करप तुजें काम न्हय ?

सूत्रधार : हांवें खंय म्हळां तशें ? म्हाका इतलेंच सांगपाक जाय की ह्या जीव नाशिल्ल्या पुतळ्यांक जीव हाडपाचें काम म्हजें न्हय !

फुडारी : (कांयच समजना जावन) मागीर कोणाचें काम तर तें ?

सूत्रधार : नाटककाराचें !

फुडारी : खंय आसा तो ?

सूत्रधार : हांवय तेंच विचारतां, खंय आसा तो ?

फुडारी : (अजापून) म्हळ्यार ?

सूत्रधार : धनया, हांवें इतलेंच विचारलां की नाटककार खंय आसा ?

फुडारी : (अजुनय कांयच समजूक नाशिल्ल्यान) म्हळ्यार तूं म्हणटालो न्हय की नाटक बरोवप्यान तुका कितें तरी सांगलां म्हणून...

सूत्रधार : हय, हय ! त्या नाटक बरोवप्याविशींच सांगतालों हांव !

फुडारी : म्हळचार नाटक बरयता ताकाच नाटककार म्हणटात मूं ?

सूत्रधार : हांवय त्याच दुबावांत आसां ..

फुडारी : कसलो दुबाव ?

सूत्रधार : होच ! दुबाव होच की नाटक बरोवपीच नाटककार जाता काय कितें ?

फुडारी : (सुस्कार सोडून) अशें तर ! म्हळचार तुगेल्या नाटकांतल्या विनोदाची ही एक पत दिसता !

सूत्रधार : विनोद ? कसलो विनोद ?

फुडारी : विनोद म्हण नाजाल्यार अपरोध म्हण, नाजाल्यार भुरग्यांचो खेळ म्हण ! आरे नाटक बरयता तो नाटककार न्हय तर ताका कितें अर्थ अुरलो ?

सूत्रधार : ताणें जें कितें बरयलां तें नाटकच अशें तुमच्यानी कशें म्हणूं येता धनया ?

फुडारी : म्हळचार ?

सूत्रधार : म्हळचार करतात आनी पळेयतात तांका तें नाटकच दिसपाक जाय की ना ? फकत बरोवप्यान आपल्या लिखाणाक नाटक म्हळचार पुरो जाता ? देखूनच हांवें येदोळ सगळ्यांलागीं मागिल्लें की तुमी सगळे परकाया प्रवेश करून ह्या निर्जीव पुतळ्यांत प्राण घालात आनी गुपचीप तुमचे जिणेकूय हे रंगमाचयेचे पातळेचेर हाडात !

फुडारी : (मोच्यानी, चारूय पुतळ्यांकडेन पळेयता) च्छा ! ह्या निर्जीव तिकट्यांत प्राण घालपाक, जमीन सोडपाची कितें

गरज आसा ? काळ पुरसाच्या किडिल्ल्या पावलांचे दाग अुदेवपी जमनीवयल्या ह्या किड्डुकांत कसले प्राण घालपाचे ? चडच जाल्यार वारें घाल्यार पुरो. कांय ना जाल्यार वयर उडून, धर्तरेची कूस तरी सोडून वचत ?

सूत्रधार : मागीर हांवें कितें करपाचें ? म्हज्या धंद्याचें कशें जावपाचें ? धनयानू, हो तुमच्या दुसऱ्या संवसाराचो प्रवास मातसो थांब्यात ! संवसारांतल्या जित्या मनशाक मर्ण केन्ना चुकलें ना. पूण आतां तुमी पळेयतले, हे निर्जीव पुतळे, न्हिदिल्ल्या मनशाक जाग येता ते भाशेन जागे जातले.

फुडारी : (मदींच) देखूनच म्हणटां- हो संवसारच सोडपाचो...

सूत्रधार : (आपल्या म्हणप्यार भर दीत) संवसारांतल्या जित्या मनशाक मर्ण केन्नाच चुकलें ना. पूण मेल्लो नव्यान जितो जालो तर ताचे इतली अजापाची गजाल संवसारांत आनीक दुसरी आसची ना बरें आसा ! धनयानू, तुमी आतां रंगमाचयेवयल्यान मातशे कडेक रावात !...

फुडारी : आनी तूं ?

सूत्रधार : (हांसून) जिवे आसून मेल्ल्यांचे तुमी फुडारी. हाव सूत्र धारण करी सूत्रधार ! हांव वाट दाखयतां. हें सूत्र तुटचें ना अशे तरेन तुमी भायर चलात चलात. वचुंया..! (असोच कितें तरी अभिनय करीत प्रेक्षकांच्या दाव्या अर्दान वेतात. कांय वेळ थंडाय. रंगमंचार एकदम

Wishing a happy Diwali
and
prosperous New Year !

□ Bappa Loundo Cashew Industry Pvt. Ltd.

SANQUELIM GOA - 403 505

✽ Processors :
Cashewnuts & Cashewnut Shell Oil

✽ Tel. : Off. 34, Resi. 90

✽ Gram : BAPPA

काळोख जात. सुमार अर्द मिणटान म्हाताऱ्याच्या तोंडार अजवाड पडटा. त्या अजवाडांत ल्हवू ल्हवू तो आपूणसोच मुखार येता. विचार करता आनी आपणापुरतोच बडबडत लांकांमुखार उबो रावता.)

म्हातारो : निर्जीव ! तिकटी ! पुतळे ! (म्हाताडो हांसो) ह्यो ! ह्यो ! काळपुरसाचीं किडिल्लीं पावलां खंय ! लाखां वर्सांचें सार घोटून हो जीव वाडला हें तो खंय जाणा ? ताका कितें कळटा ? लाखा वर्सांच्या अणभवांच्या आधारावर जीव तिगाव धरून अुरला म्हणवे ! निर्जीव खंय निर्जीव ! हय्यं, हय्यं ! आयिल्ल्या दिसा कसल्यातरी कामांत घुस्पल्लो जीव ! तरेकवार वेवसायांनी मनाक रिझोवपी जीव ! नव्या नव्या अणभवांच्या कण्यांतल्यान भरकटत रावपी जीव ! साबार तरांनी मनाचें रंजन करपी जीव ! लाखांनी वर्सांच्या, कोटयांनी वान्सांच्या, अब्जावधी भावनांच्या अणभवांची मूर्त हांव, हें ताका खंय खबर आसा ? हें अणभव लेगीत कसले ? कसले जाणात ? कितेंच पोटांत घालिनासतना—आवयच्या कुसव्यांत रात दीस अपासांनी तळमळत वाडिल्ल्याचो अणभव ! कश्ट—तकालस घेना आसताना, पोटभर रगडून, आवयचे मांडयेर खेळपाचो घेतिल्लो अणभव ! आनी कश्ट करूनय पोटाक मिरयत दवरपाचो अणभव !—दोन भुरग्यांचो बापूय जातकीव आयलो. सांगतां, शेवटाक कश्ट काडिनासतनाय पोट भरपाचो अणभव घेतलो. दुसऱ्याक कश्ट काडूंक लायले आनी हांवें पोट भरलें—प्रसंगार दुसऱ्याचे मुखावयलें ताटय हांवें झोमून घेतलें. आवयस ! जियेवपाखातीर हे कलात्मक अणभव घेवपी हांव जीव नाशिल्लो ? निर्जीव ? हांव—प्रगतीचें मुळावें तत्व हांव ! रानवटी अवस्तेत रावन, हाताक गावता तें भकारपाचें सोडून, प्रगतीचे वाटेर आनीक एक पावल फुडें घालपी हांव, मड्यासारको दिसतां ? जिवेचे भोग भागोवपाक, रुचीक जेवणखाण मेळपाक, वेळार खंयचेय बायलेक हांवे रात्रीकडेन बसयल्या. हय्यं, हय्यं, हय्यं !! आनी म्हाका तिकडें म्हणटा ! पिसो, तकली घुंवल्या ! दुसऱ्याच्या घामाखुस्तार, सुखासमाधानान जियेवंक मेळचें म्हूण समाज घडोवपी हांव निर्जीव ? मडें ? कळीवर ? ह्या पिसांटाक कांयच कळना. पृथ्वीक वाजेला खंय. चंद्रलोकार वचपाक जाय खंय ! ह्यं, ह्यं, ह्यं ! अणभव नाशिल्लीं सुकीं शेन्तां सगळीं. म्हज्या अणभवांच्या भुजांर बसात ! चंद्रलोकार वचपाची निखालस गरज पडची ना ! हांगा, हे धर्तरेर सगळो चंद्रलोक हाडून दाखयतां ! हय... हय... हे भूंयेर ! मंगळ, चंद्रीम... सूर्यलोक... हय, हय, हय .. सुक्यो सणकुट्यो बडायो मारून थकिल्ल्या मनशाच्या वाळवांतल्यान गळपी लाळेसारकीं हीं अुतरां ! अणभवाबगर यश ना. निखट्या पोक्या पट्यानी आनी बडयांनी फळ मेळना. (आपलेआपूण बडबडत) निर्जीव पुतळे

म्हणटा खंयचे कडलो !

(बडबडून थकला कसो दिसता. प्रेक्षकांकडेन फाट करून ल्हवू ल्हवू आँल्लेराकडेन वेता. त्याच वेळार मुखार सरपी फुडाऱ्याक सूत्रधार परती खूण करून भितर घेवन वेता. म्हातारो इतकेमदीं आँल्लेराकडेन येवन प्रेक्षकांक पळेत अुबो रावता.)

म्हातारो : हांव ! हांव म्हळ्यार सामकी नीज अणभव ! तुमकां हांवच यश जोडून दितलों... (हें अुलोवन आँल्लेरांत बसता. त्याच वेळार ताच्या तोंडार अजवाड दिसता. काळखांतय तो बडबडत आसा) ...

म्हजें आयकात ! अणभवाबगर यश ना ! पोक्यो बडायो मारून सुक्या अुत्साहाक फळ मेळना.

(रंगमाचयेर काळोख आसा व. थोड्याच वेळामदीं अजवाडाचो खर झोत तरणाट्याच्या तोंडार पडटा. ताण म्हाताऱ्यावरोच फुडें येता. ताका कोणतरी चाळयला असो ताचो चरो. एकासारको वयर सकयल पळयना.)

तरणाटो : मूर्ख ! अणभवा बगर फळ ना खंय ! फुकाची पोकी बडबड ! पोक्या बडयांक फळ मेळना खंय ! अणभव ! हूं... कसलो कर्माचो अणभव ? अणभव हें अुत्साहाचें फळ ! आनीक कसले तरेचो अणभव जाय ? हांव निर्जीव ? हांव म्हळ्यार सामको जितोजागतो अुत्साह ! खाशेलो जीव सांत्राळून, आनीक एका जिवाक जल्माक घालपाची तांक आशिल्लो हांव निर्जीव पुतळो ? अूं ! पृथ्वीक वाजेला खंय ! ह्यो ! ह्यो ! ह्यो ! असलें वांकडें वितप षंड अणभवांच्याच खड्ड्यांत वचपाचें ! असल्या अणभवांनी प्रगती म्हणटात ती केन्नाय जावं येता ? प्रगतीचीं मुळां, बळिश्ट अुर्बाअुमेदिचे खोलायेंत आसतीत आनी हांव तर सामको जितो जागतो अुत्साह, अुर्बा, अुमेद ! ही कूड बळिश्ट आसा. मनांत नेट आसा आनी काळजांत अुमेद आसा. हांव... हांव म्हळ्यार अुत्साह, अुमेदीचें प्रतीक, खूण ! प्रगतीचें मूळ ! अणभवाबगर यश ना खंय ! हाः हाः हाः ! अणभवाची नदर आसता फाटल्यान आनी यश आसता मुखार. ह्या दोगांयचीं केन्ना काळां गांठभेट तरी जांव येता ? चुकिचें हें ! सामकीं पिशेपणां हीं ! बुद्दिची विटणूक ही ! प्रगती म्हळ्यार हांव. एक पावल अुखलता म्हणसर, दुसऱ्या पावलार भांर घालून थीर अुबो रावपाची तांक नाशिल्लो अणभव ! फुडें पावल घालपच शक्य ना ! तो अुव्या अुबोच भूंयसरपट जातलो. भूतकाळाकडेन पळयना आनी फुडाराक पळोवनय जो सादूर जायना तो अणभव ? तो अणभव आंधळो ! कुड्डो !! तो थोटो ! एकाच जाग्यार खडपसूक जावन राविल्लो ! भेड्डो जाल्लो ! एकच गजाल परती परती घोळयता ! मूर्खपणाच्या अणभवांचेर घोणी घालून रावता ताचें

पाडच पडपाचें- अधोगतीच जावपाची ! अणभवां-
तल्यान प्रगती ही सामकीं पिशेपणां ! अणभवान कोण,
केन्ना शिकडा ? रामाप्रणांतलो रावण ! इतिहासांतले
पातशा ! आयचो शेतकामती ! तिगूय जाण दुसऱ्यांच्या
बायलांचेर दोळो दवरून जियेले ! जियेतात ! अणभवान
केन्ना कोणाचें बरें केलां ? वशिष्ठाच्यो गायो हातासपाचो
हावेस विश्वामित्राच्या मनांत. कलिगाचें राज्य गिळपाचो
हावेस अशोकाच्या काळजांत... एकल्याच्या अणभवान
दुसरो केन्ना शिटूक जाला ? दोगूय जाण झुजपाक गेले.
वचात रे ! अणभवाच्यो गजाली कोणाक सांगतात ? यश
मेळोवपाक बुद्धिची गरज आसा. पूण अणभवाक मात बुद्ध
नाका- ! सगळें फट हें. सामकें चुकिचें, धोक्याचें !
(आपणाल्याच चितपात अत्साहीत जावन) यशाची,
सुखाची चावी म्हळ्यार अत्साह ! अत्साह ! अर्बा !
अुमेद ! अत्साह ! अत्साह- जाणे रानवटी मनशाक
मनीस केलो ! जापसालदारकी नाशिल्ल्या मनशाक कामाक
लायलो ! दुश्टपणाचे कांटे-खुंटे आनी जूलूजबरदस्तेचे
खांची-गोयणे सामके ना करपी अत्साह, अर्बा-धीरसाण !
अुदरगतिचे तेंगशेकडेन वचपाक जे काळोज, थण्डाय, सूख
आनी सुरक्षितताय लागता ते खातीर जाय तो अत्साह !
अणभव म्हळ्यार फकत दुखाणें करपी घाय. हो घाय
पेखोवपाची शक्त फकत अत्साहांत आसा. अत्साह होच
एक जिविताचो खरो घूट ! अत्साह, अर्बा आसल्यार
चंद्रलोक आनी सूर्यलोक म्हळ्यार अत्साचे वाटेवयले
गांव ! अत्साह ! अत्साह ! अपाट अत्साह ! ह्या
अत्साहानच- (चितनाच्या फेऱ्यांत सांपडिल्लेवरी बडबडत
म्हाताऱ्यागारको फाटल्यान वेता. दिस्त तेन्नाच फुडारी
फुडें सल्लंक पळेता. सूत्रधार ताका फाटीं ओडटा. तरणाटो
कदेलार बसता.)

तरणाटो : अपाट... (धांप लागिल्ल्या मुरांत) 'अपाट अत्साह' !
हागेच फुट्टल्या प्रगतीक अगणीत धारो !

(रंगमाचयेर परतो काळोख अर्द मिणटा उपरांत तरणाटेच्या
तोंडार अजवाडाचो झोत. तिच्या पुखामळार गोड-म्होवें
हांशें. आदल्या दोगांवरीच ती ल्हवू ल्हवू फुडें येता. तिणे
जशें कितें तांचें सगळें अलोवणें आयकलां.)

तरणाटो : बावडो सामको ! (सारको कान लावन आयकता)
अपाट अत्साहान कितलो थकला पळेयात ! स्वास लेगीत
घेवंक जायना, पळेयात ! बावडो ! अत्साह म्हणून
गरजेभायर हड्डें पेटून कितें जावपाचें आसा ? इत्साशक्त
ना जाल्यार फकत अत्साह-अर्बा कित्याक अपकारता ?
इत्सेच्या वळग्याबगर आनीक कांयच ना. इत्सा आनी
सोशीलपणां, सहिष्णुताय हांचीच पयलीं गरज.
अत्साहाच्यो हालेटी दादल्यांपुरत्यो बऱ्यो आसात. ह्या
अत्साहाक घट धरून ताका इत्सेचें रूप दिवप हेंच खरेलें

यशस्वीपण ! घोगेत व्हांवपी न्हंयक बांद घालूनच भूंय
पिकाळ करतात. अुदक तशेंच व्हांवत गेलें आनी भूंय
पिकाळ जाली अशें मानप म्हळ्यार पुराय पिशेपणां !
हो कसलो अत्साह ? दादलो म्हळ्यार व्हांवत्या अुदका-
सारको ! अनंत खेपो ताचीं थापटां खावन लेगीत ताका
आडावपी बांद म्हळ्यार एक बायलच. फळाचें मूळ
म्हळ्यार बायलमनीस ! ती आवय ! ती जल्म दात्री !
दादल्याचे नवनिमितीचे अुर्बेक आकार दिवपी बायलमनीस
ही ताची घरकान्न- आपल्या खाशा अन्नान
आपल्या खाशा रगतान, आपणाल्या हुस्वासान गर्भ
पिंडांत प्राण घाली ती ही बायल ! बायलेबगर दाद-
ल्याक वेग ना, गती ना ! अणभव अणभव म्हणून दादलो
हालेट मारता ! अत्साह म्हणून आडुता दादलोच. पूण
तसल्यांनी कितें जाता ? बायले वरवीं ताच्यो इत्सा
फळाक येवंक नाशिल्ल्यो जाल्यार, दादल्याक हो संवणार
म्हळ्यार सामको सुको सडां दिसपाचो ! संवसाराच्या
आरंभाकच दादल्यान बायलेचो हावेस धरलो, देवूनच
ताची येदी अुदरगत जाल्या ! चंद्रलोक ? सूर्यलोक ?
बायलमनशेक पळेयतकीच, दादल्याक आनीक खंयचो
'लोक' याद तरी जाता ! देखूनच सांगतां इत्साशक्त
हीच खरी शक्त, खरें बळगें ! ते खातीर थरथरपी
काळीज जाय ! बायल नासत तर काळीज कशें थरथर-
तलें ? (विचारांच्या फेऱ्यांत सांडून अुलयिल्ले वरी)
भोंवांडचो मारपी काळीज आनी बायलमनशेची इत्सा हेंच
खरें सत्य ! हाकाच लागून जीण सोबीत-सुंदर जातली !
जैत म्हणटात तें हेंच. अुदरगत म्हणटात ती हीच ! इत्सा
हावेसांच्या पांखाट्यांचेर स्वार जालेबगर, पावल फुडें
पडप शक्यच ना ! इत्सा म्हणटात तिका अुदरगतीचे-
पांखाटे आसतात... (आदल्या पात्रांवरीच तीय फाटीं
वेता. फुडारी फुडें सल्लंक पळेता. सूत्रधार ताका फाटीं
ओडटा.)

तरणाटो : (मेजाचेर हात तेंकोवन) उदरगोखातीर इत्सेची गरज
आसा...

(रंगमाचयेर पर्थो काळोख. सुमार अर्द मिणटान मोट्या-
मोट्यान हांसपाचो आवाज. अजवाडाचो झोत सामान्य
मनशाच्या तोंडार पडटा. तो हांसत आसता. हांसतच
तो फुडें येता. कशें तरी हांसप थांबोवन अुल्यता)

सा. मनीस : आकांतच हो ! पृथ्वी नाका, भूंय नाका, अशें
म्हणपी हांवें तरी अजूनमेरेन पळोवंक ना ! हय, 'हें
जाय, तें नाका' हे थारावपी आमी तरी कोण ? 'जल्माक
येतलों,' अशें थारावन काय कोण जल्माक येता ? शे !
आनी 'मरचों ना' म्हळें म्हणून मरण केन्ना कोणाक
चुकलां ? शे ! नाका जाल्ल्यो गजाली करपांत अर्थ ना !
आदीं कितें जालें ? मुखार कितें जातलें असल्या

जंवजाळांतच मनीस मरता ! पाडा पडूं सगळे ! फाटल्यान काळोव आसलो- फुडेंय काळोव पातळ्ळा- फस्क घेवन, काडयो पेटयत अजवाड करीत रावांत ! म्हणटकीच सांगपाचें कितें तर ? ह्यो नाकाजाल्ल्यो कटकटी जायच कित्याक ? पयलेच खेपे आवय मुरग्याक दूद दिता तेन्ना, तिका तरी तो अणभव खंय आसता ? आनी मुरग्याक तरी दूद पियेवपाचो अणभव खंय आसता ? तरीपूण संवसार चल्ला मू ? आवय दूद पाजता, भुरगें दूद पिता ! मुरग्याक दूद पाजप म्हळ्यार एक कर्तव्य अशें समजून आवय ताका दूद दिता तर ? बरें, भुरगें आसता तें तरी आंगावयलें दूद बरें म्हणून दूद पियेता तर ? म्हणटकच दांगांनी वाडटकूच मात नाका जाल्ली तकलीफोड कित्याक करप ? तें दूद पियेवन मनीस म्हणटा, हांव व्हड जातलों, व्हडलो मनीस जातलों ! कोण म्हणटा अशें ? अग्र्य करत ताका म्हजेमुखार ! व्हडलो आनी मोटो खंय ! हाः हाः हाः ! म्हाका समजना, मोटो मनीस जातकच ताका जेवणखाण लागना काय कितें ? हाका दुडवांची गरज नासता ? न्हिदेची लकण येतकीच हाका जांबयो येनात ? थंडी-भारकूण जातकीच शिको येनात ? हो कसलो व्हडलो आनी मोटो मनीस ? म्हाका जाल्यार हीं सगळीं गाढवपणांच दिसतात. मनीस म्हळ्यार सादो मनीस ! तें सगळें सोडून ताका मडें म्हणप ? तिकटें म्हणप ? हांव जाल्यार कश्ट काडटां ते जगपाखातीर ! 'हें जाय, तें जाय- अशें जातलें- तशें जातलें, व्हडलो जातलों- माती जातली.' असलो शंख करून कितें मेळपाचें आसा ? कश्ट करूंक जाय कश्ट ! आंग मोडून वसालत घेवंक जाय ! आमचो बापूय मेलो तेन्ना हांव चार वर्सांचो आसलों ? मागीर कितें ? कपलार मारून घेवंक लेगीत कळनासलें आनी ताका वेळय नासलो ! जंय कितेंय मेळटा थंय लागलों कश्ट करूंक ! मागीर केन्नातरी आंग धांपूक लुगटाचो कुडको मेळ्ळो ! न्हेसपा-पांगरुपा वांगडा मागीर पगार-बिगार बी म्हणटात तो मेळपाक लागलो ! खाण-जेवण, न्हेसू-पांगरूंक, मागीर पगाराचें कितें ? तो हांव सांठोवंक लागलों. तीस पस्तीस वर्सां अलुगलीं... करतां दुडू एकठांय ! हिशोब-बिशीब जाय कोणाक ? हजार जावं नाजाल्यार लाख ! आं ! मेळ्ळे दुडू- बुडयले दस्तनाक ! पोट भरपाक हिकमती केल्यार पिशांत काडटात ! नाका जाल्ल्या जंवजाळांनी पडल्यार सुबेज शाणो म्हणटात ! मनशांचो संवसार म्हळ्यार अुरफाटें तिरपागडें ! 'सूख जाय, सूख जाय' अशो हुयेली मारीत विकळापांनीच जीव वाटायतात. आसा तें दुख सोंसप म्हळ्यारच खरेलें सूख ! (अवकीत शांबता. मनांत गोंदळ- द्विधा मनस्थिती !) पळेयलें ! हाकाच म्हणटात संगतिचो परिणाम ! तांचे सारकोच हांवय बडबडपाक लागलों ! (आपणाकडेनच बडबडटा) तकलेक

थार म्हणटात तो दिवंक जायना. ती एकासारकी कित्यांत ना कित्यांत तरी engaged- दवरूंक जाय, घुस्पावन दवरूंक जाय. कश्ट काडात, खायात, पियात, खाया-जेवात, परतेंय कामाक लागात. काम करून करून पुरो जातकीच न्हिदात ! अुठात, परते कामाक लागात ! खावप-जेवप, पुरो जावप, न्हिदप. मेदवाक फुसंत दिवंक जायना. फुसंत दिली रे दिली की जालीच हिशोबाक सुरवात ! काम करपाच्या वेळार, खावपाच्या सुवाचो विचार- ! काम करतना न्हिदेच्या सुवाचो विचार ! सूख म्हणटात तें हातांतली सुटून कूस मारपी बायलेसारकें आसता. धरपाक गेलों की हातांतली सटकता- पसार ! परतून धरपाक धांवप ! दिसता, आतां सांपडटली हाताक ! सांगपाचें म्हळ्यार हीच खरेली मजा. सूख म्हणटात तें अशें आसूंक जाय ! आनी अशें सूख भोगप म्हळ्यार ताचेफाटल्यान धांवपाचें बळ जाय.- (सवकामायेन स्टूल आमा थंय वेता आनी बडबडतच लोकाक पळेत ताचेर वसता.)

सा. मनीस : कितेंय करतलो जाल्यार, ताका सगळ्यांत पयलों जाय तें बळगें. (एकदम हांसता.) बुदवंत मनीस ताका कर्म-शक्त- काम करचेलें बळगें म्हणटात... अं...

(रंगमाचयेर काळोव जाता. अर्द मिणटान सगळ्या रंग-माचयेर अजवाड पडटा. आतां त्या चारय पात्रांचेर एक पड्डो सोडला. त्या वेळार, सूत्रधार अजवे वटच्यान, फुडाऱ्याक खनपटीक धरून ओडीत हाडटा. सूत्रधार त्या फुडाऱ्याक रंगमाचयेर, दावे वटेन कसो तरी उबो करता.)

सूत्रधार : धनया, आकांताचेच तुमी ! येदोळ हीं पात्रां एकासारकीं बडबडटालीं आनी तुमी मदलेमदींच स्टेजीर धावंक पळेताले ! तुमकां आडावपय कठीण जातालें ! आनी आतां हांव तुमकां अभयतां, ओडटां तरिकूय तुमी येवंक सोदिनात ! अं...

फुडारी : सूत्रधार ! तूं कितेंय अल्य बाबा ! हातूंत तुजो नव्वीव कितें तरी जादू आसूंक जाय. (वितून) येदोळ, तुवें म्हाका आडायलो, तो तुजो कितें पूग दाव आशिल्ला जावंक जाय ! (म्हाताराच्या अुलोवपांची याद तांडार जाणवता) आवयस सायबा ! तो म्हातारो आनी ताचे ते विचार ! अणभव म्हणटात तो असो आसता हें नकळोच आसलों हांव ! तो अल्यतालो तें आयकून म्हाका जाल्यार दिसलें की धांवत धांवत वचून ताचे पांय धरचे आनी सगळो अणभव ताच्या पांयाकडेन बसून आयकत रावचें ! तुवें म्हाका मदींच आडायलो तेन्ना खरेंच म्हाका तुजो सामको संताप मारिल्लो ! म्हाका दिसलें, तुका तुजें नाटकच कितें तें व्हडलें ! पाडपडलें, फोंडांत गेलें तुगेलें नाटक ! हाका खोंट मारून फुडें

(पान ८९ पळेयात)

Seasons Greetings
and
Best Wishes for
a Bright
and
Happy Diwali

DEMPO

Mining is the mainstay of Goa's economic development and the Energy's of our nations industrial progress. Mining plays a vital part in nation-building activity. We at Dempos are proud of our achievement in mining development and our continuing contribution to economic growth of Goa and the industrial progress in the nation.

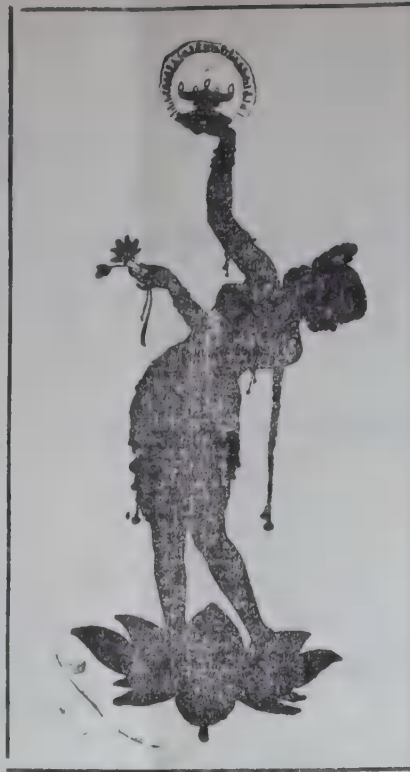
Dempo Mining Corporation Limited

(Biggest Mineral Ore Producers and Suppliers)

**Dempo House, Campal,
PANAJI-GOA.**

Grams : DEMPOMINING
TELEFAX No. : 0832 - 5098

Telephone : 6281 to 6286
Telex : 0194-217 DMPO IN

Wishing a Happy Diwali
and
Prosperous New Year !

■ Atmaram S. Pai
Angle & Family

○ MIRAMAR,
PANAJI-GOA.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

आमारे वूयले नुलोवपी खीण

— रवीन्द्र केळेकार

स्कॅप

तांकां दोन भुरगीं. दोगीय चलयो.

पयली चली जाली त्यावेळार आवय-बापूय दोगांय खोशी जाल्लीं. 'वरांत अेक चली आसूंकूच जाय.ते बगर घर सोबना.' अशें दोगांयनी म्हजेकडेन अुलयतना म्हळ्ळें.

आनी तें मनापासून म्हळ्ळें.

दुसरेय खेपे चली जाली. त्यावेळार तांचें मन थोडेंशें विरूस जाल्लें. दाखय नाशिल्लीं. पुणून 'चलो जाल्लो जाल्यार खूब आनंद जातलो आशिल्लो.' ह्या तांगेल्या वाक्या वयल्यान तें दिसून आयिल्लें.

आतां दोन वर्सांनी परतें अेक भुरगें येवपाचें जाल्लें. हे खेपे मात तांकां चलोच जाय आशिल्लो. 'चलो जाल्यार पुरो' अशें मागपाक लागिल्लीं. नवसां सुरू जाल्लीं.

पोटांत आसा ती चली काय चलो, हें आतां विज्ञानाच्या आधारेन पयलींच सोदून काडूं येता. ताका गर्भलिंग-परिक्षा काय कितें म्हणटान. चली आसली आनी ती नाका आसली जाल्यार 'अेबोर्शनूय' करून घेवं येता. हालीं तेंपाचे हे विज्ञानीक फॅशनीक धरून ती गर्भलिंग परिक्षेक मुम्बय वचपाचे बेत करतालीं.

जिस्त हांव तांगेर पावलों.

'फुडल्या सप्तकांत आमी मुम्बय वचपाचीं आमात, तांणी म्हाका म्हळें.

'कित्याक ? ...'

'अेक काम आसा' म्हाका जाप मेळ्ळी. कसलें कितें काम हें विचारपाची म्हाका गरज नाशिल्ली. नाका आशिल्लें हांव केन्ना कोणाक विचारिना. तशें हांकांय विचारलें ना. पुणून खबरी करतां करतां तांणी मुम्बय आपणालें कसलें काम आसा तें म्हाका सांगून अुडयलें. तांकां गर्भलिंग परीक्षा करून घेवपाची आशिल्ली आनी पोटांत चली आसली जाल्यार तिका व्हळोवपाची आशिल्ली. हांव थंय बशिल्लो आसतना तांगेलो अेक अिश्ट पावलो. दोतोर अेक, नवो. ताका पळेनाफुडें म्हजी खातरी जाली, हाणेच हांकां ही बुद्द दिल्ली आसूंक जाय. म्हाका ताची तिडक मारिल्ली. विटूय दिसपाक

लागिल्लो. पुणून हांवें अितलेंच म्हळें, 'असल्या परीक्षां आड हालिसाराक लोक खूब कितें कितें बरोवपाक लागल्यात. हांवें तें सारकें वाचूंक ना. पुणून असलीं अेबोर्शनां हालीं कोण करिनात, अशेंय कितें काना वयल्यान गेलां... सारकी वासपूस केल्ली बरी.'

'वासपूस करूं येत... कायद्यान बंदी आसली जाल्यारूय असलीं अेबोर्शनां करपी जायते दोतोर आसात, पयशे मातशे चड खर्चुचे पडटले' बापायन म्हळें.

दोतोर मुमुख्यांनी हांसलो. ओगी राविल्लो,

'म्हळ्यार, तिसरे चलयेंक मारून अुडोवपाचो तुमी नित्शयूव केला काय कितें?' हांवें विचारलें. म्हज्या आवाजांत कितेंय तरी फरक पडिल्लो आसूंक जाय. सद्दे परस तातूंत वेगळो सूर भरसल्लो. बापायक ती जाणवलो. पुणून ताणे कितेंय विचारचें पयलींच दोतो-रान म्हाका विचारलें, 'तुमी अेबोर्शना आड काय कितें?'

हांवें त्याच सुरांत ताका जाप दिली, 'हय, हांव अेबोर्शनाक भ्रूणहत्या मानतां आनी भ्रूणहत्येक हांव व्हडांतलें व्हड पातक लेखतां...'

आनी बापायच्या तोंडाकडेन पळोवन विचारलें, 'तुमचो बेत पक्को जाला व्हय?'

'अशें म्हळ्यार जाता' ताणे जाप दिली.

म्हजी तिडक पांयां-तळांतली मस्तकास गेल्ली. पुणून तोंडार दाखय नासतना हांवें आवयक म्हळें, 'अशें करूं नाकात. तुमकां चली नाका आसत जाल्यार ती म्हाका दिवन अुडयात. हांव तिका

ल्हानाची व्हड करतां. म्हाका दोन नाती आसात. तांकां खेळपाक अेक धाकली भयण मेळटली...'

बापायक अजाप जालें. 'तुका हांव नव्या विचारांचो मनीस घरतालो.' ताणे म्हळें, 'तूं अुलयता बरयता तें पळेतकूच तूं बुद्दि-वाद्यां परसूय अदीक तर्क-कठोर दिसता...

हांवें मदींच म्हळें, 'म्हाका असल्या सर्तिफिकितांची गरज ना. हांव नव्या विचारांचो आसन. घडये नासन, घडये, नव्या विचारांच्या लोकां परस पांच पन्नास वर्सां मुबाराकूय आसन. पुणून हांव तर्ककठोर म्हणटा तें खरें. तर्ककठोर जावनूच हांव तुमकां सांगतां, ही भ्रूण-हत्या करूं नाकात. मारचीच आसत जाल्यार हे पोटांत आगिल्ले चलयेंक मारूं नाकात. ती कोण म्हण येता, देव जाणा. संवसाराक नवी देव दिवपी कोणूय आसूं येता. ज्यो आसात तांतले अेकलेक मारात. व्हडले धुवेक मारात. ती अरवळ ते भायर, अती-अपुर्बायेन तुमी तिची वाट लायल्या.'

आवयचें आंग शिरशिरून आयलें. 'थुमेकाल थुमेकाल' करीत ती अुठून भिरत गेली. बापायच्याय तोंडासो रंग बदल्लेलो. निळो जाल्लो. म्हजीं अुतरां ताकाय लागिल्लीं.

म्हाका वायट दिसलें. म्हाका लागनाशिल्लें हांव अुलयल्लों. पुणून हांव म्हजे सुवादीन नाशिल्लों म्हण अुलयल्लों. दिसलें, आंतां अुठून गेल्लों बरें.

हांव अुठून आयलों.

मुखावयलें म्हाका खबर ना.

With best compliments from :

Mavelcar ENTERPRISES

Head Office : Ganesh Prasad, Dr. A. Borkar Road,

PANAJI-GOIA 403 001

Phone : Offi : 5362

Grams : PUPONA

Resi. : 3287

For your requirements in :

PLYWOOD, LAMINATES, REGENCY CERAMIC
FLOOR/WALL TILES, BLOCK BOARDS, HARD BOARDS

BRANCHES :

- 1) Fatima Chambers, Near Woodland Hotel,
Margao-Goa -03 601
- 2) 11, Vatsalya Apartments, Agakhan Rd.
Pajifond, Margao-Goa 403 601
- 3) 4, Vaman Smriti, near Laxmi Narayan Temple,
Mapusa-Goa 403 502
- 4) 5, Bandekar Building, near Canara Bank,
Ponda-Goa 403 401

तीन 'अॅबसर्ड' कविता

(१)

सवण्यांचीं भिन्यांर भिरीं
येन्नाच कशीं
आपापल्या घोटेरांत परतलीं ?
निक्तेच तर
उजवाडटा अर्गे सगळेच जाण एकमुखान
म्हणूंक लागल्यात . . . आनी हांगा
म्हजेच नोर्मल नदरेक
सूर्या
अस्तमलेवरी झळकून
जळींमळीं पातळूंक लागिल्लो काळोख
म्हज्या काळजांतल्या अथांगाचो
आतां थाव घेवंक लागला . . .

(२)

भायर—
— भितर मसणशें मदचानलां . . .
आशीकुशीक कोणाचीच जाग—
माग ना.
सरभोंवतणीं कांय शिंपडून घरां आशिल्लो
एकमुखो धाकटुलो गांव.
लागसारच लाडाबायच्या एकमुळ्या
देवळांत भुतां फोव कांडिल्ल्याचो भिवखुरो आवाज
आनी हावें
एकटोच, दाट काळखाचें बोट धरून,

खंय वचूंक पावल उखल्लां
म्हाकाच कळना . . . जाल्यारूय
शाण्या शेजाऱ्यांलीं नश्टीं उतरां अचळय म्हज्या
कानार पडटात, 'चल्लें पळेयात
पिंशे रवळूचें कूळ दनपारच्या कडार,' फाटोफाट
तांगेलोच कोडूझार, भुंगुल्लो कसो
काळीज पोखरपी हांसो . . .

(३)

आरे उठात ,
दोळे उगडून मात्शी भायर नदर मारातः
पौशांतली दंवांत न्हाल्ली-धुल्ली फांतोड्ड
सैमाचो घमघभीत वास आशिल्लो हातो माळून
उदेंत्या सूर्याक येवकार दिवंक
कशी नटून थटून रावल्या !
झाडा —पेडांचे वेंगेंतल्यान सुटून पयस
दिगंताचो माग काडीत पाखरां उडूंक लागल्यांत . . .
रंद्रांरंद्रांतल्यान म्हाका मायेन सांसपितल्या
कंवळ्या किर्णांच्या सुवर्ण-स्पर्शान हांगा
हांव सुखावलां . . . तृप्प जालां !
मागीर —
आंगणांतले तुळशी मुखार खंयच्या शाण्यान
निक्तोच दिवो लायला . . . आनी
सगळ्यांनीच आपापल्या घराचीं
कवडां धांपून रात तेंकिल्लेवरी कुडीकुडींनी
दिव,
मेणवाती कित्याक पेटयल्यात ?

—शंकर रामाणी

आयज ' राष्ट्रमता'र तांकां चलो जाल्ल्याची खबर वाचली.
गुजराती भाशेंत ' दूधपीती ' म्हूण अक अतर आसा. वयल्या
वयल्यान पळेल्यार आवयचें दूद पियेवपी चली असो ह्या अतराचो
अर्थ आसुंये असो समज जाता. पुणून खरेपणानशीं भयांकृत अर्थ
आशिल्लें अतर हें अक. गुजरात-राजस्थानांत क्षत्रियांची अक जात
आसा. जल्मा आयिल्लें भुरगें चली म्हणपाचें कळटकूच हे जातींतले
दादले तिका आवय पसून कुशीक काडटात.

भायर आंगणांत हाडून न्हिदयतात. ' चारपाये ' चो (सुमाचे
खाटेचो) अक खूर तिच्या गळ्यार दवरतात. आनी सगळे खाटेर
बसून तिका चिड्डून मारून अडयतात. चलयेंक मारून अडोवपाचे
हे प्रक्रियेक गुजराती भाशेंत ' दूधपीती ' करप म्हणटात. ओबोर्शन

हें गुजरात-राजस्थानांतले हे दूधपीती करपाचे चालिचें आर्विल्लें रूप.
दूधपीती प्रक्रिये अितलेच निष्ठूर, मनीसपणा भायलें आनी आर्विल्ले-
नांवा खाला चलिल्ल्यान अदीक राक्षसी.

देशांत सुमारा भायर लोकसंख्या वाडल्या, खरें. अितली
लोकसंख्या देशाक पुटवना, मान्य. लोकसंख्या आळाबंदा हाडूंक
जाय; ना जाल्यार गरिबी ना जावपाची आस्तूच ना, सगळें कबूल.
लोकसंख्या आळाबंदा हाडपाक गुरवाचार आडावपाचे तरांतरांचे
अुपाय आमी सोदून काडल्यात, तांचो खूब प्रचार जावंक जाय,
दुबावूच ना. निरोधापसून नसबंदी मेरेनचे सगळे अुपाय आमी
चालीक लावंक जाय आनी कशेय भाशेन लोकसंख्या आळाबंदा
हाडुकूच जाय पुणून—

‘दस फारे, नो फर्दर’- हाचे मुखार वचून जायना. हाचे मुखार गेले म्हणटकूच आमी अबोर्शना मेरेन पावतात आनी थंय मेरेन पावले म्हणटकूच कूटुंब-नियोजनाचे कार्यावळिचो पुराय संदर्भूच बदलता. तो मनीसपणा भायरो जालो. मनीसपणाक तिलांजली दिवप आविल्लेपणांत बसता जायत, सु-संस्कृतपणांत निखालूस बसना. मनीस आयज आसा ताचे परस अदीक सु-संस्कृत जावंक जाय, अदीक संस्कारी जावंक जाय, ही आमचे प्रगतिची मोख नासत जाल्यार ती कितलीय आविली जावं, कितलीय विज्ञानीक आसूं, तिका प्रगती न्हय, अवनतीच म्हणूंक जाय.

भुरगें जल्माकूय येवंक दिवप ना हें वेगळें आनी जल्मा आयले अपरांत ताका मारप साप वेगळें.

पयर मुम्बय गेल्लों. अँका अश्टाक मेळपाक अँका हॉस्पिटलांत गेलों. ताणे म्हाका आपणागेर जेवंक आपयल्लो. हॉस्पिटलांत-सून नीट तो म्हाका आपणाल्या ब्लँटार व्हरपाचो आशिल्लो.

‘तुर्ताक तूं खंयच्या डिपार्टमेंटांत काम करता?’ हांवें ताका विचारलें.

गाडी ‘स्टार्ट’ करता करतांच ताणे जाप दिली, ‘अबोर्शनाच्या.’

हांवें ताच्या तोंडाकडेन अजापान पळेलें आनी विचारलें, ‘अबोर्शन करून घेवपाक खंयच्या वर्गांतल्यो बायलो येतात?’

‘सगळ्या वर्गांतल्यो... पुणून मदल्या वर्गांतल्यो चड,’

‘लग्न जाल्ल्यो काय जावंक नाशिल्ल्यो?’

‘चड-श्यो लग्न जावंक नाशिल्ल्यो... पुणून लग्न जाल्ल्योय

येतात.’

‘लग्न जाल्ल्यो कित्या खातीर अबोर्शनां करून घेतात?’

‘तांकां चली नाका आसता.’

‘दिसाक कितलीं अबोर्शनां तूं करता?’

‘तीस पस्तीस.’

खरें सांगतां, म्हाका म्हगेलो हो अश्ट कंसा सारको दिसपाक लागलो. ताचेकडेन अल्लोवपाक लेगीत म्हजो जीव फाटीं फुडें सरपाक लागलो. काय बरो संस्कारी मनीस अितलो निष्ठूर कसो जालो? आपूण दिसाक तीस-पस्तीस अबोर्शनां करतां अशें निव्विकारपणान तो कसो सांगता? हाचे संस्कारितेची संवेदना सामकी भेरेल्या काय कितें? काय, संस्कारिता भेरेवप हिकाच आयज आमी विज्ञानिकताय म्हणपाक लागल्यात? म्हजो जीव अुचांक्ळीत जावन आयलो. गाडी थांबय, हांव येना तुगेर जेवपाक, अशें सांगचें-शेय दिसलें. अितल्यांत फुररें करून अँका फुडाच्याची गाडी आमकां ‘ओवरटेक’ करून मुखार गेली. ताणे पॉलिटिक्साचेर अल्लोवपाक सुरवात केली.

पुणून म्हजे तकलेंत अबोर्शन पुसून वचूंक नाशिल्लें. पलँटार पावतकूच हांवें ताका म्हळें, चाळीस भर जावन मुखार गेल्ल्या मनशाक बर्नाई शॉन ‘फटींग’ म्हळां. ‘अव्हरी मेन ओवर फोर्टी अिझ अ स्कांडुडल.’ आर्विल्ली तुमगेली मेनेजमेंट विद्या शॉ परस मातशी दयेस्त. ती मनशाक साठ वर्सां मेरेन दवरता. साठां लागसार पावतकूच निरूपयोगी म्हणून कुशीक काडटा.

Seasons Greetings and Best Wishes for
a Bright and Happy Diwali !

PRINCE DRINKS

LIME, COLA, ORANGE, GINGER

Jai Hanuman Soda Factory
Cundaim-Goa.

Prop. : Mahanandu G. Naik & Sons

Phone Ponda : 733, 284, 450
Mardol Exch : 250

ह्या नेमाक धरून आयचीं सरकारां आनी व्हडल्यो व्हडल्यो कंपन्यो मनशाक साठी लागसार पावना फुडें पेन्शन दिवन घरा धाडून दितात. 'तुमी अणभवान कितलेय गिरेस्त आसूं, तुमची आमकां गरज ना, तुमी आतां घरा बसात' हो पेन्शनाचो खरो अर्थ. राजकर्णांत, समाजकर्णांत, संस्था-संचालनांत, अद्योगांत, प्रशासनांत, सगळेकडेन जाणट्यांक कुशीन काडून तरणाट्यांक मुखार काडपाची तुतांक अेक चालूच सुरू जाल्या. जाणटोले आपूण जावन कडेक सरले नात जाल्यार तरणाटे मुखार सरून तांकां कडेक काडटात. आमची राज्यसभा खरी म्हळ्यार जाणट्यांची (अेलडसांची). राज्य सभेर लेगीत जाणट्यांक सगळ्यांक कडसरावन गोंयान अेका तीस-पस्तीस वर्सांचे पिरायेच्या भुरग्याक धाडून दिला. जाणट्यांक आयच्या तुमच्या संवसारांत सुवातूच ना. म्हणटकूच, म्हाका अेक सांग, हो जाणटो जेन्ना दुयेंत पडटा तेन्ना ताका बरो करपाचो अद्योग तुमी कित्याक करतात ? ताका मरूंक दिवपाचो. मरपाक तुमी ताका आधार हिवपाचो. पुणून तुमी तर मनशाचो मेंदू मेले अुपरांतूय सोर-बीर दिवन ताची कूड दवरतात. केन्ना केन्ना स-स म्हयने मेरेन दवरतात. तुमी हें सगळें 'मेडिकल अेथिक्स' च्या नांवान करतात. तुमकां अेथिक्स हांगाच लागता ? जल्माक आयिल्ल्या भुरग्याक पोटांतूच मारून अुडयतना तुमकां अेथिक्स लागना ?

तो मुभुरग्यांनी हांसपाक लागलो.

म्हळें, 'हांशार व्हरपाचो प्रस्न न्हय हो. हांवें तुका गंभीर पणान - 'सेरियस्ली' हो प्रस्न केला. निरुपयोगी म्हूण जांकां तुमी कुशीक काडटात त्या जाणट्यांक जियेवपाक कित्याक दिवपाचें ? तांकां पेन्शन दिवन समाजान तांचें वर्जें तकलेर कित्याक घेवपाचें ? जाणट्यांक मारपाचो कसलोय तरी अेक अुपाय सोडून काडात. लोकसंख्येचो प्रस्नूय बरोचसो सुट्टलो आनी पेन्शनाच्या खान जो खर्च जाता तोवूय वांचतलो.

'वॉट डु यू मीन ?' तो विचारपाक लागलो.

'आय मीन वॉट आय से' हांवें जाप दिली.

'हो राक्षसी अुपाय.' ताणे म्हळें,

हांव फटकू करून असळ्ळों. म्हळें, 'अब्बा' हो अुपाय राक्षसी आनी तुमी चलयला तो कितें, मानुषी ? मनीसपणाचो ? जल्मा येतल्या भुरग्यांक पोटांतूच मारून अुडोवप हें तुमच्या मनीसपणांत बसता आसत जाल्यार निरुपयोगी जाल्ल्या- म्हळ्यार, कावलाक काडिल्ल्या जाणट्यांक मारून अुडोवप हेंवूय मनीसपणांत तुमका बसोवंक येवंक जाय. भ्रूणहत्येपरस जाणट्यांची हत्या कितलिशी बरी. कितलिशी 'मानुषी.'

तो ओगी रावलो. ताका दिसलें जातलें, हाचेकडेन अुलोवपांत कांय अर्थ ना. हांवें म्हळें, तुमची सेन्सिटिविटी (संवेदनशीलताय) मातशी भेरेवंक जाय. मागीर, आयज अितल्या निर्विकारपणान तुमी भ्रूणहत्या करतात तितल्याच निर्विकारपणान तुमी जाणट्यांक मारपाचेंय काम करतले. तुमची संवेदनशीलताय भेरेवपाचेंय काम कोणेंय तरी करूंक जाय. म्हजे सारकेल्या साठां वयर गेल्ल्या मनशांनी वाजयत-गाजयत आपणाक मारून घेवपाचे समारंभ घडोवन हाडूंक

जाय. असले चार-स समारंभ दवाख्यान घडून आयले म्हणटकूच तुमची संवेदनशीलताय आपशीं भेरेतली. मागीर आयज पोटांतल्या भुरग्यांक तुमी कांय-न्हय-शे करून मारतात तशे जाणट्यांकूय कांय न्हय-शें करून मारपाक मुखार सरतले.'

'शी. शी. शी' ताच्या तोंडांतल्यान अुतरां फुटलीं.

हांवें म्हळें, 'शी शी शी कितें ? जाचो कितेंच अुपेग ना तें कावलाक काडपाची -स्कॅपांत अुडोवपाची- चाल आसा. तुमचो तरण ट्यांचो समाज फाल्यांरां केन्नाय तरी जाणट्यांक स्कॅपांत अुडयले वगर रावपाचो ना. तूं पळेतलो. बरोवन दवर हांव कितें म्हणटां तें.

लोकसंख्या वाडल्या वाडल्या म्हणून अेत्रीशनाच्या नांवान भ्रूणहत्येचें लोक जेन्ना जेन्ना समर्थन करतात तें पळेतां तेन्ना तेन्ना- खरें सांगतां- म्हाका गिल्टी-गिल्टी-शें दिसपाक लागता. हांव जणून गुन्यांव करताशें खोलायेन दिसपाक लागता. थोडोसो सभ्य हांव. दिसता, हांवेंच सुवात रिकामी करून दिवंक जाय.

० ० ०

कर्तुत्वाचो अभिमान

कितल्या-इया वर्सां अुरांत सेवानामाक पाविल्लों. आश्रमांतूच राविल्लों. आश्रम तस्सो आसा. पस्तीस वर्सां पयलीं पळेल्लो तसो.

भांवतणचो वाटार मातू साप बदल्ला.

आदल्या कांय अिश्टांक मेळ्ळों. तेवूय तशे आसात. भायल्यान मातू तेवूय बदल्ल्यात. सांगचें पडटा, आपूण अमको म्हूण.

म्हजेंय रूप बदल्लां अशे ते म्हणटात.

सांजची प्रार्थना सोंपतकूच अेकलो म्हण्यांत आयलो आनी विचारपाक लागलो, 'पहचाना मुझको ?' खीणभर नियाळून पळेळें आनी रोखडोच वळखलों, 'अरे आप ? आपने तो अपनी शक्ल-सूरत भी बदल डाली है.' हांवें अजापून म्ळे आनी अेका व्हड मनशाचे नांव घेवन विचारलें, 'आप अुनके साथ रहते थे न ?'

म्हण्याक लागलो, 'हय. पुणून आयज हांव ताचे सरीं राव ना. आठ वर्सां जालीं, हांगा इत्तपुराक आसतां.'

'आठ वर्सां ?' म्हजे जिवे वयल्यान अजापान अुतरां फुटलीं.

'हय... म्हजो भ्रम-निरास जालो.'

कित्याक भ्रम-निरास जालो, हें विचारचेंशें दिशिल्लें. पुणून म्हळें, आसूं भोंगूं. खूब जाणांचें अशें जाता. पयसल्यान तांकां दोंगर सदांच सुंदर दिसतात. म्हण्यांत पावतकूच तांकां कांटे खुंटे तोपपाक लागतात. मागीर निशेंवन ते परततात. तशें, म्हळें, हाचें जालां जातलें. हांवें अितलेंच म्हळें, 'गांधीं सरीं पाविल्लो कोणूच तांकां सोडून वचूंक ना.'

'खंय गांधी आनी खंय हो' तो अुलोवपाक लागलो. 'साप्प ल्हान मनीस हो. हाचे सारको आत्मकेन्द्रीत मनीस दुसरो ना. मदर तेरेझाच्या वावराचीं मात-शी तुस्त कर, हो तापतलो. तुमकां भायल्याच लोकांची ओड. घरच्या लोकांचें म्हत्व तुमकां निखालूच ना, अशें म्हणटलो आनी तुजेकडेन अुलोवपाचें बंद करतलो. आपणाक मॅगॅसेसे अँवार्ड मेळचो म्हूण हाणे च्यो लटपटी खटपटी केल्यात

तांचो तुका अदमास आसचो ना. आतां नोबेल अनामाचेर नदर लावन बसला. मदर तेरेझाक मेळठां जाल्यार आपणाक कित्याक मेळचें न्हय, आपूण किते परस ल्हान न्हय, अशें म्हणटा. तोंडान नाका सांगूं. तो ज्यो लटपटी खटपटी करता त्यो तुमकां दिश्टी पडच्यो नात. तुमकां तो व्हडलो संतूच कसो दिसतलो. सामको निःस्पृह. तो कोण, कसो, कात, हें ताचे म्हऱ्यांत राविल्ल्याकूच कळपाचें. खूब अहंकार ताका आपणाचो आनी आपणाल्या बावराचो...

खूब कोडसाणेन अलयलो.

मनांत म्हळें, 'बरोच दुखावला जावंक जाय हो ताचे कडल्यान.'

ओगी रावन आयकून घेतलें.

म्हज्या दोळ्यांमुखार त्याच खिणाक विनोबांची मूर्त अुबी रावली-

गांधींची हत्या जाल्या ते मेरेन विनोबांक कोण सारको वळख नाशिल्लो. गांधी भोंवतणी जमिल्ल्या विद्वानां भितरलो अक व्हड विद्वान; वेदांपसून चलत आयिल्लो सगळो भारतीय विचार कोळून पियेल्लो अक आचार्य; मराठी, हिन्दी, गुजराती, बंगाली भाशेंतलें सगळें संत-साहित्य पचयल्लो अक सत्पुरुस; अक चारित्र्यवान संत, थोडोभोव चक्रम हीच तांची नामना आशिल्ली. वर्ध्याक हांव गेलां त्या वेळार लेगीत लोक तांकां फकत संत विनोबा म्हूण वळखताले. गांधींच्या विचारांक ते नवे आयाम जोडून दितले,

ध्येयवाद्यांची अक व्हडली फौज ते देशांत अुबी करतले, देशांत अक नवें चैतन्य पातळायतले, हाचो तांगेल्या लागिंच्या सांगात्यांक लेगीत अदमास नाशिल्लो.

हैदराबादेक सर्वोदय संमेलन भरपाचें आशिल्लें. ह्या संमेलनांत वांटो घेवपा खातीर विनोबा पवनारच्या आपणाल्या आसनांतल्यान भायर सरले. पांयांनी चलत हैदराबादेक गेले. ते मुस्तींत तेलंगणांत दिसाचे पोलीस आनी रातचे कम्युनिस्ट धुमशेणां कांडटाले. सगळें हुस्क्यांत पडिल्ले. तेलंगणांतलो प्रस्न सारको समजून घेवपाक विनोबा संमेलन सोंपतकूच तेलंगणाक गेले. पोचमपल्ली नांवाच्या अका गांवांत पाविल्ले. तांचे भेटेक ह्या गांवांत कांय हरिजन आयले. तांणी म्हळें, 'आमकां कसपाक आमचे मालकेची थोडीशी भूंय मेळत जाल्यार तेलंगणांतलो हो प्रस्न आपसूक सुटटलो.'

'कितलिशी भूंय जाय पडटली तुमकां?' विनोबांनीं तांकां विचारलें.

'अंयशीं अकड मेळत जाल्यार खूब जाली'

सांजची प्रार्थना जातकूच विनोबांनी प्रार्थनेक आयिल्ल्या लोकांक विचारलें, 'हांकां अंयशीं अकड भूंय दिवपी तुमचे मजगतां कोणूच ना?'

अकल! अुठलो आनी ताणे सांगलें, 'ह्या शंवरा अकड भूंय दिवंक तयार आसां.'

आनी त्याच खिणाक ताणे दानपत्र बरोवन विनोबांच्या हातांत दिलें.

Wishing a
happy Diwali
and
prosperous New Year !

mahesh maritima

F. L. Gomes Road,
P. O. Box No. 181
VASCO DA GAMA - 403 802

✽ Gram : JEYOJHA

✽ Phone Off : 3189 Resi. : 3421

विनोबांक ते राती न्हीद पडली ना. 'हांव मागतां अंयशीं अकड भूंय आनीं म्हाका मेळटा शंबर अकड ! हाचो अर्थ कितें म्हूण लावपाचो हांवें ? तूं माग, तुका भूंय मेळटली, अशें देवान सुचोवंक बी ना मूं म्हाका ? हांवें भूंय मागपाचें काम हातांत घेवचें, अशें बी देवाच्या मनांत ना मूं ? देव मनशाकडेन हेच भाशेन बुलयता. कुरवांनीच शिटकायता... देवाचोच हो संकेत आसूंक जाय ' ह्या भावार्तान विनोबा त्या दिसा सावन जे भोंवपाक लागले ते तेरा चौदा वर्सां एका सारके पांयांनी भोंवत रावले. गांधी आतां विनोबाच्या रुपान काम करपाक लागल्यात असो-सो कितें भास जावपाक लागलो. विनोबांत लोकांक गांधी दिश्टी पडले. तेरा चवदा वर्सां विनोबा पुराय भारत-वर्ष पांयांनी भोंवले. देश 'पादाक्रान्त केलो' म्हळ्यार जाता. तांगेल्या भू-दान यज्ञाक लागून देशांत अकड नवें वारें व्हांवपाक लागलें. देउभक्तांची अकड पुराय नवी पिळगी तांणी निर्माण केली. हजारांनी व्याख्यानां दिलीं. हजारांनी लाखांनी लोकांकडेन लागिचो संबंद जोडलो. लाखांनी अकड भूंय घेवन लोकांक वाटली. विनोबांचें कर्तृत्व पळोवन तांचे परस पिरायेन जाणटे तांगेले सांगाती लेगीत आमी पिरायेन 'सीनियर' आतूंत, वावराचे आनी कर्तृत्वाचे नदरेन विनोबा आमचे सीनियर-मास्ट सांगाती अशें म्हणपाक लागले.

अकड दीस विनोबांक अकस्मात दिसपाक लागलें, आतां पयली भशेन कामां जायनात. पयलीं भशेन पांयांनी भोंवप जायना. कूड पयलीं दिताली तसो आतां आधार दिना. आतां आपणे कडेक सुरूक जाय. कामां करपाक नवे पिळगेंतले जायते जाण मुखार आयल्यात. तांच्या हातांत कामां दिवन आपणे मेकळो जवंक जाय. आपणाली आतां संवसाराक व्हाडलि-शी गरजूय अुरूंक ना.

दुसऱ्याच दिसा तांणी सगळ्या कार्यातल्यान आंग काडून घेतलें. ते आशिल्ले तशे आपणाल्या पवनाराच्या आसमांत परतले. परतले उपरांत आतां मेरेन केल्ल्या कामांतल्यान तांणी मनूय काडून घेतलें. अितलेंच न्हय, तर येदो व्हाडलो भूदान यज्ञ जाणें चलयल्लो तो विनोबा वेगळो आनी आतां पवनाराक येवन रावला तो वेगळो जाल्लेवरी चलयपाक लागले. त्या विनोबाक ते साप्प विसरले. ताका तकलेंतलो पुसुनूच अुडयलो. त्या विनोबाचो आनी तांगेल्या कार्याचो केन्ना अुगडास लेगीत काडलो ना. तोंडान केन्ना अुच्चार लेगीत केलो ना.

कर्तृत्वाचो अभिमान मनांत अुरूंकूच दिलो ना. साप्प पुसून अुडयलो.

गांधी सोडीत जाल्यार अनलो निरहंकारी मनीस हांलिच्या काळार दुसरो पळोवंक मेळचो ना.

विनोबांविशीं कोणायचीं कसलींय मत्तां आसूंत, तांचेविशीं कोणाकूय कितलेंय शीण आसूंत, तांगेल्या सभावाच्या ह्या अेवा आगा मुखार सगळ्यांची तकली बागुंकूच जाय.

मनशाक सकल ओडपी जायत्यो ओडी आसात. ह्या ओडींत सगळ्यांत व्हाडली ओड मान-भौमानाची. ती मनशाक केन्ना आनी कशी सकल ओडीत, सांगूं येना. ती ताका सकल ओडपाक लागल्या

म्हणपाचें ताच्या लक्षांतूय येवंक दिना. मनीस आपणाले अैन अुमेदिचे पिरायेर खंयचेंय तरी अेक काम 'सेवा' म्हूण आपणाल्या हातांत घेता. ती मागीर देशाची सेवा आसूं, समाजाची आसूं, हातांत घेतना मनीस ती भोंवतणच्या जिवितांतलें खंयचेंय तरी अेक दैन्य पयस करपा खातीर घेता. तातूंत तांगेलो 'सुवार्थ' कमलोच नासता. लोकांनी तांगेली अुवेखणी केली, ताच्यो बकच्छायो केल्यो तरूय तो फाटीं सरना. विगेधाचीय पर्वा करिना. आपणाली लागणूक धरून तो सेवा करता. थिल्लो अिल्लो करून तो हे सेवेकडेन अेकलूच जाता. तो तान-भूक लेगीत विसरता. सेवेंतूच तन्मय जाता. सेवेंतूच ताका आनंद मेळपाक लागता.

अेकलो पडलो जाल्यारूय तो अेकलोच निशेंनासतना मुखार वता

लहू लहू ताच्या वावराकडेन लोकांचें लक्ष वता. तांगेले निष्ठेची आनी चिकाटेची ते तोखणाय करपाक लागतात. आनी अेक दीस तांकां केन्नाय तरी हाचो सत्कार करूंक जाय अशें दिसपाक लागता.

आनी ते ताचो मान-भौमानास सत्कार करतात.

सकल पडपाचो खीण खरेपणातशीं होच आसता. मनीस भितरल्यान जागरूक अुरलो ना जाल्यार आपूण सकल पडपाक लागलां म्हणपाचें ताच्या लक्षांतूय येवचें ना. मानभौमानाच्या आनी कितिच्या जाळांत आपूण आतां घुस्पत वचूंक लागलां म्हणपाचें ताका मातपसून कळपाचेंय ना.

मान-भौमानाची ओड अेक आकांताची ओड. मानभौमानाची अिल्ली-शी रूच लागल्यार पुरो, मनशाक लहू लहू ताचें अेके तरेचें व्यसन लागता. आनीक अिल्लो भौमान, आनीक अिल्लो, करीत करीत मनीस ताच्या नादाक लागता. उपरांत मान-भौमाना बगर सत्कर्म करपाची ताची बुद्दूय ना जाता. साप भंगता. सोऱ्याचें व्यसन लागिल्ल्या मनशाक जशें सोरो घेतले बगर कितेंच करीत दिसना, करपाची अुर्बाव जायना, तशेंशें कितें मनशाचें जाता. जातूंत मान-भौमान ना असलें कसलेंच काम ताका करीन-शें दिसना. करपाचो अुर्बाव येना. कसलोय वावर हातांत घेवं, तो मान-भौमानाची अुमेद बाळगिता. कांयच न्हय जाल्यार लोकांनी तुस्त तरी करूंकूच जाय म्हूण आंवडेता. धरंया, तुस्त कोणे केलो ना जाल्यार, ताका आपणालो अवमान जाल्ले वरी दिसता. लोकांविशीं मनांत तो अेक गांठ घालून घेता आनी 'हे सगळें अिग्रात लोक, हांच्या बऱ्याखातीर कोणेच कितेंच करूंक जायना' अशें बडबडूंक लागता.

कांय कवींक आनी कलाकारांक पळोवचें. काकूळट दिसतली तांची. आपणाली तुस्त आयकून आयकून ते अितले 'वेवदे' जातात की चुकून दुसऱ्या कोणाची तुस्त चलिल्ली कानार पडली जाल्यार ते फटक करून अुसळटात. तांकां ती सोसना जाता आनी ते ह्या दुसऱ्याची नसाय करपाक लागतात. तांकां बदनाम करपांतूच तांकां मागीर अेके तरेची खोस भोगपाक लागता.

मान-भौमानाचें व्यसन लागिल्लो मनीस आदलो केन्ना अुरव ना. रजनीशाकडेन पळोवचें. आचार्याचो तो भगवान रजनीश जालो.

करतां करतां 'सोश्यो' जालो. आपणाक वृद्धाचो श्रवतार मानपाक लागलो !

मान-भौमानांतल्यान अहंकार, अहंकारांतल्यान मद, मदांतल्यान कैफ आनी कैफांतल्यान मनशाचो बुद्धिभ्रंश जालो म्हणटकूच मनीस खंयचे खंय व्हांवून वता.

ताच्यांतलो विवेकूच ना जाता.

मान-भौमानाचे हे अवतरींतल्यान आमी आमकां सांबाळून घेतले जाल्यार दोन गजालीची आमी खूब जतनाय घेवंक जाय.

१) आमच्या ध्येयाची अेकतारी आमच्या काळजांत अेका सारकी वाजत रावतली अितली जागरूकताय भितर दवरूंक जाय. आनी-

२) आमची सगळी बुद्दी-शक्ती खर्चूनूय आमच्या आयुष्यांत केन्नाच पूर्ण जावंक पावचें ना असलेच तरेचें अेक व्हड ध्येय दोळ्यां मुखार दवरूंक जाय.

ह्यो दोन जतनायो आमी घेवंक पावले जाल्यार थोड्या-श्या जैतान आमी केन्ना भुल्लुसूनव चचे नात. आनी मान-सन्मानाच्या नादाक निखालूस लागचे नात.

आनी धरंया, मान-भौमान आमकां मेळ्ळोच जाल्यार, आमी आमचो विवेक केन्ना होगडावचे नात. 'हो भौमान म्हजो न्हय, म्हज्या वावराचो, म्हज्या ध्येयाचो. म्हजें ध्येय ल्हाना-समानांतलें न्हय. तें अेक व्हड ध्येय. म्हज्या अेकल्याच्या कर्तुत्वान केन्ना पूर्ण जावपाचें न्हय; म्हजे सारके वा म्हणुंया, म्हज्याकूय शेंकड्यांनी

वांट्यांनी व्हड, शेंकड्यांनी लोकांनी आपणालें पुराय जिवीत ह्या ध्येयाक ओंपलें जाल्यारूय पुरो जावक पावतलें असलें. अितलें व्हड. अितलें दीर्घकालीन. देखून ह्या वावराक आपणालें जिवीत ओंपपाक नव्या लोकांक प्रेरणा जावंची. तांणी मुखार येवचें; तांकां हो वावर हातांत घेवपाची अुर्वा जावंची म्हणूच हो भोशान हांव घेतां' अशें मनापसून मानून आमी तो घेतले.

अवचीत म्हाका सेवानामासावन पवनाराक वचून येवचें-जें दिसलें. पवनाराक काम कांय नाशिल्लें. कोणाक मेळपाचेंय नाशिल्लें. पुणून मनोहर दिवाणांचे समाधीर तकली तेंकोवन येवचें अशें खोलायेन दिसपाक लागलें. मनोहरजीक वर्ध्या भायलो संवसार व्हडलोसो वळखना. पुणून महात्मा गांधींनी तांकां 'महात्मा' म्हळ्ळें, हें विसरूंक फावना. आमच्या देशांत महारोगी लोकांची सेवा फकत किरिस्तांव मिशनरीच करीत आयिल्ले. हिन्दी लोकांत ही सेवा करपी पयले पंगतिच्या दोगां-तिगांत मनोहरजींचो आसपाव जाता. वर्ध्यांक सावन पवनाराक वतना वाटेर दत्तपूर नांवाची अेक मुवात येता. थंय मनोहरजींचो आश्रम आसा. आश्रम कसलो, महारोग्यांची अेक वसणुकूच म्हळ्यार जाता. शें दोन-शें महारोगी थंय रावतात. अन्न पिकयतात, लुगटां विणटात, तरांतरांचे ग्रामोद्योग चलयतात. अेक देखदेणो आदर्श गांवूच म्हळ्यार जाता. मनोहरजींनी आपणालें पुराय आयुष्य झरोवन तो अुबो केल्ला.

स्वराज्य आयलें आनी महारोग्यांचे सेवेचें 'राष्ट्रीयकरण' जालें... मनोहरजींचे हे संस्थेंत नवे लोक आयले. नवे जाणकार

With Best Compliments From :

Govind M. Poy Raiturcar and Filhos

Rua Jose Inacio de Loyola

P. O. Box No. 23

MARGAO-GOA 403601

* (Established in 1869)

Dealers in :

Johnson Tiles, Johnson & Naycer Sanitaryware
Hardware, Steel, Cement & all Building Materials.

Telex : 0196 220 GPOY IN

Gram : 'GOMAPERAS'

Phones: 22112 & 22883

आयले. मनोहरजी आनी तांचे भितर वाद जावपाक लागले. मनोहरजीं विशीं सगळ्यांक आदर. पुणून तांगेली काम करपाची तरा आता हांगेली तरा, हांच्यांत मेळ बसना जालो. सगळ्यांकूच मनस्ताप जावपाक लागले.

विनोबांच्या कानार ही गजाल पावली. खरें म्हळ्यार, विनोबांनी मनोहरजींच्या अर्दान रावपाचें. कित्याक मनोहरजी हे विनोबांच्या निष्ठावंत दोगां-चवगां शिष्यां मजगतचे अक. पुणून, विनोबा, विनोबा आशिल्ले. तांणी मनोहरजींक आपोवन घेतले आनी विचारलें, 'का रे मनोहर, तूं मरणार नाहीस का?'

'मरणार.'

'मेल्वानार तुझ्या दत्तपूरचं काय होणार?'

'नवीन लोक येअून चालवणार.'

'मग आजच मरून घे. देअून टाक ती संस्था नवीन लोकांच्या हातांत' विनोबांनी निर्वाळो दिलो.

मनोहरजींनी त्याच खिणाक संस्थेंतल्यान आंग काडून घेतलें. अतलेच न्हय तर मनूय काडून घेतलें. विनोबांक मेळपाक म्हूण पवनाराक आयिल्ले ते पवनारांतूच रावले. दत्तपुराक परतें पावल दवरलें ना. दत्तपुराचो अगडासूय केन्ना काडलो ना. पंचवीस तीस वर्सांचो आपणालो वावर, आपणालो सगळो भूतकाळ अका खिणांत तकलेंतल्यान पुसून अडयलो.

असले मनीस केन्ना कोणे पळेल्यात न्हय? संवसार चलता तो असल्या निरहंकारी, निःस्वार्थी सेवकांच्या वावराक लागून-जांचो अगडास लेगीत फुडल्यो पिळग्यो काडिनात. 'मदर तेरेझा परस हांव व्हड' म्हणपी मनशाचें भायलें रूप कितलेंय सादें आसूं, तांचो वावर केदोय व्हड आसूं, ते तुमचे आमचे सारकेच ल्हान लोक. संवसाराक असल्या ल्हान लोकांची निखालूस गरज ना.

० ० ०

अल्प भांडता साधु अल्प व्यय : साधु

ताच्या ऑफिसांतूच ताका वचून मेळ्ळो.

विचारपाक लागलो, 'फाल्यां आयतार. तूं खंय आसतलो?'

'हांगाच, ह्याच शारांत.'

'तशें जाल्यार, फाल्यां दनपरां तूं आमगेर जेवपाक यो. वर्सांतल्यान एकूच खेपे येता, जायरात मागपाक. मागीर वर्सभर तुजी भेटूच जायना... फाल्यां यो, पोटाभर अलुवंया.'

हालिच्या तेंपार हांव कोणागेर जेवपाक वचना. वेठो आदेस होगडावता. आनी होगडावपा खातीर म्हजेकडेन आतां दीस अलुंक नात. पुणून हाका येना म्हणपाचो म्हाका धीर जालो ना.

दुसऱ्या दिसा अकरांच्या अदमासाक तागेर गेलो. पळे जाल्यार बाब घरांत ना. वयनी म्हणपाक लागली, 'अके मिटिंगेक गेला... येवपा जालो.'

'ताची वाट पळेत बसलों. मेजार कांय नेमाळीं आशिल्लीं. तीं चाळीत रावलें. बारा जालीं, अक जालें, दान जालीं, हाचो

पत्तो ना. वयनिचो जीव सकळ-वयर जावपाक लागलो. म्हणपाक लागली, 'हाचे हें सदचेंच. केन्ना वेळार जेवंक येना. सुसेगाद बसून खचरी करपाक हाका वेळ ना. दीसभर काम, काम आनी काम. माग्यान कितले म्हण काम करचें, समजना'

'तांगेलो बिझनेसूच तसलो.' हांवें तिका धीर दिलो, 'तूं हसको करूं नाका. तो येतकूच जेवंक बसुंया. म्हाका भूत ना...'

अडेजांच्या सुमाराक आयलो, 'सांरो, अके मिटिंगेक वचचें पडलें...'

बायलेक अलो मारून विचारलें, 'हाका च्या बी दिल्लो मुगो? ... आतां वाड आमकां,'

आमी जेवपाक बसले. जेवतां जेवतां ताणे अक दोन विनोद केले. बायलेक सांगपाक लागलो, 'आमी दोगूय अकाच वांकार बसताले अशकोलांत... चाळीस वर्सांची आमची वळख...'

अलुयतालो खरो. पुणून सभाग्याची तकली दुसरे कडेन खंय तरी गेल्ली. स्पस्ट दिसताली.

आमी दोगूय अकाच वांकार बसून शिकताले ह्या अकाच कारणाक लागून आमी अकामेकां लागीं आयिल्ले, अशें म्हणूं नज. म्हाका पुस्तकांची ओड. म्हज्या हातांत इवाअिग, बाल्झाक, दोस्तायव्हस्की, तॉलस्तॉय आसताले. पुर्तुगेजींत ते मुस्तींत असलें साहित्य खूब येतालें. आनी तें सगळें गोंयांत मेळटालें. हाकाय पुस्तकां वाचपाची आवड आशिल्ली. इवाअिगान आमकां दोगांकूय पिशें लायिल्लें. ताणेच आमकां अकामेकांक चड लागिचे केल्ले. केन्ना केन्नाय हांवें इवाअिगाची तुस्त करतकूच ताणे म्हणचें, 'हांव लेखक बिखक जावपाचो ना. म्हजी लायन वेगळी. हांव बिझनेस करून खूब जाडटलों. मागीर तुगेले अंत्रुजेंत अक बरी सुवात सोदून अक बंगलो बांदतलों. थंय संवसारांतलीं बऱ्यांतलीं बरीं पुस्तकां हाडून दवरतलों. तुवें येवगाचें, थंयच बसून बरप-वाचन करपाचें. तुजे खातीर अक वेगळी कूड काडटलों...'

हें आयकतूच हांवें मागीर म्हणचें, 'म्हजें पयलें पुस्तक हांव तुकाच ओंपतलों.'

ताका संगिताचीय ओड आशिल्ली. ताचेकडेन अक ग्रामोफोन आशिल्लो. कितल्यो-श्यो प्लेटी ताणे विकल्यो घेतिल्ल्यो. रात जातकूच वरभर तो ह्या प्लेटी लायतालो आनी रुचीन संगीन आयकतालो. अक रसीक भुरगो म्हूण ताणे आमचे मजगतीं नामना जोडिल्ली.

अवचीत अकदीस डॉ. लोहियांच्या रूपान गोंयांत अक मोड आयलें. ह्या मोडान आमचें सगळ्यांचें जिवीत सकळ-वयर करून अडयलें. शिक्षण सोडून हांव जयहिन्दांत पडलों. हांगा थंय आपटत धोपटत अडेच तीन वर्सां अपरांत वध्यांक पावलों. अका वेगळ्याच संवसारांत जियेवपाक लागलों. म्हजे आदर्श बदल्ले. म्हज्यो रुची बदल्ल्यो. म्हज्या जिवितान अक वेगळीच वाट धरली. खंयचे खंयचे खंय पावलो. हागे पयलीं बिझनेस सुरू केलो. मागीर अक दीस मीन काडपाक लागलो. मीन काडटकूच ताच्या हातांत घे म्हण दुडू

घोळपाक लागलो. मनीस जल्माचोच 'सक्सेसफूल' - जैतवंत. कित्याकूय हात घालूं, जैत ताच्या गळ्यांत माळ घालपाक अंका पांयार सदांच अुवें रूविल्लें. अपेस हें अुतरूच ताच्या कोशांत नाशिल्लें.

गोंय मेकळें जालां ताचे देड वर्स आदीं हांव गोंयांत आयिल्लों. त्या वेळार तो लखम-नायक जाल्लो. गोंय मेकळें जातकूच तागेल्या कर्तुत्वाक चौथें दिकांनी वाट मेळ्ळी. लक्षाधिशोचो, कोट्याधिश जालो. कोट्याधिशोचो अब्जाधिश जालो. कितल्याचो तो आयज धनी जाला, म्हाका खबर ना. पुणून अेक खरें, लक्ष्मी तागेर अुदक भरता ती दिश्टी पडटा. बऱ्यांतल्या बऱ्या अशा अंका घरांत रावता. दारांत कितल्यो-श्यो गाडयो आसात. कुबेराक लेगीत नसाय जावची अितलें तागेलें घर भरून दार ओतता.

अितलेंय आसून केन्ना वेळार जेवंक पावना. चरचगीत भूक लागून जेवला अशें केन्ना घडूंक ना. ताका जाय तेच चलयेकडेन लग्न जालां. पुणून तिचें कडेन बसून अुलोवपाक हाका मातूय वेळ ना. सुसेगाद बरो केन्ना न्हिदुंकूय पावूंक ना.

संगीत तर जिवितांतलें साप सुटलां.

'पुस्तकाकडेन संबंद अुरला न्हय रे?' हांवें विचारलें.

'खंय रे ! वेळ कोणाक आसा आतां पुस्तका वाचपाक ?' ताणे जाप दिली. 'बिझनेस म्हळ्यार कितें तें तूं नकळ. रीण काड, ह्पते भर. हाचीं बोल्सां भर. ताची सायबा जात्रा कर. हाका बाटल्यो दी. ताका पाटर्चो दी. हांगा फोंड मार. थंयचो भरून काड. थंय

मार, हांगासल्लो भरून काड, ह्या राटावळींत दीस खर्चता. कित्याकूय अुसरपत जायना.'

अुलयतां अुलयतां ताच्या तोंडांतल्यान अर्थान अुगाट भरिल्लें अेक वाक्य भायर सरलें, 'बिझनेस म्हळ्यार टेन्शन अेक.' अंका अगभवो मनशाच्या तोंडांतल्यान भायर सरिल्ल्यान म्हाका हें वाक्य ऋषि-वचना सारकें दिसलें.

मनीस 'बिझनेसां'त कित्याक पडटा ? पयशे जोडपा खातीर. पयशे ताका कित्या खातीर जाय आसतात ? जाय तें करूंक मेळचें, जाय थंय वचूंक मेळचें, जाय तें घेवंक मेळचें, हे खातीर. सुखान जियेवंक मेळचे हे खातीर. पयशां बगर कोणाचें पावल अुवलना म्हूण पयसो जण अेकल्याकडेन आसचोच पडटा. पयसो जोडपा खातीर मनीस जें कितें करता ताका म्हणटात, बिझनेस.

बिझनेस सुरू केला म्हणटकूच कांय काळान लक्षांत येता, ताचे फाटल्यान पुराय वेळ दिले वगर तो सारको चलना. बिझनेस सारको चलयतलो जाल्यार मनशाक तो आपणाल्याच हातांत दवरचो पडटा. ताच्या बारीक सारीक आंगां कडेन लक्ष दिवचें पडटा. बिझनेस दुसऱ्या सुवादीन करून अुपकारना. आपणेच पळोवचो पडटा.

म्हळ्यार, जें सूख मेळचें म्हूण मनीस बिझनेस सुरू करता त्या सुखाचेरूच ताका बिझनेस सुरू करिनाफुडें पयलीं अुदक सोडचें पडटा.

बिझनेस सगळ्यांत पयलीं सुखाचो चबळी घेता.

Seasons Greeting and Best Wishes for
a Bright and Happy Diwali !

Suresh Basantrai Melvani

✻ M/s Sona Hotels

Rua de Ourem
PANAJI-GOA (India)
Pin Code : 403 001

✻ Phones : Hotel : 4426, Office : 4425, Resi. : 4940, 3488

✻ M/s Raj International Transports

4A Elegant Apts,
Sobhani Road, Cuffe Parade
BOMBAY - 400 005

✻ Phones : 216184, 211962

पुणून मनशाच्या लक्षांत हें सट्ट करून येना. पयल्या फाराक येना. अपरांतूय येना. पयशे जोडटां जोडटां ताका पयशे जोडगंतूच सूख आसा अशें दिसपाक लागता. सुखा विशिंच्यो ताच्यो कल्पनाच मूळा सावन बदलूंक लागतात. जाय तें करूंक मेळचें, जाय थंय वचूंक मेळचें, जाय तशें जियेवंक मेळचें, ह्यो ताच्यो आदल्यो सुखाविशिंच्यो कल्पना ल्हवू ल्हवू करून फाटीं पडटात आनी पयसो जोडप, खूब जोडप, जोडला ताच्याकूय दुपेटीन जोडप, तिपेटीन जोडप, हातूंतूच ताका सूख दिसपाक लागता आनी तो लक्षाधिशोचो कोट्याधिश, कोट्याधिशोचो अबजाधिश जावंक वावुरता.

म्हजे तकलेंत अकेवटेन हें सगळें घोळटालें दुसरे वटेन हांव ताच्या तोंडाकडेन बारकायेन नियाळून पळेतालों. तो म्हज्या म्हज्यांतूच बसून जेवतालो. पुणून- कितें म्हूण कोण जाणा- म्हाका तो म्हजेपसून पयस, पयस सातां समुद्रा पेलेकडेन, गेल्लेवरी दिसपाक लागलो. कितेंय तरी अुलोवंक जाय म्हूण हांवें ताका विचारलें, 'जपानांत कितले खेपे पावला ?'

म्हज्या दोळ्यांक आपणाले दोळे लावन ताणे म्हाका जाप दिली, 'खूब खेपे... कोंत आनी हिशोब ना अितले खेपे...'

'थंय कितें कितें पळेलें तुंवें ?'

'नारा पळेलां आनी कामाकुरा पळेलां... अेक खेपे आतामी पळेल्ले, पुणून... कितें जाता जाणा, बिझनेसा खातीर म्हूण आमी जपानाक वतात आनी बिझनेस 'डील' जालो म्हणटकूच आमकां परतुपाची ताकतीक लागता. जपानांत जायते खेपे पावलां. पुणून जपान पळोवंक पावलां अशें म्हणूंक येवचें ना.' ताणे जाप दिली.

'क्योतो पळोवंक ना ?'

'ना, अजून थंय पावूंक ना.'

हांवें खंतीन म्हळें, जपानांत वचप आनी क्योतो पळेनासतना परतप म्हळ्यार आग्न्याक वचून ताजमहल पळेनासतना परतुपा सारकें जालें. फुडले खेपे म्हाका घेवन वच. हांव तुका पुराय जपान दाखयतां... पुणून म्हजी अेक अट आसतली : तुज्या बोल्सांत 'पॉकेट-मनी' खूब आसतली. पुणून प्रवासांत ते भायर 'पॉकेट-टायमूय' घेवनून वचूंक जाय. फकत आठ दीस वेगळे काड...'

तो हांसलो. म्हणपाक लागलो, 'मान्य आसा म्हाका. अेक खेपे पुराय जपान पळोवन घेवंक जाय म्हाका...'

जेवण सोंपलें आनी आमी हेवटेनच्यो तेवटेनच्यो खबरी करपाक लागले. आमचे बरोबर जे शिकताले तांच्यांतले आयज कोण खंय आसात, हें अेकमेकांक आमी विचारलें.

अवचीत् म्हाका दिसलें, आता अुठिलें बरें आनी 'बरें, येतां हांव' अशें म्हणून हांव अुठलों.

'तुका खंय, पिरवळा वचपाचें आसा मरे ? राव, म्हाकाय ते वटेन वचपाचें आसा. वाटेर सोडटां तुका हांव' अशें म्हणून तोवूय अुठलो.

ताका खंयचे तरी अेके बॅकेच्या मॅनेजराक मेळपाचें आशिल्लें.

आमी दोगूय तागेले नवे ब्यूक गाडयेंत वचून बसले. पणजे शिकताले त्यावेळार अेका बांकार जशे बसताले तशेच जिस्त बशिल्ले.

पुणून रोखडोच अेक फरक म्हाका जाणवूंक लागलो. आमी थि क्ताले त्या वेळार आमकां दोगांकूय अेकामेकांकडेन जेडपी आपलेपणाचो अेक पूल आमचे मदीं आशिल्लो. आयज अुक्तीनतायेचो अेक व्हड म्हाल-सागर आमचे मजगतीं पातळ्ळेलो पळेलो. फाटल्या चाळीस वर्सांत तो अेके दिकेन खूब मुखार गेल्लो. हांवें दुसरे दिकेन तितलोच मुखार गेल्लों.

कोणे अेकल्यान घाल्ल्या अेका गणिताचो म्हाका अुगडान जालो. पांचांतल्यान पांच काडले जाल्यार जाप कितें ? शून्य. आनी पांच लाखांतल्यान पांच लाख काडले जाल्यार ? जाप शून्यूच आमचे कडेन पयसो ना म्हूण आमी दुख्खी. हाचे कडेन घर भरून दार ओतता अितलो पयसो आसा. म्हूण ह्यो दुख्खी. पयसां जे मेरेन आमचो सेवक आसता ते मेरेनूच तो आमचो अिश्ठ अुरता. प्रसंगार पावता. पुणून पयसो सदां सेवक अुरना. चाकर म्हूण रावता. अवचीत् अेक दीस आमकां कळूंक दिनासतना तो आमचो धनी जाता आनी धनी जातकूच तो आमचो दुस्मान जाता.

तो आमकां आपणाले सेवेक लायता. आपणाक जाय तें आमचे कडल्यान करून घेता.

अडेज हजार वर्सां पयलीं अशोकान देशांत खूब कडेन फातर-पटे अुवे केले. आनी तांचेर बरीं बरीं सुंदर वाक्यां कोरांतून घेतिल्लीं. तांतलें अेक वाक्य म्हाका रेवजलें : अल्प 'भांडता साधु, अल्पव्यय : साधु' - जाची जोड थोडी तो सुखी. जाची मोड थोडी तोवूय सुखी. मुळाव्यो गरजो भागच्यो अितलीच मनशाक जोड जावची आनी जितली जोड तितलोच ताणे खर्च करचो.

टॅशन नाशिल्लें जिवीत जिथेतले जाल्यार अशोकाच्या ह्या मंत्राक पाळो दिवन जियेवंक जाय.

० ० ०

अकबरअली

'हे खेपे मुम्बयच्यान तुमकां कितें हाडूं ?' मुम्बय वचपाक घरच्यान भायर सरता आसतनाच हांवें दोगीय नातींक विचारलें.

'क्ले' दोगीयनी अेका ताळ्यान जाप दिली.

'क्ले ? ... म्हळ्यार, कितें ?'

धाकली नात धांवत भितर गेली आनी आपणाल्या खेळांतलो 'क्ले'चो अेक कुडको दाखोवपाक घेवन आयली.

'ही चिकण-माती मुगो... ती तुमकां कित्याक जाय ?'

'हुंदीर, पाली, कीर, मोर करपाक.'

आयुश्यांत केन्ना बुक-स्टॉल आनी खादी भंडार सोडून खंयच्याच पसऱ्यार हांवें पावल दवरूंक ना. लग्न जावन संवसार थाटला तेन्ना सावन हें खातें घर-खात्या सुवादीन करून मेकळो जालां. हाका लागून, खंय कितें मेळटा, म्हाका केन्नाच सारकें समजलें ना. हांवें घरखात्यांत 'चौकशी' केली, 'मुम्बयंत म्हाका कले खंय मेळटली ?'

'भुरग्यांची खेळणीं मेळटात त्या पसऱ्यार मेळूंक जाय.' म्हाका जाप मेळ्ळी.

काफडें मॅ कॅटाकडेन पाविल्लो. थंय अेका पसऱ्यार भुरग्यांचीं खेळणी दिश्टी पडलीं. भितर सरलें आनी विचारलें, 'क्ले आसा ?'

अेकलो भितर गेलो आनी थोड्या वेळान भायर येवन सांगपाक लागलो. 'आशिल्ली, सोंपली. फाल्यां हाडून दवरतां.'

'फाल्यां हांव गोंयां वतां. म्हाका आयजूच जाय... दुसरे कडेन खंय मेळटली ?'

'अकबरअलींत ट्राय कर.' ताणे जाप दिली.

'खंय-सो आसा हो अकबर-अली ?'

तो म्हाका सकल-वयर नियाळून पळोवपाक लागलो. म्हजे बरोबर माधव बोरकार आशिल्लो. तो म्हणपाक लागलो, 'हांव दाखयतां, म्हाका खबर आसा.'

आमी फोर्टांत गेलें. फांभुटनच्या वाटारांत 'अकबरअली' मेळ्ळो. आमी भितर सरले आनी- फट कित्याक अुलोवं-हांव सामेंको भांवावन गेलों. अकबरअलींत फकत हती घोडे, गाडयो, विमानां नाशिल्लीं. हेर सगळें आशिल्लें. डिपार्टमेंट स्टोअर्स सारकें दुकान हें. 'क्ले' घेतली आनी हांव पुराय दुकान भोंवन नियाळपाक लागलों. अेक अेक वस्त हातांत घेवन तिचें मोल पळोवपाक लागलों. कितल्यो वस्तू आसच्यो ! आनी कितल्यो म्हारग ? कुबेर पाविल्लो जाल्यार तो लेगीत म्हजे भाशेन भांवावन वतलो आशिल्लो आनी कितेंच घेनासतना परततलो आशिल्लो.

म्हत्वाचें म्हळ्यार, अितल्योय ह्यो वस्तू आमच्याच देशांत तयार जाल्ल्यो !

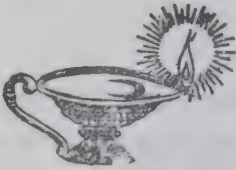
आमी क्ले घेवन भायर आयले. अवचीत म्हज्यांतल्या सांक्रेटिसाक जाग आयली आनी हांवें माधवाक म्हळें. 'जांची आमकां केन्नाच गरज भासची ना अितले तरेच्यो वस्तू आमच्या देशांत जावपाक लागल्यो, न्हय ?'

माधव म्हणपाक लागलो, 'त्यो तयार जातात हें व्हडलेंशें न्हय. त्यो खपतात... हें म्हत्वाचें. असल्यो म्हारग वस्तू घेवपी लोक आसात मुम्बयंत...'

आमी चलत चलत वस-स्टॉपार आयले. म्हाका बांद्र्याक वचपी 87 Ltd बस धरपाची आशिल्ली. माधव म्हाका बस स्टॉपार सोडून गेलो. फांभुटनच्यान बांद्र्या मेरेनचो बसचो प्रवास सुमार अेका वराचो. बस सुटनाफडें म्हजी तकली बसिच्या वेगान धांवपाक लागली. खंयचे खंय गेली-

म्हळें, आमच्या देशांत नैतिक मूल्यांचो 'म्हास' जाला म्हण-पाचें वक्त ताच्या तोंडांतल्यान हालिसाराक आयकूंक मेळटा. ह्या म्हासाच्या मुळांत हो अकबरअलीची ना मू ? अितल्या तरांचो हो 'अैदाशी' (लग्जरी) माल आमच्या देशांत कित्याक तयार जाता ? लोकांच्यो गरजो भागोवपा खातीर काय तांच्यो गरजो वाडोवपा खातीर ? ह्या मालाच्या अुत्पादना फाटल्यान खंयची प्रेरणा काम करता ? खंयचो 'मोटीव' वावुरता ? गरजो वाडत गेल्यो म्हणटकूच ताचे जिवीत 'कॉम्प्लॅक्स'- घुस्पा-गोंदळाचे तर जावंकूच जाय. दुवळेंय जावंक जाय. मनीस विलासी जावंक जाय. तो भोग-विलासांतूच लोळूंक लागूंक जाय. मनीस आपणाल्यो गरजो जितल्यो

With Best Compliments From :

Shree Bholanath Saw Mills

- ✻ Forest Contractors
- ✻ Timber Merchants
- ✻ Truck Owners & Handling
- ✻ Transport Contractors

Nirankal Road, PONDA,
GOA - 403 401.

* Phones : Off. 159, Resi. : 291

दिव्याचो पर्जळ आयज फांकूं
नवें वर्स उजळ जावंक पावूं

वसंत तुकाराम प्रभु

टू कां-धनी आनी प्रगतीशीळ शेतकामती

निरकाल मार्ग, फोंडें-गोंय ४०३ ४०१

आमचेकडेन टीपर भाड्याक मेळटात.

घाडयत वतलो, तितलो तितलो तो त्या गरजांचो गुलाम जायत वतलो. कोणे ऐकल्यान म्हळां, ज्यो गजाली आमी आमचे मालकीच्यो मानतात तांचीच मालकी ल्हवू ल्हवू करून आमचेर चलपाक लागता. **our possessions possess us** मुख-सोयी वाडोवपा खातीर म्हूण आमी जें घेतां आनी वापरूंक लागतां, तांची मालकी आमचेर चलपाक लागली म्हणटकूच जिविताकडेन पळोवपाची आमची नदरूय बदलता. आमचो सभावूय बदलता. चारित्र्याचो कणो म्हळ्यार कणखरपण, सभावाचें घटमूटपण. तेंच पयलीं मोडटा. म्हाका कित्याचीच पर्वा ना, हांव बेठो खंयूय तकली बागोवपाचो ना, नाका थंय वा नाका तावेकडेन जळोवन घेवंचो ना, लाचार केन्नाच जावंचो ना, हो सभाव चारित्र्याच्या घटमूटपणांतल्यानूच येता. हें घटमूटपणूच ना जालें जाल्यार, अुरतलें कितें आमचे कडेन ?

लोक जेन्ना सुखांत आनी विलासांत लोळपाक लागतात तेन्ना समाज जें रूप घेता ताका हालिसाराक 'कंड्यूमर सोसायटी' हें नांव मेळटा. 'अपभोक्त्यांचो समाज' ह्या नांवान लोक ताका आतां वळखुपाक लागल्यात. असल्या समाजांत लोकांलोकां मजगतचे हेर सगळे वेगळेवार ना जातात आनी फकत दोनूच तरांचे लोक समाजांत अुरतात. अेक, माल विकपी; दुसरे, माल विकतो घेवपी. दोगांय मुखार जेन्ना खंयचीय वस्त येता तेन्ना तांचे नदरेन अेक तर ती विकपा सारकी आसता वा विकती घेवपा सारकी आसता. असल्या समाजांत सगळ्या गजालींचें मोल लोक पयशांनी मेजपाक लागतात. स्वम विकूं येता. विकतो घेवं येता. बुद्द विकूं येता. विकती घेवं येता. जिवितांतलो सगळ्यांत पवित्र आनी सात्विक आनंद म्हळ्यार संभोगाचो. तोय विकतो घेवं येता, विकूं येता. संकसूय विक्याची वस्त जावन पडटा.

आमचें गोंय धर्तरेवयलो स्वर्ग आशिल्लें. टुरिझमच्या नांवान आमी हो स्वर्गूय विकपाक काडलो. वेळी विकल्यो. सैम विकलें. पावसूय विकपाक भायर उरले. सां फ्रांस्काची कूड बारा बारा वर्सांनी अेक फावट अुकती जाताली. फकत भक्तांखातीर. तिवूय आमी विक्याची वस्त मानली. आतां आमी ती सद्दां टुरिस्टांक दाखोवपाक लागले. सेवाग्रामचो आस्रम कालश्रर मेरेन अेक प्रेरणा दिवपी थळ आशिल्लें. कितले-शे लोक थंय येवन प्रेरणा घेवन वताले. थंय अेक फायव-स्टार हॉटेल आतां वयर सरपाक लागलां. सेवाग्रामचो आस्रमूय 'टूरिस्ट अॅट्रॅक्शन' म्हूण आमी विकपाक काडलो.

जंय विकपी आनी विकतें घेवपी अशे दोनूच तरांचे लोक आसतात थंय अेकूच मोल चलता : पयशांचें. पयशांनी कितेंय घेवं येता होच भावार्त ज्या समाजांत चलता थंय मनीस कितेंय विकपाक काडटा.

अेक काळ असो आशिल्लो की जेन्ना त्यागी तपस्वी असां कोणूय विद्वान दिश्टी पडटालो म्हणटकूच आमची मान आपशीच ताचे मुखार बागवताली. मनीस विद्वत्ता विकपाक लागलो तेन्ना-पसून त्यागी तपस्वी विद्वान समाजांतलो नाच जालो, 'त्यागी ? हो ! असलो मनीसूच संवसारांत ना. स्वार्थ आसले बगर कोणूच

कितेंच करिना.' हें आतां कोणाच्यो तोंडांतल्यान आयकूंक येता. त्यागाक ह्या नव्या समाजांत मोल अुरूंक ना, सेवेक अुरूंक ना; तपस्येक अुरूंक ना. चारित्र्याक अुरूंक ना. कित्याक, त्याग, सेवा, तपस्या, चारित्र्य विकतेंय घेवंक येना विकुंकूय येना. ह्यो गजाली आतां 'अ-मूल्य' जावन पडल्यात. अमूल्य म्हळ्यार, जांचें मोल आंखूंक येना असल्यो न्हय. मोलूच नाशिल्ल्यो. आयज कोणाच्याय चारित्र्याचेर कोणूय हात घालता.

नेहरू अपरांतच्या काळांत जयप्रकाश हो देशांतलो अेक त्यागी आनी चारित्र्यवान फुडारी आशिल्लो. ताका लेगीत 'तुजो खर्च कसो चलता, कोण करता हाचो हिशोब दी.' अशें विचारपी लोक मुखार सरिल्ले ह्या देशांत !

आनी म्हत्वाचें म्हळ्यार ते आशिल्ले देशांत सगळ्यांत वयल्या सर्वोच्च पदार वशिल्ले !

जंय चारित्र्याकूच मोल अुरूंक ना थंय 'नैतिक मूल्यांचो न्हास' जावचो ना जाल्यार कितें जातलें, कपळ ?

'अकबरअली' हो आयच्या नव्या अपभोक्त्यांच्या समागाचो, तांगेले आर्विडचो, रूचिचो, देखिचो, आदर्शाचो फकत अेक 'शो-रूम.' आमी खंय आशिल्ले, केदेबेगीन खंय पावले, हें दाखोवपी अेक तख्खो नैतिक मूल्यांक आयच्या भारतांत जिल्लीय मुवात अुरूंक ना— नैतिक मूल्यां मानतल्यांकडेन पोरण्या काळाचे अवशेष म्हणूच पळोवचें, हेंच तो सांगीत रावला.

येवजीत येवजीत वांद्र्याक पावलों. बसींतल्यान देंवन घरा दिकेन चलपाक लागलों तेन्ना देश कित्याक लागून पडलो, हें म्हाका थोडें-थोडें समजल्ले भाशेन दिसपाक लागलें. अितलो तेंप तें समजूंक नाशिल्लें. म्हळें, देश पडलो तो राजकर्णी लोकांनी वेवहारवादी राज-कर्ण चलयलें म्हूण, अशें म्हणपी लोक आसात. वेंचणुकां खातीर लोक सुमारा भायर खर्च करपाक लागले ताका लागून, अशेंय म्हणपी आसात. सत्येर आयिल्ले लोक पयशे 'खावपाक' लागले ताका लागून देश पडलो, अशेंय म्हणपी लोक आसात. देश 'पडपाक' जायतीं कारणां जाल्लीं आसूं येतात. पुणून देश पडपाक ह्या 'अकबरअली'चो हातभार लागला हें अेकलोय सभागी सांगिना. अकबरअलीन देशांत जी संस्कृतांय अुबी केल्या ती संस्कृतायूच देशाक सकल अुडोवपी, हें सांगपाचें काळीज अेकल्याकूय जायना... म्हाका अेके तरेचो साक्षात्कार जाल्लेवरी दिसलें. कितें तरी म्हाका 'कळिल्ले' वरी दिसलें. घराकडेन पावलों. दाराची बॅल वाजयली. दत्तारामान दार अुकतें केलें. आनी हांवें 'अकबरअली मुर्दाबाद अशी हालेट दिली.

'कितें जालें ?' ताणे विचारलें.

'देश कसो, केन्ना आनी कित्याक लागून पडपाक लागलो तें म्हाका आयज कळलें.' हावें जाप दिली.

० ० ०

मर्णाची ख्यास्त

तो कांय दिमां खातीर आयिल्लो. आमगेर राविल्लो. ताणे अेक खबर सांगली—

तागेलो अक अश्ट अके व्हड कंपनींत 'सेल्समेन' म्हूण काम करता. आठ-अठ, धा-धा दीस भायर भोंवता. चंदीगढ, दिल्ली, कानपूर, लखनौ, कलकत्ता, मद्रास. देशांत सगळे कडेन भोंवत आसता. घरा बायल अकलीच पडटा. अक खेपे तो असोच भाय वचपाक गेल्लो. धा-अक दीन भायर भुरपाचो आशिल्लो. मदींच ताचो कार्यक्रम बदल्लो आनी तो तिसऱ्या काय चवथ्या दिसा सांजचे पलायटीर परतलो. विमान अुसरान भायर सरलें. हाका लागून घरा पावतासर ताका रातचीं वारा, साडे वारा जालीं. बॅल वाजयली. अकस्मात हाका परतल्लो पळोवन बायल भियेली. थरथरिल्लेवरी जाली. हो सदचेवरी नीट बॅड-रुमांत गेलो. पळे जाल्यार, थंय तागेलो अक जिवा-भावाचो अश्ट न्हिदिल्लो. अका खिणांत तो समजुपाचें समजलो आरमार अुकती केली. रिवॉल्वर काडलें आनी अश्टाचेर जोखून ताका थंयच मारून अुडयलो. आनी तस्सो अुठून पोलीस-चौकेर वचून आपूण जावन पोलीसां सुवादीन जालो.

— मुम्बय अका कोर्टांत तुतूक ताची केस चलता.

ही खबर सांगून ताणे म्हाका विचारलें, 'हाका आतां कोर्ट ख्यास्त फर्मायतलें काय ना ?'

'फर्मायतलें अशें म्हाका दिसता' हांवें जाप दिली.

'कसली ख्यास्त फर्मायतलें ? मर्णाची ?'

'मर्णाची' घडये फर्मायनासतना रावत, पुणून बंदखण ताका चुकपाची ना...'

'कित्याक म्हूण बंदखणिची ख्यास्त फर्मायतलें ?'

'ताणे खून केला म्हूण.'

'पुणून खंयचे परिस्थितींत ताणे खून केला, हें कोर्ट पळोवचें ना ?'

'पळेतलें. पुणून अखरेक खून हो खून. खंयच्याय कारणान केल्लो आसूं, तो खून न्हय जायना. ते भायर, तो आपूण जावन पोलीसां सुवादीन जाला. आपणें खून केला म्हणपाचें ताणे कबूल केलां... कितलीय तिडक मारूं, कायदो आपणाल्या हातांत घेवपाचो हक समाजान आमकां दिवंक ना. सूड घेवपाचो अधिकार आमकां ना. समाजान हो अधिकार गाजोवपा खातीर पोलीस, न्यायालयां, बंदखणी बी संस्था अुव्यो केल्यात.'

अितली जाप दिवन हांवें म्हळें, 'हो विशय म्हजो न्हय... खंयच्याय तरी आद्वोगादाक विचारलें बरें... म्हज्यान अितलेंच म्हणूं येता, हाका मर्णाची ख्यास्त जावंक जायना. हाकाच म्हूण न्हय, कोणाकूच मर्णाची ख्यास्त जावंक जायना. मर्णाची ख्यास्तून आमी रद्द करूंक जाय...'

हांगा पावतकून आमच्यो खबरी तात्विक पांवड्या वयल्यान चलपाक लागल्यो. ताणे म्हळें, गुन्यांव करतल्याक क्षमा करचो अशें तूं म्हणूंक सोदता व्हय ? क्षमेचें हें गांधीवादी तत्व तुंवें हांगा लागू केलें जाल्यार गुन्यांव करतल्यांक असुदाय गुन्यांव करपाक रान मेकळें मेळटलें. लोक गुन्यांव करीत रावतले. गुन्यांवांक ख्यास्त म्हणटात ती जावंकूच जाय...'

हांवें म्हळें, 'ख्यास्त जावची न्हय, अशें हांवें खंय म्हळां ?'

With best
compliments
from :

HERSONS Spring Leaves Now India's Most Popular Springs

We may not be the biggest but we are the best :-

We know that your satisfaction is our Guarantee of success. So we make your satisfaction our number one Goal. We pride ourselves on our Topnotch Manufacturing Techniques and strict controls on Quality both designed to give you best performance from our Springs & we will give you the best possible price too. No other Company can do all that. Ask for our Springs to any of your Automobile Dealers.

OR CONTACT

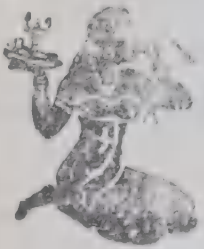
Herson Steels Pvt. Ltd.

- Office -

Nandanvan Apartments,
Luis De Miranda Road,
MARGAO GOA - 403 601.
Gram : 'HERSONS'
Phones : 21246, 22975, 21062

- Factory -

Shed No. D2-26
St. Jose de Areal,
Margao Industrial Estate
MARGAO-GOA.
Phone : 23379

गुन्यांवकारांक क्षमा करची अशेंय हांवें म्हणूक ना. क्षमा करतकूच गुन्यांवकारांत अपुरती येता, तो बदलता, आदलो अुरता, हें मान्य आसून लेगीत हांव आयज ह्या पांवड्यार चडूंक सोदिना-कित्याक, समाज अजून त्या पांवड्यार चडूंक ना. देखून गुन्यांवकाराक ख्यास्त ही जावंकूच जाय. पुणून मर्णाची न्हय. मर्णाची ख्यास्त सभ्य समाजाक सोबना...

तो खो खो करून हांसपाक लागलो. 'ख्यास्तींतूय सभ्य आनी असभ्य तरा आसात काय कितें?' ताणें प्रस्न केलो.

म्हळें, 'आसात. अेका काळार गुन्यांवकारांचे हात, नाक, कान कातरपाची चाल आशिल्ली. दोळे फोडपाची ख्यास्त जाताली. आयजूय कांय मुसलमानी देशांनी असल्यो ख्यास्ती फर्मावपाची चाल आसा म्हणपाचें आयकलां. पुणून सभ्य समाजान असल्यो ख्यास्ती अन्नाडी लेखून रद्द केल्यात. अेका काळार गुन्यांवकारांक मुळार मारपाची ख्यास्त जाताली. आजूय जायना. येशूक खुर्सार मारिल्लो. आयज कोण कोणाक खुर्सार मारिना. ख्यास्तिच्यो ह्यो सगळ्यो राक्षसी तरा आयज व्हडल्यो-श्यो खंयच चलनात. आफ्रिकेंतल्या कांय देशांनी गोरें कातिचें लोक जेन्ना थळाव्या निग्रोंक ख्यास्त फर्मायताले तेन्ना ते निग्रोंच्या ल्हान ल्हान भुरग्यांक धरून हाडटाले आनी तांकां अंतराळांत मोखून सुळार झेलून मारून अुडयताले. ख्यास्तींत कितल्यो-श्यो मनीसपणा भायल्यो तरा आशिल्ल्यो. मनीस जसो जसो सभ्य जायत गेलो तश्यो तश्यो ताच्यो ख्यास्तिच्यो तराय बदलत गेल्यो. आयज गुन्यांवकारांक गोळाक हुमकळावन मारपी देश लेगीत तांकां हुलपावन मारिनात. विखू घालून मारिनात, अुदकांत बुडोवन मारिनात. अुपाशीं दवरून मारिनात. कित्याक? ह्यो सगळ्यो मनीसपणा भायल्यो चाली, म्हणूच मू? हांव म्हणटां, आतां अेक पावल मुखार घाडुंया आनी मारप हेंच मनीसपणा भायलें अशें मानुंया. मर्णाची ख्यास्तूच रद्द करुंया. मारप हो अत्याचार. भारता सारकेल्या अेका संस्कारी देशाक हो अत्याचार सोबना.

लेव् तासस्तांयाची अेक कथा वाविल्ली. हे कथेंत अेकल्याक न्यायाधीश मर्णाची ख्यास्त फर्मायता. पुणून सरकाराकडेन ताका मारपी 'जल्लाद' नासता. सरकार कोणूय मारपी मेळचो म्हण अेक व्हडलें अिनाम दवरता. हें अिनाम घेवपाक कोणू मुखार सरना. सरकार गुन्यांवकाराक अेका गांवांतल्यान दुसऱ्या गांवांत, हे भाशेन, पुराय रशियेंत घेवन भोंवता. सगळेकडेन 'असलें अुणाक काम करपी आमच्यांत कोण ना' हे तरेची सरकाराक जाप मेळटा. अखेरेक सरकार निशेंता आनी मर्णाची ख्यास्त रद्द करून गुन्यांवकाराक बंदखणींत व्हरून दवरता.

पुराय कथेंचो आयज अुगडास जायना. पुणून लोकांचो संस्कारांचो हो वयलो पांवडो पळोवन सरकाराक लज जाता आनी ताचें ख्यास्त फर्मावपाचें रूपूच बदलता असो ताँलस्तांयान निष्कर्ष काडिल्ल्याचो अुगडास जाता.

गुन्यांव करतल्याक क्षमा करची अशें आयचो संवसार म्हणिना. त्या पांवड्यार तो अजून पडूंक ना. ख्यास्तूच जावची न्हय, ह्याय मत्ताचो तो जावंक ना. गुन्यांव करतल्याक ख्यास्त जावंकूच

दांते

दांते घुंवता

वांटकुळें वांटकुळें

दांते घुंवता

घुंवते सूर

मना - काळजान

घरघरनात

घरघरतात

दांते घुंवता

खुंटये हात

कांकणांचो

किणकिणटा

दांते घुंवता

व्होंवये सूर

ओड लायणो

काळजान खोल

आर्तताय

दांते घुंवता

दांते घुंवता

दांत्यांत पडून

किदयाचेंय

पीठ जाता

...

पीठ जाता

दांते घुंवता

दांत्यांतसून पडचें पीठ

सये जिणेची ही रीत

व्होंवये सूर फांत्या पारार

घर - घर काळजांत

-शांती प्रभु तेंडुलकार

जाय, ह्याच मत्ताचो तो आयज आसा. पुणून ख्यास्तिच्या नांवान मनशाक मारूनूच अुडोवंक जाय, अशें म्हणप समा न्हय. ह्या पांवड्यार तरी ताका चडोवंकूच जाय.

बंदखणिची ख्यास्त जावची आनी बंदखणीक अिस्कोलाचें रूप दिवचें, अशें म्हणपी लोक आयज संवसारांत आसात. अितलें तरी आमी मानून घेवंकूच जाय.

कांय जाण म्हणटात, कांय जाणांचें मनूच विकृत आसता. तें अेक खून करून ओगी बसना. खुनार खून करपाक लागता. तांकां

जिते कित्याक दवरुंक जाय? मारुनूच अडोवंक जाय. पुणून, हे आडवाद. आडवांशक धरून नेम घडोवंक फावनात. सगळेच खूनी विवृत मनाचे नासतात. तिडकीन केल्लो खून वेगळो आनी थारावन येवजून केल्लो वेगळो. दोगांकूय सारकीच ख्यास्त फावना. खून करतल्याक मर्णाची ख्यास्त जाली ना जाल्यार समाजांत अेकासारके खून जायत रावतले ह्या म्हणण्याक कांय अर्थ ना. खून केल्यार मर्णाची ख्यास्त जाता हें सगळ्यांक खबर आसा मू? तरी आसतना समाजांत खून जातात ते कित्याक लागून जातात?

वर्ध्याक आसतालें ते मुस्तीत मराठीचे कवी अनिल (आत्माराम रावजी देशपांडे) थंय सॅशन कोर्टांत जज म्हूण काम करताले. मदीं मदीं केन्नाय काकासायबांक मेळपाक ते आमच्या आसमांत येताले. सामान्यतायेन दोगांय मजगती चडश्यो साहित्याच्योच खबरी चलताल्यो. पुणून अेक दीस त्यो न्यायदानाचेर चलपाक लागल्यो. कांय जाणांक मर्णाची ख्यास्त दिवचीच पडटा अशे अनिलांचें म्हणणें आशिल्लें. त्या दिसा तांणी अेल्याक ही ख्यास्त फर्मायल्ली.

काकासायबांनी म्हळें, खून करतल्याक मर्णाची ख्यास्त जाता म्हूण खुनांचें प्रमाण अुणें जालां व्हय? ना. वरें, मर्णाची ख्यास्त जाली ना जाल्यार खुनांचें प्रमाण वाडटलें अशें म्हणूं येत व्हय? म्हाका दिसना... म्हज्या मत्तान न्यायदानांतलें ख्यास्तिचें तत्व काडुनूच अडोवंक जाय. कोणेंय कसलोय गुन्याव करूं, न्यायाधिशान ताची बारकायेन 'चौकशी' करची. ह्या गुन्यावांक लागून समाजाचें कितलें लुकसान जालां तें सांगचें, लुकसान कशें भरून काडचें हेंवूय दाखोवन दिवचें... चडूच जाल्यार, जाणे गुन्यांव केला ताचेकडेन समाजान कसो तरेन चलचें, हें सांगचें. अितल्यान न्यायाधिशान काम सोंपूंक जात. ख्यास्त फर्मावपाचें काम न्यायाधिशान कडेन आसूंक जायना. जे मेरेन न्यायाधीश ख्यास्ती फर्मायतले ते मेरेन समाजाक गुन्यावकारा विशिंचे आपणाले लागणुकेची जाणविकायूच जावणाची ना. न्यायदानांतल्यान ख्यास्त काडून अडयतकूच समाजाचें काळीज जागें जातलें. मागीर न्यायाविशिंचे आमचे कल्पनेतूच बदल वडून येतलो.'

काकासायब ते मुस्तीत अहिंसक समाज कसो हाडचो हाचें चिंतन करनाले. काकासायबां भायर वर्ध्याक किशोरलालभाभी कुमाराप्पा, विनोबा असले कितलेशे विचारवंत आशिल्ले, जांचें चिंतप हेच दिकेन चलतालें.

काकासायबांनी अनिलांक म्हळें, खुनी मनशाक मर्णाची ख्यास्त दिवन तुमी ताचो कायद्यान खून करतात. मागीर, लोक म्हणपाक लागतात, खुनाचो सूड खूनानूच घेवप होच जर न्याय आसत जाल्यार मागीर न्याया खातीर गेलीस, न्यायालयां, बंदखणीं हांचो आधार आमी कित्याक घेवंक जाय? आमी सूड घेवन मेकळे जावया... हें परावलंबन कित्याक जाय?

आनी काकासायबांच्या तोंडांतल्यान अिग्रजींतल्यान अेक वाक्य भायर सरलें 'द लिगल मर्डर अिज् मदर ऑफ अिलीगल मर्डर.'

आयज अहिंसक समाज निर्माण करपाचो वावर कोणूच करिना. ते नदरेन कोण येवजीय ना. समाज जे तरेन आयज चलता तेच तरेन तो मुखारूय चलतलो अशें धरून समाजाचे वेवस्तेक बादा येवंक दिनासतना कितें करूं येता, तितलेंच आमी पळोवया. न्यायदानांतल्यान ख्यास्तिचें तत्व काडुनूच अडोवंक जाय हें काकासायबांचें मत आमी खीणभर कशीन अडोवंया. पुणून अेक गजाल आमच्यांनी खातरीन करूं येता : ख्यास्तिचें रूप आमच्यांनी बदलूं येता. पुर्तुगाला सारकेल्या देशान लेगीत मर्णाची ख्यास्त रद्द केल्या. आनी आमी संस्कृतायेचे नदरेन पुर्तुगाला परस वयल्या पांवड्याचे अशें आमचें म्हणणें. हें खरें आसत जाल्यार आमचे संस्कृतायेचेर लजेन मान सकल घालपाचो प्रसंग येवंक आमी दिवंक जायना. मर्णाची ख्यास्त ही अिग्रजी अुपाय आमी अेक भारतीय अुपाय सोदून काडूंया. आमी गुन्यांवकाराक बंदखणिची ख्यास्त दिवंया आनी बंदखणीक अिशकोलांचें वा मेन्टल हॉस्पिटलांचें रूप दिवंया.

मर्णाची ख्यास्त काडून अडयल्ल्यान समाज भंगतलो व्हय? परतो, अदीक संस्कारी जातलो.

—✱—

— मनीस मुखां फाटल्यान धांवता तितलीं दुखां ताचे फाटल्यान येनात.

— म्हावा आस्था फुडाराची.
कित्याक, अुरिल्ली जीण म्हाका थंयच सारपाची आसा.

— भुरग्यां सांगातांत अेक वर सारयतां.
तांकां कितें मेळटा, हांव नकळं;
म्हाका मातू खूब खूब मेळटा.

— म्हत्व जोडीक ना, यत्नांक आसा.

— म्हज्या धा कामांतलीं णव फुकट वतालीं.

म्हूण हांव धा वांट्यांनी चड कामां करपाक लागलों.
धांतलीं धाय आतां पदरांत पडटात.

— कांय जाणांच्या परोपकारांत आकांताचो सुवार्थ भरिल्लो आसता.

— फाल्यां कितें जातलें हाचो हुसको हांव करिना.
कित्याक, काल कितें जाल्लें तें हांवें पळेलें
आनी आयज हांव कामांत गुल्ल आसां.

GOVERNMENT OF GOA

- a land of sun, fun and music
- an area declared industrially backward
- a growth centre with a package of incentive for industrial growth such as.
- ✕ Built up sheds in industrial estates and developed plots with all facilities.
- ✕ Exemption from Income Tax..
- ✕ 15 % Price preference on Government purchases.
- ✕ Exemption from Sales Tax for 15 years.
- ✕ Import assistance for raw materials and capital goods.
- ✕ Financial Assistance from State Owned Corporation.
- ✕ Subsidy on the cost of feasibility reports.
- ✕ Priorities for 100 % export oriented units
- ✕ And various other incentives and facilities.
- ✕ Adequate infrastructure.
- ✕ Attractive Incentives for Non Resident Indians.

Issued by -

**Directorate of
Industries & Mines**

Udyog - Bhavan, PANAJI - GOA.

फुसं काष्णीणिची

— देवदास बाबय

(वातावरणाक सोवताशें संगीत. कांय वगतान)

मि. नाथ : मिसेस दास ! बोर्ड ऑफ डायरेक्टर्सची बसका सोंपले उपरांत सुमार पांच मिनटां ह्या हॉलांत तुमची वाट पळयत बसलां हांव.

मिसेस दास : मि. नाथ, तुमचीं मोलादीक पांच मिनटां वगडावपा फाटलें कारण समजत न्हय ?

मि. नाथ : कारण जरी खबर नासलें तरी ताची इल्ली तरी तुमकां कल्पना आसतली अशें दिशिल्लें.

दास : सगळेच फावट तुमकां दिमता तशें आसचें ना.

नाथ : काय खबर आसून तुमी मुद्दाम पिशें पांगुरता ?

दास : मि. नाथ... ! हांव हांगा उखाणीं सोडोवपाक येवंता. वगडावपाक फालतूर वगत म्हजेकडेन ना.

नाथ : म्हणटकच ही येदी व्हडली गजाल तुमच्या कानार पडूक ना ? म्हणचे खऱ्यानींच पडूक ना ?

दास : (पिकार) व्हॉट धी हेल यू आर टॉकींग अबाऊट मि. नाथ ?

नाथ : म्हजो पूत... अनय म्हजेवांगडा झगडलो.

दास : (तिडक आवरता) तुमचो पूत तुमचेवांगडा झगडलो ? आनी हें हें सांगपाखातीर तुमी तुमचीं धा आनी म्हजीं पांच मिनटां वगडायलीं ? पूत झगडलो (हांसता) हे गजालिचें सोयरमुतक म्हाका खंयच्यान ?

नाथ : मिसेस दास, तुमकां खबर आसतलेंच, म्हजो अकलोच पूत तो.

दास : आनीक धा आसले म्हण म्हाका खबर आसूंकच जाय अशें आसा ?

नाथ : तो फकत झगडलोच ना. घर-दार सोडून वचपाची भेस्तावणीय बी ताणे दिल्या म्हाका.

दास : तुमी हें सगळें म्हाका कित्याक सांगतात हाचोच अर्थ म्हाका

कळना. ताणे तुमकां भेस्तावणी दिवं नाजाल्यार तुमचो खून करूं... वा तुमी ताचो खून करात म्हाका सुतकच ना. काडयेचेंय दुख ना.

नाथ : हांवें ताचो खून केल्यार तुमकां दुख जांव येता.

दास : मागीर हें काम आतांच वचून करात. पळोवया म्हाका दुख बी जाता जाल्यार. एका दुस्मानाचें घर मोडलें जाल्यार दुसऱ्या दुस्मानाक ताचें दुख जायना ही गजाल मि. नाथ, तुमचे सारकेल्या गव्या कातिच्या दुस्मानाक कळवें न्हय ?

नाथ : हाचोच अर्थ ह्या वातड कातिच्या दुस्मानाक सोंपोवपाक तुमी एक नवी येवजण पितारल्या.

दास : व्हॉट डू यू मीन बाय दॅट ?

नाथ : ब्रिझिनेसाचे वंयेभितर आशिल्ली दुस्मानकाय आतां माजराच्या पावलांनी आमच्या घरांनी भितर सरल्या. पूण मिसेस दास, दुस्मानकाय म्हजें काडयेचेंय लुकसान करूं शकतली अशें सोपनांत लेगीत पळोवपाचें त्रितू नाकात.

दास : तुमकां सांगपाचें कितें आसा ? तुमच्या अलोवपाचो अर्थ म्हाका अजूनय कळूक ना !

नाथ : न्हिल्ल्याक उठोवप सोपें. न्हिदेचें संवंग घेतिल्ल्याक न्हय. मिसेस दास, तुमी कितलेय कानार केंस काडले तरीय म्हज्या पुताचें म्हजे वांगडा झगडपाफाटलें कारण तुमकां खबर ना, ही गजाल हांव खरी मानुंकच तयार ना. तुमकां खबर आसतलेंच. पावस झडटलो ही गजाल सगळ्यां आदीं बेव्यांक कळटा. म्हज्या पुताक म्हजेपसून पयस करपाचें येवजणेवरवीं जर तुमकां दिसता की तुमी म्हजे दोनय हात कापून वडोवंक शकतलीं जाल्यार तीं तुमचीं पिशेपणां.

दास : मि. नाथ, म्हाका दिसता तुमची तकली यवजून यवजून

भेरेल्या जाली !

नाथ : (पिकार) मिसेस दास !

दास : हय, विचार करपाची शक्त वगडायल्या तुमचे तकलेन. नाजाल्यार तुमच्या पुताक पयस करपाची हांवे येवजण केल्या असलो अबुद्दी विचार तुमी केलोच कसो ?

नाथ : मिसेस दास, अडेचें संवंग आनी कड्डाचो धग चड वगत तग धरिना. आमचे मजगतची जायत्या वर्सांची दुस्मानकाय आनी बिझिनेसांतलो लटाफट हांतूंत तुमी म्हजेर जैत मेळोवंकच शकपाचीं नात हें तुमकां पटिल्लें आसा. म्हणच तुमी म्हाका हालोवपाची एक ही नवी माण्णी काडल्या. पूण मिसेस दास, ब्लाइंड चालीचेर चड भरंवसो दवरचो न्हो.

दास : मि. नाथ, हें तुमचें नाका जाल्लें तत्वगिन्यान आयकपाक हांगा हांव बेकार ना. पोटांत जळटा तें ओंकून वड्यात एक फावट.

नाथ : म्हजो पूत म्हजे लागीं कित्याक झगडलो जाणात ?

दास : कित्याकय जांव ! म्हाका पडुंकच ना.

नाथ : तुमी ताका तशें बळ्यां करपाक लावंक ना ? ताका तशी शिकवण दिवंक ना ?

दास : हो आरोप तुमी म्हजेर कऴं नाकात. असलीं घातमारी कामां करपाचीं तीं तुमचे सारकेल्या काळीज वगडायिल्ल्या मनशांनी !

नाथ : तुमचें उलोवप घसरता मिसेस दास.

दास : आनी असले गुट्याण आरोप करतना तुमी तुमचें तोंड जाग्यार दवरलां ? हांवे पळोवंक लेगीत ना तुमचो पूत म्हणटा तो कोण कसो आसा तो !

नाथ : मिसेस दास, जांवयाक इतलो किरकोळ कऴं नाका.

दास : (चाळीवन) होल्ड युवर टंग मि. नाथ.

नाथ : कित्याक...! खरी गजाल आयकतकच इतली तिडक कित्याक आयली ?

दास : तुमचो पूत आनी म्हजो जांवय ? हाऊ डॅर यू से दॅट ?

नाथ : व्वा, मिसेस दास ! इतली तिडक हाडपाचें हें संवंग पळोवन तुमची तोखणाय दिसता. आपूण त्या गांवचीच न्हय हें दाखोवपाची तुमची तग मानवली. पूण मिसेस दास, म्हजो पूत म्हजेवांगडा झगडला तो तुमचो जांवय जावपाच्या कारणा खातिरच.

दास : खूब सोंसलें मि. नाथ, खूब आयकून घेतलें. म्हज्या घरांत भितर सरपाची वाट पळोता तें हें वायटपण तुमकां म्हारग पडटलें.

नाथ : भेइयायता ?

दास : शिटकावणी समजात. बिझिनेसांतले दुस्मानकायेन तुमी एक दोन पावलां घडये फुडें आसत. पूण म्हजे चलयेचेर हे फुडें एका उतरान आरोप करशात जाल्यार इतलो तेंप चलत आयिल्ले दुस्मानकायेचो एक वेगळो अर्थ तुमकां दाखोवचो पडटलो.

नाथ : खंयचेय दुस्मानकायेंत तुमी म्हाका उणो लेखू नाकात. आनी अशेंय समजू नाकात की तुमचो दाव हांवें वळखूंक ना. म्हज्या पुताक आपले चलयेच्या नादाक लावपाचो.

दास : स्टॉप इट मि. नाथ. म्हजे चलयेचो आनी तुमच्या चल्याचो संबंद लावं नाकात.

नाथ : संबंद लावपाचो प्रस्नच येता. तीं एकामेकांच्या मोगांत आसात. आनी म्हजी हे गजालीक आडवण आसा म्हणच तो म्हजे वांगडा झगडला.

दास : ना, अशें घडुंकच शकना. तुमच्या घराण्याकडेन संबंद जोडपाचो यत्न म्हजी धूव केन्नाच करची ना.

नाथ : यत्नच कित्याक ? ताजे पुराय तयारी केल्या. आपल्या स्वाच्या आनी मोगाच्या मायबासान इतलो घस्पावला की घरदार सोडून वचपाची धमकी लेगीत म्हज्या पुतान दिल्या म्हाका.

दास : अशें जांवचेना. म्हजी धूव म्हज्या उतराभायर ना. तुमचे आमचे मदली दुस्मानकाय ताका खबर आसा.

नाथ : हें तुमचें वितप एक वेळ खरें अशें मानतां हांव. पूण एक दुडवांकार भुरगो फारावपाक मेळना ही संद खंयची चली वगडायत ?

दास : आमीय दुडवांकार हें विसरूं नाकात !

नाथ : तशें जाल्यार सांग तुणेले धुवेक म्हज्या पुताचो नाद सोडपाक. मिसेस दास; घडये तुमी वितला आसतलें, म्हजो एकलोव पूत. ताका मुलोवपाचो, फुसलोवपाचो, घरजांवय करून घेवपाचो. आनी हांव मेले उपरान्त निमाणें म्हजी सगळी इस्टेट ताकाच मेळटली. आनी हांवे जी इतलीं वर्सां तुमच्या बिझिनेसाची चडटी वाल जावंक दिली ना ती तुमकां आयतीच म्हजी सगळी इस्टेट खावंक मेळटली.

दास : शी ! कितले हीण विचार तुमचे ! खरें म्हळचार दुस्मानकाय दवरपा इतले लेगीत लायकिल्ले न्हय तुमी.

नाथ : म्हणच आतां धुवे वरवी आपुलकायेचें नातें दवरपाक सोदतात आपतलीं तुमी.

दास : तुमच्या घराण्याकडेन नातें दवरचे पयलीं म्हजे धुवेक हांव फारान मारीन.

नाथ : हय ! तशेंच करात. कारण म्हज्या घरांत सून म्हण येवपा इतली ताची लायकी ना.

दास : आनी तुमच्यांत जर थोडी चड लायकी आनी हिंमत आसत जाल्यार तुमी एक काम करात. म्हजे चलयेच्या नादाक लागला म्हण तुमच्या चल्याकच फारान माखून वड्यात. म्हणचे मागीर संबंद जोडपाचो प्रस्नच उरचो ना.

(संगीत वाजता. प्रसंग बदलता. प्रसंग दुसरो. मिसेस दास आनी राधा.)

दास : राधा ! खंय... इश्टीणीक मेळपाक बी वता काय कितें ?

राधा : हांव कोणाक मेळूंक वतां हें तुका बेसवरें खबर आसा मम्मी.

दास : म्हाका खबर आसा हें तुका कशें कळलें ?

राधा : एक व्हड दुडवाकार आवयची एकलीच धूव न्हय हांव ? म्हणटकच म्हजे बरे वायट गजाली फाटल्यान तुजी नदर आसतलीच हाची कल्पना आसा म्हाका. नाजाल्यार एके सिनेमांत ते दुडवाकार आवयभशेन सोबतली कशी ?

दास : राधा, तुका म्हणपाचें कितें आसा ?

राधा : तुका बेसबरे खबर आसा मम्मी.

दास : उखाण्यांनी उलोवं नाका.

राधा : हांव इश्टीणीक मेळूंक वतां काय कितें ? हें तुवें उखाण्यांनी विचारूंक ना ?

दास : राधा, तुजे मम्मीलागीं उलयता नूं ?

राधा : खबर आसा मम्मी.

दास : मागीर तुजें उलोवप चडच जाता अशें दिसता तुका ?

राधा : दिसता. कारण, तुजीच धूव न्हय हांव ! आवयचो गूण धुवेंत येवं येता.

दास : (शॉकड) राधा, तूं... तुज्या उलोवण्याचो अर्थच....

राधा : तुका समजता मम्मी. पूण तुका गरजच नाशिल्ली अनयाच्या पप्पावांगडा वाद घालपाची.

दास : पूण झगडीं हांवें उप्रासूंक नाशिल्लीं. म्हजीच धूव म्हज्या दुस्मानाच्या पुताच्या मोगांत आसा हें म्हाका खबर लेगीत नाशिल्लें.

राधा : कळटकच तुवें मारतें घेवंचे आसलें.

दास : कित्याक दुस्माना मुखार मान बागवची ? आनी राधा, तूं हें करता तें बरें दिसता तुका !

राधा : वायट कांयच करिना हांव.

दास : आगो पूण दुस्मानाच्या चल्यावांगडा.

राधा : दुस्मान एकामेकांचीं तुमी जायत. पूण म्हजे आनी अनयचे मजगतीं दुस्मानकाय ना. आमचेमदीं... मोग आसा.

दास : पूण तुंवें ताचेर मोग करप हे म्हाका कशेंच मान्य ना.

राधा : खूबश्यो तुका मान्य नाशिल्ल्यो वस्तू हांवें तुजेकडसून हट्टान मेळयल्यात मम्मी.

दास : हांवें तुजेर केल्ल्या सुमाराभायर मोगाचो तू नाका जाल्लो फायदो घेता राधा. हे फुडें तुजें ताका मेळप बंद जावंक जाय.

राधा : हांव मेल्यारच ही गजाल घडूंक पावतली मम्मी.

दास : (पिकार) रा...धा, तुमच्या मोगाक तुजी मम्मी केन्नाच मान्यताय दिवची ना.

राधा : कल्पना आसा म्हाका.

दास : तरी लेगीत ? राधा, ह्या घराण्याची इज्जत-अन्न म्हणून धितें तरी आसा.

राधा : मम्मी, हांव आनी अनय एकामेकांक पसंद करतात ही गजाल कोणाल्याच घराण्याची अन्न बी वगडावपाक कारण जाता अशें म्हाका तरी दिसना.

दास : तुजी नदर ही ह्या घराण्याची न्हय. आनी तुजे मम्मीचीय न्हय. आमच्या दोनय घराण्या मदल्या पिळग्यांची दुस्मानकाय

आसा. म्हणच तुजें अशें वागप म्हाका केन्नाच पसंद पडचें ना
राधा : तुमची दुस्मानकाय तुमची मजगतीची, आमची न्हय. म्हणच मम्मी, तुज्या पावलाटिच्या दागांवयल्यान हांवें चडचें अशी अपेक्षा धरूं नाका.

दास : तश्यो खूब अपेक्षा आसात तुजेविशीं म्हज्यो.

राधा : म्हज्योय तुजेविशीं खूब आशिल्ल्यो मम्मी. पूण...

दास : पूण कितें ? तुजे खंयचे अपेक्षेआड केन्ना वागली हांव ?

राधा : म्हज्या सुखाविशीं, म्हज्या फुडारा जिणेविशीं, मम्मी, हांवें तुजेकडसून एक वेगळीच अपेक्षा केल्ली.

दास : आगो, सुखाखातीर वाट पळेली ती लेगीत खंयची तर थेट दुस्मानाच्या घरांत भितर सरपाची. आनी हांवें खोशी-खोशयेन तुका ते वाटेवयल्यान त्या घरांत भितर सरपाक म्हजे मान्यतायेचो उजवाड ते वाटेर फांकोवचो, अशी तुजी अपेक्षा ? ना राधा, हें केन्नाच जांवचेंना.

राधा : तुवें उजवाड फांकोवपाची गरज ना मम्मी. म्हजो वाट म्हाका बेस बरी दिवता.

दास : हय, दिसतलीच. कारण आतां तूं म्हज्या हाताक धरून भोंवपी भुरगें उरूंक ना. ह्या आठ-धा दिसांतल्या तुज्या वागण्यान आनी आयच्या ह्या उतरांनी ही गजाल दाखोवन दिली म्हाका. आवयच्या उतरांत रावपाची तुजी पिराय सोंपली आतां. तुजे निर्णय तुजे तुवेंच घेवपाइतले व्हड जालें तूं. मात एक गजाल लक्षांत दवर, तुजो खंयचोच निर्णय ह्या घराचे इज्जतीक बादीकारी जावंक जायना. हांव सोंसून घेवंचीं ना कारण हें, हें घर म्हजें.

राधा : मम्मी... कोणाकच कल्पना नासतना हांवें हें पावल उखललां असो समज करून घेवं नाका. म्हाका तुजे कडसून खंयचेय गजालिची आशा ना. फकत तुजी मान्यताय आनी आशीर्वाद हांचे बगर.

दास : आनी ह्यो दोनय गजाली तुका मेळच्यो नात. सगळ्यो गजाली, सगळे निर्णय तुजे तुवेंच घेतल्या. तसोच कोणायचाय आशीर्वाद लेगीत मेळोवपाचो निर्णय कित्याक घेना ?

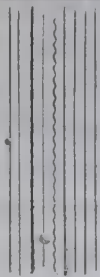
राधा : ती गजाल तुका मानवतली ?

दास : म्हाका मानवतली ! हं ! तुजें हें मोग करप तरी म्हाका खंय मानवलां ?

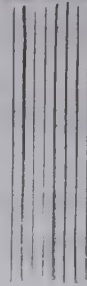
राधा : मम्मी, आतां उतरान उतर वाडोवन कांय फायदो ना. हांवें अवयक पसंत केला. ताचेर मोग करतां आनी-

दास : आनी आनी कितें ! ताचेच वांगडा लग्न जातलें. आनी ते खातीर हें घर-दार पसून सोडटलें. अशेंच न्हय ? ही गजाल तुगेल्या इश्टीणी कडसून कानार पडल्या म्हज्या. म्हणच न्हय ह्या आठ धा दिसांत तुजें अलोवप आनी वागप सुमाराभायर बदललां. ही तयारी तरी कित्या खातीर, हें सांगशी ?

राधा : तूं आमच्या मोगा आड वतली हाची कल्पना आशिल्ल्यान अशें म्हणूं येता.

*Seasons Greeting
and
Best Wishes for
a Bright
and
Happy Diwali :*

**A. B. S. R.
SARDESSAI**

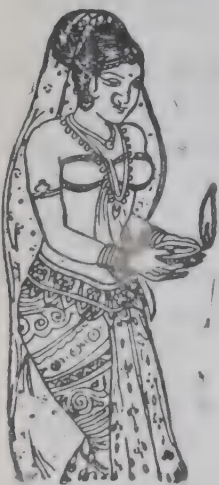
Custom House Agent

**Marmagao Harbour,
GOA-403 803**

**P. O. Box No 55
VASCO-DA-GAMA 403 802**

✕ Phone : Office : 2216
Resi. : 2605

✕ Gram : 'DADA'

दास : मागीर जो मोग म्हजे अित्से आड चलला, तो तुवें केलोच कित्याक ?

राधा : केलोच कित्याक ? मोग करिनात मम्मी, तो...

दास : आसूं. तुज्या त्या मोगाची व्हडवीक म्हजे मुखार गावं नाका. मोग करपाक तुका ह्या घराचो दुस्मानच मेळ्ळो ?

राधा : हांवें दुसऱ्या कोणाचेरय मोग केल्लो जाल्यार तुजी ताका मान्यताय आसता आशिल्ली ?

दास : खुशालकायेन मान्यताय दीन आशिल्लीं हांव !

राधा : ना, मम्मी. कित्याक अशी आपणाकच फटयता ? अशें घडूं येतालें जाल्यार संवसारांतले कितले मोगी जीव सुखी जाता आशिल्ले. आनी तुमकां तरी सिनेमांतल्या आवय बापायवशेन भुरग्यांच्या मोगा आड उबें रावपाक खंय मेळटलें आशिल्लें ? मागीर कोणाय एकाचे गरिबीचें, जात पातिचें, धर्माचें ना जाल्यार दुस्मानकायेचें निमित्त आसाच आधाराक

दास : वा ! म्हणटकच हे गजालीचेर तुवें खूब खोलायेन आनी गंभीरतायेन विचार केला तर ! राधा, राधा (कळवळून) तूं घसरतलें गो, आपटतलें !

राधा : ना मम्मी. हांव चूक करतां जाल्यार ताचें पानवळय भोगतलें. घसरलें जाल्यार आधारा खातीर तुजे दिकेन हात करून तुका त्रास दिवचें ना.

दास : पूण तुजे मम्मीक गो कोण आधार दितलो ? तुजे बगर आसा कोण म्हजो ? आनी, आनी तूं अशें घरदार सोडून, तुजे मम्मीक सोडून वचपाचो निर्णय घेवंक तरी कशें शकलें ?

राधा : मम्मी, अनयाबगर म्हज्या जगूंक जावंचेना. आनी हे गजालीक तुजीय मान्यताय ना. मागीर मम्मी.

दास : राधा ! म्हज्या दुस्माना मुखार तरी म्हाका वागोवपाचो यत्न करूं नाका इतलेंच तुका सांगतां.

राधा : पूण मम्मी, हो इतलो हट्ट कित्याखातीर ?

दास : आयजमेरेन ज्या दुस्माना सामखार ताठ मानेन वागलें. थंय ही तकली खाला जावंची न्ही म्हण ! राधा, तुका तरी इतलो हट्ट कित्याक करूंक जाय ? कितें उणें आसा तुका ? रूप आसा, गिरेस्तकाय आसा, लग्न जातलें जाल्यार जाय तसलो बरो भुरगो तुका मेळूं येता.

राधा : पूण अनय मेळचोना. आनी तो वायटय न्ही ! आसूं मम्मी. आतां हे गजालीचेर आनीक उलोवच ना.

दास : मागीर...सामकें थरलें तुजें ?

राधा : कितें ?

दास : घर सोडून वचपाचें ?

राधा : तुजी मान्यताय ना जाल्यार उपायच ना... !

दास : म्हजो मान्यताय आसचीच ना.

राधा : मागीर प्रस्नच मिटलो.

दास : कितले सहजतायेन उलयता, राधा. इतल्या सोंपेपणान नातीं आनी मायपास तोडूंक येनात.

राधा : मायपासान घुस्पून म्हाका म्हजो फुडार काळजावपाचो ना. मम्मी, वतां त्या दिसा ह्या घरांतल्यान फकत हांव वतलें. फकत हांव !

दास : फकत तूं, हय, फकत तूच वतलें ! एक धूव घरांतल्यान वता आसतना कितें-कितें व्हरता हें कळटलें जाल्यार तिका आवयच जावंक जाय. राधा, तूं ह्या घरांतल्यान रित्या हातांनी वशी...पूण...पूण तुका दिसना हे तुजे मम्मीक तूं कितें तरी देणें लागता अशें ? तुजें कसलें तरी रोग दिवपाचें उरता अशें दिसना ?

राधा : म...मम्मी !

दास : हय राधा ! ह्या घराचें आनी हे तुजे आवयचें रोग फागीन करचें लागता तुवें.

राधा : म...मम्मी.

दास : उलय राधा उलय. आतां कित्याक वगी रावलें ? काय ह्या दिसांत तुजे मम्मीच्या उतराक उतर दिवपाखातीर, मनान सांठायल्लो उतरांचो पुरवठ सोंपलो ? ह्या घरान तुका दिल्ले सावळेचें, तुजे मम्मीन सोंशिल्ल्या तरासांचें, कश्टांचें आनी उतळतापाचें तूं कांयच देणें लागता ? काय बावीस वर्सांमेरेन केल्ले तुजे जतनायेक कांय मोलच ना ?

राधा : मम्मी, मम्मी (रडूंक येता) हें सगळें आपणाल्या भुरग्यां-खातीर करपाचें आवयचें कर्तव्यच आसता. आनी ताचेंच तूं मोल सोदता ?

दास : कर्तव्य ? तशें कर्तव्यच करपाचें आशिल्लें जाल्यार ह्या घरांत तुजेखातीर एक नर्स दवरून तिचे वेंगांत तुका वडोवन तुजो सांबाळ कर अशें सांगूं येतालें म्हजान. आनीक नर्सीक फारीक करपाइतली दुडवांकारय आशिल्लीं हांव. हं ! आवयचें कर्तव्य खंय ! राधा, कर्तव्य आनी आवयचो मोग हांतूतलो फरकच तुका कळूंक ना आनी कसल्या मोगाची व्हडवीक गायता ? तुवें मोग केला न्हय ? सामको काळोच भरून उपाट ! त्या काळजांत हे तुजे मम्मी खातीर इल्लिशी सुवात दवरूंक तुका जमलेंना जाल्यार तूं म्हजें देणें गो खंयच्यान फारीक करतलें ? आनी हांवें केलें तें आवयचें कर्तव्य अशें तुका दिसता जाल्यार म्हजी धूव ह्या नात्यान तुजें कांयच कर्तव्य उरूंक ना ?

राधा : (रडूंक लागता) आसूं मम्मी, सोसूं नजो. असल्या उतरांचे घाय करचे परस तुमी मारुनच किदयाक वडयनात म्हाका ? तुजो पुराय अधिकार आसा न्हय म्हजेर ! मागीर ह्या घराची अब्रू वचची न्हय, तुका दुस्माना सामकार वागोवचे लागचें न्हय आनी म्हज्या मरणान घडये तुजें रिगय फिटत म्हण मारुनच कित्याक वडयना म्हाका !

दास : राधा, तुजेवयलो म्हजो अधिकार तुवें फाटल्या धा दिसांकच सोंपयला. रडूं नाका राधा, रडूं नाका. म्हज्या उतरांचे घाय तुज्यान सोसूं नजो जाले जाल्यार कल्पना कर, तुवें हें घर सोडले उपरान्त तुजे मम्मीचेर कोसळटलें तें मळव तिच्यान

पेलूंक जायत व्हय ? राधा, तुका कळूंक जाय, तूं म्हणचे म्हजे जिणेच्या बागांत रोयिल्लें एका मनभुलयण्या झाडाचें रोप...

राधा : खरें, मम्मी...खरें. आनी बागाची सोवितकाय वाडची म्हण त्या रोपाक जाय तशें वाडूंक दिनासतना ताचीं पानां—खांदयो कापून वडयतात तश्यो तूं म्हज्या इत्सा—आकांक्षाचीं पानां—खांदयो कापून वडोवंक सोदता आसतली न्हय ? तुजे जिणेचो बाग सोबीत जांवचो म्हण ह्या रोपाक आपल्या मनाक मानत तशी आकार दिवंक सोदता आसतली न्हय ?

दास : हय, म्हज्या मनाप्रमाण तुका आकार दियत आयलें म्हण आयज तूं... त्या फूटपाथाचेर कागदां पुंजायत भोंवपी आवय-बापूय नाशिल्ल्या पोंरांवरी नासून ह्या घरांत एका सुंदर फुलावरी परमळत आसा.

राधा : काण्णीणीच्या झाडाच्या फुलांक लेगीत खूब बरो परमळ येता.

दास : (धसको बसता.) रा...धा ! (सांवरून घेवन) खरें तुजें ! काण्णीणीच्या फुलांक मनभुलयणो परमळ येता. उलयता—उलयतां तुजे मम्मीची तुवें केल्ली काण्णीणीलागीं सर आयकून तुजी तोखणाय दिसली. आपणाले आवयक तोकासावां करपाइलें तूं हुशार जालें हें पळोवन जीव धादोस जालो म्हजो. आयज आवयपणाचें सार्थक जाल्लेवरी दिसलें. खरें बाय, खरें तुजें ! तुजी आवय लेगीत काण्णीणीच्या झाडा-बशेनच, कांटयारी. आपणाल्या फुलांची जतनाय करची म्हण सैमान ह्या झाडाक कांटे दिले, तरी लेगीत दुस्मानाचे हात ह्या झाडावयल्या फुलामेरेन पावलेच. (सुस्कारता) राधा, पळ्येतां, पळ्येतां कितलें व्हड जालें तूं न्हय ? पिरायेन, उतरांनी आनी कर्तुत्वान लेगीत ! पूण बाय, हांवें सोंशिल्ले उतळताप आनी म्हाका आयिल्ल्या अगभवां इतल्यो तुजे पिरायेच्यो राती आनी दीस लेगीत जांवच्यो नात. राधा, घरावयल्या नळांतल्या खांचीतल्यान सूर्याच्या किरणांची एक तिरपी देवाकुडींतले भूंयेचेर पडची तशी म्हजे जिणेंतले देवा-कुडींतले भूंयेचेर पडिल्ली सुखाची तिरपी म्हळचार तूं. पूण मजा पळ्ये ह्या सुखाची ! जेन्ना जेन्ना सुखाचे तिरपींक हांवें मुठींत बंद करपाचो यत्न केलो तेन्ना तेन्ना ती मुठीभायर रावली. (हांशिल्लेवरी) हांवें—हांवें हे तिरपीचेर सुमाराभायर मोग केलो. म्हाका कळूंक जाय आशिल्लें की मोग हा सुमारा-भायर आसचोच न्ही. म्हाका कळूंक जाय आशिल्लें, सुमारा-भायर मोगाचो जंय अंत जाता थंय एके शोकांतिकेचो जल्म जाता. ह्या... ह्या घरांत लेगीत आतां (फुगार जाल्लेवरी) आतां एके शोकांतिकेचो जल्म जावपाचो आसा.

(संगीत वाजता. प्रसंग बदलता.)

(कांय दिसां उपरान्त. फोन वाजता. मिसेस दास उखलता.)

मि. नाथ : (दुसरे वटेनच्यान) हॅलो.

दास : उग्रयता मिस्टर नाथ.

नाथ : व्वा, मिसेस दास ? म्हजो आवाज तुमचे सामको वळखिचो दिसता.

दास : एका दुस्मानाचो आवाज दुसरो दुस्मान केन्नाच विसरना. बाय द वे म्हाका म्हज्या घरा फोन करपाचें कारण कळूंक शकत व्हय.

नाथ : चार समजिकायेचीं उतरां सांगलीं व्हय तुमचे ते हाताभायर गेल्ले चलयेक ?

दास : (पिकार) उलयतना सांबाळून उतरां वापरात मि. नाथ. तुमचो तो आप्मुलाद भुरगो तरी खंय तुमच्या उतरार आसा ! तुमी तुमच्या पुताक आडावंक शकले ?

नाथ : तुमचे धुवेच्या नादान तो इतलो घुस्पला की विचार करपाची तकली लेगीत वगडायल्या ताणे.

दास : अशें ? म्हणूनच म्हजे धुवेक सुदारपाविशींचीं लेखवरां शेंवटितात तर तुमी ! परिस्थिती तुमच्या हातांत उरूंक ना हाची कल्पना आयली न्हय ? मि. नाथ, गिजिनेसाच्या बुद्धीवळांतले पेदे न्हय हे. कितें करतात आतां ? वडयतात आपणाल्या पुताक मारून फारान ?

नाथ : (तिडकता) मि. दास !

दास : तिडक नाकात. तुमकां दिसलें किदयें ? तुमची येवजण, तुमची चाल हांवें वळखूंक ना ? आपणाल्या पुताच्या आधारान म्हजी धूव म्हाका पयस करून म्हाका तुमी तुमचे सामकार बागयतले अशें जर तुमकां दिसता आसत जाल्यार आयकात, तुमी चुकिचें सपन पळ्येलां... ! हे बायलमनशेक हुंडक्याहुंडक्यांनी रडोवपाचें बी तुमच्या मनांत आसा जाल्यार तें केन्नाच खरें जावचें ना !

नाथ : मिसेस दास, दर एके गजालिचो उरफाटो अर्थ लावं नाकात.

दास : मि. नाथ. तुमची अवतिकाय हांवें वळखूंक ना, अशें तुमीय समजू नाकात. तुमचे खंयचेच येवजणेक हांव बदपाचीं ना, ही गजाल तुमकां कळिल्ली दिसता. आनी हेच खातीर म्हज्या काळजाचो कुडको पयस केलो, म्हणटकच म्हजें काळीज रक्तबंबाळ जातलें अशें घडये तुमकां दिसता जायत. पूण तशें जांवचेना. कारण म्हज्याच काळजाच्या कुडक्यान दिल्ल्या उतरांनी आनी तोकासावांनी तें सामकें फातरावरी निबर जालां. आनी रगत म्हणशात जाल्यार तें म्हज्या काळजांत इल्लेंय ना. धुवेचो सांबाळ करता करतनाच आटून गेलां.

नाथ : धूव हाताभायर वता तें पळोवन तुमचें मन व्हांवतेंत सांपडिल्लेवरी सैरमैर जालां. तुमच्या उलोवण्याक कांय अर्थच दिसना.

दास : सगळे अर्थ तुमीय जाणात आनी हांवय जाणां. म्हजे धुवेक तुमी सून करतले आनी मागीर ताचो ना ना तरेन छळ करतले. ताचे हाल करतले आनी म्हजेर सूड उगोवपाची धादोसकाय मेळयतले. तरी लेगीत मि. नाथ, म्हाका रडोवपाचें वा बागवपाचें तुमचें सपन पुराय जावचें ना.

लेनिन

दलीत, पिडीत आनी कामगारांच्या
मुक्त हुस्कारांचो जाहिरनामो
तुज्या रगताचे लिखणेन बरोवपी तू लेनिन,
इश्टा, तुजी हयन्हयशी वळख जाली
१९१७ च्या समाजवादी क्रांतीच्या
तुवें पुरिल्ल्या बावट्या मुखार, मान बागयली.
संवसारांत जल्मां येयत सांबन
पयलेच खेप मान बागयल्या

‘मनीस हेंच सत्य’

ह्या मुल्यांचेरूच तुजी क्रांती सफळ जाली
शोशणावयलो प्रहार तुज्या सर्वांगीण दिकांतल्यान जालो.
आनी मानवतावादी अंधत्वेचे वाटेवयलें
स्वयंप्रकाशित काजुले मिणमिणपाक लागले.

लेनिन इश्टा,

मातयेचें मोल सांगतां सांगतां मळक्याच पावलांनी
सूर्या केन्ना अस्ताक वयता कळुकूच नाशिल्लें.
सकाळचो सूर्या आमच्या वांदार दवरून तूं भायर सरतालो,
काळखाचें गटार बंद करूंक.

दीसभरची मिरयल्ल्या कातींनी उणेपी ताप
तुवें पळयलीं घामाच्या आडव्या-तिडव्या रांगोळ्यांनी,
आनी घामाच्या जिविताक परमळ दियन दिसलो.
तुवें पळयली आमची खुजी तांक,

मातयेच्या कणांत मळब रोंवपी चिखल बोटां.
आनी दोळ्यांतल्या उजवाडाचीं बंद कवडां.
उजवाड गतीची तुजी विचार धारा
पावला कणकणी संवसाराक मार्गदर्शन करपी.

तुज्या उतरांच्या उजवाडांत चकचकपी तूं
मानवतेचो सूर्या आशिल्लो.
जाच्या मानवतावादी किरणांनी
जिवित मुल्यां फळफळटालीं.

लेनिन इश्टा,
विश्वशांतीचे प्रक्रियेंत तूं खंयच उणो पडलो ना.
फकत तुका संवसार उणो पडलो.
‘संवसाराचें नेणारपण सगळ्या आनी सगळ्याच
तांकी भायलें आशिल्लें.’

इश्टा, आयजूय तीच परिस्थिती
उबी आसा धीर गंभीर.
तरीय हांव झगडटां तुजे लिखणेचो उजवाड घेवन
तुजे क्रांतीच्या सूर्य चाकाची गती घेवन
हे रानवटी संसदेच्या स्वापदांकडेन
तूं म्हज्यांत गायत आसा
विश्वशांतीचें ध्वजारोहण, उतरांच्या मातब्बर प्रहारान.
पूण गोबोर जाल्ल्या मनांनी उजो पेटूच घेना.

लेनिन इश्टा,
तूं आयज आसुनूय हांव एकटोच आसां
संवसाराच्या लेनिनग्राड रस्त्यार.

— निलबा अ. खांडेकार

नाथ : हें सगळें करपाइतलें उणाकपण अजून तरी म्हज्या रगतांत
रिगूंक ना आनी हांवें मनीसपणय वगडावंक ना.

दास : तुमच्या मनीसपणाची वळख म्हाका खूब पयलीसून आसा.
आनी उणाकपणां म्हणशात जाल्यार एके बायलमनशेवांगडा
ना ना तरेच्यो चाली खेळून झूज मारतल्याक दुसरें आनीक
कितें म्हणूंक येता ? तुमी बिजिनेसांतले केदेय व्हड झुजारी
जावं... मात हें घरगुती झूज तुमी मात एके बायलमनशे
आड मारूंक लागल्यात मि. झुजारी !

नाथ : तुमच्या ह्या उतरांक तुमचे दुबळेकायेचो वास येता. आतां
आनीक तग धरपाइतकी शक्त तुमच्यान उरूंक ना, मिसेस

दास. तुमी सरळ सरळ हार कित्याक मानीनात ? झुजांत
मार खाला तुमी !

दास : जशी म्हजी धूव तसो तुमचो पूतय तुमच्या उतरार ना.
आनी हे गजालीक तुमी हार म्हणटात, जाल्यार हार तुमचीय
जाल्ली आसा मि. नाथ. एक दादलो मनीस जावन लेगीत
तुमी तुमच्या पुताल्या हट्टाचेर जैत मेळोवंक शकलेनात.
इस्पिकांचीं बावन पानां जरी तुमच्या हातचो खेळ आसलो
तरीय सगळ्या ब्लाईंड चालीन तुमी जैतिवंत जातले हो
फालतूर आत्मविश्वास काडून वड्यात मनांतलो. हार मानात.
पराभव मान्य करात, मि. नाथ. यू आर डिफीटेड ! (रिसि-

GOVERNMENT OF GOA
Public Works Department

Contributes to the development of this state through major development activities like :

- a) Public Buildings and Institutional Complexes
- b) Roads and Bridges - including Highways, Major Roadlinks and Rural Roads.
- c) Public Health Engineering Project - with Urban and Rural Water Supply/Sewerage Schemes and Sanitation Works.
- d) Ports and Navigation Projects - through Hydraulic Works. Construction of Jetties and Minor Ports.
- e) Rural Development Works.
And all other Civil Works involved in the Developmental Works of this State.

'PROGRESS AND PROSPERITY THROUGH DEVELOPMENT'

व्हर दवरता.)

(संगीत वाजता. प्रसंग बदलता. एका म्हयन्या उपरान्तची गजाल.)

(दाराची बेल वाजता. अनय दार उगडटा. दोतोर येता.)

अनय : (अजाप) डॉक्टर अंकल, येयात येयात भितर.

दोतोर : हॅलो अनय ! खंय पयस वचपाची तयारी ? ओह, सारी ! विसरलोंच हांव. आज तूं वता न्हय घरांतल्यान ? म्हळ्यार तुज्या फुडाराचे नवे वाटेर पावल दवरता. कॉन्फ्रंटस् ! आय विश यू बेस्ट ऑफ लक !

अनय : डॉक्टर अंकल, तुमकां ही गजाल...

दोतोर : खबर आसा. तुज्या पप्पांन सांगिल्ली पयसच. तुज्या मोगाक ताचो विरोध म्हण तूं घर सोडटा.

अनय : पूण अंकल, पप्पांक हो विरोध करूंकच जाय आशिल्लो ?

दोतोर : खबर ना. तुवें तरी बापायल्या उतरांच्या दांव्याक किदद्याक बांदून रावप ? बरें, एक साग, जातां बरें दिसता न्हय तुज्या पप्पाक ?

अनय : बरें दिसता ? डॉक्टर अंकल, हांव समजूक ना.

दोतोर : म्हाका अजाप दिसूक ना. कारण ह्या दिसांनी तुमचें बापूय पुता मदीं बरें ना हें खबर आसा म्हाका.

अनय : पूण डॉक्टर अंकल, जालां कितें पप्पाक ?

दोतोर : इतके काकुळटेन कित्याक विचारता ? तुमचे मदलें नातें आयज सोंपता.

अनय : अंकल !

दोतोर : कित्याक ? खरें न्हय हें ? तुज्या पप्पाक ताच्या ऑफिसांत अँटक आयल्यार आयज पंदरा दीस जाले. ह्या घरांत आयज पंदरा दीस जाले हांव ताचेर उपवार करतां आनी तुका खबरच ना !

अनय : अंकल, तुमकां हांवें आयजच—

दोतोर : घरांत आसल्यार कळपाचें न्हय तें ? चल तूं; ती चली तुजी वाट पळयत आसतली.

अनय : (गोंदळटा) पू...ण अंकल !

दोतोर : हो तुज्या पप्पाक दुसरो अँटक ! तुजी मम्मी ह्या संवसाराक अंतरली त्या दिसा पयलो झटको आयिल्लो. आतां ह्या दुसऱ्या अँटकांतल्यान तो पुराय सावरूंक ना. आतां एकाद्रो ल्हानसो झटको लेगीत ताचो जीव घेवंक शकता आनी हो तिसरो झटको केन्ना येत हाचो कांय गम ना.

अनय : अंकल, म्हाका दिगिल्लें, पप्पा सदचे वशेन दोन म्हयन्यांतल्यान पंदरा दिसांचो सुलेग घेता आसतलो.

दोतोर : अनय, आपणाल्या अँटकाविशीं तुका कांयच सांगपाचें ना अशी ताणे शिटकावणी दिल्या म्हाका. पूण म्हज्या मनाक ती गजाल पटना म्हण ! अनय, हो मनीस कितें हें म्हाका लेगीत कळूंक ना. भुरगेपणांत सावन वळखतां हांव ताका ! असलां बापूय मेळ्ळो हें तुजें व्हड भाग्य !

अनय : अंकल !

दोतोर : आपणाल्या पुताच्या मोगा आड येता ! ताचे इत्मेआड येता ! खरें म्हळ्यार हो मनीस असो ! कसो वागूंक शकता हाचेर म्हजो विस्वासच वसना.

अनय : अंकल, आमच्या मोगा आड येत ती ताच्या बिझिनेसांतली दुस्मानकाय.

दोतोर : मागीर तूं तरी ताच्या उतराभायर वचपाचो यत्न कित्याक करता ?

अनय : हांव म्हज्या मोगाचो विस्वासघात करूंक शकना.

दोतोर : हय, मोगाचो विस्वासघात करचोच न्ही मनशान. पूण अनय, ज्या मोगाच्या परमळान तूं भुल्लुमल्लेवरी जाला तें एकच मागाचें रूप न्हय. मोगाचीं रुपां जायतीं आसात. तातूंतलें एक रूप म्हळ्यार भुरगेपणांत सावन आयज मेरेन तुज्या पप्पांन तुजेर केल्लो सुभाराभायर मोग. ह्या मोगाचो तूं विस्वासघात करशी ? अनय, तुजें भुरगेपण हांवें पळेल्यां. तुज्या पप्पाचे आपुलकायेचें आनी मोगाचें सारें, उदाक मेळ्ळें म्हणच तूं आयज बापायचें उतर मोडून घर सोडून वचपाचो स्वतंत्र विचार करपाइतको व्हड जाला. तुजेखातीर ताणे काडिल्ले त्रास, दणदण हांवें पळेल्या. म्हणच घडये तुज्या निर्णयान तुज्या पप्पांपरस म्हजें काळीज उड खंती जालां.

अनय : अंकल—

दोतोर : राव अनय, म्हाका उलोवंदी. हांव तुका उपदेश करचोंना. आनी म्हजे कडसून तो आयकुपा इतलो तूं ल्हानय ना. आयज तूं वता न्ही, म्हणच ह्या मनशाविशीं एक गजाल तुका सांगून दिसता म्हाका. ह्या मनशान खूब सोंसलां, सुमाराभायर ! सैमान ताका इतली शक्त खंयच्यान दिली कांयच कळना. अनय, तुजे आवय विशीं तुका कितें खबर आसा ?

अनय : कांयच ना अंकल. हांवें जायत्या फावटी पप्पांक विचारपाचो यत्न केलो पूण—

दोतोर : हांव सांगतां, आयक ! तुजी आवय पिशी आशिल्ली. दोन म्हयनांतल्यान एक फावट तिका पिशांचे झटके येताले आनी ती तांतुंतल्यान दोन म्हयने मेरेन सांवर नाशिल्ली. आनी हे असले दीस म्हळ्यार तुज्या पप्पाक— सामको नरकाचो प्रवास आसतलो. आनी ह्या प्रवासांत लेगीत ह्या मनशाचे तकलेचो मेळ केन्ना गडबडलो ना. हत्तार मोडां आनी तुफानां अण-भविल्ल्या रूखावरी हो मनीस थीर रावलो. सगळीं दुख्खा मनांतले मनांत जिरवन तुजे आवयचेर केन्नाच बेजार जालो ना वा एका उतरान लेगीत तिका दुखयली ना. सगळो दोश नशिवाकच दिवन वगी रावलो.

अनय : पूण अंकल, अशे पिशांचे झटके तिका...

दोतोर : भुरगेपणांतसावन येताले. पूण लग्नाच्या दिसांनी ती नॉर्मल आशिल्ली. आनी तिका असलें हें वायट आसा हें तिज्या घरच्या लोकांनी तुज्या पप्पांक सांगूंक नाशिल्लें. म्हणचे एका अर्थान तुज्या पप्पाचो तांणी विस्वासघातच

केल्लो. पूण हे गजालीचो राग तुजे आवयचेर ताणे केन्नाच काडलो. मात तिच्या घरच्या मनशांकडचो संबंद तोडलो, तो आयज ह्या खिणामेरेन. तशी तुजी आवय बरी आशिल्ली. खूब बरी. ती नॉर्मल आसताली तेन्ना जीव उंवाळून वडोवचो इतली बरी. आनी हे गजालीक लागून तुजो पप्पा तिचेर हिसपाभायर मोग करतालो. लग्न जावन तीन वरसां जायते उतळताप सोंसले पूण हो मोग उणो जालोना. आयज फाल्यां सुदरतली अशी आशा फटयताली बावड्याक ! तुजो जल्म जालो आनी आठ दिसांनीच ती ह्या जगाक अंतरली. खूब त्रासांचें बाळंतपण जाल्लें. आनी अनय, ज्या दिसा ती निमणे उस्वास मेजताली त्या वेळावयली तिजी नदर म्हाका अजून याद जाता. तिची दुकांनी भरिल्ली नदर तुज्या पप्पांक सांगताली 'हांवे हांवें तुमकां खूब दुखां दिल्यांत. व्हड रीण दिवचें लागता तुमकां हांव. म्हाका क्षमा करात.' आनी मागीर तुका हात लावन ती सांगताली, हें पळय, ह्या भुरग्याच्या रुपान तुमचें थोडें तरी रीण हांवें पावयलें अशें समजात.'

अनय : (रडूंक आयिल्लेवरी) अ... अंकल !

दोतोर : आनी ह्याच दिसा तुज्या पप्पाक पयलो अँटॅक आयलो. अनय, तुज्या पप्पाचे जिणेच्या रुखाक बेनल लागिल्लेवरी तुजी आवय आशिल्ली तरी लेगीत तिचें अशें मदींच सोडून वचप ताच्यान सोंसूंक जालें ना. मोग असो आसचो अनय, तुज्या पप्पान केल्लो तसो. तुजे आवयची निमणी नदर

कारण थरली आनी दुसरी बायलमनीस ताचे जिणेंत केन्नाच येवंक पावली ना. तुज्या रुपान ताणे संवसार पळेलो... तुज्या हांसपांत आपणालीं सुखां सोदलीं... तुजो सांबाळ करतना सगळें जग विसरलो... पूण तुजेंविशीं कसलीच सुवार्थी अपेक्षा बाळगी नासतना.

अनय : अंकल !

दोतोर : हय अनय. हांव जाणां ही गजाल. आवय-बापायन आपणाल्या भुरग्यांविशीं अपेक्षा धरपाचो एक काळ आशिल्लो. आतां तो उरूंक ना. आतांचे आवय-बापूय भुरग्यांकडसून कसलीच अपेक्षा धरिनात. तुजेकडसूनय तुज्या पप्पान ती धरूंक ना.

अनय : (रडपाक येता) अंकल, अंकल प्लीज !

दोतोर : पूण तुजेकडसून हांव अपेक्षा बाळगितां अनय. तुज्या पप्पाच्या सरणाक अग्नी दिवपाक तूं येतलोच अशी. चल, तूं आतां. ती चली तुजी वाट पळयत रावल्या आसतली.

अनय : (रडटा) ना अंकल, ना. म्हज्या पप्पाक सोडून म्हाका वचपाचें ना. हांव म्हजें रीण दवरचों ना; म्हजे आवयबशेन हांव म्हजें रीण दवरचों ना अंकल. हांव पप्पाक सोडून वचचों ना.

(संगीत वाजता. प्रसंग बदलता. मिसस दास आनी राधा)

दास : (गंभीर) राधा, चल्लें ?

राधा : हय, मम्मी. (रडूंक येता)

With best compliments from :

**Zenith Computers
Limited**

Sancoale Goa.

दास : सुखान राव.

राधा : (रडकुऱ्यान) मम्मी, तुका कांयच वायट दिसना हे गजालिचें ?

दास : ना. तुज्या निर्णयान तूं घर सोडून वता हे गजालिचें वायट गो किदयें दिसपाचें ? आपणाली धूव घर सोडटना खंयचे आवयक वायट दिसत ? णव म्हयने पोटांत सांबाळलें म्हणून कितें जालें ?

राधा : मम्मी... म्हजेविशीं तुवें मनांत वाळगिल्ल्यो सगळ्यो इत्सो-आशो हांवें धुल्लावरी फुकून वडयल्यो न्हो ?

दास : राधा, दसणीचें झाड रोवन ताचेर गुलावाचीं फुलां फुलतलीं अशी अपेक्षा हांवें केन्नाच धरूंक नाशिल्ली. पूण नशीव पळेय तुजे मम्मीचें. हांवें चंदनाचें झाड रोयल्यार ताका लेगीत परमळ सुटलोच ना !

राधा : म...मम्मी (रडटा)

दास : रडूं नाका राधा ! रडूं नाका ! चल, सुखान राव. मात तुजी मम्मी, तुजी दुस्मान अशें केन्नाच नितूं नाका. हांव तुजी दुस्मान न्हय गो ! केन्नाच जावंची ना. राधा, हें घर हें दार, ही इस्टेट सगळी तुजीच. ह्या घराचें दार तुका सदांच उकतें आसतलें. फकत तुकाच !

राधा : म्हाका ह्या सगळ्यांची गरज ना मम्मी. म्हाका कसलोच सोंस ना.

दास : राधा, काण्णीणीच्या झाडार जल्मल्ल्याचें खूब वायट दिसता आसतलें न्हय ?

राधा : (रडत) मम्मी, प्लीज अशें म्हणूं नाका गे. मम्मी, प्लीज ! हांवें त्या दिसा तिडकीभितर म्हळें तें. मम्मी, हांव जाणां. त्या उतरांचें तुका खूब वायट दिसलां. पूण मम्मी, हांव पांय पडटां गे, ते चुकिची क्षमा कर म्हाका. परतीं तीं उतरां मनांत लेगीत हाडूं नाका. मम्मी प्लीज !

दास : राधा, (सुस्कारता) हांवें त्या अनयाक पळेला. तेन्ना दिसलें, राधाची निवड अचूक. पूण तुज्या बापायन मरतना सांगिल्लें, दुस्मानाचे सामकार बावगूं नाका. आनी आपल्या मनशां सामकार तर नाकाच नाका !

राधा : मम्मी !

दास : हय राधा. तुजी मम्मी वायट न्हो गो. पूण बावगवगीय न्हो.

राधा : हांव तरी कितें करूं गे मम्मी ? एकामेकांक विमरपाचो आमी लेगीत खूब यत्न केलो. आमकां जेन्ना कळलें की आमचें मजगतीं दुस्मानकाय चलना तेन्ना आमी पयस रावपाचो यत्न केलो पूण जमलेंना. आनी आतां आमच्या मर्णाबगर ती गजाल शक्य ना. मम्मी ! प्लीज फरगिव्ह मी ! तुजी एकलीच धूव ह्या नात्यान हांवें तुका कांयच दिवंक ना.

दास : कोणे कितें दिवपाचे बाबतींत दर वगतार तुजी मम्मी अन्नाडी थरली. राधा, तांतून तुका तरी कित्याक दुशण दिवं ? पूण राधा, वतां वतां एक गजाल आयक जी, अजून मेरेन हांवें तुका केन्नाच सांगूंक नाशिल्ली.

राधा : मम्मी, मम्मी ?

दास : तुजी फॅमिली आसा. खूब व्हड.

राधा : (अजाप) मम्मी ! आमचें आनीक कुटूंब आसा ?

दास : हय ! तुका आजो-आजी, बापोल्हो, ताची वायल, आतें, आते-भयणी, बापोल भयणी सगळीं आसात.

राधा : मागीर मम्मी, खंय आसात हीं सगळीं ?

दास : मायल्या देशांत. थंयच स्थायीक जाल्यांत.

राधा : आनी आमीच हांगा कशीं ?

दास : तुजो बापूय आपलो मायदेस सोडून वचपाआड आशिल्लो. कोणेंच वचचें न्हय असो तांचो आग्रो. कारण हांगाच तांचो विझनेस बरो चलतालो. पूण कोणेच आयकलें ना. सगळीं गेलीं. आवय-बापायन तरी आपले वांगडा रावचें अशी तांची खूब इत्सा आशिल्ली. पूण तिवूय रावलीं नात. ते मोडून पडिल्लेवरी जाले. आनी ह्याच पिकासान ताणीं सोऱ्याक आपणायलो. सोऱ्यांत बडत रावले. आनी एक दीस (सुस्कारून) सोऱ्याचें घुंवळेंत गाडी चलयता आसतना तांकां अक्सिडेंट जालो आनी ते ह्या जगाक अंतरले. (फुगार जाता) मरतना ताणीं इतलेंच सांगलें. म्हणूंक लागले, 'कोणाचेंच सामकार बावगूं नाका. आपल्या मनशां सामकार तर केन्नाच नाका.' तीन वर्सांचें पोर म्हजे वेंगेंत दवरून गेले. कपल धवें जालें म्हजें. पूण समज घालतलो जाल्यार कोण आशिल्लो तुजे मम्मीचो हांगा !

राधा : म- मम्मी ! (हुंडकेता.)

दास : हांवें तेलेंग्राम करून फामिलीक कळयलें. पूण भाव-भयणां सोडच, तांचो आवय-बापूय लेगीत आपणाल्या पुताचेर निमणी नदर घालूंक आयलीं नात. आपणाले विधवा जाल्ले सुनेचे फाटीर सांत्वनाचो हात भोंवडावपाक आयलीं नात वो फामिलिचो धर्म म्हण एका उतराचे चिटी वरवीं खंत उकतायली ना. एक तीन वर्सांचो धाकटुलो जीव... आपली नात... कशी आसा हाची लेगीत वासपूस केली ना ती ह्या खिणांमेरेन. (रडूंक येता) राधा, राधा, एक धाकटुलो जीव वेंगेंत धरून जिणेच्या अैन तरणे पिरायेर विधवेची जीण जगलीं हांव. उबी जीण करपली. राधा, राधा, (रडटा) तुजे हे मम्मीन खूब सोंसलां गो, खूब सोंसलां. आपल्या घोवाचे निमणे संस्कार फकटरींतल्या कामदारांच्या हातांनी जातना पळयल्यात. खूब सोंसलां, खूब. (रडटा.)

राधा : (रडतच) मम्मी, मम्मी रडूं नाका गे. मम्मी प्लीज ! रडूं नाका गे. म्हजो सोपूत आसा तुका. मम्मी तूं रडटना केन्नाच पळोवंक ना मम्मी. रडूं नाका गे. म्हजो सोपूत आसा तुका. मम्मी तूं रडटना सामकी बावडी दिसता गे. प्लीज रडूं नाका. मम्मी !

दास : (रडतच) राधा, पळेलां तुजे मम्मीचें नशीव ? संवसारांत कितलिशींच आपलीं मनशां आसात तरी लेगीत तुजी मम्मी अकलीच.

राधा : मम्मी रडूं नाका गे. म्हज्यान तुजें हें बावडें रूप पळोवं नजो. आतां तूं एकटी ना मम्मी. तुजी धूव आसा. राधा आसा तुजे वांगडा, मम्मी. तूं एकली ना. मम्मी, हांव तुका सोडून वचचें ना मम्मी... तुका अकटी दवरचें ना. म्हाका खंयच वचपाचें ना मम्मी. हें घर सोडपाचें ना.

दास : पूण राधा, तूं तुज्या मोगाचो विस्वासघात !

राधा : ना मम्मी, हांव अनयाक समजायतलें. तो समजतलो. तो खूब बरो गे ! पूण मम्मी, तुका अशी एकली रडत दवरून हांव खंयच सुखी जावंचें ना गे. तुजें आयचें हें बावडें रूप सदांच म्हज्या दोळ्यांसामकार येतलें आनी हांव जगूंकच शकचें ना. तुवें खूब सोसलां मम्मी. तुका आनीक दुख्खां दिवप ना. तुजी धूव म्हण म्हजी जापसालदारकी ती. अनयाचो आनी म्हजो तीन वर्सांचो मोग. ताचें मोल खूब जायत, पूण मम्मी, तुवें म्हजेर केल्ल्या बावीस वर्सांच्या मोगाचें मोल करूंकच जावंचेना. हांव तुका सोडून वचचें ना मम्मी. आय लव्ह यू मम्मी, आय लव्ह यू ! (रडटा.)

(संगीत वाजता. प्रसंग बदलता. अनय आनी राधा उलयतात.)

अनय : राधा, कांयच उलोवचें ना ?

राधा : (मुस्कळून) उतरां जुळयतां, अनय.

अनय : सांगपाचें म्हाकाय खूब आसा पूण वांठारच येना. (गंभीर)

राजा : म्हजीय तीच गत जाल्या.

अनय : राधा, तुका दिसना, भुरगीं लेगीत आवय-बापायचें व्हड देणें लागतात अशें.

राधा : दिसता अनय. जाती गजालय खरी ती.

अनय : हांवें म्हज्या पप्पांचे देणें अजून फारीक करूंक ना.

राधा : हांवय म्हजे मम्मीचें रिणकारी.

अनय : (फुगार) जिणेचीं पंचवीस वर्सा म्हज्या पप्पान मोग केला म्हजेर.

राधा : बावीस वर्सां तायटा वयल्या फोडावरी मम्मीन म्हजी जतनाय केल्या.

अनय : म्हजे बगर कोणाचोच आधार ना पप्पाक.

राधा : म्हजे बगर मम्माय ह्या संवसारांत अकली.

अनय : म्हजेखातीर खूब उतळताप सोंसल्यात पप्पान.

राधा : म्हजेखातीर रगत आटयलें मम्मीन. आख्खी जीण करपयली.

अनय : खूब विरुस केलें हांवें पप्पाक. म्हजेबगर कसो जगतलो तो देव जाणा !

राधा : म्हजेबगर मम्मी जगूंकच शकची ना. (रडूंक येता.)

अनय : हांवें आवयक पळोवंक ना. पप्पाच्या मोगान तो उणाव भरून काडलो.

राधा : बापूय नाशिल्ल्याचें मम्मीन म्हाका केन्नाच जाणवूंक दिलें ना.

अनय : राधा, भुरग्यांविशींच्या लागणुकांची जापसालदारकी आमच्या आवय-बापायन बरेबशेन सांबाळ्ळी. आतां तांचे-विशीं आमची जापसालदारकी उरल्या अशें दिसना तुका ?

राधा : दिसता अनय. आमची जापसालदारकी आमी वळखनासतना कशें जायत ?

अनय : तेखातीर आमकां जिणेकडेन काँम्प्रमाइस... म्हळ्यार ल्हानशी तडजोड करची पडटली.

राधा : हय. कारण म्हज्या सुखाखातीर हांव म्हजे मम्मीक दुख्खी करूंक शकना. तिजे जिणेंतले दणदण हे फुडें सोंपूंक जाय. खूब सोसलां तिणें !

अनय : राधा, हें शक्य जातलें आमकां ?

राधा : यत्न करूंक जाय. घडये-

अनय : ना राधा, आमी एकामेकांभयर जगूंक शकनात हें सत तुकाय पटिल्लें आसा. तरी लेगीत राधा, तूं विसरूंक शकतलें म्हाका ?

राधा : (रडत) ना. पूण अनय, हाका उपाय रे कितें ?

अनय : तडजोड करप. विसरूंक शकलीं ना तरी यत्न करप. भुरगीं ह्या नात्यान आमची जापसालदारकी ती. जाणीं आमचेखातीर रगत आटयलें तांकां हे पिरायेर दुख्खी करून आमकां सुख मेळपाचें ना राधा. आनी आमी आमकांच दुख्खी केलेबगर घडये आमचीं आवय-बापूय सुखी जावंची नात. ही तडजोड आमकां करची पडटली राधा. एकामेकांक विसरचेंच पडटलें आमकां.

राधा : हें कशें जातलें अनय ?

अनय : ना, हें जावंचेना. तरी लेगीत अशें केलें ना जाल्यार आमचीं आवय-बापूय सुखी जावंची नात आनी आमीय जावंची नात. राधा, उलय, कितें करपाचें आमी ?

राधा : तडजोड. बावीस वर्सांमेरेन म्हजे मम्मीन म्हजेर केल्ल्या मोगा-सामकार हांव हरिल्लें आसां.

अनय : हांवय पप्पाच्या मोगा सामकार हारलां राधा. आमी केल्ल्या तीन वर्सांच्या मोगापरस ताणीं आमचेर केल्ल्या भुरगेपणान-च्यान आयजमेरेनच्या मोगाक अदीक मोल आसा. आयजमेरेन कितलेशेच आवय-बापूय भुरग्यांच्या मोगा सामकार हारल्यात आसतले. पूण आयज आवय-बापायच्या सुमाराभायर मोगा सामकार भुरगीं हारलीं. राधा, आयज भुरग्यांनी आपणाली जापसालदारकी वळखली. (फुगार जाल्लेवरी) राधा, वचूं ?

राधा : (रडटा) अनय, तूं विसरूंक शकतलो म्हाका ?

अनय : (उतर सुटना. कश्टान) ना, राधा ना. मेलेबगर ही गजाल शक्य ना. वचूं ?

राधा : (हुंडकेत) हय रे, तुजो पुनर्जन्माचेर विस्वास आसा ?

अनय : ना. आसल्यार फुडल्या जल्मांत मेळवें. मागीर आवय-बापायच्या मोगाखातीर अशीं दोशी जावंचीं पडल्यार जाता. (रडूंक आयिल्लेवरी) व...चूं ?

राधा : (रडटा) व...च

अनय : बा...य, राधा !

राधा : बाय, अनय (हुंडकेता)

(संगीत वाजता. प्रसंग बदलता. गंभीर संगीत. स म्हयन्यां उपरान्तचो प्रसंग.)

दास : डॉक्टर, हाव शी इज फिलींग नाव ?

डॉक्टर : मिसस दास. खरें म्हळचार हांव हांगा कितें करतां हीच गजाल म्हज्या ध्यानांत येना. कोणाक फटयतां ? तुमकां, खासा म्हाका, काय म्हज्या ह्या डॉक्टरकीच्या पेशांत ?

दास : अशें कित्याक म्हणटात ?

डॉक्टर : तें तुमकां बेस बरें खबर आसा. तुमचे धुवेक बरी करपाचें वखद म्हजेलागीं नासून तुमचेलागीं आसा. अशें आसतना तुमी आतां वाट कसली पळेतात ? मिसस दास, तुमचें हें अशें वागप तुमचे धुवेचे मलायकेक बादीकाराक पडटा स म्हयन्यांनीच तुमचे धुवेची गत ही अशी बाविल्ल्या फुलावरी जाल्या. आनीक स म्हयने अशेच गेले जाल्यार—

दास : प्लीज डॉक्टर.

डॉक्टर : यू हॅव टू अण्डरस्टँड मिसस दास ! तुमचो फॅमिली डॉक्टर ह्या नात्यान हे गजालिची तुमकां जाणविकाय दिवप म्हजें कर्तव्य थरता. आनीक स म्हयने तुमचे धुवेची हांव गॅरंटेटी दिना !

दास : हांव तरी कितें करूं डॉक्टर ?

डॉक्टर : धुवेच्या मर्णाचो वाट पळोवचे परस त्या भुरग्याक आनी राधाक एकठांय हाडात. हाचे परस बरें दुसरें वखद ना राधाच्या वायटाचेर. थोडो अपमान, थोडी मानहानी सहन करची पडत तुमकां. मिसस दास, तुमचें मनच तुमकां अशें सांगिना ?

दास : सांगता डॉक्टर, सांगता. पूण रात्राक आपणाली सून करपाक नाथ केन्नाच तयार जावचेना.

डॉक्टर : धुवेच्या जिविताची भीक मागात तांचेलागीं. पूण... तुमचे प्रतिश्ठेक हें घडये मानवचें ना.

दास : डॉक्टर, म्हजे धुवेपरस म्हाका प्रतिश्ठा व्हडली न्हय आतां.

डॉक्टर : मागीर आतां वगत नाका. तुमी बेगोबेग पावल उखलप गरजेचें.

दास : पूण हांवें तशें करप राधाकच मानत न्हय ?

डॉक्टर : (अजाप) कि तें ?

दास : हय डॉक्टर ! हांचे तीन फावटी तशें करपाचो यत्न केलो पूण दर खेपे ताणे आडायलें म्हाका. सोपूत घालो. म्हणूंक लागलें, म्हजेखातीर दुस्माना सामकार बावगूं नाका मम्मी !

डॉक्टर : व्वा ! मिसस दास. तुमच्या संवसाराचे वालीचेर फुलिल्लें मनभुलयणें परमळीत फूल हें ! यू आर लकी, मिसस दास. म्हाका तुमच्या ह्या नशिवाची नसाय दिसता. संवसारांतल्या सगळ्या आवय-बापायगेर असलीं फुलां जल्मलीं जाल्यार ही संवसार परमळान भरून वतलो. आवय-बापायचे इत्सेआड वचचें न्हय म्हण खासा आपणालोच मार्ग बदल्लो. जीवन-मर्णा सारकेल्या प्रस्नांकडेन तडजोड केली. आनी वतान बाविल्ल्या फुलावरी बावून गेलीं. आवयन-बापायन भुरग्यांचेर केल्ल्या मोगाचें मोल अचूक वळखलीं. भुरग्यांनी करपाचें कर्तव्य विसरलीं ना.

(इतल्यान दारावेली बेल वाजता.)

डॉक्टर : कोण तरी आयला भायर. कम इन प्लीज.

(मि. नाथ भितर येता.)

दास : (अजाप) मि. नाथ ! तुमी ? आनी—

नाथ : मिसस दास, हांव हारलों. पुरतो हारलों हांव. म्हणच आवय हो हार मानिल्लो मनीस तुमचेकडेन आपणाल्या पुताच्या जिविताची भीक मागूंक आयला.

दास : मि. नाथ !

नाथ : म्हाका निरशेवं नाकात मिसस दास. म्हज्या अन्धाच्या जीवन-मर्णाचो प्रस्न हो. तुमची धूव राधा सून म्हण म्हाका दियात. नाजाल्यार म्हजो पूत दोन म्हयने लेगीत हो संवसार पळोवंक उरचो ना. तुमची धुवच ताका नवी जीण दिवंक शकता. मिसस दास, दुस्मानकाय तुमची आनी. म्हजी न्हय ? तुमकां जाय जाल्यार ती जीणभर चलयत रावात तुमी. पूण ताचो हुलोप ह्या बावड्या जिवांक कित्याक ? मिसस दास, (फुगार जाल्लेवरी) तुमचें राधा म्हाका दियात, म्हजी सून म्हण. नाजाल्यार दोतोराले सांगणे प्रमाण म्हजो अन्ध ह्या संवसारांत अदीक काळ तिगचो ना.

दास : ना, मि. नाथ. म्हजे धुवेच्या आयुशाखातीर ताणे ह्या संवसारांत आसूंकच जाय. जे गजालिची भीक मागपाक हांव तुमचे लागीं येवंक सोदतालीं तेच गजालीखातीर तुमीय आयश्यात. म्हजी धूव तुमची सून जाली. पूण—

नाथ : पूण कितें ?

दास : आमचे दुस्मानकायेच्या उज्याचो हुलोप ताकाय लागिल्लो आसा.

नाथ : म्हणचे ?

दास : तेंवय वायटांत आसा. सुमाराभायर.

डॉक्टर : पूण आतां भियेवपाची कांयच गरज ना.

नाथ : तुमी कोण ?

डॉक्टर : हांव हांचो फॅमिली डॉक्टर. मि. नाथ, हीं भुरगीं एकठांय आयलीं म्हणटकच तांचे विशीं आतां हुसको करपाची गरज ना. तांकां दुयेंस कसलेंच ना. फकत एकामेकांपासून पयस जाल्ल्या कारणान तीं मनांतल्या मनांत झुरत आशिल्लीं. आतां भिरांत ना. मात जाता तितले बेगीन तांकां एकठांय हाडात. तुमचे जिणेच्या झाडाक लागिल्ले नसाय, राग आनी दुस्मानकायेचे कांटे हुमटावन वडयात. ह्या तुमच्या कांट्यांनी लेगीत तुमचीं भुरगीं नांवांचीं फुलां फुललीं. परमळीत जालीं. आनी तांणी दाखोवन दिलें, कांट्याच्या झाडांचीं फुलांलेगीत परमळ सोडचीं रावनात. मागीर तीं गुलाबाचीं फुलां जावं ... जावं फुलां काण्णीणिचीं.

(संगीत वाजता. खेळ सोंपता.)

Seasons Greetings
and
Best Wishes For
a Bright
and
Happy Diwali !

Damodar Mangalji and Company Pvt. Limited

Damodar Niwas,
Panaji-Goa-403 001.

(Producers of
Iron Ore & Exporters)

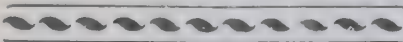
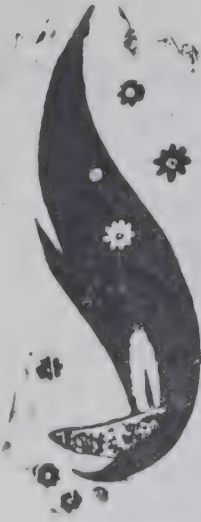
Gram : 'RAJANI'

Tel. Nos. : 3381 to 3385 (5 Lines)

Telex : 0194-201 DMC IN

आमार जीवन आमार बानी

महात्मा गांधीजींले जिणेंतले
कांय प्रसंग

— सांगपी : रमेश सखाराम बर्वे

हांव ताजे कडल्यान खाड कशें करून घेवं ?

१९३६ वर्साची ही घडणूक. गांधीजी सेगांवाक वचन राविल्ले. एक दीस एका म्हज्याची बायल आपणाल्या वायटकार धुवेक घेवन बापूसरीं वखद— विरसदाक आयिल्ली. गांधीजीनी तिका तपासून कितें खावचें कितें ना हें पथ सांगून वखद दिलें. मागीर ते बायलेक आपणालें वाडिल्लें खाड दाखोवन ताणी म्हळें— पळेय, कितलें वाडलां हें खाड !

ते बायलेन म्हळें, म्हज्या घरकारान तुमकां केन्नाच ना म्हळां व्हय ? केन्नाय आपयतात. तो मुजरत येतलो.

गांधीजीनी तिका परतें विचारलें— ‘तें हांव जाणांच. पूण तो हरिजनांचे खाड केंस करीत मू ?’

बायलेन म्हळें—

‘तें हांव नकळं. पूण तुमचें खाड केंस तो मोटे उमेदीन करीत !’

गांधीजीनी खेदान जाप दिली. ‘जोंवर तो हरिजन भावांचे केंस खाड करपाक राजी ना, तोंवर हांव ताजेकडल्यान म्हजें खाड कशें करून घेवं ?’

जाण्ट्यांच्या व्हाणांक पांय लायनात

गांधीजी सदांच सकाळवे फिडूंक वताले. एक दीस ताणी आपणाले चलयेक सुमित्राक म्हळें— ‘चल, म्हज्यो व्हाणो घेवन यो !’

भुरगीं तर भुरगेमत्ताचीं आसतात. गांधीजींल्यो व्हाणो सुमित्रान आपणाल्या सुपुल्ल्या पांयांत घाल्यो आनी घांशीत घांशीत बापू म्हज्यात येवन तें अुबें रावलें.

गांधीजीनी सुमित्राक शिटकावणी दिली, ‘जाण्ट्यांच्या जोत्यांक केन्नाच पांय लायनात. तांकां हातांनी अुवारून हाडप हें खरें आवरण.’ चल, त्यो परत्यो व्हर आनी जंय ह्यो व्हाणो आशिल्ल्यो थंयसावन त्यो हातांत धरून घेवन यो.’

ते चलयेक तशें करूंक बापूनी लायलेंच.

मोल उणें जाता—

गांधीजीनी दक्षीण भारतांत प्रचार कार्याक सुरवात केल्ली तेन्नाची खबर. कांय प्रचारक थंय तांच्या सांगाताक गेल्ले तेन्ना क्षेमानंद राहत हे हिन्दीतले एक लेखक आनी पत्रकार तांचे वांगडा आशिल्ले. हरिभाऊ उपाध्याय हांच्या ‘त्यागभूमि’ पत्राखातीर ते काम करताले. ‘त्यागभूमि’चो एक खाशेलो प्रताप आंक काडपाचें थारतालें. आनी त्याच संबंदान गांधीजींचो सलो घेवराखातीर राहत थंय आयिल्ले. एक दीस गांधीजींक खंय तरी वचपाचें आशिल्लें. राहतजी लेगीत वचपाचे आशिल्ले. गांधीजी वचपाक भायर सरले. राहतजी फाटीं अुरले. मालवीयजी सारकें दुपेटी अुपरणें ते गळ्या-भोंवतणी घालताले. तें सोदपाक राहतजी फाटीं अुरले. ते जेन्ना

गांधीजीक मेळ्ळे त्या गांधीजीनी कळाव जावपाचें तांकां कारण विचारलें.

राहतजीनी जाप दिली- 'उपरणें सोदपांत मातसो कळाव जालो.'

गांधीजीनी विचारलें- 'उपरण्याची गरजच कितें? म्हजे-कडेन आसा जाल्यार पळेयात!'

राहतजीनीं म्हळें, 'उपरण्यान सोव वाडटा.'

गांधीजीनी सट्करून जाप दिली- 'पूण मोल अणें जाता म्हय!'

म्हजे केंस आनी खाड हांबूच करूंक सोदतां-

दक्षीण आफ्रीकेच्या बंदखणिचो असो एक नेम आशिल्लो की, जांकां दोन म्हयन्यांची बंदखण जाल्या त्या कैद्यांचें खाड आनी केंस कापून अडोवपाचे. पूण भारतीय बंधांक हो नेम पुरायपणान लागू करूंक नाशिल्लो. विनवण्यो करून लेगीत तांचीं खाडां-बोडां करी नाशिल्लें. गांधीजी सत्याग्रहाच्या वेळार बंदखणींत ख्यास्त भोगूंक गेलें तेन्ना तांकां ह्या नेमासंबंदान खबर कळ्ळी. तांच्याय मनाची खात्री पटली की, हां नेम बेस बरो आसा. तशो बंदखणींत बलायकेचे नदरेन निवळसाण आसवना. बंधांचे केंस खाड वाडिल्ल्यान कातिचीं वायटां जावपाची अदीक भिरांत. जेवणा-खाणाच्या वेळार तुवालोय मेळना. भिश्यो खाणांत बुडटात. देखून केंस, खाड आनी भिश्यो कापण हें बरेंच. अशें गांधीजींचें मत जालें.

गांधीजीनी जेलराक ही आपली मागणी सांगली. जेलरान म्हळें, 'गव्हरनराचा हुकूम आसा अशें करूंक जायना म्हण.'

गांधीजीनो परती जाप दिली 'हांव म्हजे इत्सेन हें सगळें करतां.'

ताणी गव्हरनराक ही मागणी कळीत केली आनी दुसऱ्याच दिसा मागणी मंजूर जाल्याची खबर मेळ्ळी. पूण तोमेरेन तांची ख्यास्त दोन म्हयन्यांपरस उणी जाल्ली. देखून जेलर मातशें काना-मनार घेवंक अनमनूक लागलो. खरें म्हळ्यार, गव्हरनराक हे मागणे विशी थोडी भिरांत आसली. गांधीजींची बंदखणींतल्यान सुटका जातकच एकाद्रे ते गव्हरनराचेरूच आरोप करून सांगत की, 'तांचे केंस, खाड भिश्यो गव्हरनरानच जेलींत कापूंक लायल्यो म्हण.' पूण अशें कांयच नाशिल्लें. गांधीजीनी बरोवनव दिलें की, 'म्हजे इत्सेनच हें हांव करतां.'

तांचें जैत जालें- जेलरान तांकां व्हडली फातर हाडून दिली. गांधीजी वांगडा बंदखणींत पी. के. नायडू आशिल्ले. ते म्हाल्याचें काम बेस बरें जाणा आशिल्ले. तांणी आपणाले केंस कापले. आनी गांधीजीनी भारतीय बंधांचें दिसाक दोन वरां लावन खाड-बोड निवळ करून उडयलें. अशें जाल्ल्यान बंधांची बलायकीय सुदरुणाक मदत जाली आनी ते दिसुंकय बरे लागले.

नोट यवजिले बगर दुसऱ्यांविशी

कांयच उलोवं नाकात-

अजमेर यात्रे वेळार गांधीजी आपणाल्या एका पोन्च्या इश्टा-गेर सांजवेळच्या जेवणाक वचपाचे आशिल्ले. कांय तरनाटे त्या इश्टाचेर तितलेशे बरे नाशिल्ले. तांणी हरिभाऊ उपाध्याय आनी ठक्कर बाप्पा हांकां म्हळें, बापूंक आमी तांचे सरीं वचूंक दिवचे नात. तांचे मोटारी मुखार आमी आडवे पडटले.

हरिभाऊ हें आयकून वितेस्त जाले. तांणी खूब यवजिलें. उपरान्त एक मार्ग सोदून काडलो. ताणी त्या तरनाट्यांक सांगलें- 'हें पळेयात. तुमी सकाळीं गांधीजींक मेळात. तुमची तक्रार सांगात. हें सगळें आयकले उपरान्त जर गांधीजींक थंय वचचें शें दिसलें जाल्यार वचूं दियात.'

तरनाट्यांनी ही गजाल मानून घेतली. पूण ते राती हरिभाऊंक दोळोच लागलो ना. रातचीं अडेज वरां जालीं आसूं येत. गांधीजी आपणाले कुडींत कितेंय तरी बरेयताले. हरीभाऊंक ताणी पळेयलें आनी विचारलें, 'तुमीय जागे आसात हरीभाऊ? कितें सांगूंक सोदतात म्हय?'

हरीभाऊन भुरग्यांनी जो बोवाळ केल्लो तो बापूच्या कानार घालो. गांधीजी गंभीर जाले. ताणी हरीभाऊंक विचारलें, 'तुमकां म्हज्या इश्टासंबंदान कितें खबर आसा? तरनाट्यांची कागाळी खरी आसा म्हय?'

हरीभाऊन म्हळें, 'हांव आयकल्यो खबरी. फकत वाच्यावेल्यो.' गांधीजीनी हरीभाऊक म्हळें, 'बरें आसा. हांव काल्यां तुमची भेट तांचेसरीं करून दितां.'

दुसऱ्या दिसा, त्या सदागिरेस्ता वांगडा गांधीजीनी हरीभाऊंची भेट घडोवन हाडली. आनी त्या मनशाक म्हळें, 'हरीभाऊन तुमचेविशीं कांय दुवावाच्यो गजाली म्हाका सांगल्यो. हाचेर तुमचें म्हणणें कितें?'

त्या गिरेस्तान त्यो गजाली खऱ्यो न्हय म्हणपाचें सांगून हरीभाऊक म्हळें, 'तुमी म्हाका पयलीं कित्याक विचारलें ना? पुराय चवकशी केलेवरर बापूमेरेन ह्यो गजाली व्हरप हें समा आसा म्हय? सत्याग्रहीचो होच धर्म म?'

लज जावन हरीभाऊ न जाप दिली : 'हांव जावन ही तक्रार करूंक ना. दुसऱ्यांनी सांगिल्लो गजाल बापू सामकार मांडलो. म्हजो अर्देस तुमचेकडेन वायटपण करपाचो ना. हांव तुमची क्षमा मागतां. म्हजी चूक पोटांत घालतां.'

गांधीजीनी म्हळें-

'तुमी दोनूय अुलयात विस्कावणी करून अुलयात. मागीर म्हाका मेळात.'

दोगांचेंय अुलोवन जातकच ते गांधीजीकडेन गेले. गांधीजीनी सगळी घडणूक आयकली आनी गंभीर जावन म्हळें-

'जों मेरेन ह्या कागाळचो खऱ्यो म्हणपाचें प्रमाण जायना, तोमेरेन- म्हाका तांकां निर्दोशी मानूंक जाय. आनी तांचेसरीं

वचप हे म्हजें कर्तव्यच समजूंक जाय. अशें केले ना जाल्यार हांव म्हज्या धर्माक चुकतलों.'

‘ इतलेंच न्हय,’ हरिभाऊंक बापून मुखार म्हळें—

‘ विचार केले वगर कोणाविशींय कितेंय उलोवचें न्हय. ताका लागून ताचेर अन्याय जाता. खरें कितें तें सिद्ध करूंक जायना जाल्यार आमी खरे आसले तरीय फट थारतात. कांय फावटी अिल्ल्याचें येदें जावंक पावता.

म्हाका बंदखणिच्या नीती-नेमांक पाळो दिवंकच जाय.

बंदखणींत आसतना गांधीजीचें ऑपरेशन करचेंच पडटलें, ह्या निर्णयाचेर डॉक्टर येवन पावले तेन्ना डॉक्टरांनी तांकां विचारलें—

तुमकां कोणाक मेळपाची बी श्रित्सा आसा ? ताणी तिगांवी नांवां डॉक्टरांक सांगलीं. तांतले एक आशिल्ले श्रीनिवाम शास्त्री. ते गांधीजीक मेळपाक आयले. तांचेमदीं अलोवणीं चलतालीं इतल्यांत ऑपरेशन करून घेवंक तयार आसां हे लेखी कबलातिचो मसुदो घेवन डॉ फाटक गांधीजींसीं आयले. तो मसुदो वाचले उपरान्त गांधीजींनी म्हळें, कांयकडेन ह्या कबलात पत्राची भास बदलूंक जाय, अशें म्हाका दिसता.

कर्नल मॅडक थंय हाजीर आशिल्ले. ‘ ही भास बदलून मसुदो फाव तसो करपाचें काम गांधीजीच बरे करतळे ! ’ ताणी म्हळें.

गांधीजी कबलात सांगूंक लागले, शास्त्रीजी बरोवन घेवंक लागले. ताणी कर्नल मॅडक आनी तांच्या वांगड्यांचे तांतूंत अपकार आठयले. तांचेर आपणालो पुराय विस्वास पगटायलो आनी सरकाराचेय उपकार मानपाची भावना उकतावंक सांगली. कित्याक तर खासा तांगेल्या डॉक्टरांक ऑपरेशन करपाक हाडपाची परवानगी सरकारान तांकां दिल्ली. यत्न करूनय ते येवंक पावले नात ही दुसरी गजाल.

ही कबलात कर्नल मॅडक हांकां वाचूंक दिले उपरान्त ताणी बापूंक म्हळें, तुमीच हें बरे तरेन मांडूंक शकले मागीर गांधीजींनी ताजेर निशाणी केली. तांचो हात थरथर कांपतालो.

बापूनी म्हळें, पळेयात कितलो थरथरता हो हात ! अुपाय करूंक जाय.

कर्नल मॅडकानी म्हळें—

‘ मि. गांधी भियेल्यात कित्याक ? आमी तुमकां सामक पेलवानच करूंक सोदतां ! ’ अशें अलोवन मॅडक आनी तांचे वांगडी गेले. थंय अुरले शास्त्रीजी. ताणी गांधीजींक विचारलें. तुमकां विशेश अशें कितें मगपाचें आसा व्हय ? ’

बापूनी जाप दिली—

ऑपरेशन जाले उपरान्त म्हाका सोडून दिवपासंबंदान कितेंय हालचाली जावंच्यो हें म्हाका निखालस मान्य ना. आनी ससजा, असो निर्णय घेवपाचें थारायलें जाल्यार तो योग्य तरेन घेवचो अशें म्हाका दिसता. सरकाराआड म्हजें झूज आसा तातूंत कांयच बदल

जावंक ना. जो मेरेन हें झूज चलतलें तो मेरेन म्हाका मेकळो करपाची कसलीच अट आसूंक जायना. हांव गुन्यांवकार न्हय आनी ताजे वांगडा म्हजीं खर झगडीं जावन लेगीत हांव अंगलेजांक मानतां, अशें सरकाराक दिसलें जाल्यार म्हाका मेकळो करीत. पूण चुकिच्या तत्वान मेकळें केल्लें म्हाका नाका.

हांगाच्यो थंयच्यो गजाली जाले उपरान्त शास्त्रीजींनी गांधीजीक म्हळें— ‘ बापू, वांगड्यांक आनी देशाचे जनतेक कितें तरी संदेश दियात मूं ! ’

निच्छेवाच्या स्वरांत गांधीजींनी म्हळें, ‘ हांव सरकाराचो बंदी आसां. आनी म्हाका बंदेपणाच्या नीती नेमांक पाळो दिवंकच जाय. समाजाचे लेखी हांव सोपलांच. म्हाका भायर चलिल्ल्या घडणुकां संबंदान कांयच खबर ना. लोंकांकडेन म्हजो संपर्कच घेवंक पावंक ना. देखून म्हजेकडेन संदेश ना ! ’

नागरिकांक अशे तरेन सतावप समा न्हय—

फेब्रुवारी १९१६. बनारस हिन्दू विद्यापीठाच्या बुनयादी फातराच्या दबाजा वेळार गांधीजी काशीक गेल्ले. दक्षीण आफ्रिकेंतल्यान परतले उपरान्त गोपालकृष्ण गोखले हांच्या सल्ल्या-प्रमाण, एक वर्सभर भोंवडी करून बापूनी देशाचे परिस्थितिचो खोलायेन अभ्यास केल्लो. गोखलेक गांधीजी ताचे राजकी गुरु मानताले.

हे मुजतीत तांणी खंयच रासवळ सुवातिनी अलोवपां करूंक नाशिल्लीं. एक वर्स सोंपतकच शीलान्यास दबाजाच्या दुसऱ्या दिसा विद्यापीठांत तांचें उलावप जालें. त्या दिसांनी क्रान्तीकारकांनी देशांत आकान्त चलयल्लो. काशींतय कांय तर्नाट्यांचेर खटले चलताले. व्हाईसराय येवपाचो आशिल्लो. पुलिशीचो पारो कडक जाल्लो. अशें दिसतालें की दुस्मानानूच काशी शाराचेर घुरी बी घाल्या काय कितें ? नागरिकांक चलप घोळपूय कठीण जाल्लें.

गांधीजी अलोवप करपाक माचयेर अुबे रावले, तेन्ना थंय कितलेशेच राजे-म्हाराजे आनी राजकुंवर बशिल्ले. दरभंगाचे म्हाराज सभेचे यजमान आशिल्ले. गांधीजींनी काशींतल्या वाड्यांनी खांची-पायणीनी जी घाण सांचिल्ली ताचेर पयलीं झोड अुठयली. फुडें ताणी म्हळें,

‘ कितें मजा पळेयात, अंगलेय तांच्या देशांत इतले सज्जन आसतात, इतले शिश्टतायेचे वेव्हार करतात, अुलयतात आनी आमच्या देशांत पावतकच इतले घाणयारे जातात, हातूंत दोश हो आमचोच म्हणूंक जाय. ताजेयपरस म्हाका अजाप दिसता तें आमी तांचे अन्याय आनी अत्याचार सोंसतां तांचें व्हाईसरायाच्या येवपा वेळार हांगा इतलें भिरांकूळ वातावरण पातळिल्लें की एकाद्रो दुस्मानच हांगा घुरी घालूंक आयला काय अशें दिसतालें. शारांतले लोक भंयान काचाबूल आनी सरभर जाल्ले दिश्टी पडटात. एक वेळ व्हाईसरायाक फारान कोणेंय मारल्यार चलतलें आशिल्ले, पूण नागरिकांक अशे तरेन सतावपाचें ही खंयची रीत ? ’

Consumers Be Aware of Your Rights

Any commodity in a packaged form should bear of declarations of the name of the commodity, net quantity, name and address of the manufacturer, month and year in which the commodity is manufactured or packed. Besides as per the ammendment, the manufacturers have to mark the following price -

“ Maximum retail price... .. inclusive of all Taxes ”

Packages marked with ‘ Maximum Price Local Taxes Extra ’ Or ‘ Maximum Retail Price ’ are allowed to be sold till end of November 1960.

Government of Goa.

**Office of the Controller Weights
and Measures,
PANAJI - GOA.**

गांधीजींनी हीं खर अतरां आयकना फुडें जमिल्ल्या लोकांमदीं सर्चा सुरु जाली. सरकारी अधिकारी ल्हवूच उठून वळूंक लागले. राजे भंयान थरथरूंक लागले. सभेच्या यजमानान गांधीजींक वोगी रावपाची शिटकावणी दिली. गांधीजींनी म्हळें- 'हांव सभापतिच्या अतराक मान दितां !

यजमानान म्हळें, 'मागीर फुडें अुलयात तर.'

गांधीजी अुलोवंक लागले :

'हे नगरांतले लोक कितले कश्टी आसात. आनी अधिकारी पडमूर जाल्यात.'

ही अतरां आयकनाफुडें सगळ्याच राजानी घरांचो रस्तो धरलो. यजमान आसनावेल्यान उठून गेले. चोंय वशीनी एकूच गोंदोळ अुप्रासलो. सभा अुलगली. गांधीजी वेदी वेल्यान सकयल देंवले. पूण तांकां कळना जालें- हें सगळें कितें घडलां तें ! ते म्हणूंक लागले, हांवें कांयच आगळेंअुणें अुलोवंक ना इतलो बोवाळ जावपाचें कारण कितें ?

सभा तर अुलगलीच. पूण त्या दिसाच्यान लोकांनी गांधीजींक निर्भय आनी खऱ्या रुपान पळेळो.

हाजेवरवीं भजनाक अदीक गोडी येता.

हरद्वारांत १९२६ वर्सा कुंभ मेळ्याचे यात्रेंत खादीची प्रदर्शनी भरिल्ली. तिची उक्तावणी खासा गांधीजीनीच केल्ली. थंय महामान्य मदन मोहन मालवीयजी हे लेगीत आयिल्ले. दोनूय नेत्यांच्या विचारांमदीं फरक आशिल्लो तरीय दोगांची इश्टागत दाटिची आशिल्ली. तांचीं अुलोवपां आयकून लोकांक समाधान जातालें. त्या दिसा अशें घडलें :

गांधीजीनी म्हळे, 'जण एकल्यान हातांनी सम हे कसकच जाय !

मालवीयजीनी जाप दिली, 'हांव अशें इल्लेंय मानिना. म्हजें जीवीतच अशें घडत गेलां की हातांतल्यान समाचीं कामांच जमनात.

गांधीजीनी परतें म्हळें, 'मालवीयजी, तुमी चरखो जाल्यार बेस बरो चलोवंक शकतात !'

मालवीयजीनी म्हळें, 'चरखो चलोवप कसो हेंच हांव नकळों. !'

गांधीजीनी म्हळें- 'हांव शिकयतां तुमकां एका मिनटा मितर !'

अशें म्हणून बापूंनी आपणाकडलो चरखो मालवीयजी म्हऱ्यांत धुकळो. मालवीयजी म्हणूंक लागले- 'नाका. हाकालागून भजनांत खंड पडटा.'

गांधीजीनी मुजरत जाप दिली. 'खंड पडना आनी बिघनय अुप्रासना. हाका लागून भजनाक अदीक गोडी येता.

भारतीय बायलो दादल्यांपरस चड समर्थ आसतात-

कन्हैयालाल उपाध्याय आपणाले घरकान्नी सांगातान दोन वर्सांखातीर साबरमती आस्रमांत येवन राविल्ले. दोन वर्सा उपरान्त

तांणी परतें घरा वचपाचें थारायलें. महात्माजींची मनांत तांणी आनीक कांय काळ आस्रमांत रावचें अशें आशिल्लें. त्या दिसांनी बापू येरवडा बंदखणींत आशिल्ले. ह्या जोडप्याक थंयच तांणी आफयलें.

कन्हैयालाल उपाध्याय बायले वांगडा गांधीजींचे भेटेक जेलींत गेले तेन्ना बापू एका आंब्या झाडा पोंदा सावळेंत मांदरेचेर वसून चरख्याचेर सूत कांतताले. दोग चौग जाण थंय बशिल्ले. हांगा-थंयच्यो गजाली जातकच गांधीजींनी म्हळें-

'तुमां दोगांनीय आनीक कांय दीस आस्रमांत रावचें अशें म्हाका दिसता. हीं दोन वर्सां तर तुमी शिकपी सुरभ्यांभशेन आस्रमांत सारलीं. आतां तुमकां वेवस्ता- विभागांतले कांय अणभव घेवंक संद आशिल्ली. आस्रमांत तुमकां सत्य आनी तसत्याच महाव्रतांचें पाळप कशें करप हाजें बेस बरें ज्ञान मेळटलें आशिल्लें मनशाचें चारित्र्य बरे तरेन घडपाक तें भोव उपकारा पडटा. पूण तुमकां तर सामकीच ताकतीक लागल्या परतून घरा वचपाची ! अशें कित्याक ?'

उपाध्यायजींनी जाप दिली- 'बापूजी, तुमी सांगतात तें म्हाका पट्टा. पूण आतां हे फुडें म्हजी घरकान्न ब्रह्मचर्य व्रत पाळूंक शकची ना. ती दुबळेकाय तिणें म्हजेसरीं अुलोवन दाखयल्या. हांव आनीक दोन चार वर्सां रावूंक शकतां. पूण कितें करूं, तुमीच सांगात !'

बापू गंभीर जाले. म्हणूंक लागले- 'म्हाका तुमचे हें सांगप पटच ना. खरेंय दिसना. दादल्यांमदीं हांवें असो तांचो एकखाशेलो सभाव पळेला की, आपणाले दोश लिपोवपाखातीर ते बायलेची धाल फुडें करतात. अश्यो कितलोश्योच देखी तुमकां दिवंक येतीत. बायलो, चड करून भारतीय बायलो, संयमाचे नेम पाळपांत दादल्यांपरस अदीक बळिश्ट आसतात. हो म्हजो खाशेलो अणभव आसा. हिन्दू धर्माच्या इतिहासांत पानांचीं पानां बायलांच्या उजळ गाथांनी भरिल्लीं आसात.'

कितल्योशोच गजाली गांधीजीनी उपाध्यायजींक सांगल्यो. हें सगळें आयकनाफुडें उपाध्याय लजेले. तांचें असमर्थपण उकतें जाल्लें. तांची घरकान्न तर म्हऱ्यातच आशिल्ली. लीप- चोरयांची कांयच गरज नाशिल्ली. उपाध्यायजींक तांचो गुन्यांव गांधीजी मुखार मान्य करचोच प. लो.

बाचें लेगीत खेरीज अस्तित्व आसा-

ही गजाल २ ऑक्टोबर १९४१ ह्या दिसाची. गांधी जयंतीचो पवित्र दीस. सेवाग्राम आनी वर्ध्याचे कितलेशेच वावुरपी वांगडी गांधीजींक परवीं दिवपाक एकठांय जाल्ले. वर्ध्या आस्रमांतल्यो भयणी बापू खातीर दोन चादरी आनी एक साडी घेवन आयिल्ल्यो. सगल्यांनी मेळून सूत कांतून ताजेपसून ही भेटवस्त तयार केल्ली. बापूंनी खुशालभरीत जावन त्यो दोन चादरी घेतल्यो. आनी साडी दिवपाच्या वेळार ताणी विचारलें- 'आरे तुमी म्हाका साडी न्हेसयतलीं काय कितें ?'

एके भयणीन जाप दिली- 'बापू, ही साडी 'बा' खातीर आसा.' दुसरे भयणीन म्हळें- 'बापू, तुमच्या जल्मदिसा निमतीं बा क ही भेट आसा.'

गांधीजीनी विचारलें- 'आरे, जल्मदीस म्हजो आनी भेट बा क' कित्याक म्हणून?' बा कडेन पळोवन ताणीं म्हळें.

पळेय, ह्या चलयानी तुजेखातीर कितें हाडलां तें !'

आनी इतले म्हणसर खिणा भरयान बापू गंभीर जाले. म्हणूंक लागले, 'तुमी करतान हें बरोबर न्हय. बाक तुमी म्हज्यांतली एक समजतात. बाकी अस्मिताय वेगळी आसा. म्हज्या जल्मदिसा तिका साडी दिवन तुमी तिजो सन्मान करूंक ना. तिका जर भेट दिवपाचीच आसत जाल्यार तिच्या जल्मदिसा दियात. तिचो जल्मदीस म्हाका खबर ना. तिकाच विचारात. गरजच पडली जाल्यार तिच्या भावाक चीट बरोवन तो मागोवन घेयात. थंयसावन कळ्ळें ना जाल्यार वर्सांतलो एक खंयचोय दीस थारावन तिजो जल्मदीस मनयात. आनी तेन्नाच तिका भेटवस्त दियात.'

मागाशिल्ल्या लोकांचो प्रस्न स्वराज्यापरसय म्हत्वाचो- आनी व्हड !

मागाशिल्ल्या लोकांच्या प्रस्नाखातीर महात्माजीनीं १९३२ त येरवडा जेलींत आपणालो इतिहासीक असो उपास सुरू केल्लो. आनी तो पुण्यांत सोंपयल्लो. त्या वेळार कितलेशेच राजकीय फुडारी

महात्माजींक मेळून तांचेकडेन चर्चा करताले. एक एक खेपे ही चर्चा वरांची वरां चलताली.

एक दीस एक राजकीय फुडारी अलुयतां अलुयतां महात्माजींक म्हणूंक लागलो, स्वराज्य आंदोलनाची तुळा तुमी अस्पृश्यताय निवारण आनी मागाशिल्ले जातिचो उद्धार हांचे लागीं करतात हें म्हाका समा दिसना. तशेंच तुमी जो तांचेखातीर उपास केलो तें लेगीत म्हाका योग्य दिसलें ना ! जेलींतल्यान भायर सरतकच ह्या लोकांचें आंदोलन आनी स्वराज्य आंदोलन ह्या दोनय आंदोलनांक लागून देशाची शक्त अदीक खर्ची पडटली अशें म्हाका दिसता.'

गांधीजीनी नितोवान जाप दिली : 'मागाशिल्ल्या जातीं विशिंचो प्रस्न हो मनीसपणाचो प्रस्न हांव मानतां. जो स्वराज्या परसूय खूब मोटो आसा. हांव हिंदूधर्माक निश्कळंक पळोवंक सोदतां. हिंदू धर्माची म्हजी व्याख्या आसा, सत्य आनी अहिंसेचे बुन्यादीचेर अुबो राविल्लो असो धर्म. मनीसपणाचो धर्म. स्वराज्य मेळटलेंच. आज ना फाल्यां येतलेंच. पूण आमच्या हिंदू धर्माक जर अस्पृश्यतायेचो दाग लागून जाल्यार म्हजे लेखीं स्वराज्याक कांयच मोल ना. तुमकां ही कुणे कुस्कुटाची गजाल दिसता जायत पूण म्हाका ताजें खूब म्हत्व आसा. समस्त मनीस कुळयेचें हीत वा तांची उदरगत हांव तातूंत पळेतां.

तो राजकीय फुडारी हाजेर कितें जाप दितलो ?

दिवाळी १९९० चीं सगळ्यांक परबीं.....

आनी

नवें वस सुल, समाधान आनी उदरगत

हांगी उपाट भरूं अशें चिंतून.....

काणे कुटुंबीय

गोवा व्हेल्य,

गोंय-४०३१०८.

Directorate of Animal Husbandry & Veterinary Services, Panaji-Goa

Offers Various Programmes for Eligible Farmers Like;

1. DAIRY-FARMING
2. POULTRY FARMING
3. PIG - REARING
4. GOATERY
5. RABBIT AND DUCK FARMING ETC.

A) To improve farmers earnings and to increase production of Milk, Meat, Eggs, Fur and other Dairy Products.

B) Improve and augment Agricultural Products by providing Bullock for Draft Power and improve Soil Fertility by providing valuable manures from Cattle and other Livestock for their Crop Production.

Needful infrastructure is created in Goa State in the form of Veterinary Hospitals, Veterinary Dispensaries, Livestock Farms, Hatchery, Dairy Plants, Breeding Stations and Diagnostic Laboratories where Livestock Health Cover and Breeding Facilities and provided Cross Breed Calves/Heifers/Poultry by the General Public.

Avail of the facilities provided by the Department for creating Healthy and Productive Livestock for various Animal Husbandry Programmes, Technical Advice.

Contact the Director of

ANIMAL HUSBANDRY AND VETERINARY SERVICES.

Project Officer, Special Livestock Programmes and the Taluka Level Veterinary Officers for details of various Programmes to improve the lot of Weaker Sections, Scheduled Castes, etc.

ISSUED BY :-

**Directorate of Animal Husbandry & Veterinary Services
GOVERNMENT OF GOA, PANAJI - GOA.**

काळवाच्या आडपड्ड्यांत चवनेल्लीं वास्तवचित्रां

काळी रात ...

पिजकरी गरिबी

दागांत उबी, तरीय

नागडे-पिजकरे हांगा

संभोग भोगी ...

जगपा पासत खावचें

खावपा पासत जगचें न्हय-

सभाग्यांनो ...

हांगासल्ल्या जिवांक

पोटा भूक भागतकच

संभोगाची भूक लागता ...

सुखावल्यांच्या भोगाक लागून

गरिबीची ही दशा

रगताच्या एका एका थेंब्यान

हांगा पिदल्या शेंकड्यांनी वेश्या ...

सूर्याक आगयिल्लो कुतीन

“वराची” यवन पळोवपाक

सूर्य कडत आयलो

वीर्य कडयत गेलो ...

हांगासल्ले कावळे

म्हणटात -

आमी बरे !

आमीं बरे !!

कोणांत लोलुनूय आमी बरे ...

मनीस जल्म दिल्याकूय

आमकां नाश !

पयल्या जल्मांत

पातक घडलें ताचे

वळवळे अजून सोंपनात

कोठेवाल्यांनो ...

येयात येयात

... वाट्यांनी व्हरात

आज तुमचे कोठयेंत

दिवाळी फुलयात

कोठेवाल्यांनो ...

रातिचो सांगात

पिमडली वेंगेंत घेत

धरकल कशें

सकाळफुडें उडयत

कश्टवल्ले आत्मे म्हणटात-

कुडीनी आमच्या पातक केल्लें, पूण

आमी नितळ आसले

कूड गेली थंय आमी गेले

आनी ह्या संवसाराक विटले ...

कोठेवाल्यांनो ...

गिरायक आयलें

माळी चडलें

सगळें घाण दवरून

रंगान बुडलें ...

कोठेवाल्यांनो,

तुमकां जाय गिरायक

ययात हांव शितां-

बायलेच्या दुख्खान

एकलो सोरो पिता ...

गिरायकांनो ...

कोठयेची पाज्ज

भागयतली खाज

तुमच्या सारक्यांक हांगा

केन्ना येवचोना वाज ...

गिरायकांनी भोगल्या-

ही वेश्येची कथा

हुमेचो एकेक थेंबो गळटा थंय

शेंकड्यांनी किल्लतात वेशा ...

नशिबाक दोश

गिरायकांमदीं जोश

आंव्या काथो धवो करीन

चोखून खावचो रोस ...

“ उमळलेले कपडे

म्हेळचाक चक्क करतात

शावू लायतां लायतां

उमळलेले म्हेळे जातात ! ”

साडी न्हेत -

वा घाल सलवार

गिरायकांनी तिका बाबडेक

तोपली आरपार ...

ही अनोखी कोठी

गिरायकांचें मशीन

ओंक ओंक ओंकाचें

सुदारिल्लें बेसीन ...

गिरायकांच्या भोगांनी

वेशा जाली गुरवार-

कोठेवाल्यांनो ...

आवाज करिनासतना मोन्यांनी

खुंटा तिची वार ...

“ सुहाग रातीं

हुंवार आयलो

किडयांचो हांगा

पावस पडलो ”

नवी व्हंकल हांगा

पयले रातीक आंवडेता-

घोव तिचो कोठयेंत

रात पाळयेक गेला.

गिरायकांनो ...

रोयात रोयात

कितलेंय रोयात

तुमचें बीं हांगा

किल्लवपाचें ना !

वेश्यांनो ...

ह्या वळवळ्यांत तुमी

किड्यावरी चेपतली

ह्या भोगाची काणी, अकदीस तुमकां

जखमी योनी रडत मांगतली ...

“ उस्तून उस्तून पळेयात .
तुमचीं लाघोळीं चित्रां
वेळवार सांघाळात तुंकां
नाजाल्यार कळमेतलीं उतरां ” . . .

कोठेवाल्यांनो . . .
तुमचो धंदो किडे पोसपाचो
आनी तांकां
रेवडांतूच दवरपाचो
हो धंदो चौपट जाल्यार
तुमच्या पोटांत
किडे कुसतले . . .
गिरायकांनो . . .
तुमी येयात हांगा भोगपाक
कोणाचीय साथ तुमकां चलुंये-
एकाद्री आयची सांगातीण
तुमचे बायलेची
मैत्रिणूय आसूंये . . .
तुमचेलागीं थोडोच वेळ
दुसरो “ लायनीक ” आसा
जल्दी जल्दी किजीए
यहां वक्त को पाबंदी है !
हांगा येतल्या
गिरायकांक
वय- वर्सा लागनात
बोल्सां भल्लेलीं आसल्यार
पासपोर्ट-व्हिसा लागना . . .
बोल्सां भल्लेल्यांची
हांगा खाशेली वडदास्त
नवी आंकरी खुंटपाची
तांकांच आसता चड आस्त !
फाल्यां फोंडांत पुरपाचो
आसत जाण्टेल्याक
पूण आयज
कोठयेची पाज्ज चडपाक
विसरूं नाका !
व्हडली चली लग्नाची जाली
तरीय
जाण्टेल्याची खाज
काय उणी जायना . .

शराब पिओ
वेंग मारो-
तवायफ के जुल्फों के साथ
अैश करो
आनी वयल्यान आमकां
धर्माच्यो गजाली सांगात . . .
सभाग्यांनो . . .
आरे, तुमी कितें सांगतले-
हांव सांगतां:
हांव वेश्या न्हय तुमची . . .
आपल्याच चल्याच्या
बायले वांगडा तुमी
संभोगाचीं चितनां रंगयतात . . .
काळे रातीं
विचारांक गती
वळवळ्याच्या कोंडांत बुडून
आत्मे जाले स्वर्गवासी . . .
रात हांगा काळखाची
अबू लुटली तरणेची
सगळें करूनूय-
तुमी सज्जन
ही रीत दुनियेची . . .
धरांत तुमी राजा
कोठयेंत घुसतना
चोर कशे
तोंडार बुरखो घेवन
वतात काळखाच्या सांगाताक . . .
“ रातपाळी करपाक
तुमकां जागरणां जायनात
बायलेन नाटकाक आफयल्यार
तुमकां जागरणां पचनात . ”
काळोख पडटानाच
वेंगेंत वेश्या येता
काळखांतल्या काळखांत
सगळें आंग चवनेता . . .
गिरायकांनो . . .
हांव तुमकां सांगतां-
वेश्यांच्या आंगावेलीं
हीं खिणांवरी चवनां

तुमी हांगा
कितल्या फावटी आयल्यात
हाजो
चोख हिशोब दितलीं . . .

‘ कोठेवाली मामीक
भुरगीं जायनात
घेवन बस म्हळें , तरी
कोणूच तिका हुंगनात . ”
“ दळदिरे भिवारी
पोटापाण्यांक उपाशी
काळोख पडटा म्हळ्यार
बंदा हाजीर है ! ”

सेठ लोक . . .
हरशीं तुमकां
वासाची अँलर्जी
पूण हांगा ह्या कोंडांत लोळूनूय
तुमो ‘ चलाय ’ म्हणटात-
ये हमदर्दी किसलिए ?

गिरायकांनो . . .
हें पातक !
पातक म्हळ्यार किदें ?
हुजूर . . . चलो
पहले आप . . .
“ हुजूर . . .
तोंडाक मिरयो पडल्यो तरी
तुमची हौस भागना
कच्ची कली चबाये बिगर
आपको चैन नहीं आती
गुस्ताफी माफ
सरकार . . . ’

गिरायकांनो . . .
तुमचो हांगा राखतले मान
हाताक बांदीत फुलां झेली
वा SS साहेब-
‘ नाटक सुरू जावचे आदींच
तुमी संवंग रंगयलें ”
गली मे शाम

मुह पे भगवान का नाम
चलो करो कुछ काम
आराम है हराम . .

“पाप्यांच्या वांट्याक नर्क
अशी यमराजाची ओर्द
तुमची भूक भागयता म्हणसर
यम वेशू पडटलो”.

किरवटीक लायलें
हांथूण पातळायलें
काळखांतल्या काळखांत
काम सादयलें . . .
कोठेवाल्यांनो . . .
तुमचो धंदोच वेगळो
न्याय हांगा जगा वेगळो
बोल्स भरिल्ल्यांचो
हांगा मान पयलो . . .
तवायफ नाचता
पांयजणां वाजता
झांजरल्या आवाजान
करुण राग लायला . . .

रक्तबंबाळ जाल्यो वेश्या
तरी कोठेवाली मामी थारना
गिरायकांची लायन सोंप म्हणसर
कानामनार घेना.
हांगासर . . .
तन्न्या कवकवीत
पणसाक लेगीत
पांख चड . . .
कारण—
ताका धाडोवन बडोवन पिकयतात
आनी बुचबुचावन
घरे नाशिल्लीं
चारकणां
कुसोवन उश्टेवाच्यार शेवटितात
तीं उस्तुभाक
मनशांचीच चड गर्दी
आसता सभाग्यांनो . . .
नयी नयी शुरवात यहाँपर,
आस्ते आस्ते सिखो—
काळखांतल्या काळखांत येयात

आनी सगळें लुटून वचात . . .
आमी धंद्याक चोख
अशें सांगतात कोठेवाल्यां . . .
इस हात से लेलो . . .
उस हात से देदो . . .
गिरायकां खातीर उक्ती संस्था
जाण्ट्या कोताऱ्यांची वेवस्था
“रूप तेरा मस्ताना,
प्यार मेरा दिवाना
यहाँ रूप कहाँ
प्यार कहाँ—
आप गलत रास्ते पे आये हो !
ये तो जिंदा लाशोंका महल है !
COVER THE FACE &
SHOOT AT THE BASE

होच काळखाचे दुनियेचो न्याय !
होच काळखाचे
दुनियेचो न्याय . . . सभाग्यांनो !
होच काळखाचे दुनियेचो न्याय !!

- परेश नरेंद्र कामत

तयार आसात

रोखडेच मागयात

‘ जागा ’चे सगळे आंक तीन खंडांत

१९७४ वरसा सुरू जाल्ल्या ‘ जाग ’ नेमाळ्यांचे १९८७ मेरेनचे सगळे आंक तीन खंडांत वायडींग केल्ल्या सरुपांत विकूंक आसात.

ह्या आंकांनीं कांय ना म्हळ्यार ३०-३५ पुस्तकां उजवाडा आयिल्लीं आसात. ते भायर तरेकवार हेर साहित्य-काणयो, समिक्षा, तत्वज्ञान, नाटकुलीं बी....

पयलो खंड :- नोव्हेंबर १९७४ ते डिसेंबर १९७७ मेरेनचे आंक. मोल रु. ६०-००

दुसरो खंड :- जानेवारी १९७८ ते नोव्हेंबर १९८१ मेरेनचे आंक. मोल रु. ६०-००

तिसरो खंड :- नोव्हेंबर १९८२ ते नोव्हेंबर १९८७ मेरेनचे आंक. मोल रु. ६०-००

तिनूय खंड घेतल्यांक रु. १५०/- मोलाक मेळटले. थोडेच सेट आसात. साहित्यीक संस्थांनी, शाळा-कालेजींनी वाचनालयांखातीर हे खंड घेवन कोंकणींतल्या गिरेस्त साहित्याचो लाव वाचप्यांक दिवपाची ही संद वगडावची न्हय.

उजवाडावपी : जाग प्रकाशन
प्रियोळ, मार्दोळ-गोंय ४०३४०४

ते दाग ते बायलेच्या रगता कडेन जुळले, पूण त्या रांदप्याच्या रगताकडेन न्हय. दोतोरांचें मत्त अशें जालें की रांदप्याचें बोट चोवीस वरां भितर कापिलें.

कसून चवकशी करप्याक गुन्यांव घडिल्ल्या जाग्यावयल्या रगताच्या आकारा वयल्यान खूब शिकचेलें आसता. रगताचे दाग खंयच्यान पडले, कितले पयस उमळले आनी तांचो वेग - इतल्यावोय ताज्यान तर्क करूं येता. एका प्रकरणांत एके बायलेक मोटारींत काळजांत तोपिल्ली. हुड्ड्याचे उजवे वाटेन खूब रगत व्हांविल्लें; ताज्याकच चड लस (रगत गोठेतकच पातळ उदकशें उरता तें) दावे वटेंतल्यान कपड्यांचे फाटल्यान गेल्ली. हें सगलें मतींत घेवन अशें म्हणूंक येता : हत्त्यार ओडून काडिल्लें तेन्ना ती मातशी उजव्यांत बशिल्ली वा लवंडिल्ली. खूब गोठेल्ल्या रगतांतल्यान लस भायर गेल्ली. म्हणजेच, कूड कांय काळ हालोवंक नाशिल्ली. कांय वेळ ती फाटीं तेंकून दवरिल्ली, थोडीशी दाव्यात लवंडून, आनी मोटारींतल्यान व्हरता आसतना तकली सकयल पडून लस दावे वटेंतल्यान भुजा वयल्यान मानेचेर व्हांविल्ली. घडणुकांची वळेरी खुनाच्यो क्रिया परतून जुळोवंक खूब उपेगी पडटा.

हिंसेच्या गुन्यांवांनी, जिवनिशीं मारपांत, बळी पडटल्या मनशाचें रगत गुन्यांवकाराची कूड आनी कपडे दागांनीं म्हेळे करता. रगत आसा म्हणजेच त्या जाग्यार कितेंय तरी जालां; पूण तें खंय-खंय पडलां हें सम ल्यार खुनाच्यो क्रिया परतून जुळोवं येतात. बळी पडिल्ल्या मनशाचें हत्त्यारा वयलें रगत तें हत्त्यार गुन्यांवांत वापरिल्लें म्हणून कळयता. केन्नाय, गुन्यांवकार आपल्याच रगताचे थोडेशे थेंब गुन्यांवाच्या जाग्यार नकळटां उडोवंक शकता. झगडीं जातात तेन्ना ताका मार लागूंक शकता. अशें जाल्यार ताजें रगत मेल्ल्या मनशाचेर, हत्त्याराचेर, जमनीचेर वा वण्टीचेर मेळूंक शकता. मेल्ल्या मनशान ताजी कात खरपून ताजें रगत आपल्या नाखांतांनी घेतलां आसत. चोर वा खुनी जनेलांतसून धांवून वता आसतना कंवच्यो वा खिळो लागून घाय जावन आपलें रगत थंय सांडून पोलिसांक आडून आदार दिता.

जेन्ना कसलेय वस्तूचेर रगताचे दाग आसात शे दिसता तेन्ना ती गुन्यांवाच्या जाग्या वयल्यान फॉरेंन्सिक (न्याय वैजकी) विज्ञान प्रयोगशाळेंत तपासणेक धाडून दितात. त्या वेळार फॉरेंन्सिक जीवशास्त्रज्ञाक तिजेर रगताचे दाग आसात जाल्यार दाखोवन दिवचें पडटा. गुन्यांवकारान ती वस्तू (कपडो वा हत्त्यार) रगताचे दाग धुवन निवळ केल्या जायत. ते दाग दुसऱ्या कसल्याय द्रवान वा घुल्लान लिपल्या आसत. गाड काड्यांचेर रगताचे दाग दिसनात; पुण अती-नील वा ' अल्ट्रा वायोलेट ' उजवाडांत ते दाग गाड थिपके कशे दिसतले. जशे दाग पोरणें जातात तशे ते गाड जायत वतात. पूण गाड आसात म्हणून दाग पोरणे अशेंच म्हणू तजो. ताप, उजवाड, धुवप आनी कुसप ह्यो चार प्रक्रिया दाग पोरणे जावंक हातभार लायतात.

फॉरेंन्सिक प्रयोगशाळेक रगताचे ताजे दाग चुकुनूच मेळटात. जे ताजे नमुने मेळटात ते गुन्यांवांनी बळी पडिल्ल्या मनशाचे आस-

- दामोदर घाणेकार

हिं

सात्मक गुन्यांवांच्या जाग्यार रगत, केंस आनी अशोच 'हेर' वस्तू मेळटात; पूण चड करून पोलीस प्रस्न विचारतात तो हो: ' आरोप्याच्या कपड्यांवयले रगताचे दाग वा हत्त्याराचेर आशिल्ले दाग हे मेल्ल्या मनशाच्या रगताकडेन जुळटात काय ना ? '

एके बायलेक फर्स्ट - क्लास डब्यांतसून धुकलून भायर उडयिल्ली, पुणून तिज्या नशिबान ती एका रेंवेच्या हुड्ड्यार पडून वांचली. तिणें पोलिसेंत केश केली. गाडी फुडल्या स्टेशनार थांबयली. फाटोफाट पोलीस उपनिरीक्षक आयलो. त्या डब्याच्या संडासांत ताणें थोडे रगताचे दाग आनी पयशांची पर्स पळेली. त्या डब्या कुशीक जेवणाचो डबो आशिल्लो. त्या डब्यांतल्या एका रांदप्याचो आखाणो कापिल्लो. कांदे चिरता आसतना आखाणो कापलो अशें ताणें पोलिसांक सांगलें. फुडें उलयतां-उलयतां ताजे कडेन रगतान भरिल्लो एक बुशकोट आसा अशें समजलें. हाजी जाप विचारतकूच ती बायल एकलीच वताशें पळोवन आपणें तिजेर सुरयेन घुरी घाली हें ताणें मान्य केलें.

ते बायलेच्या व्हावझावयले, रांदप्याच्या कपड्यां वयले आनी ताजे सुरये वयले रगतांचे दाग 'कॅमिकल अॅनालायझरा' न तपासले.

तात. त्या वेळार तांच्या रगताचे गट समजून घेवन तें हत्यार दुबाविताचे कपडे वा दुबाविताच्याच रगतावांगडा जुळोवन घेवन कुशीक काडचे पडटात. रगताचे दाग चड करून सुकिल्लेच मेळटात. सुकतकूच रक्तपेशींचेर आसता तें धांपणें इबाडटा. हे धांपणें रगताच्या गटाचे 'रिसेप्टर्स' घेवन भोंवता.

तें रगत काय...?

फॉरन्सीक जीवशास्त्रज्ञाक पयलीं ह्या प्रस्नाची जाप दिवची पडटा : तें रगतूच काय आनीक कितें ? फाटीचो कणो आशिल्ल्या जनावरांच्या रगतांत (हातूंत मनीस आसपावता) तांबड्यो आनी धव्यो पेशी आसतात. तांबड्या पेशींनी 'हेमोग्लोबीन' हें तांबडें प्रथीन आसता. ह्या पेशींच्या आदारान पातळ वा ओलें रगत सुक्षीम दाखोवपी यंत्रा (मायक्रोस्कोप) पोंदा सोंपेपणान सिद्ध करूं येता. मुकें रगत सिद्ध करपाक पातशें कठीण.

ह्या कामांत 'बॅन्झिडीन-फिनाॅफथालीन' तपासणी उपेगांत हाडटात. आग ओक्सिजेनाद हें उपस्थीत आसतकूच रगतांतलें हेमोग्लोबीन, बॅन्झिडीन वा फिनाॅफथालीन, हांचे कडेन भरसून निळ्या वा गुलाबी रंगाचे जिनस तयार करता. (हरशीं बॅन्झिडीन आनी फिनाॅफथालीन हे दोनूय जिनस रंगहीन आसतात.) पूण दुबावा विरयत अशी प्रतिक्रिया दाखोवपी हे दोनूय रंग ताच्या फळांनीय आसतात हेचखातीर चड करून 'ऑक्सॉर्पेशन स्पॅक्ट्रोस्कोपी' हें तंत्र वापरतात. हें तंत्र हेमोग्लोबीन आनी ताजे पसून तयार जाल्ले जिनस हांचे अमूकूच लांबायेच्या ल्हाराचो (वेवलेंथ) उजवाड शोशून घेवपाच्या गुणधर्माचेर आदारून आसता. जेन्ना रगताचे दाग स्पॅक्ट्रोस्कोपांत तपासतात तेन्ना स्पॅक्ट्रोग्राम तेच पटे दाखयता जांचेर हेमोग्लोबिना पसून तयार जाल्ले जिनस शोशून घेतिल्ल्या ल्हाराचे लांबायेचीं लक्षणां आसतात.

दुसरो प्रस्न उपरासता आनी जाची जाप दिवची पडटा ती ही: रगत मनशाचें, जनावराचें, सुकण्याचें काय नुसत्याचें ? रगताचे पेशींतले केंद्रबिंदू दूद दितल्या प्राण्यांच्या रगताक वेगळेपण हाडटात. 'सिरॉलॉजिकल प्रेसिपिटीन टॅस्ट' रगताच्या दागांचेर वापरतात. मनशाच्या रगतापरस वेगळें रगत खंयच्यान आयलें असो प्रस्न चोरून व्हेल्ल्या पाड्यां-गायांच्या प्रकरणांनी आनी मांसाची भरसण जाता तेन्ना येता.

प्रेसिपिटीन टॅस्ट असो करतात : एका सोंशाक मनशाच्या रगतांतलें 'ग्लोब्युलीन' इंजेसांवांतल्यान दितात; सोंशाचे कुडींत ग्लोब्युलीना आड 'ॲंटीबॉडीस' तयार जातात. त्या सोंशाच्या रगतांतली लस, तिका चड करून 'ॲंटी सिरम' वा 'ॲंटी ग्लोब्युलीन सिरम' म्हणटात, सामक्या पातळ रगताच्या दागांत भरशीत जाल्यार लेगीत ती रगताच्या प्रथिनाचो गाळ(प्रेसिपिटेट) तयार करता. देखीक, जर वेगळे जातींतल्या रगतांत 'ॲंटीसिरम' भरशीत जाल्यार गाळ तयार जावचो ना. फकत, ती जात मनशाच्या सामकी लागींच्या नात्यांतली आसत (माकोड, गोरिल्ला) जाल्यारूच एकाद्रो गाळ तयार जायत. ही तपासणी ट्युबांत (रींग टॅस्ट) वा जॅलाच्या पट्यांचेर (जॅल डिफ्युझन टॅस्ट) करतात. जेन्ना दोन द्रवां मदीं

धव्या गाळाची मदी वा 'जॅल डिफ्युझन तपासणें' एक धवी रिसक दिसता तेन्नाच प्रतिक्रिया दुबावा विरयत जाल्या अशें मानतात.

रगत मनशाचें काय न्हय हेंच चडशा प्रकरणांनी सिद्ध करपाचें आसता. देखीक, एका खूना प्रकरणांत एका टॅक्सी चलोवप्यान एके वायलेक पालाम विमानतळासरीं मारून तिजें मडें टॅक्सीच्या डिकींत घालून तें लासलें. जेन्ना कांय तेंपान ती टॅक्सी मेळ्ळी तेन्ना सगले दाग धुवन नितळ केल्ली. तरी पूण जो थोडोसो कोयर मामानाच्या जाग्यांत मेळ्ळो तो सुक्षीम दाखोवपी यंत्रापांदा घालतकूच ते वायलेच्या अर्दकुट्या लाशिल्ल्या कोटाच्या सुतांभाशेन खूब लांचीं सुतां दाखोवंक लागलो. तशेंच, मनशाच्या रगताक दुबावा विरयत प्रतिक्रिया दाखयली.

तपासतल्यान हत्यारा वयलो रगताचो दाग एका ओल्या कापसाच्या सुतार 'कंट्रोल' धाग्या वांगडा घेतलो. आनी अशे करून टॅक्सी चालकाक खुनाच्या आरापा वयल्यान धरलो. मनशाचे लसी आडच्या प्रकाराचो 'ग्लोब्युलीन लस' आदीं घेतात. जर तपासणी 'पॉझिटीव' जाली जाल्यार रगत मनशाचें, 'नेगेटीव' जाली जाल्यार रगत मनशाचें न्हय वा तांतलीं प्रथिनां इतलीं विस्कटल्यात की तीं काम करिनात, तेन्ना, मनीस जाती परस वेगळे जातीचीं रगतां, म्हळ्यार प्रथिनां तपासचीं पडटात.

रगताची विभागणी :

रगताचो दाग मनशाचो काय न्हय, हें सिद्ध जातकूच फॉरन्सीक जीवशास्त्रज्ञाक रगताचे गूट करचे पडटात. णव्वद तरांचीं मनशाचीं रगतां आनी चवदा स्वतंत्र 'सिस्टीम' मानिल्ल्यो आसात; ह्यो रगताच्यो तरा उत्पत्ती-संवर्धनार्थ आयिल्ल्यो आसतात, मनशाचे जिणेंत स्वतंत्र आसतात, बदलनात आनी म्हणून मनीस सोडून काडपाक आनी वेगळावपाक सोपें जाता.

मनशाचें रगत तीन तरांनी वेगळें आसूं येता. पयली तरा : रगतपेशींच्या भायल्या दिसपा वयल्यान. देखीक, ए, बी, ओ सिस्टीम. ए बी ओ ही सोडून काडिल्ली पयलीच सिस्टीम. हे वळेरेत ए, बी, ए बी आनी ओ ह्यो चार तरा आसतात. जेन्ना 'ए' तरेच्या रगताची लस 'बी' तरेचे लसेक मेळटा तेन्ना 'बी' तरेच्यो रगतपेशी एकठांय जगतात. 'बी' तरेची लस 'ए' तरेच्यो पेशी एकठांय हाडटा. रगतांत एक 'ॲंटीजन' आसता- रगतपेशींत ताका 'अग्लुटिनाजन' म्हणटात. लसेंत एक 'ॲंटीबॉडी' आसता- तिका 'अग्लुटिनीन' अशें नांव आसा. जेन्ना 'बी' ची लस 'ए'चे लसेक मेळटा तेन्ना 'बी'त आसता तें ॲंटी बी अग्लुटिनीन 'ए' तल्या अग्लुटिनोजनाक मेळटा आनी म्हणून पेशी एकठांय जातात. 'ओ' तरेच्यो पेशी हेर तिनूय तरांच्या लसांक मेळून एकठावनात; आनी एबी तरेच्यो पेशी एबी ची लस सोडून हेरांक वेग मारतात.

कळनाशिल्लें वा समजनाशिल्लें रगत अशें तपासूं येता : जे तरेच्यो लसी ताजे पेशींक मेळनात, वा जागा आशिल्ली लस ताजे पेशींक ओडून घेता.

माकडाच्या हातांत ...

— अच्युत तोटेकार

हे मून हातांतले विडयेचो नेटान झुरको मारलो तशी ताका खोक्लेची व्होडली अगळ आयली. तेसरशी तो घुस्मटलो. बोमलेच्या देंटांपासून माथ्याचे ताळवे मेरेन चडत्या आनी देंवत्या सुरांत खो...खो खांकलो. गळ्यांत घुस्पल्लें धेरकल आंगणाचे मेरेन वचून 'थू' करून भायर मारलें. छातयेच्या भात्यांतलो आवाज तोंडावाटेन सूस्स सूस्सस सोडीत हातांतलो दांडो तेंकयत ताणें शेताची वाट धरली.

पडवेवेल्या वामाचे धडेर किशें पान धोडयतालें. ताचो हात थांबलो. घो शेतार वता तें वळखून ताणें अुवगून म्हळें :-

‘आतां नज जाल्यार कित्याक वयता तूं?’

देमून फाटल्यान पळे नासतना जाप दिली,

‘मातशी नदर तरा मारून येतां शेतार.’

‘हें पळय. तूं सांज-सकाळ शेतार वचोन येता. आनी रातीं पाय फोडटात म्हण जागरण करीत वसता. तातूंत विडी वोडप आनी खोंकली काडप...’

खरशेल्ल्या हांसपांत देमून जाप दिली.

‘तुजें खांवच्या पानाची म्हजे विडये-लागीं गांठ पडल्या ती केन्नाच सुटपाची ना.’

आनी ताणें नेटान पावलां अुबारलीं.

किश्याक खबर आशिल्ली. तो आपणालें आयकुपाचो ना म्हण. पूण सदचे संवये प्रमाण... ताणें मानेक झटको दिलो आनी धोडावन तयार जाल्ल्या खांवच्या पानान

बोकणो भरून घेतलो.

वाटेर मदींच देमू थांबलो. वाडिल्लें धवसार खाड मातशें बुडिल्लें. दोळे बारीक केले. तशें कपलावेल्या मिरऱ्याचें जाळें चडूच गच्च जालें. आनी वितेची निशेंणी ताच्या चेऱ्याचेर खुदेली.

चडशा शेतांचो लुंवणी जाल्ली. कणसांची अुडवीं मळणेची वाट पळयतालीं. जाल्यार खंय खंय अुडव्याचे कुशीन दोन म्हेडींर आडव्या घातिल्ल्या दांड्याक धरून दोनूय वशींनी मानाय चरबरीत मळणी करताले... खंय भाताचे साक शेताचे धडेवेल्यान वयर चडटाले. कांय सुवातेर च्या-अुदक चलतालें. सान-सान पोरां शेवण्यांवरी शेतभर हेडटालीं, नाचतालीं. अुभेदभरीत वारें शेतावेल्यान व्हांवतालें. ताचे वांगडा शेताचे धडेर अुबे आशिल्ले माडांचे कवळूय धोलताले.

अेक अेक पावल वडयत देमू आपल्या शेतार पावलो. शेत सामकें पिकून गेलां. वाडिल्ले व्होंकलेवरी कणसां तकली सकल घालून लुंवणेची वाट पळयतात. अशा वेळार कितें घडटा हाचो देमूक अणभव आशिल्लो. शेवण्यांचीं भिरें देंवतात आनी दाणे अुबारून व्हरतात. अेक दीस लेगीत लुंवपाक कळाव केलो जाल्यार वचथो वांटो तांचेच भक्तीक पडटा. आनी चार दीस गेले जाल्यार शेतांत देंवपाकूच नाका.

हेखातीर ताणें पयलींच अेक फोलीण हाडून दवरल्लें. ताचेर बडी मारून ताणें आवाज काडलो.

आनी तोंडान नेटान हुयेली मारपाक सुरवात केली. ‘शोः... शोः...!’ तेबराबर शेतांत कणसांगेंदा लिपून दाणे गिळपी शेकड्यांनी शेवण्याचें भिरें ‘भुरं’ करून मळवांत अुडून गेलें.

जिवाचो थाकावो पयसावपाक बोल्सांतली विडी काडून देमून तोडांत धरली. आनी फस्कार काडी मारून विडी पेटयसर दुसरें भिरें शेतांत देंवलें. पेटिल्ली काडी ताणें शेवटिली आनी परतून फोलीण बडोवन तोंडान आवाज सुरू केले. तरी पूण दर अेका शेवण्यान अेक-अेक तरी भाताचो गोटो व्हेलो जातलोच.

परतून अशेंच घडलें... पांच-पांच मिन-टांनी अशेंच जायत रावलें. भोंवतणच्या शेतांत दाण्याचो गोटो मेळना म्हण जशें काय सगल्या भिऱ्यांनी देमूच्या शेतावाटेन मांचों हाडिल्लो. तो आडावपाक आपूण असमर्थ आसां हें यवजून तो खूप दुखी जालो. दोळ्यांमुखार जाताली ती भाताची लूट पळोवं नज जावन ताणें दोळे धांपून घेतले आनी रुखाक तेंकून बसला थंय तो यवजूक लागलो.

फाटल्या चार वर्सांपयलीं शेताची अशी दैना जाय नाशिल्ली. बायल किशें आनी तो सगलीं कामां कशीं वेळच्यावेळार करतालीं. नांगरप, दिखळे फोडप, मेरो धरप, रोव मारप, नडप, लुंवप... सगलें. तेन्ना शेत कशें फोफेतालें. भाताच्यो सामक्यो राशी. धनयाक खंड घालून वर्षभर सुसेगाद जेव. पूण आतां ‘सेनाच्या’ तांदळांचेर जगपाची पाळी.

अशें जावंचें नाशिल्लें. पूण नशीब घुंवलें म्हणटकच सगलें घुंवता तशें जालें. अेक दीस अकस्मात अर्धांगाचो झटको येवन तो अपंगूळ जालो.

शेताचो कारभार चेड्याच्या-वसंताच्या हातांत गेलो. वसंत जुवान पूण अडांगी पोर. शाळा भुरगेपणांतूच सोडली. तिटरचार बसून अवचिन्नपणां शिकलो. पंटी घालून शेतांतलें काम विसरलो. चेडवांचे फाटल्यान लागून मार खालो आनी हालीं तर ताका सगली व्यसनां तोंडपाठ जाल्लीं...! तशें कित्याक-व्यसनां लागनाफुडें घरच्या कामांचेर ताणें

फाटूच केली. घरांत कितें मेळटा तें खरपून व्हरचें आनी गुत्यार घालचें. शेतासंबंदान तर ताणें कोश्टक केल्लें. सेनाचे तांदूळ सवाय पडटात. अशें आसतना शेतांत कित्याक हूम वोटची ? शेळी फमल तर बंद पडिल्ली. वांयगण देमू आनी किशें कशें तरी दुडू अुबे करून ताचे फाटीक लागून रोवन घेतालीं. पयलीं शेताचीं सगलीं कामां तीं दांगाय करतालीं. पूण आतां चेड्याच्या कारभाराचेर तीं संतापतालीं. फाटली फसलूय ताणींय रोवन घेतिल्ली. पूण हे ताकतिकेन शेत लुंवत घेवपाचें मान तांकां अुरलेंना.

चार दिसां फाटीं देमून दानंताक सांगिल्लें—
'आरे वसू, शेत लुंवपाचें जालां. वचून पळय.'

पूण ताणें अेका कानान आयकलें आनी दुसऱ्या कानान सोडून दिलें. आयज घरांत येनाफुडें ताका धारेर धरून विचारपाचें देमून थारायलें.

तिळसानां पावळेंत अुबो रावनाफुडें देमून मातशें रागान विचारलें—

'आरे आतां शेत लुंवपाचें काय शेवण्यांचे मकीक घालपाचें ?'

वसूच्या तोंडातल्यान साऱ्याचे घाणीन थबथबीत भरिल्लीं अुतरां भायर सरलीं. तांतूत धेंकसो. 'भायर मानाय—कामेच्यां मेळोंक नाका ?'

'लोकांक मेळटात. आमकां मेळनात ?' देमू अुलयलो.

'लोक च्या अुदक दितात, कणश्या दितात वेत्यान दिसवडो. मळप्यांक तर तेभायर सोरो घालचो पडटा.'

देमून अजापान आंठयो कपलाक चडयत म्हळें—

'पयलीं चार बचकां कणशो दितकीच लुंवणी जाताली आनी खांड्येक कुडवभर भात दिले म्हणचे मळगी जाताली.'

'गेले ते दीस. आज्या मुस्तीतल्यो काणयो आतां कित्याक ?'

वसू घरांत घुसलो आनी सोंप्यार लंबडलो. भायल्यो गजाली किश्यान आयकल्यो. तें भायर आयलें आनी वसूमुखार अुबें रावन अुलयलें.

'आज्या मुस्तीतल्यो काणयो कितें म्हणटा...? चार वर्साफाटीं हांव आनी तुजो बापूय दोगांय शेताचीं सगळीं कामां करतालीं लग्न जावन बायलेक घेवन तूं शेतांत गेल्लो जाल्यार जातालें. पूण तुका लग्न नाका आनी शेतूय नाका.'

'आनी घर तरी जाय ? मुकेन 'आ' केलें म्हणचे घराची याद येता.' देमून पुस्ती जोडली.

वसूचें माथें तापलें. तरीपूण वयलेचाराचे थंडसाणेन ताणें म्हळें—

'तुमी जाणटीं जालीं. थंड वसा. शेत लुंवपाचें मं...? फाल्यां करतां तयारी...! करांदाय नाका. दुडू कितेंय आसा जाल्यार सांगात.'

किशें—देमू दोगांय बोगीच रावलीं.

'बरें आसा. सगळें म्हजेर पावलें.'

वसून हड्डचार हात मारलो.

सकाळ जायनाफुडें वसू भायर सरलो. तिळसान मेरेन भोंवलो.

अेका बारवाल्याक भानु दिवपाचें करून रीण घेतलें राती घरां आयलो. बापायक म्हळें—

'फाल्यां शेत लुंवपाचें.'

'धनयाक निरपाचें कितेंय दिवंक जाय न्हय ?' देमून म्हळें.

'धनी—बिनी कोण ना. सगलो हांवूच. फाल्यां मानायांक जाय खातीर हे घे.'

वसून आवयच्या आंगार वीम रुप्यांची नोट शेंवटिली.

'वीस रुपये म्हाका कित्याक ? तूं कितें दिवपाचें तें हाड. हे दुडू घेवन हावें खंय ववपाचें ?' किश्यान पयशे धुकल्ले वसून ते परते बोल्सांत घाले.

दुसऱ्या दिसा धा—पंदरा कामेच्यां शेतार जमलीं. तिळसानमेरेन शेत लुंवत अुडवीं दाळून जालीं. किश्यान कामेच्यांक च्या—अुदक दिले. देमू हातांत दांडो अुबो धरून अुकुडयांनी बसून रावलो. वसू पँटिच्या बोलमांत नोटिच्या बंडलार हात दवरून शेतांत उबो आशिल्लो.

'आरे जोतें घालून शेतांत भोंवनात.'

देमू खूप खेपो धडेवेत्यान आडलो. पूण वसून तें फिकोत केलें.

दुसऱ्या दिसा मळणी जाली. सोऱ्याच्या

नेटार मानायांनी घमघुशीत भात मळून दिलें. मागीर भाताक वारें दिलें. मळप्यांक भात आनी दिसोडो दिलो. देमून भाताचे साक मेजले. पंदराच जाले. वीस अेक जावपाचे आसूं. आपूण अुलयलों म्हण अितले तरी जाले. देमून मनांत म्हळें.

अितल्यांत शेताकुशीन अेक पिकप येवन अुबी रावली.

पिकपीतल्यान अेक 'काळोहुस्त' डामगाचें बल्लसो मनास सकल देंवलो. वसून धा भातान भरिल्ले साक पिकपीत भरले. देमू नेटान आडडलो.

आरे वसू, तूं हें भात खंय व्हरता ?'

—अितल्यांत मागाविलो धुल्ल अुबोन तातूंत पिकप नाच जाली. देमू कितें समजुपाचें तें समजलो. हें भात खात्रीन गुतेकारागेर पावलें. ताणें काकळुटेक येवन पुताक विचारलें:

'बाबा, हें भात कित्याक दिलें ?'

'तुका खबर ना ? शेताक सारें वोवद बी लागलें. काल आनी आयज लुवणे—मळणेचो खर्च जालो तो भरून येवपाक नाका ?' वसून सांगलें.

'खर्च भरलो मरे... आतां कितलें अुरलां ?'

'पांच साक.'

'पांचूच पोटल्यो... !'

अेक लांब सुसकारो सोडून देमून घरची वाट धरली.

वसूचें कर्तुब आयकून किशें तर सामकेंच निशेंलें. हे खेपेचे चार—पांच साक भात विकपाचें आनी आंगावेली गळसरी विकून पोराक माळ घालपाचो ताचो बेत आसलो. तोय मातयेंत भरसलो... ! आनी अेकदां !

'फाटली फसल खर्चाक परवडना म्हण शेत पाड दवरलें आनी आतां पीक आयलें, पूण गेलें सोऱ्याच्या बल्लांत.'

बसला थंय देम फडफडटालो. पूण करतलो कितें ?

शेताचो धनी ह्याचवेळार खंयीतरी वतालो. तो थांबलो. ताचे पांय देमूच्या घराकडेन घुंवले.

धनयाक पळेनाफुडें तो अुठून दारामेरेन

आयलो.

‘यो धनया.’ देमून म्हळें.

‘धनी?’

धनयान अजापान देमूच्या तोंडाकडेन पळयलें.

‘धनी न्हय तर कोण?’

‘आरे देमू, भात घालप बंद जालें. आतां तुजें म्हजें नातें कितें अरलां?’

‘अशें म्हणूं नाका धनया. म्हजो चेडो दळदिरो. ताणें म्हाका तोंड दवरुना तुका दाखोवपाक.’ देमूक अल्यतनी भरून आयलें. धनी वोगी रावलो. देमून परतून अलवपाक सुरवात केली.

‘हांव दर फसलेक भौमान म्हण तुका कितेंय भात पावयतालों. पूण हे खेपे पोरान आमच्याय तोंडाक पानां पुसलीं.’

‘आसूं... म्हाका तुमचें कितेंच नाका. जमीन तुमची जाली. ती तुमी सारकी कसची सोडून अक फसल रोवपाचेंय बंद केलें. हें बरें करुना.’ धनयान म्हळें.

‘हांव हो असो अपंगूळ जालां. बायलेचेंय आतां वय जालें. पोर तवनास जालो...’ देमून दुकां गळयलीं.

‘रडूं नाका देमू. कितें गरज पडल्यार यो.’

धनी फुडें थांबलो ना. थंयच्यान भायर सरलो.

धनयान आमचेखातीर खूप केलें. करपाचें अरलां कितें? भूतकाळांतलो अकेक प्रसंग देमूच्या दोळ्यांफुडल्यान सरकूंक लागलो.

मुरगेपणांत आग्र्यबापायन ताका धनया-गेर हाडून दवरलो. खूप पयस. परतीं तीं केन्ना आयलीच ना. त्यावेळार धा-बारा वर्सांची पिराय आसत. सुर्वेक हांव गोरवां राखून जेवतालों-खातालों. ताणें म्हाका कलसावां-खोमसां दिलीं. हांतूण-पांगरूण दिलें. आपले-वांगडा जात्रांनीं व्हरून चणे-खाणें दिले. हांव व्होड जालों. ताणें म्हणें लग्न केलें. आपले जमनींत घर बांदून दिलें. खंडाक शेत दिवन सुसेगाद जेवन-खावन रावात म्हण सांगलें. ताच्याच आधारान म्हजो संवसार अुवो जालो. फुडें वसंत जालो. अपुरबायेन आमी ताका ‘वसू’ म्हणूंक लागलीं. पूण तो खरेलो ‘वसू’ जालो. आनी आतां धनयाचे अपकार

पावोवपाचेंय थंयच अुरलें.

दारांत भाताच्यो पोटल्यो घेवन आयिल्ल्या मानायांक पळोवन देमूची तंद्री देंवळी. वसू खंय दिसलो ना. ताणें धनयाचो भौमान म्हण अक पोटली भायले भायर धनयागेर पावती केली. चार पोटल्यो दाराभितर वडोवन मानाय परतले.

सूर्य माडांच्या कळवांतल्यान सकल देंवलो आनी दोंगरा फाटल्यान ताणें तोंड लिपयलें. तिळसांजचे काळखे कातरीर थंड वाऱ्याक लागून आंग शिरशिरूंक लागलें. देमून पेत्रोलाचो दिवो पेटयलो आनी विडी तोंडांत धरली.

दारांत वसू आशिल्लो. घरांत येनाफुडें ताणें भाताच्या पोटल्यांचेर नदर धुंवडायली. ताच्या दोळ्यांतल्यान धुंदी वोत्ताली. दोंके अुवे थार नासले.

‘अे बाप्पा, अक पोटली खंय?’ वसून धेंकणो काडलो.

‘हांवें धनयाक धाडली.’ देमून थंडसागेन जाप दिली.

‘कोण धनी...?’

पयलीं आवयवेल्यान धनयाचो आनी मागीर बापायचो ताणें अुद्धार केलो. अुद्धार करतना माकडावरी ‘थै... थै’ नाचलो.

‘आरे पोग, गळी कित्याक संवता?’ कांपच्या आवाजांत देमून विचारलें.

‘धनी म्हणचे कोण?... आमचो दुस्मान. ताका जितो मारून वडावपाक जाय. पूण तेपयलीं तुका... तुवें ताका मातयला... तुका मोडूनच घालतां...’

‘आरे पोग, तूं शितिशर आसा मरे?’

‘तूं म्हाका पोर म्हणटा?’ वसू बापायच्या आंगार धांवलो.

‘हय. कपल फुटक्या, तुवें घरदार काबार केलें. जोड ना, पूण वेसना जाय! मरपाक!’

‘बोव कित्याक मारता रे...’

वसून बापायच्या गळ्याक धरलो, कव-कचून हालयलो आनी वणटीर शेंवटिलो.

देमून तोंड चालूच दवरलें.

‘आरे पोग, तूं म्हाका मारतलो...?’

वसून बापायची गोमटी आंवळळी. आनी म्हळें... ‘म्हाका विचारी नासतना तुवें त्या

दुस्मानाक कित्याक भात धाडलें?’ वसून बापायाचेर एक थापट वोडलें.

किशें धांवत वचून वासूक फाटीं वोडपाक लागलें. पूण वसूच्या आंगांत सैतान चडिल्लो. ताणें आवयकूय धुकलून वणटीर शेंवटिलो. तिणें अक आकांताची किळांच मारली.

देमू गळ्याच्यो शिरो ताणसून आपलो राग वोंकतालो. आनी वसू अुतरा कणकणीं ताचेर थापटां वोडटालो.

वसू बापायक मारतालो तसो दोगांचोय आवाज चडत वतालो. फाटीं कोणूच सर नासलो. मारपांत आनी मार घेवपांत.

किश्याच्या जिवार आकांत आयलो. तांकां थांबोवप आपले तांकीभायर आसा हें ती समजली. कडकडटे हात-पांय सांवरीत ती आंगणांत आयली. आनी तिणें व्होडल्यान बोव मारली.

‘कोणूय तरी धांवोन येया रे! वांच-यात रे देवा... देवा...’

तिची आरड भोंवतणच्या वाटारांत घुमली. लोकांनी तांच्या घरालागीं धांव घेतली. तांतूत सगल्यांत फुडें ताचो धनी आशिल्लो.

वसू निश्पाप अपंगूळ बापायक हात सोडून मारता तें पळोवन ताचें अंतस्कर्ण कळवळलें. तो नेटान फुडें सरलो आनी ताणें विचारलें:

‘आरे वसू, तूं हें पिशासारकें कितें करता?’

पूण वसू भानार आसलो खंय! हर्शभरीत जावन तो धनयाचेरूच परतलो.

‘आ: ! बरो गावलो तूं... म्हज्या बापायचे कान फुंकून तुवें भाताची पोटली अुबारली न्हय? आतां तुकाच दाखयतां कितें तें...’

वसून धनयाचेर हात अुखल्लो. धनयान वसूचो हात घट धरलो आनी म्हळें:

‘तूं म्हाका कितेंय कर. पूण हांव तुज्या बापायक हात लावंक दिवचों ना तुका!’

-■-

जनमेजया आयक

(पान ४४ वेल्यान)

सरूंक जाय आसलें ! कसलें रे तें तत्वज्ञान सायबा ! घडये तातूंत कांयच अर्थ नासत आनी गिन्यानय नासत ! पूण त्यावेळार तकलेंत सामको अजवाड पडिल्लेवरी जालें ! (सूत्रधार हांसता) म्हणून म्हणटां, तुवें म्हाका आडावपाचो न्हय. आनी तो पोरान्टो ! वा ! आकांतच ! कितें अत्साव रे त्या पोरान्ट्याचो ! निखटो अत्साह म्हळ्यार जावपाचें ना ! अतू... अतू... अत्साह ! म्हाका जाल्यार अत्साहाचो सामको भार आयिल्लो ! तेन्ना तुवें म्हाका आडायलो म्हण वाटावलों. अत्साह असो आसता तर नर्क लेगीत परवडलो ! आनी म्हाका दिसलें की त्या अत्साहाच्या वातावरणांत मन सोडून नाचचें- खेळचें ! देखूनच हांव धांवलों... ! पूण परतूय तुवें म्हाका फाटीं ओडलो ! म्हाका दिशिल्लें... तुजो सामको पिठो करचो आनी सरचें फुडें. (सूत्रधार हांसता) तूं हांसता तें कळटा म्हाका. ते चलयेचें अलवणें आयकून तर म्हाका म्हजेंच भान अुरलें ना ! कितें आगळेंच चितप रे तें तिचें ! मनाक मारता तें दादल्याक करूंक लावपी अुर्बा-प्रेरणा, म्हळ्यार बायल ! तिच्या तोंडावयलें तें तेज, आवाजांतलो तो नित्छेवाचो नेट ! वा ! तिच्या निमाण्या वाक्यान तर आंगार कांटोच फुल्लो ! ' जैताची शीम गांठपी ' दादलो ' म्हळ्यार ' बायल 'च अशें म्हळें तिणे ! ' खरें म्हळ्यार हो दादलेपणाचो अपमान. पूण म्हाका तो अपमान दिसलो ना. दादलो आनी बायल हो भेद विसरून, एका अज्ञात बळग्यान ओडिल्लेवरी हांव फुडें धांवलों. (सूत्रधार व्हडल्यान हांसता.) खऱ्यानीच, हांव दादलो आनी ती बायल हें लेगीत हांव विसरलों ! ...खऱ्यानीच !

सूत्रधार : (मदींच) ते खातीर हांसलों ना हांव धनया ! पयल्या तिनूय फावटी, तुमी कित्याक थांबले तें जाणां हांव. पूण निमाणे खेपेक तुमी सामके वग्गी कित्याक रांवले ? कितें जालें तुमकां ?

फुडारी : निमाणेकडेन मू ? ... कोझे तरी मुस्कटार दिवंचे तशें जालें म्हाका शेवटाक ! ...

सूत्रधार : (अजापान) कितें म्हणटात ?

फुडारी : कोणतरी मुस्कटार ठा ठा करून थापटां मारता तशें दिसलें म्हाका. हांव जसो जसो ताचे म्हऱ्यांत येतालों तसो तसो तागेल्या माराचो नेट आनी वेगय वाडटालो.

सूत्रधार : (समजून घेवपाच्या सुरांत) अशें कित्याक दिसलें तुमकां ?

फुडारी : कित्याक तें कोणाक खबर ? त्या म्हाताऱ्यालो अणभव, त्या भुरग्याचो अत्साह, ते चलयेची ओड... सगळें एकदम फटकिरेंच दिसूंक लागलें. आडगत पोके गजाली सारकें !

सूत्रधार : हूं ! एका अर्थान तेंय बरोबर !

फुडारी : कितें म्हणटा ?

सूत्रधार : चुकिची गजाल चुकिची दिसप हें चूक न्हय आनी फटिची गजाल फट दिसप हेंय लटीक न्हय.

फुडारी : शी, शी ! कितें अल्यता तूं हें ! त्या निमाण्या पात्रा सारकोच तूंय अुलोवंक लागलो !

सूत्रधार : धनया, अुलोवपी हांव कोण ? म्हजी लायकी कितें ? तुमी... म्हजे ' बोलविते धनी ' तुमी...

फुडारी : तूं सूत्रधार काय नाटकांतल्या त्या पात्रांमदलोच एक ?

सूत्रधार : (हांसून) धनया, तुमकां हो दुबाव कित्याक आयलो ?

फुडारी : तूं सूत्रधार मरे ? मागीर म्हाका कळटा तशें अल्य !

सूत्रधार : मागीर, हांव कळूंक कठीण अशें कितें अल्यलों ?

फुडारी : तो म्हातारो, तो तरनाटो भुरगो ती तरणाटी चली ह्या सगळ्यांचे सांगप चुकिचें वा फटिचें म्हणटा तूं ?

सूत्रधार : इतलेंच कित्याक ? तो निमाणो सामान्य मनीस... त्या मनशालेंय अलवणें फट, सामकें चुकिचें !

फुडारी : (रागान) म्हळ्यार, हें सगळें तुगेलें नाटकच चल्लां तर !

सूत्रधार : नाका जाल्लोच समज कित्याक करून घेतात धनया ? तुमी पळोयऱ्यां तें पुराय नाटक न्हयच. तो फकत पयलो आंक. तुमकां हांवें आरंभाकूच सांगलां की नाटकाचो हो पयलो आंक-अंतरंग ! बहिरंग- भायलो रूपकार अजून पळोवपाचो आसा तुमी !

फुडारी : मनशामदीं हें अंतरंग- बहिरंग खंयच्यान फेदासलें तुवें ? मनीस म्हळ्यार मनीसच ! खंयय गेल्यार एकासारकोच ! ताका भितरल्या अर्दान म्हणून आनीक हात, पाय, नाक, कान आसतात काय कितें ?

सूत्रधार : धनयानूं, चुकी समज करून घेवपाक अशें एकदम उतावळे जावं नाकात. सकयल-वयर अशें म्हणटा तेन्ना दोनूय तोंकाकडेन पळोवं येता. फाटीं-फुडें म्हणटात तेन्ना दोनीय कडो पळोवं येतात. पूण जेन्ना भायर-भितर म्हणटात तेन्ना असो SS ओणोव घेवन भितर पळयिल्ले वरी पळोवं येता.

फुडारी : पूण, भायर-भितर अशें कित्याक करपाक जाय ? दिसता तितल्याचेर समाधान जायना ?

सूत्रधार : दिसता तशें नासता ! कित्याक ? इतलेंच न्हय, एकाद्री वस्तूची दिसता तशी केन्नाच आसना.

फुडारी : (अजापान) अशें ! दिसता तशें नासता ! पूण पारखून पळयलें जाल्यार...

सूत्रधार : हांवय तेंच म्हणटां ! दिसप हें पळोवप्याचे नदरेचेर आधारून आसता. घरांत आपणाले बायलेक जो सदांच एकटुको पळयता, ताका वाटेवयली दुसऱ्याली बायल बरी दिसपाचीच ! अशें न्हय ? मागीर अशें कित्याक ?

फुडारी : तुका म्हणपाचें आसा तरी कितें ?

सूत्रधार : म्हजी म्हणणी अितलीच की भुरगें जेन्ना जल्माक येता तेन्ना तें तांबसार आसता. आंगणा मळार खेळपाचे पिरायेर तें मातयेंत रंगता आनी लग्नाच्या वेळार ताचो रंग कसलो जाता जाणां ? कोळशाचो ? अशें कित्याक जाता ?

फुडारी : (कळना जावन) कित्याक ?

सूत्रधार : नाटकांत जशे आंका कणकणीं बदल जातात तशेच जिणेंतय, दर एका पांवड्या पांवड्यांचेर रंग बदलतात ! पूण तो भायलो रंग आसता ! आमी भायलो बदलपी रंग पळयतात आनी भितरल्या खऱ्या मनशाकडेन आमचें लक्ष वचना. अशें घडूंक जायना देखूनच, सुर्वेकच हांवें तुमकां अंतरंगांतलीं मनशां दाखयलीं. तांचें भायलें रूप कितें, तांचे आचार विचार कितें, तें तुमी दुसऱ्या आंकांत पळयतले. दुसऱ्या आंकांत !

...(अशें म्हणटनाच, फुडलो पड्डो आसतनाच, भितरलो पड्डो ल्हवू ल्हवू अंकतो जाता.)

o o o

आंक दुसरो

(पयल्या आंकांतल्या निमाण्या वाक्यावांगडा त्या चार पात्रांचेर पडिल्लो पड्डो वयर सरता. आतां थंयचो सगळो देखावच बदल्ला. तीं पात्रां आतां सदांच्या पात्रांवरी जाल्यांत. पुनळचावरी नात. माचयेवयली मांडावळय बदल्ल्या. चवगांची वांटणी करपी पड्डे ऑफिसाच्या तीन कुडिंचो आकार सुचयतात. पयले कुडींत म्हातारो ओल्लेरार बसला. ताचे मुखावयल्या मेजार ऑफिसाक फावोसारक्यो वस्तू. तांतूंत एक कॉलबेल आसा. दुसरे कुडींत एका साद्यासुद्या कदेलार तरणाटो बसला. ताचेमुखावयल्या मेजार कागदपत्रां, फायली अस्ताव्यस्त पडल्यात. तेभायर एक ग्लास आसा. तातूंत च्या. त्या तरणाट्या मुखार कदेलार तरणाटी चली बसल्या. तिगेल्या मेजार एक टायपरायटर-अर्दकुटी टायप केल्ली फोल. ती आपणाले पर्सीतल्यान एक हारसो भायर काडटा. तातूंत हावभाव करून तोंड पळता. ऑफिसाच्या वणटी पड्ड्याकडेन, एका स्टुलाचेर सामान्य मनीस एका पायकाच्या भेसांत बसला. पड्डो अगडटा तेन्ना म्हातारो मेजावयली घांट वाजयता. तरणाटो बेगीबेगीन फायली अखलता. तरणाटी घडाघड टायपाचेर बोटां

With Best Compliments From :

The Goa State Co-operative Housing Finance & Federation Ltd.

3rd Floor, Gomes Bldg., Opp. Hotel Delmon, PANAJI-GOA. Phone : 5432

The only Apex Co-operative Housing Finance Institution in the State of Goa.

FUNCTIONS :

- 1) To provide long-term loan for construction and repairs of house/flat upto Rs. 1,00,000/- at a very concessional rate of interest and over a long period.
- 2) Loanee member will be covered under Group Insurance Scheme for the loan amount outstanding till he attains the age of 60 years.
- 3) Quick sanction and disbursement.
- 4) Wide range of benefits, concessions and exemptions.
- 5) We offer better terms than all other financial Agencies in the housing sector.

FEDERAL SERVICES :

- A) Providing all types of guidance for smooth functioning of Co-operative Housing Societies.
- B) Acting as the Media and Mouth piece of the Primary Co-operative Housing Societies for solving their problems.
- C) A middle Agency on behalf of Federated units to put forth the problems before Govt. encountered by Co-op. Housing Societies.

(Rudolph Noronha)
Vice-Chairman

(J. V. Gaitonde)
Chairman

मारता आनी सामान्य मनीस, तोंडांतली विडी, स्टुलाच्या खुंटाचेर घागून पाळयता. आनी अुरिल्लो कुडको कानाक लायता. तिगूय जाण भातार येवन काम करतात. पूण सूत्रधार आनी फुडारी, पड्डो वयर सल्लूच ना अशे तरेन अुबे आसात. फुडारी माथें खरपिता आनी दोळे मोटे करून सूत्रधाराकडेन पळयता. शेवटाक, अशें अुबें रावपांत अर्थ ना अशें चितून, सूत्रधाराचे कडेन प्रेक्षकांचे अुत्रवे वटेना वचपाक लागता.)

सूत्रधार : (ताका आडायता) हें कितें धनया ! चले ?

फुडारी : (थकिल्ल्या आवाजांत) मागीर कितें करूं ? सांग कितें करूं ? हावेंय नाटकाविशीं खूब वाचिल्लें, आयकल्लें. खंयच्या तरी एका काळार, नाटक म्हळ्यार मना-रंजन करपी असो अर्थ जातालो. पूण, जेन्नाच्यान, नाटक पळोवपाक पयशे पडपाक लागले, तेन्नाच्यान हें मनारंजन सोंपलें आनी धनारंजन सुरू जालें. जो दुडवांकार चड दुडू दिता, ताची खोशी करूंक नाचप म्हळ्यार नाटक अशें जालें. ते उपरांत, नाटक म्हळ्यार समाजाचें पडविब ही भास सुरू जाली. मागीर कितें ? सगळी मजाच मजा ! हारशांत, दावेवटचें अुजव्यान आनी अुजवेकडलें दाव्यान दिसता. तशेंच समाजाचें अुरफाटें-तिरफाटें चित्र म्हळ्यार नाटक जालें. भायर जातातिली वरदक्षणा घेवप आनी नाटकांत ताका विरोध करप. प्रेमविवाह म्हणून नाटकांत केश्टचो ओडून किल्ल्याचो मारप आनी खरेपणीं कितें काय म्हळ्यार, गोमटेक धरून बापूय जिचेमुखार अुबो करता ते चलयेकडेन तोंड धांपून लग्न जावप. (ताचेकडेन पळोवन हांसतल्या सूत्रधाराक थांबोवपाक वेता इतल्यांत सूत्रधार अुलोवंक लागता.)

सूत्रधार : म्हणटकच हाका तुमगेलें तें राजकरण अशें म्हणपाचें- म्हळ्यार सांगप एक आनी करप दुसरेंच !

फुडारी : (आपणालें म्हणप पटोवपाचे नदरेन) पूण आतां तुवें दुसरेंच नाटक सुरू केलां. भायर-भितल्ल्या दोगांचेय, एकदम दर्शन...

सूत्रधार : (मदींच) कितल्या फावटी सांगलें हावें तुमकां धनया ! दाखोवपी हांव कोण ? जाकां पळोवपाचें आसा तांकां तें दिसताच- फकत दोळे अुकते केल्यार पुरो. तुमगेलें दोळे अुकते दवरप... बस, म्हजें काम तें इतलेंच.

फुडारी : म्हळ्यार हाचो अर्थ असो की तुमगेलें नाटक आमकां न्हिदूंक दिवपाचें ना !

सूत्रधार : म्हजें नाटक न्हय !- तुमगेलें मन !

फुडारी : (अजापान) कितें म्हणटा ?

सूत्रधार : हांव सांगूंक सोदतां, तुमचें मन ! तुमगेलें मन तुमकां न्हिदूंक दिवपाचें ना !

फुडारी : मन अुचंबळ जावन न्हिद येवंची ना, अशें कितें पातक केलां हांवें ?

सूत्रधार : हें नाटक कोणालें अशें दिसलां तुमकां ?

फुडारी : कोणालें म्हळ्यार ? (समजना जावन) कोणालें म्हळ्यार बरोवप्यालें काय ताचो प्रयोग कसल्याचें- म्हळ्यार तुमगेलें ?

सूत्रधार : (न्हयकारान मान हालोवन) दोगांयलेंय न्हय. चली भरगें हें जशें परक्यालें धन आसता तशेंच नाटक म्हळ्यार, ताचो बरोवपी ज्या समाजांत ल्हान व्हड जाला त्या समाजाचें आसता... आनी नाटकाचो प्रयोग प्रेक्षकांचो म्हळ्यार तुमगेलो आसता... हीं पात्रां घडोवपी जावन आसात तुमी !

फुडारी : (भोव अजापान) हां... हां... हां... हांव ! हांव !

सूत्रधार : (मान हालयत) हय तुमीच ! तुमीच फुडारी ! सामके तुमीच ! .. एक नवो समाज घडोवपाचो आता बी असल्यो हिकमतिच्यो बोवाटी मारून, लोकांक चाळोवन घालपी तुमीच ! सगळें नवें ताल्ल जाय म्हणपी तुमी मात, ते आदले पोरणेच आसात मू ? देखूनच तुमी म्हणटले, नव्या समाजाक, नवे पिळगेक अणभव जाय. अणभव आतां पोरणो जालो ! ताच्यांत बळ ना. आनी हेवखातीर, अुमेदवंत तरणाटे जाय म्हणिना फुडें, फकत तरणाटेच तुमचेसरीं आयले. मागीर तुमकां कळलें, तरणाटचो चलयोय जायत्यो आसात. त्यो दुसरेकडेन गेल्यो तर ? तेन्ना, तरणाटचो चलयोय जाय अश्यो हाटलेचो मारपाक तुमी सुरवात केली ! समाजांत स्वतंत्रपणान विचार करपी चड जाले तर अणभवाचो रंग बदलतलो ह्या भंयान, स्टुलार बशिल्ल्या त्या सामान्य मनशाक 'स्वतंत्र नागरीक' बी नांवां दिवन माथ्यार चडयलो आनी, आनीक एक हिकमत केली. देशाक आमी सामको अचूक मार्ग दाखयलो अशा भ्रमांत आपलेआपुणच तोखेंत रावले ! बैलांचें झूज जे मजेन पळयतात, तसलेच मजेन तुमी देशकारण केलें ! क्षमा करात, नाटकाच्या नांवार, लोकांक एकठांय हाडून म्हाका हें भाशण करचें पडलें ! पूण सभा आनी भाशणाचेर तुमचो चड विस्वास देखून म्हाका हें अशे तरेन सांगचें पडटा ! हें तुमीच निर्माण केल्लें नाटक, तें पळोवपाचे त्रास दुसऱ्यांक दिवन तुमी मात वचू नाकात ! अुपकार करून ..

फुडारी : (मदींच) पिशें लागलां काय कितें तुका ? आजकाल बरोवपीच पिशासारके बरयतात अशें दिसिल्लें ! पूण तुजेसारक्या भोवरुप्यानय तसलींच पिशेपणां करप म्हळ्यार ? हूं ! हें खंय म्हगेलें नाटक ! ह्या पात्रांची निर्मणी करपी हांव खंय ! हूं... !

सूत्रधार : माफ करात ! म्हजी चूक जाली ! हावें पात्रांचें फकत अंतरंगच दाखयलें. ताका लागून तुमी तांकां बळखले नात. हांचो बहिरंग म्हळ्यार भायलो रंग पळयल्यार घडये...

फुडारी : (मदींच, कसलोय रंग आसूं ! म्हजो कितें संबंद ?

Help Protect & Preserve the Cultural Heritage

- ❏ Goa Archives preserves for posterity the documentary heritage of Goa's past.
- ❏ Collections in Portuguese date back to the 15th century.
- ❏ It also has Marathi (Modi) – Halkannada and a few Persian documents throwing light on the relations of the Portuguese with Marathas, Hyder-Ali, Tipu, Sundas and Bhonsles of Sawantwadi etc.
- ❏ The Collection also contains a few documents in Chinese and Vietnamese scripts.
- ❏ Goa Archives has its own well-equipped Preservation Unit for the scientific preservation of documents.
- ❏ It also has modern microfilming, photocopying and xeroxing equipment.
- ❏ This is your Archives and you can enrich it by donating your valuable collection of private papers.

VISIT GOA ARCHIVES ALWAYS

Issued by :-

Directorate of Archives, Archaeology & Museum

Government of Goa

* Phone : 3232

सूत्रधार : कितें म्हळ्यार ? हांकां तुमीच बसोवंक ना हांगा ?

फुडारी : कोणाक ? खंय ?

सूत्रधार : तो म्हातारो, तो तरणाटो, ती तरणाटी चली आनी तो सामान्य मनीस ?

फुडारी : खंय ?

सूत्रधार : तुमगेल्या त्या समाज-निर्माण ऑफिसांत !

फुडारी : कितें म्हणटा ? म्हज्या ऑफिसांत ?

सूत्रधार : हय, तुमगेल्याच ऑफिसांत ! येयात दाखयतां !

(अशें अलोवन, फुडाऱ्याच्या हाताक धरून सूत्रधार रंगमाचयेर, प्रेक्षकांचे दावे वटेन वेता. एक फेरो मारता आनी पयलेच सुवातेर येता.)

फुडारी : हे रें कितें ? हाडलो म्हाका म्हज्या ऑफिसांत ?

सूत्रधार : शू : अलोवं नाकात ! फकत पळेयात !

फुडारी : (एका सारको पळेयत) आरे ? हे मनीस ? हे म्हज्या ऑफिसांत काम करपी ?

सूत्रधार : शू ! मेळ्ळी न्हय वळख ! हां ! आतां त्या आडसाक अुबे रावात आनी पळेयात तुमगेल्या ह्या पात्रांचें नाटक !

(दोगूयजाण प्रेक्षकांचे दावे वटेन आडसाक वेतात. आनी रंगमाचयेवयल्या पात्रांची हालचाल सुरू जाता. सामान्य मनीस तोंडांत विडी घेवन पेटयता. तरणाटी हारशांत पळेयत लिपस्टीक लायता. तिका पळेयत, तरणाटो, ग्लासांतली च्या पियेता. म्हातारो झेमता. झेमपान तकली हालता ती आपटल्यान मेजावयली घांट वाजता. सगळीं पात्रां पयले खेपे घांट वाजपा वेळार जें करतालीं तेंच आतां करतात. कांय वेळाअुपरांत-)

तरणाटो : (चलयेकडेन पळेयत) घांट मारपाची अजून तांक आसा ताच्यांत !

तरणाटी : म्हणचे ? तुमकां कितें दिसलें ?

तरणाटो : (कितें तरी गुपीत आयकल्लेवरी) म्हळ्यार ?

सा. मनीस : कितेंय काम आसा, काय जागो जाला म्हणून बेठीच घांट मारल्या, कोणाक खबर ! (म्हातारो परतोय तकलेन घांट मारता. सामान्य मनीस अुठपाक लागता. परतीय घांट...)

तरणाटो : (फायल अुखलता) कदेलार बसून हाचेभायर दुसरो धंदो ना दिसता ! (अुबां रावता.)

तरणाटी : (हारशांत पळेयत) म्हजेखातीर आसतली. हांब वचपाक तयार आसां !

सा. मनीस : (गडबडत) हो घांट मारता ताचेवयल्यान दिसता की हो फाटल्या जल्मांत पुजारी आशिल्लो जावंक जाय. ना जाल्यार फुडल्या जल्मात तरी जातलोच जातलो.

(हांगा एक लक्षांत दवरपाचें : म्हातारो, तरणाटो, तरणाटी हीं तिगांय वेगळ्या वेगळ्या कुडींनीं बसल्यांत. सामान्यमनीस भायर स्टुलाचेर बसला. तो अुठटा आनी रंगमाचयेर मदीं येता आनी प्रेक्षकांच्या दाव्या अर्दान

वचून म्हाताऱ्याले कुडिचो पड्डो कुशीक काडटा, जशें कितें ताणें दारच अुकतें केलें.)

म्हातारो : (ताका पळोवन ताफार जावन) कितें करतालो रे तूं ? सा. मनीस : कांय ना, सायब. आतांच दुभगेर साकून आयलां !

म्हातारो : (अजापान) आमगेरसाकून ?

सा. मनीस : (नमळायें) सायब, तुमगेलें वकल हाडूंक गेल्लों...

म्हातारो : (अधिकाराच्या सुरांत) ताका अितलो वेळ ? दोन वरां जालीं !

सा. मनीस : रोखडोच येवपाचों सायब. पूण तुमगेल्या नोकराक तें रोखडेंच मेळना जालें !

म्हातारो : (बेजारून) चॅल ! बेस्टो वेळ होगडायलो ना ? ऑफीस सोडून गांवभर हेडपाक तुमी एका पांयार तयार ! वेतना मातशें विचारपाचें तरी. वकल कालच्यान हांगा ऑफिसांतच विसरून अुरलां !...

सा. मनीस : (जसो कितें ताचो गुन्यांब) म्हाका खबर नाशिल्लें सायब ! (भायर वेता.)

म्हातारो : ऍ ! तुका खबर आसा ? म्हाका ह्या ऑफिसांत परतो कित्याक हाडला तो ? पेन्शन घेवन सप्पको बरो आरामांत आशिल्लों. पूण ते म्हाका वळखतात. काम कितलेंय आसूं. हांव तें कांय न्हय करून करपी. ऑफिसांतलें काम पडून अुरचें न्हय म्हणून ताणी म्हाका परतो आपयलो ! कळ्ळें ? सोड, तुका लागना तें ! त्या- हाका मातसो धाडून दी. (सामान्य मनशाक कळना. तो गोंदळटा.) ताका धाड भितर ! चल, वच बेगीन ! (आपले आपूण बडबडटा) पाडपडिल्ल्यांक काम करप नाका. आमच्या वेळार अशें नाशिल्लें...

सा. मनीस : (भायर येवन) हाका आपय, ताका आपय ! एकल्याचेंय नांव हाका याद अुरना. एक दीस, आपणालो प्राण लेगीत खंय तरी विसरून येवंक अुणो ना हो म्हातारो. (सामान्य मनीस बडबडत आपणाले सुवातेर येवन विडी पेटयता. बोल्सांतल्यान डिटेक्टीव नवलकाणी काडून वाचता. तरणाटो अचकीत हांसता.)

तरणाटी : (तरणाट्याक पळोवन) कितें ? हांसपाक कितें जालें ?

तरणाटो : कांय ना. एक कल्पना सुचल्या...

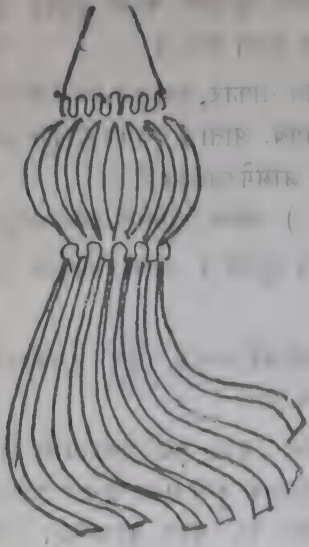
तरणाटी : म्हाका सांगपासारकी न्हय काय कितें ?

तरणाटो : न्हय कित्याक ? सांगतां ! आमगेल्या ह्या ऑफिसाचें नांव ' नव-समाज निर्माण केंद्र ' आनी निर्माण करपी कोण काय म्हळ्यार एक म्हातारो ! हा ! हा ! हा !

तरणाटी (लजून) आगे बायें, कितें अुलयतात तुमी ?

तरणाटो : तशें न्हय... तशें न्हय ! ... त्या अर्थान म्हणिना हांव. संवसाराक घडोवपी तो ब्रह्मदेव, ताका पितामह म्हणटात. तसोच हो म्हातारो, आमचो पितामह !

तरणाटी : म्हळ्यारच जापसालदारकेच्या कामाक अणभवाची गरज आसता...

दिवाळीचे लाख दिवे !
पर्जळ नवो फाकारुं
जिणेंत सगळ्यां लोकांचे
धादोसकाय उपाट भरुं !

हरासु ट्रेडर्स

मडगांव-गोंय-४०३ ६०१.

तरणाटो : अणभव ? तुमकां कितें दिसता की ह्या म्हातान्याक नवसमाज निर्मणेचो अणभव आसा म्हण ! हा ! हा ! हा ! सगळ्यांक खबर आसा, ताका हो जागो कित्याक मेळ्ळा तो !

तरणाटो : (खबर नाशिल्ल्यान) कित्याक ?

तरणाटो : त्या फुडान्याचे भयणीकडेन तो लग्न जाला म्हणून हो नेट !

तरणाटो : हाकाच अणभव म्हणटात !

तरणाटो : म्हणचे ? लग्नाखातीरय पयलिचो अणभव आसचो पडटा काय कितें ?

तरणाटो : कोणाकडेन लग्न जाल्ल्यान कितलो फायदो हें कळपाकय अणभवाची गरज आसा.

तरणाटो : (अजापान) म्हणचे ? तुमकां अशें म्हणपाचें आसा की ह्या आदल्या वेव्हारी मनशांक प्रेम म्हणटात तें कांयच खबर नाशिल्लें ?

तरणाटो : (जशें कितें सगळें जाणां) तेंय खबर आशिल्लें आनी हेंवूय खबर आसा.

तरणाटो : म्हळ्यार ?

तरणाटो : (लजून) आगे बाये ! म्हाका खबर ना !

तरणाटो : (थोडेशें आपलेमदीं) घरांत पोरां आनी भायर मोग ! हयें ! सामकें जंगलीपण हें !

तरणाटो : तुमी वाचलां ? निकतेंच पेपरांत आयिल्लें... !

तरणाटो : कितें तें ?

तरणाटो : हे जे अँटम बाँब, हायड्रोजन बाँब हालीसराक तयार करतात, तांचे खंय खूब वायट परिणाम जातात.

तरणाटो : आसत घडये ! पुणून...

तरणाटो : (मदींच) म्हज्या म्हणपाचो अर्थ तसो न्हय ! अशें म्हणटात की हे मुखार कोणाक भुरगींच जावपाचीं नात !

तरणाटो : (हांसत) हाः ! हाः ! हाः ! पेपरांनी इतल्यो खन्यो गजाली छापून येवंक लागल्यो जाल्यार डायरेंत बरोवपाक मागीर कांयच अुरचें ना ! हाः ! हाः ! हाः !

सा. मनीस : (बाग घेत आपलेआपूण) हाः ! हाः ! हाः ! एकदम खडे गांठ ! शाबास रे केवल्या. घोड्यार बसतां बसतांच चलयेक पळोवन व्हेली ! मर्द म्हणप तो हाकाच. वाः ! (ओठावयल्यान जीव भोंवडायता. विडी सकला पडटा. दुसरी पेटयता.)

तरणाटो : तशें न्हय हो ! कोण तरी व्हडलो संशोधक- तो म्हणटा खंय...

तरणाटो : (मदींच) संशोधकाचें नांव घेवं नाकात ! दादलो आनी वायल हो मुळावो फरक देवानच केला !

तरणाटो : तुमी देव मानतात ?

तरणाटो : (अजापान) कितें विचारता ? हांव देव मानतां काय म्हणून ?

तरणाटो : ना म्हळ्यार अशें की देव ही एक शक्त आनी ती

मगळचांकडेन एकासारकेच नदरेन पळयेता आनी शेवटाक न्याय-नीत जाताच जाता... बी.

तरणाटो : (लांब हुस्कार सोडून) तसल्या देवाक हांव मानिना. देव तेमाशेन आशिल्लो जाल्यार... (म्हाताच्यावटेन हात करून) हो असलो अन्याय जातलो आसलो? तुमीच सांगात पळोवया! ज्या विशयाची हांवें स्पेशल डिग्री मेळयल्या, त्याच ऑफिसांत हांवें एक खड्डे घांसरी कारकून म्हणून काम करपाचें? तरीय बरें, त्या फुडाच्याक एग्लीच भयण म्हणून. नाजाल्यार हो म्हातारो मेल्यार लेगीत ताची सुवात म्हाका मेळपाची नासली. आतां तितली तरी एक आदवसाण आसा.

तरणाटो : (खुरीस करता) आनीक एक भयण आसती तर तुमी लग्न जावपाचे?

तरणाटो : कित्याक जावंचो नासलों? शेकी नोकरी म्हणटात ती डिग्रीचेर ना. पगार मात डिग्रीप्रमाण मेळटा.

(म्हातारो एकदम घांट मारता. दोगांय बेगीबेगीन कामाक लागतात. सामान्य मनीस साप दिलेवरी तोंड करता. पुस्तक धांपून दवरता.)

सा. मनीस : हाचेमुखार घांट दवरप आनी गोरवाच्या गळ्यांत घांट हुमकळावप, सारकेंच. पावल घालें की घण्ण आनी टण्ण! (इतलें अलोवन तो तरणाटो-तरणाटीचे कुडींत वेता. तरणाटो तका पळोवन अुठ्टा.)

तरणाटो : आतां म्हजी खेप न्हय! (कितें तरी सोदीत, मेजाच्या खणांतल्यान सिगरेट केस काडून, एक सिगार तोंडांत घालता. केस परती भितर दवरता. परतेंय कितें तरी सोदता...) कित्याक आपयता म्हाका?

सा. मनीस : हें म्हाका खबर आशिल्लें जाल्यार तागेल्या कदेलार हांवच बसचों नासलों?

तरणाटो : (सोदिल्ली वस्त मेळना म्हण तापला. मेजाचो खण नेटान धांपता.) भितर वच मेरेन कितें सांगपाचें तें विसरून लेगीत वचत हो म्हातारो!

सा. मनीस : (तोपयेंतलें फस्क काडून दिता) आनी तरिकूय हात वळसर घांटी मारीत रावतलो!

तरणाटो : (फस्क घेवन) थॅक्स! (सिगार पेटोवन फस्क परतें दिता) थोडी च्या अुरल्या ती तू घे! ताचेकडेन वचून येतकीच च्या पियेवपाचो मूड अुरतलोच म्हण सांगूं नजो! अशें कर- आनीक अिल्ली च्या हाडून दवर! (वेतां वेतां) हतो वा बडती प्राप्य, जित्वा या भोग्यसे कारकुनी (अशें अलोवन सामान्य मनीस आसा थंयच्यान म्हाताच्याचे कुडीकडेन वेता- सवकास पावलां घालीत) घडये म्हातारो फायलींनीच मग्न आसतलो.

तरणाटो : हाचे उपरांत म्हाका आपोवणे येतलें.

सा. मनीस : तों मेरेन म्हातारो जितो अुरलो जाल्यार गजाली त्यो!

तरणाटो : (भियेवन) कितें अुलयता रे!

सा. मनीस : जावं गे बाये! तो खंय मरता येना?

तरणाटो : ना म्हळ्यार म्हाका तुगेल्या अुलवण्याची भिरांत दिसता. समज, घांटिचो आवाज आयकून हांव भितर गेलें आमी म्हातारो थंय मरून पडिल्लो आसलो जाल्यार! (सामान्य मनीस हांसता. मातशी थांबून) हातूंत हांसपाक कितें जालां रे?

सा. मनीस : (हांसपाचो थांबून) अशें घडप सामकेंच अशक्य न्हय! तुमचेसारक्यांक पळोवन बऱ्या घटमूट मनशांची काळजां बंद पडटात. तो तर म्हातारो. (हांशांत फुडलें अुलवणें बंद पडटा.)

तरणाटो : (लजेन वा रागान) आंवय! वाचाविदळ खंयचेकडलो! अशें कितें अुलोवप!

सा. मनीस : हांव अुलयतां तें कट जाल्यार हारशांत पळेवात. (तरणाटी संवयेवरी हारसो अुखलून सकला दवरता. सामान्य मनीस हांसता) म्हाका तुमी सामकोच फालतू समजू नाकात! म्हज्या बापायली शेंकड्यांनी एकर जमीन आसली. तिचेर ताणें रीण काडलें. तांतली पन्नास एकर सांबाळून अुरिल्ली जमीन हांवें धिकली आनी रीण फारीक केलें.

तरणाटो : कोणाविशीं अुलयता?

सा. मनीस : आनीक कोणाविशीं? म्हजेच विशीं!

तरणाटो : (हटीपणाच्या सुरांत) हांवें विचारलां, पन्नास एकर कितें आसलें?

सा. मनीस : (समजावपाच्या हावेसान) फकत पन्नास एकर! बरी पिकाळ जमीन न्हय! फुटंगय सुवात न्हय! म्हळ्यार जंय कितेंच पिकपाचेंय ना आनी जंय कितेंय बांदतलो म्हळ्यार त्याय कामाक अपकारना असली जमीन!

तरणाटो : मागीर हांगा कित्याक आयलो? जीव झरोवपाक?

सा. मनीस : तुमीच सांगात, कित्याक आयलों जायन.

तरणाटो : (विशय बदलुपाच्या हेतान) म्हाका कित्याक सांगता तूं हें सगळें?

सा. मनीस : तुमीच वितात, कित्याक सांगता तें!

तरणाटो : विचारलें तुका आनी म्हणटा म्हाकाच सांग?

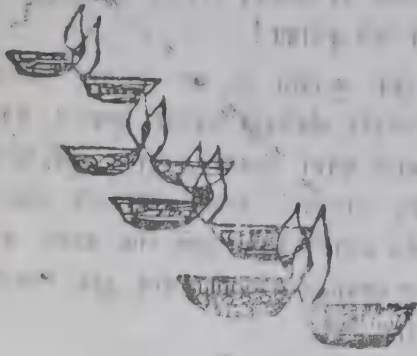
सा. मनीस : हाकाच म्हणपाचो खरो मर्द!

तरणाटो : (अजापीत) कितें?

सा. मनीस : जवरेन घोड्यार घालून पळोवन व्हेली म्हण जाता? बायल सारकी ताब्यांत येवंक जाय!

तरणाटो : चल वच! बडबडप चड जालें! वच, च्या घेवन बो. (भिशयांचेर हात भोंवडायत भायर येता. आदलेवरीच विडी आनी पुस्तक घेवन बसता. तरणाटी कसल्या तरी विचारांत सामकी गुल्ल. इतलेमदीं तरणाटो म्हाताच्याचे कुडींत भितर सरता.)

Wishing
a Happy Diwali
and
prosperous New Year !

SHIRKA Industrial Corporation

☐ Manufacturers of :-
Corrugated Boxes and Boards.

Marchon Bldg, 2nd Floor,
MARGAO - GOA - 403 601.

✳ Phone : 21523

✳ Gram : 'SHIRKA'

म्हातारो : कोण ?

तरणाटो : हांव ! तुमी आपयिल्लो म्हाका ?

म्हातारो : हय ! आपयिल्लो केन्ना आनी येता केन्ना...

तरणाटो : तशें न्हय ! आपयनाफुडें रोखडोच आयलों !

म्हातारो : (तिरस्कारान हांसून) हूं ! आपयनाफुडें आयलों !
तुमकां येवपाक आपोवंचें पडटा !

तरणाटो : तशें न्हय... म्हळ्यार...

म्हातारो : म्हळ्यार ! (आपलेंच म्हणणें चलयता) म्हळ्यार
हांवें... हांवें आपयले बगर येवप ना दिसता तुमी !

तरणाटो : (समजना जावन) तशें न्हय... म्हळ्यार... आय
मीन... तुमचें कितेंय काम...

म्हातारो : (मेजार हात मारून) म्हजें काम ?... म्हजें काम !
हांव हांगा काम करपाक येतां, कळ्ळें ? हें पयलीं
समजल्लें जाल्यार, हजार दिल्ले तरिकूय येवपाचों न्हय !
कळ्ळें ? आतांय हांवें येनाच म्हणिल्लें ! अणभव आसप
म्हळ्यार कितें गुन्याव ? म्हजें काम खंय ! काम करप
हें तुमचें काम, कळ्ळें ? आपभना आसतना लेगीत म्हजे
म्हण्यांत केन्ना येवंचें, तें जाणा जावपाचेंय काम तुमचेंच !

तरणाटो : ना. म्हळ्यार... हांव, हांव जावनच आयलां तुमचे
कडेन !

म्हातारो : मागीर, हें सुर्वेकूच सांगपाचें न्हय ? शे, शे ! तुमच्या
येदच्या वयार आमी अशें केन्नाच करूंक ना ! व्हडल्या
सायबान आपोवंचे पयलींच, तें आपणालें काम अशें मानून,
आमीच ताचेकडेन वेताले. हांव हांगा कित्याक आयलां,
खबर आसा तुमकां ? 'देव देव' करीत घरा बसपाचे
पिरायेर, ही ऑफिसांतली घांट वाजयत कित्याक बसलां
जाणां ? आरे सभाग्यानो, तुमी नव्या लोकांनी शिकचें,
कामां कशीं करतात तें तुमकां आमचे कडसून कळचें
म्हणून, कळ्ळें ? सारकें मूं ?

तरणाटो : एस सर.

म्हातारो : म्हणटकूच, आमचे फाटल्यान तुमीच ही जापसालदारकी
घेवंक जाय. ह्या देशाचें कितें जातलें देवाक खबर ! लग्न
जालां काय ना ?

तरणाटो : नो सर !

म्हातारो : म्हणटकूच जालें ना ! अणभव आसतलो कसो ? बायल
- भुरगीं, घरसंवसार हाचो जाका अणभव ना, ताका
ऑफिसांत येवन काम करपाचें सूख कशें समजतलें ?
अूं !

तरणाटो : एस सर !

म्हातारो : निखटें एस सर, नो सर कितें करता ? अूं !

तरणाटो : अणभवाबगर सूख ना...

म्हातारो : हूं ! कळ्ळें मूं ! (चुकिल्ले वरी एकदम थांबून) आसूं !
ते सुवातेचें कितें जालें ?

तरणाटो : आमगेलो रेट तांकां परवडना खंय-

म्हातारो : कोण म्हणटा ?

तरणाटो : तांगेलो तो दलाल आयिल्लो.

म्हातारो : दलाल वचूं मसणांत तो ! ताची जायणी कोणे केल्या ?
ते सुवातेचो धनी कितें म्हणटा ?

तरणाटो : ताका आपयिल्लो, पूण तो येवंचो ना अशें म्हणटा खंय !

म्हातारो : (संवसारांतल्या वाडट्या गाढवपणाविशीं अजाप) आरे, आरे आरे रे... ! कितें म्हणप तुमकां ? कामाची ताकतीक अर्जन्सी, कांयच समजना तुमकां ! 'नव-समाज-निर्माण' म्हळ्यार कितें दिसलें तुमकां ? तुमच्यानी अजून ऑफिसा-खातीर बिल्डींग अुबी करूंक जावप ना ? केंद्राचो व्याप दिसानदीस वाडत आसा, ताका आपली खाशेली इमारत नाका ? तेबगर कामाक हात घालप अतां कुस्तार जालां ! भाड्याच्या घरांत आनीक कितले दीस रखडटले ? सगळ्यो गजाली समजावन सांगिल्ल्यो. जागोय दाखयिल्लो. आनी तुमी तर अजून मेरेन ते सुवातेच्या मालकाकूच वचून मेळूंक नात. कितें चल्लां हें ? अूं ... !

तरणाटो : तुमी सांगतात जाल्यार आजच हांव तांकां सांगून धाडटां की खासा तुमीच येवंक-

म्हातारो : (मदींच) कितें ? म्हाका खासा थंयमेरेन वचचें पडटलें ?

तरणाटो : (बुडटल्यान गळ्यान वेंग मारिल्लेवरी) ना म्हळ्यार... तो जमनीचो मालक तयार जातलो.

म्हातारो : (संयमान) थंय जर हांवें वचूंक जाय तर तुमची कितें गरज आसा ह्या ऑफिसांत ?

तरणाटो : (एकदम सांगता) कांय कल्पना ना ! घडये म्हजेकडेन स्पेशल डिग्री आसा म्हणून ...

म्हातारो : (ताका आडायत) रात्रींत घाला व्हरून ती स्पेशल डिग्री ! तुमगेले डिग्रीचेर पातयेले जाल्यार, सामके गळवजा येवन म्हाका हाडून हांगा कित्याक बसयतले आसले ? चिमटेचो अणभव ना... बचात तुमी... हांवच खासा बरोवन कळयतां... वचात तुमी... ते... ते हिका धाडात- डिक्टेसन घेवपाक (तरणाटो कितें तरी अुलोवंक सोदता. पूण तशें कांय करिनासतना, ल्हवू ल्हवू सामान्य मनशाच्या जाग्यार येता...)

तरणाटो : अशें म्हणटात की आमच्या देशांतल्या मनशाचें आयुश्य सरासरीन सव्वीस ते अठ्ठावीस आसता ! सामकें फट हें !

सा. मनीस : (बशिल्लेकडेनच तकली वयर करून) कितें म्हणटात ?

तरणाटो : अणभव जाय- मरपाचें आसल्यानूच अणभव जाय ! समजलें ?

सा. मनीस : हो आनीक कसलो नवो धुस्पागोंदळ ?

तरणाटो : नवें कांय एक ना. तीच पन्नास एकर जमनीची गजाल...

सा. मनीस : (बेगीबेगीन अुठून) कितें... कितें... कितें जालें तें जमनिचें ?

तरणाटो : जातलें कितें ? ते सुवातेचो मालक मेळचो म्हळ्यार

मेळना आनी हो म्हातारो ती गजाल कशीच सोडूंक तयार ना.

सा. मनीस : तुमी तरी इतले फाटीक कित्याक लागल्यात ? मालक सांगता त्या पयशांभितर तुमीच अुतर करून अुडयात. पळेयात हांव थारायना जाल्यार !

तरणाटो : (अजापान) कोण, तूं थारायता ? (गिर्शेवन, पूण तो कर्मदळित्री मालक आसा तरी कोण ? ...)

सा. मनीस : (मदींच) तो हुसको नाका तुमकां ! वेव्हार करपाचो जाल्यार अुडयात !

तरणाटो : करून अुडय सगळो वेव्हार आनी कमिशनय दिलें तुका अशें समज.

सा. मनीस : कमिशन ? कोणाक ?

तरणाटो : (मदींच) तीस हजार रुपये कमिशन. थोडे न्हय पयशे.

सा. मनीस : हांवय तेंच म्हण्टां. कमिशन कोणाक दितले ? मेळ्ळें तर जायच तें म्हाका ! अतां हुसको करपाची गरज ना. फाल्यां दीस अुदेवंचे पयलीं... (तरणाटो आपणाले कुडींत वता.)

तरणाटो : (अुठून) निमाणी म्हजी खेप आयलीच न्हय ? सारकें मूं ?

तरणाटो : (मान हालयता) केन्ना केन्ना दिसता 'महाभारतांतलो गजाल खरी.

तरणाटो : (कळना जावन) खंयची गजाल ?

सा. मनीस : (भायर बशिल्लेकडेन) पन्नास एकर ! तीस हजार !

तरणाटो : भीष्माक शिखंडीन मारलो म्हणटात. (तरणाटो धुंवना पळेता) हाचो अर्थ, म्हातारो, मर्द दादल्याच्या हातान मरप शक्य ना.

सा. मनीस : (भायर सरपी तरणाटेकडेन लक्ष दिना आसतना) पन्नास एकर, तीस हजार !

तरणाटो : (अजापून) कितें म्हणटा ?

सा. मनीस : पन्नास एकर, तीस हजार !

तरणाटो : (फुस्स करून हांसत) तशें जाल्यार, म्हाका विसरूं नाका आं !

सा. मनीस : खऱ्या दादलेपणाचें लक्षण तें.

तरणाटो : कितें तें ?

सा. मनीस : (आपलेंच म्हणप घट करीत) आड पडटकूच आवयची याद जावप.

तरणाटो : चॅल्ल ! वाचाविदळ खंयचेकडलो ! पिमांठ ! (म्हाताऱ्याचे कुडीकडेन वेता.)

(म्हातारो घांट वाजयता. तरणाटो अुब्यांनीच फायली शेंवटिता आनी सिगार पेटयता. सामान्य मनीस विडी ओडटा तरणाटो त्या दोगांवरीच म्हाताऱ्याकडेन वेता.)

म्हातारो : कोण ? (तरणाटो येता तें पळोवन) येयात... येयात. (ती भितर वचून अुबी रावता) बसात, वसात... !

तरणाटो : डिक्टेसन घेवपाचें आसा न्हय ?

*Seasons Greeting
and
Best Wishes for
a Bright
and
Happy Diwali :*

PREMIER BUILDERS

- ❑ Engineers
and
- ❑ Contractors

**Krishna Kunj, 2nd Floor,
General Costa Road,
P. O. Box 259,
Panaji - Goa - 403 001.**

* Phone : Off. : 4618, 3644, Resi. : 3109

म्हातारो : (अजापान) डिक्टेसन ? कोणे सांगलें ? हय्यं... ओ !
 तरणाटी : आं... आं... तू... ताणीं... त्या हाणीं सांगलें !
 म्हातारो : कोणे ? त्या क्लाकान ? कितें म्हणप त्या मनशाक ?
 पिसो काय बेजबाबदार तो ? मार व्हडलो स्पेशल डिप्रेचो
 नेट मिरयता ! ताणें सांगलें, हांव डिक्टेसनाक आपयतां
 म्हणून ? आं, अजुनय अुव्योच ? बसात, बसून घेयात !
 (सगळेकडेन पळेयत) हात् ताचे अकलेक ! हज्जार खेपो
 सांगलें ताका हांगा एक कदेल हाडून दवर म्हण !
 तरणाटी : ना... नाका... नाका ! हांव अुवें रावनच बरयतां !
 म्हातारो : तशें न्हय ! देशाची कितें दशा जाल्या पळेयात ! सग-
 ळ्यांक फकत दुडू जाय ! कोणाकूच वयर सरचें, व्हड
 जावंचें हो हावेसच ना ! कश्ट कोणाक नाकात ! शिकले
 सवरले तरी कुस्कूट वेव्हार कळना ! (तरणाटी बरयता
 तें पळोवन) च्ये... च्ये... च्ये ! हें बरोवपाचें न्हय !
 अशेंच, मनांत आयलें म्हणून सांगतालों. (तरणाटी तो
 कागद पिडून कांयराचे सांगशेंत अुडबता). तरी जायतें
 बरें- ऑफीस आतां खूब सुदारलां. हूं, कितें म्हणटात
 तुमी ?
 तरणाटी : (दाराकडेन वचून सामान्य मनशाक) आरे, च्या घेवन
 येता ?
 म्हातारो : शिस्त, नितळसाण अजून फावो तितली ना. पूण हेंवूय ...
 तरणाटी : फाल्यां ह्या मेजार फुलदाणी दवरपाची मांडणी करतां...
 सा. मनीस : (तरणाट्याक) अजून तुमगेली फुलदाणी परती खंय
 आयल्या ?
 तरणाटी : (अधिकारी सुरांत) कितें म्हणटा ?
 म्हातारो : (तरणाटेक) ताची कांयच गरज ना ! तीं सगळीं फुलां
 हांगा हाडून मांडचेंपरस, तुमी तीं माळून भोंवात.
 ऑफिसाची सोव तरी वाडटली. अँ... हा ;, हा ;, हा !
 सा. मनीस : ना, म्हळ्यार तुमगेली सांगातीण आयली ना अजून !
 तरणाटी : (आदलेवरी, तूं च्या हाडटा म्हळ्यार येतली ती ... !
 तरणाटी : (म्हाताच्याल्या अुलवण्यान लजता) ना... बरोवन टायप
 करून हाडटां...
 सा. मनीस : (तरणाट्याक) कितल्यो हाडूं ?
 म्हातारो : (तरणाटेक) कितें हाडटा ?
 तरणाटी : कितल्यो म्हळ्यार ? सद्दां कितल्यो हाडटा ? (अशें
 म्हणून आपल्या कदेलकडेन वेता.)
 सा. मनीस : म्हणचे तिगांवातीर हाडूं ?
 तरणाटी : (बसून) कितल्यो ?
 सा. मनीस : (म्हाताच्याले कुडीकडेन बोट दाखोवन) ताका हिशो-
 वांत धरुंक ना- कातरात ! (अुलयत अुठ्ठा आनी विडी
 पेटयता.)
 तरणाटी : (म्हाताच्याक) ना, हांवे म्हळं, हांव टायप करून हाडटां.
 म्हातारो : आं, आं, तें मूं ?
 तरणाटी : बरोवन घेतां, सांगात ! ...

तरणाटी : (तांकां लेखून) वितलो वेळ चरलां हें डिक्टेसन ?
 सा. मनीस : (भितर पळोवन) म्हाका आपयिल्लो ?
 म्हातारो : (तरणाटेक) हें कितें ? तुमी अजून अुव्योच ?
 सा. मनीस : (तरणाटी एकासारको पळेयता तें नियाळून) वेतां...
 वेतां सायब ! आत्तां वेतां (विडी पायांतले व्हाणेचेर
 पालयता आनी कुडको कानाक लायता.)
 म्हातारो : फाल्यांच्यान हांगा एक कदेल दवरुंक जाय. सद्दां जायत्या
 खेपो येवंचें पडटलें तुमका हांगा. आनी येतकीच कितलो
 वेळ रावचें पडत, सांगूं नजो !
 तरणाटी : (मदींच) पुणून... (लजून) म्हाका अुवें रावप बरें
 दिसता !
 तरणाटी : बरोच वेळ जालो ! तांगेली थंयच दाटी जमलिशी
 दिसता !
 म्हातारो : (हांसून) वा ! आय लायकड इट ! खुब आवडलें
 म्हाका हें तुमचें अुलवणें ! हाकाच म्हणटात नमळाय !
 पूण म्हज्या मत्तान हें चुकिचें ! सरकारी ऑफिसांनी
 ही एक वायट रीत जावन पडल्या ! ल्हान-व्हडाच्या
 अंतस्कर्णांत भेदभाव दाखोवप ! हांगा, कोण व्हड ना
 आनी कोण ल्हान ना ! दर एकाचेर स्वतंत्र जापसाल-
 दारकी ही आसताच ! ती दर एकान बरे तरेन निभायलो
 म्हणटकूच सगळो कारभार बेस बरो चलतलो ! हातूंत
 क्लास वन् आनी क्लास टु आसा कितें ? (तरणाटी
 अुव्यानीच बरयता तें पळोवन) आं ! (ती थांबून ताका
 पळेता.) अुव्या अुव्यानीच तुमी बरयतात तर ! हांवें
 अशें वितलें की आज हांगा बसपाची वेवस्था ना. फाल्यां
 कदेल हाडटकूच डिक्टेसन दिवंचे ! तशी सामकी
 ताकतिकूय ना कामाची ! (बोल्सां सांसपीत) आरेच्या !
 वकलय घरा विसरून आयलों आज !
 तरणाटी : पायकाक हाडपाक सांगूं ?
 तरणाटी : च्या हाडपाक कितलो कळाव हो ! दाजिल्लेगाक बी
 गेला काय कितें ? सद्दां वेळ करता. आज तरी ती लांव
 येवंचे पयलीं...
 म्हातारो : (कितेंतरी मनांत आयिल्लेवरी) हूं ! आं, अशें कशें
 जालें ?
 तरणाटी : तो रोखडोच घेवन येतलो.
 म्हातारो : शे...शे...! नाका! तो गेलो म्हणटकीच सोंपलेंच सगळें !
 अुफ् ! खऱ्यांनीच, याद अुरलीच ना ! काम सामकें
 अर्जेतच आमा !
 तरणाटी : पायकाक ...
 म्हातारो : (मदींच) हय व्हय ! तशेंच करा ! सांगा ताका !
 तरणाटी : पायकाक ...
 म्हातारो : हय, पायकाक सांगात. ताका सांगात-सगळ्यो फायली
 आनी टायपरायटर घरा व्हरून दवर म्हण. चड न्हय.

अद वराचें सुमार काम आसतलें. थंयच टायप करून,
म्हज्यो शिक्षण्यो घेवन.....

तरणाटी : पूण तितलें करता म्हळ्यार वेळ जातलो. काम चड
अर्जट म्हूण म्हण्टां !

म्हातारो : लागून लागून ताका कितलो सो वेळ लागत ? ऑफिस बी
बंद जावपाचो वेळ जाडाच ! तो आतां सगळें व्हरून
पावयतलो... फाटोफाट आमी या.

तरणाटी : तशें जाल्यार हांव म्हज्या घरा निरोप धाडटां !

म्हातारो : ताची कितें गरज आसा ? निरोप घरा पावता म्हळ्यार
तुमी घरा पावतल्यो !

तरणाटी : म्हणटकूच पायकाक सांगतां तर ! (आपणाले कुडींत
वेता.)

तरणाटी : जालें, सोंपलें काम एकदांचें ? (तरणाटी ताका पळेना-
सतना हारशांत पळोवंक लागता.) हें अती जालें !
लोटांगण घालपाची पाळी हाडली तुमी ! च्या घेतना
लेगीत हो सृंगार करपाक जाय ?

म्हातारो : ओ होस ! वकल हांगाच अुरलें. हांगा विसरून चलचें ना.
(अशें म्हणून आपल्याच विचारांचेर खोशी जावन
मिश्यांचेर हात भोंवडायत अुबो रावता.)

तरणाटी : ऑफिसा भायर लेगीत हो म्हातारो आमच्या मार्गांत
वळवळटा ! पळोवंया, आमचेय दीस येतले ! दाखयन
तर दाखयन !

(तरणाटो मिशांक पीळ घालीत अुबो रावता.
सामान्य मनीस च्या घेवन येता. तरणाटी हारशांत पळेता
तें पळोवन तोय मिशांचेर हात भोंवडायता. तोंवर,
तरणाटी नटून-थटून चोंयवशीन पळोवंक लागता आनी
पड्ड्याफाटल्यान वेता. अुरिल्ले तिगूय प्रेक्षकांकडेन तोंड
करून अुबे रावतात. त्याच वेळार फुडें सरपी फुडान्याक
फाटीं ओडून सूत्रधार मुखार येता.)

सूत्रधार : कितें हो धनयानू ? नाटक चलता आसतना अशे एकदम
स्टेजीर घुसतात ?

फुडारी : पाड पडलें तुज्या नाटकाचें- मसणांत वचूं तें ! सोड
म्हाका ! मात लेगीत आडाय नाका म्हाका ! बेयमान-
पणा हीं. बेजबाबदारपणां हीं. सामको विस्वासघात हो !

(तांचे फाटल्या पात्रांफुडलो पड्डो पडटा.)

सूत्रधार : अशे आडुतात कित्याक ? जालां कितें ? कोणाविशीं
अुलयतात तुमी ?

फुडारी : कोणाविशीं ? ह्या, ह्या लोकांविशीं ! समाजाचीं कामां
करिनासतना, लज नशिल्ले फकत पगार खातात.
.. नाककात्रे ! फटींग !

(अुलयतां अुलयतां फाटीं पळेता. पड्डो पडिल्ल्यान ताका
कोणच दिसनात.)

फुडारी : आरेच्या ! हीं सगळीं मनशां खंय गेलीं ?

सूत्रधार : (ताका सोडटा आनी धीर दिता) हें नाटक धनया !

With
Best
Compliments
From :

**KENI'S
HOTEL**

PANAJI - GOA - 403 001.

दिवाळेचीं परबीं
आनी
नव्या वर्साच्यो शुभेच्छा !

हॉटेल कीर्ती

✳ वार आनी रिस्टारंट

रावपाची आनी जेवणाखाणाची
वेस बरी वेवस्ता --

✳

अंयर-कंडिशनड कुडिची सोय.

निरंकाल मार्ग, फोंडें-गोंय - ४०३ ४०१.

✳

धनी : विश्वनाथ तु. प्रभू

कीर्ती जनरल स्टोअर्स

निरंकाल मार्ग, फोंडें-गोंय - ४०३ ४०१.

✳

धनी : रमेश स. प्रभू

आनी हीं नाटकांतलीं पात्रां ! नाटकांतलीं पात्रां जे सुवा-
तर आयतलीं थंयच हीं मनशांय आसतलीं, ...आसात !

फुडारी : म्हळ्यार खंय ?

सूत्रधार : ग्रीनरुमांत ! तोंडार थापिल्लो रंग पुसतात...

फुडारी : (समजना जावन) रंग पुसतात ? ... म्हळ्यार ते...
हे...?

सूत्रधार : हयव्हय ! तुमकां कितें दिसलें ? ती तांचीं खरीं रुपां
म्हणून ?

फुडारी : म्हळ्यार तो म्हातारो-म्हातारो न्हय ? तो तरनाटो ?

सूत्रधार : (मदींच मान हालयत) तो म्हातारो ? - म्हातारोच तो !

फुडारी : पूण तूंच सांगता न्हय, ताणी रंग काडला म्हणून...

सूत्रधार : खरें ! पूण तो तुमचे पामत न्हय !

फुडारी : मागीर कोणा पासत ?

सूत्रधार : ऑफिसांतले ते चलये खातीर...

फुडारी : (एकदम व्हडलो सुस्कार सोडून) आं ! समजलें ! आसूं,
सोड ! नाटक वेगळें आशिल्लें आनी घडलें नाका जाल्लेंच !
हें कळूक नाशिल्ल्यान तूंच पयलो गोदळांत पडला.

सूत्रधार : धनया, हो घुस्पा गोंदळ बिंदोळ कांय एक न्हय ! मातशे
रावात ! गोंदळळ्यात ते तुमी ! तुमकां दिसता की
नाटक अक आनी घडटा वेगळेंच...

फुडारी : (अजापीत जावन) कितें म्हणटात ?

सूत्रधार : (आपणालें म्हणणें थीर करीत) पूण तुमकां खबर
ना - जें कितें घडलां तेंच नाटक आशिल्लें !

फुडारी : (कांय वेळान ताका पळोवन) म्हजें एक आयकशी ?

सूत्रधार : कितें तें धनया ?

फुडारी : अगडास आसा तुका ? येदोळ तुका हांवें सांगिल्लें की
केन्ना तरी एका काळार नाटक म्हणटात तें अकत्या
मळारच करताले. जाका पळोवपाचें आसा तो मेकळेपणान
थंय वचून बसतालो...

सूत्रधार : हय, आसा अगडास !

फुडारी : ते उपरांत नाटक पळोवंक दुडू पडपाक लागले

सूत्रधार : हय, खरें आसा

फुडारी : तुंगलें हें नाटक, तुंवें परते पयशे दिल्यार लेगीत कोण
पळोवपाक येवंचो ना.

सूत्रधार : ना... ना... ना ! तशें न्हय धनया ! तुमी परतूय
आतां नाकाजाल्लेंच अलोवंक लागल्यात ! नाटक पळोवपी
वेगळे नात आनी नाटक करपीय वेगळे नात. म्हणटकूच
नाटक पळोवपाक येवपी बी, हे प्रस्नच येतात...

फुडारी : तशें जाल्यार... हें... रंग काडप आनी परतो तो पुसप
ही कसली भानगड ?

सूत्रधार : अंतरंग आनी बहिरंग !

फुडारी : (कळना जावन) कसलो रंग ?

सूत्रधार : अंतरंग आनी बहिरंग ! भितर आनी भायर. भायर
आनी भितर !

फुडारी : (उपहासान) अशें ! कळलें आतां ! म्हळ्यार,

म्हजेल्या ऑफिसांतलो हो म्हातारो, भायल्यान म्हातारो
आनी भितल्यान तरणो ! तो तरणाटो भितल्यान
म्हातारो आनी तरणेपण हें फकत ताचें भायलें रूप
तो सामान्य मनीस भितल्यान मोटो लापीट
आनी भायल्यान दिसपाक सामको भोळो भावार्थी !
अशेंच मूं ? (लांब हुस्कार सोडून अदिकच उपहासान)
आनी आतां अशेंय जावं येना- ती तरणी चली, भित-
ल्यान दादलो आनी भायलो भेस तितलो वायल मन-
शेचो ! आं... हां... कितें म्हणणें आसा तुंगलें ? हूं...
अंतरंग आनी बहिरंगाच्यो गजाली !

सूत्रधार : (हांसून) ना धनया, ते सगळे जशे दिसतात तशेच
आसात ! म्हातारो, तरणाटो, सामान्य मनीस आनी ती
तरणाटी चली लेगीत ! आतां तरी जालें मनाचें
समाधान ?

फुडारी : तशें जाल्यार तें अंत... रं... ग... आनी बहिरंगाचें कितें ?

सूत्रधार : खऱ्यांनीच जो म्हातारो आसा न्हय, तो तरणाटे चलये-
मुखार सामको जुवान आसा कसो दाखयता. आनी
खरेपणीं जो तरणाटो आसा तो आपणाल्या अधिकारी
ऑफिसरा मुखार म्हाताऱ्यासारको अशी ब्राग घेवन आबो
रावता. लोकांक सामान्यांतलो दिसपी तो मनीस, तो
मात खऱ्यांनीच असामान्य आसा. आनी ती, दिसपाक
तरणी दिसता ती ? हजारांनी वर्सांच्या अणभवांतल्यान
घडिल्ली बायलपणाची मूर्त आसा ती ! हातच्या कांकणाक
हारशाची गरज ना. बारिकसाणेन नियाळून पळ्यात जण
एकाक ! (फाटलो पड्डो वयर सरता. आनी प्रेक्षकांक
चारूय पात्रां, पयल्या आंकांत आशिल्लीं तशींच दिसतात.
पूण हे दोगूय तांकां पळोनात. सूत्रधार अल्यतच आसा.)
आपणाक कोण एक पळोयना अशे समजून, हीं चारूय
जाणां, भंय भिडे विरयत आपणाल्या नीज रुपांत
आबीं रावल्यांत धनया. आमी थंय आडसाक रावनच
पळोवंच्यो... (अल्यत अल्यत फुडाऱ्याक प्रेक्षकांचे
मुखार दाव्या अर्दान- स्टेजीचे कडेक हाडून आबो
करता...) पळोयात... आतां...

फुडारी : (मुखार प्रेक्षकांक पळोवन) खंय पळोवं ?

सूत्रधार : धनयानू, तुमी फकत मुखार मुखारच नदर भोंवडायतात..
(तांकां ल्हवूच घुंवडावन अुरफाटो करता) मुखार न्हय...
आतां अशे पळोयात ! मुखार पळोवपी मनशाक, आपलेच
भितर पळोवपाची संवय करपाची आसत, जाल्यार ताणें
सगळ्यांत पयलीं फाटल्यान पळोवंक शिकचें धनया !

फुडारी : (रंगमाचयेवयलीं पात्रां पळोवन) आवयस सायबा !

सूत्रधार : (ताच्या तोंडार हात दवरून) शू ! आडसाक गवात...
(दोगूय जाण प्रेक्षकांचे दावे वटेन वेतात.)

म्हातारो (अुव्यांनीच) - कसली आडखळ आसा म्हाका तिचेकडेन
लग्न जावपाक ? वरें ! ती तरणी आसा, तो तरणो

आसो... शे! तो प्रश्न आतां अुरलाच खंय? (अचकीत थांवून) म्हातारो कोण आनी तरणाटो कोण? ज्या काळांत एक बॉम्ब पडल्यार, एका खिणांत सगळे मरून ना-नपश्चांत जावं येतात, थंय वयाच्या फरकाक गा कसलें म्हत्व? तरणो आनी म्हातारो- कांय एक फरक ना!

तरणाटो : तरणो आनी म्हातारो हांतलो फरक तिका वळप ना म्हळ्यार? काय हाचें तिका कांय पडिल्लेंच ना? तीच तर म्हणटाली की हे मुखार कोणाक भुरगींच जावंचीं नात म्हणून! म्हणचे? शी! शी! शी! कीतें अुलोवपाची रीत? कीतेंय म्हणात, म्हातारो तो म्हातारोच! आनी तरणो तो तरणोच! प्रेम नांवाची शक्त तरी आसता न्हय तरणाट्या मदीं?

सा. माणूस : जायत्यो आयकल्यो ह्यो प्रेमाच्यो काणयो! म्हाका जाल्यार हें सगळें फटच दिसता. दादल्याक बायलेची गरज आसतूय. ताका प्रेम म्हणटात अशेंय जावंये! पूण बायलेचें प्रेम तें खंयचें? सारको घटमूट जुवान, खावपा-जेवपाक चकचयाळ खूब खूब भांगरां-शिगरां आनी बरे बरे खूब कपडे -हें सगळें जंय मेळटा थंयच वेता बायल-मनीस! देवान स्नापच दिला ते जातीक! पन्नास एकर जमीन- आनी वयल्यान तीस हजार रुपये कमिशन! हें सगळें ह्या असल्या दिसांनी ती सोडून वेता? आनी हांव

...हांव तरी तिका खंय सोडटां? बायलांचे जातीक आनीक कित्याची गरज आसता?

तरणाटी : बायलेक कीतें जाय तें दादल्याक कशें कळटलें? आनी तेंय बी ह्या असल्या दिसांनी! पयलींचे मुस्तींत भुरगीं तरी म्हजीं अशें म्हणपाचें सूख आशिल्लें! बाकिचीं सगळीं दुखां विसरताक आतां तेंय अुरलें ना!

(फुडारी कान धांपून प्रेक्षाकांचे मुखार येवन अुबो रावता.)

तरणाटी : खऱ्यांनीच सांगूं? नदरेक दिश्टी पडना फुडें दोळ्यांमुखार काळोख येवन, घुंवळून पडत असलो म्हातारो म्हाका नाका! आनी प्रेम, प्रेम म्हूण हुमकळत शक्य घालपी तरणाटोय म्हाका नाका... म्हाका जाय... म्हाका...

(फाटलो तिचे मुखावयलो पड्डो पडटा. कांय वेळ थंडाय आनी अपरांत...)

फुडारी : (धांपिल्ले कान अुकते करून मुखार पळयता)- सोंपलें, सोंपलें तांगेलें बडबडप?

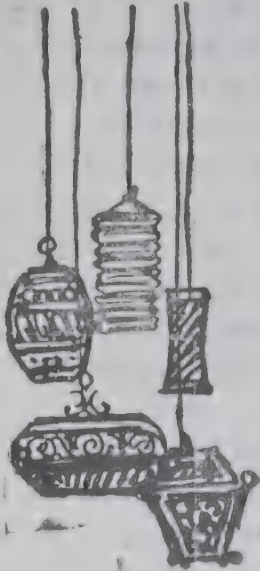
सूत्रधार : (हांसून) सोंपलें धनया!

फुडारी : सोंपलें? (एकदम फाटल्यान पळयता. पड्डो पडला) आरे, मागीर हें कीतें?

सूत्रधार : सोंपलें! म्हळ्यार आंक सोंपलो दु... स... रो -

फुडारी : दुसरो आंक. म्हळ्यार नाटक अजूक सोंपूंक ना तर!

(दुसरो आंक सोंपता) ० ० ०

With best compliments from :

M/s KUNDE Service Station

Padre Miranda Road,
P. B. No. 72,
MARGAO - GOA - 403 601.

☎ Phones : 22484, 22474

☎ Gram : 'DAMODAR'

☎ Dealers in :-

Hindustan Petroleum Products.

आंक तिसरो

सूत्रधार : ना, अजून सोंपूक ना नाटक ! आतां तिसरो आंक सुरू जाता. तिसरो आंक !

फुडारी : (ताचेकडेन पळोवन) कहर ! कहर जालो आतां हो !

सूत्रधार : कितें म्हणटात धनयानू, कसलो कहर ?

फुडारी : एक तर तूं सामको निबर काळजाचो आसूंक जाय. ना जाल्यार तुंवें लज तरी सोडिल्ली आसूंक जाय.

सूत्रधार : अशें कित्याक म्हणटात धनया ? आव्हान दीत हांव तुमचेमुखार अबो आमां. देखून तुमी म्हजेर रागार वी जावंक नात मू ?

फुडारी : (लक्ष दिना आसतना आपणालेच अल्यता) रागार ना. पूण हे भाशेन बायल-दादल्यांक एकठांय करून तूं...

सूत्रधार : (मदींच) ती जापसालदारकी म्हजी न्हय धनया. तें काम, आमचेर सगळ्यांचेर नदर दवरून आशिल्ल्या परमेश्वराचें ! ताणेच दादलो-बायल हांकां एकठांय हाडल्यात !

फुडारी : (परतूय आपुणच अल्यता) ह्या सगळ्यांक एकठांय करून तीं हळशीक पोजडीं अतरा... एकान्तातल्यो गजाली सगळ्यांमुखार...

सूत्रधार : (एकदम ताच्या तोंडार हात धरून) हां, हां, हां ! धनया, असले नाका जाल्ले आळ घालूं नाकात...

फुडारी : (आड्डून) आळ ? शेकांड्यांनी लोक हे पळे गवाय आसात. विचार तांकां...

सूत्रधार : (लोकांकडेन पळेत) थंय कोणूच नात !...

फुडारी : (अपमानित जावन) कोणच नात ? हीं दिसतात तीं मनशां न्हय ?

सूत्रधार : (मदींच) दिसतात त्यो रस्तीन बशिल्ल्या मनशांच्यो कुडी देहाकुडी. ते प्रेक्षक न्हयत. तांकां प्रेक्षक म्हणूंकच जावंचें ना. नाटकाच्या आरंभाकच, थंय निर्जीव जावन हांगा रंचमाचयेर आयले ते जीव. परकायाप्रवेश कांणी जिवांच्यो त्यो निष्क्रीय कुडी.

फुडारी : अजो लाय तुज्या त्या परकाया प्रवेशाक. ते जीवप्राण नाशिल्ले जावन पडल्यात जायत. पूण तुगेले ते पोरान्देचें तें अलोवप ! रितीचें तें ? ती नाका जाल्ली वडबड आयकतल्याचो प्राणव वचपाचो !

सूत्रधार : अितलें मनाक लावन घेवपासारकें कितें आशिल्लें तिगेल्या अलोवण्यांत ?

फुडारी : (चकासूर जावन) कितें आशिल्लें ? असलें हळशिकावणें, पोजडें, असभ्य...

सूत्रधार : (मदींच) कितें पोजडें आशिल्लें ! आनी असभ्य कोणाखातीर ? धनयानू, मातशें थंडसाणेन पळ्यात... विचार करात. चार जाणांमुखार कोणूय अशें अल्यलो तर तें

पोजडें म्हणू येत. पूण आपणाल्याच मनाकडेन अल्यल्यार तातूंत पोजडें वा हळशिकावणें कितें आसा ?

फुडारी : (समजना जावन) आपणाल्याच मनाकडेन ?

सूत्रधार : ना जाल्यार कोणाच्या ? हीं चाल्य पात्रां आपणाले खाशेले कुडीत, एकांतांत आपणाल्यो घुटाच्यो गजाली, अकतेपणान अलोवंक लागलीं जाल्यार तुमचीं कितें पांटलां सरता ? माफ करात, हांवें तुमगेलो पोटलो वयर काडलो म्हणून ! पूण हे भशेन अल्यल्यारच, कितेंय बेगीन कळत तुमकां— दुडवांकारांच्या फुडाच्याक ! वेव्हारांत, लोकांमुखार, तुमी तांकां प्रामाणीकपणान जियेवपाची संद केन्नाच दिनात ! म्हणटकूच त्या ब्राबड्यांनी, आपणाले विचार आपणाकडेनच अकते केले जाल्यार तुमकां कित्याक जाळ पडचे ? हांव जाणां, तुमकां तिडक कित्याक मारता ती. जी मेकळीक तुमी तांकां दिवंक पावनात ती नाटक तांकां दिता... त्या नाटकाचीच तुमकां पायांतल्यान तिडक मारल्या मू ? ते सोंपसर थार धरचे नात तुमी ?

फुडारी : नाटकांत कसली तरी सुसंगताय, ताळतंत्र आसचें तरच थार धरपाचो न्हय ?

सूत्रधार : कित्यांत सुसंगताय ताळतंत्र ना ?

फुडारी : तुमेलीं ही पात्रां अल्यतात त्या अतरांनी...

सूत्रधार : (भेट्यान हांसून) धनया, हीं पात्रां म्हजीं न्हयत. तीं तुमचीं ! तीं अल्यतात त्या खंयच्याय अतराक हांव जापसालदार न्हय. ती जापसालदारकी तुमची !

फुडारी : (सामको अजापान) म्हाका दिसता, तूं आमानाशिल्ली सगळी अवकल घराच विसरून आयला ! हांव अल्यतां नाटकविशीं आनी तूं... (सूत्रधार फाटल्यान पळयता तें ध्यानांत येतकीच थांबून) हांव जाणां, आतां तूं तुमेलें तें तयार केल्ले भाशण, कीर कसो अल्यतलो... हें नाटक हांवें बरोवंक ना... प्रयोगय हांव करिना...

सूत्रधार : (हांसत हांसत) बरोबर ! खरें तेंच अल्यतात तुमी ! आतांमेरेन जालां तें पुराय नाटक तुमगेलेंच धनयानू... !

फुडारी : (निवाळेंक जायना जाल्ल्यान) हज्जार फावटी सांगलें तुंवें म्हाका हें आनी हांवें आयकलांय बी तें. सुर्वेक दिशिल्लें, दोबारी अल्यता तशी तुमेली ही अलोवपाची तरा. पूण आतां कळस जालो (सामकी वडटी घेवपाच्या निर्धारान) म्हाका तुमेल्यो जाणवाधो नाकात. बरे भशेन सांग. कोणेंय बरो वरयिल्लें... कोणेंय तरी वरयिल्लें हें नाटक म्हजें कशें जावं येत ? अल्य... कशें म्हजें ? म्हगेलें कितें आसा तांतूंत ? बरेभशेन सांग आनी पुरो कर हीं पिशेपणां.

सूत्रधार : (समजावणेच्या सुरांत) मातसो थार धरात धनया ! मातशें थंडसाणेन...

फुडारी : (निवरान) आतां थार धरप बिरप कांय एक ना. आतांचे

आतां सगळो निकाल लागपाक जाय. सांग. सांगचेंच पडटलें तुला.

सूत्रधार : (मुखामळार हांसो. ताका थंडावपाक हात वयर केला.) सांगतां, सांगतां. तुमी सादेरितीन विचारिल्लें तरिकूय सांगपाचोंव. पूण मातशें थंडसाणेन आयकात. हांवें सांगलें ना जाल्यार तुमगेल्या ह्या दुख्खान्त नाटकाक म्हगेलो सुखान्त शेवट म्हाका जोडूंक मेळचो ना...

फुडारी : कितें म्हणटा ?

सूत्रधार : हांव म्हणटां, तुमगेलें नाटक दुख्खान्त.

फुडारी : नाटक ? म्हगेलें ? आनी तेंय दुख्खान्त ?

सूत्रधार : ह्येव्हय. तुमगेलेंच नाटक. पूण ताचो शेवट सुखान्त आसा आनी तो... तो हांवें केला.

फुडारी : (प्रेक्षकांक) अश्टांनो, आयकतात मू तुमी ? तुमी आतांमेरेन पळयलां तें खंय म्हगेलें नाटक ! आनी तें दुख्खान्त आसा खंय...

सूत्रधार : थंय कोणाक सांगतात ? कोण आयकतलो ? जीव नाशिल्ल्या देहा-कुडिच्यो रस्ती आसात त्यो फकत !

फुडारी : हो आनीक एक नाका जाल्लो घुस्पागोंदळ तुमगेलो !

सूत्रधार : ना... ना... ना, हो घुस्पागोंदळ विदोळ कांय एक न्हय. त्या निर्जीव कूडिनीं म्हज्यान एका खिणाभितर जीवसाण हाडूं येता. तुमचेवरी तांगेली चेतना हांव मारून अडयना. म्हज्यान दुसरी नवेली चेतना दिवं येता...

फुडारी : चलूदी तुमगेली ती अर्थहीण बडबड. हांव थोडो वेळ वगी रावतां...

सूत्रधार : (एकदम मुखार येवन ताका धरता. धडो वावपी शाळ-गड्यासारको ताका आपणामुखार उबो करता. ताका लागून फुडाच्याच्या तोंडार भयाचे भाव. ते पळोवन तो हांसता) अर्थ आशिल्ली, तुमकां समजत असली गजाल सांगतां. रावात... मातशे रावात !...

फुडारी : (गुल्ल जाल्लेवरी) जादू ! हातचलाखी !

सूत्रधार : ना... ना SS

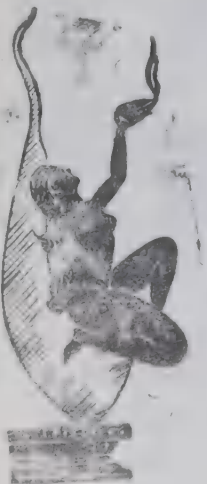
फुडारी : (प्रेक्षकांक पळोवपाचो यत्न करता) ना खंय ! तुमी तर सगळें दोळ्यांचो पळयतात, खासा पळयता...

सूत्रधार : (बळनवरेन ताका आपणामुखार उबो करता) ना... ना... ना ! त्या जीव नाशिल्ल्या वस्तूंक वेडेच कित्याक घुस्पायताय हातूंत ? तुमगेल्या भाशणान पयलींच तांच्या कानाक गुड्डे वसल्यात ! तुमगेल्या एकासारक्या अलोवपान तांची वाचा बंद जाल्या. तुमी अशेच आनीक भरभरत रावल्यांर तांचो सामकोच जीव वेतलो. तशें निखालस घडूंक फावना आनी ते सायसंगीत अुरचे म्हणून, हांवें तांकां थंयच्यान अुखलून हांगा रंगमाचयेर हाडून दवरल्यात. एक खबर आसा तुमकां ? जितो मनीस, जीव नाशिल्ल्या बावल्यांक खेळपाची वस्त सम-जता ! पूण हें सगळें ह्या मनशांच्या संवसारांत. देवाल्या

दिवाळीची परबीं

आनी

नव्या वर्साखातीर शुभेच्छा !

नारायण सिनाय किरतनी

❖ ऑजिनियर्स आनी कॉन्ट्रॅक्टर्स

पो. बाँ. नं. २८४

मडगांव - गोंय - ४०३ ६०१.

❖ फोन : ऑफिस : २२१२४, निवास : २२६३४

❖ तार : 'दामोदर'

संवसारांत दिसत हाचे अुरफाटें ! निजीय वस्तूक जीव हीन थंय खेळपाची वस्त आता ! ह्या खेळपाच्यो वस्तू तोडप, फोडप म्हळ्यार खेळ न्हय... तें नाका जावंचें नावरुपेपण... तुमी फुडारी लोक नावरुपां करपांतच नुसिल्ले आसतात...! शांती... शांती... म्हणीत शांतीचो अप करीत जुजाचो जुजो पेटयत आसतात ! मळग्यांत जुजावातीर पाताळाची खराब सोपी अस्त्रां निर्माण करीत आसतात ! 'जातवंतां' संशोधन हो एक व्हडलो वावर... अशें म्हणत म्हणत एके वटेन बुदवंत वर्गाक चालोवन घालप आनी दुसऱ्या अर्दान ताका आपणालो गुलाम करून दवरप ! तुमगेल्या ह्या नावरुपेपणाक लागूनच (प्रेक्षकांक इशारो करून) ह्या खेळपाच्यो वस्तू फुटून तांचो पिठो जावंचो न्हय देखून हांवें तांकां हे रंगमाचयेर हाडून दवरल्यात...

फुडारी : आं अशें... अशें तर ! आनी वयल्यान म्हणटा की हांव भाशणवाजी करतां म्हणून ?

सूत्रधार : तुमी करुंयात जायती भाशणवाजी ! हांवें आयकून घेवं नाका ? हांव नाटकाचो सूत्रधार. तुमचेमुखार हांव तकली वागोवंचो ना. प्रज्ञावंताक तुमच्यांनी विकतो घेवंक जावपाचें ना ! तुमगेल्या नावरुपेपणाचें गूट फोडपी हांव कांटो ! कांटो !!

फुडारी : म्हळ्यार म्हगेलीं नावरुपेपणां हीं दुख्खान्त आनी तुमेलो सुखान्त म्हळ्यार कांटो... अशेंच म्हणपाचें आसा मूं तुका ?

सूत्रधार : कांटो ? (हांसून) धनयानू, सुरवातीची मजा आतां दाखयतां तुमकां. रंगमाचयेचेर नाटक जावंदी... चलात... वचुंया...

(ताचे फाटलो पड्डो वयर सरता. देखाव बदल्ला. म्हातारो कितेंतरी बरयता. तरणाटो थवयकाम म्हळ्यार मेस्तपण करता. पड्ड्यांची मांडणी बदल्ल्या... सगळे पड्डे सामान्य मनशाचो आभास उत्पन्न करतात. तागेल्या पोशागाचीय तरा पयल्लिची ना.)

फुडारी : खंय या म्हणटा ?

सूत्रधार : तें (तो देखाव दाखयता) पळेयात ! आतां तुमगेलें तें फुडारीपण सोडून मातशे अनुयायी जायात...

(अशें अल्य-अल्यत फाट करूनच ताका ओडीत प्रेक्षकांच्या दाव्या अर्दान वेतात. आतां सगळो देखाव प्रेक्षकांक सारको बरो दिसता. दावेकडलो पड्डो घराच्यो वण्टी कश्यो सूचीत करता. तो प्रेक्षागाराक समांतर आसा. तिसरो पड्डो अजुन्या अर्दान, रंगमाचयेर पयस आसा. रंगमाचयेचो अर्द वांटो तो आडायता. ह्या तीन पड्ड्यांमदलो वांटो म्हळ्यार घरांतलो देखाव. घरा-मायर, रंगमाचयेच्या मदचकाक एका मेजाकडेन कदेलार बसला. कांय वेळ थण्डाय. उपरांत सामान्य मनीस घरां-

तल्यान येवन थंय अबो रावता. विडी पेटोवन चोंयवशीन पळेता. मागीर तिगच्या पड्ड्याचे भायर येवन म्हाताऱ्याचे फाटीर हात मारता. म्हातारो अजापान तोंड वयर करता.)

सा. मनीस : (हांगून हांगून) कितें, अजून संवय जावंक ना हांगच्या कामाची ? सरकारी ऑफिसांत कितलीं वर्सां घांटी वडयल्यो ? आं ? हां ! कशें दिसता ? बरें चल्लें मूं ?

म्हातारो : तशें बरें आसा म्हणपाचें.

सा. मनीस : तुमचेसारक्यांक नोकरेक दवरप म्हळ्यार सामकी सोंपी गजाल, कळेलें ? एक मेज, एक कदेल, एक तितेर एक पेन आनी कांय कागदां दिलीं म्हणटकूच रेल्वे गाडी सुरू. आं ! अशेंच मूं ? हाः हाः हाः ! केन्नाय एक दीस हुंडी वाटायली आनी हें सगळें वांगडा नासल्यार, त्या ममराजाक लेगीत परते धाडून मेकळे ! आं ! आसूं तें आतां. हाः ! हाः ! हाः ! हिशोब-बिशोब सगळे सारके आसात मूं ?

म्हातारो : (गर्वान) म्हगेलो हिशोब केन्नाच चुकना.

सा. मनीस : अशें म्हणटां म्हणटां सरकारी ऑफिसाचे बारा वाजयले न्हय ! खरें मूं ? हू... हू... हू... हू... ५५

म्हातारो : (व्हडान स्वास घेवन) जिवितांत अकेच खेपे फटवलें. पूण म्हाका मात लेगीत दुबाव येवंक ना की त्या पन्नास एकर जमनिचो धनो तंच म्हण...

सा. मनीस : तसो दुबाव आयिल्लो जाल्यार तुमी म्हजेकडल्यान लांब घेतले आशिल्ले. न्हय ?

म्हातारो : पुणून आतां कितें मेळ्ळें ? नोकरेचोय काडलो. पेन्शनूय बंद करून अडयलें... (परतो स्वास घेता).

सा. मनीस : हांगा कितें अुणें आसा तुमकां ?

म्हातारो : (कास करतां करतां) तशें म्हळ्यार, कांय ना, कांय ना !

सा. मनीस : पूण आतां बरें आसा मूं सगळें ?

(थोडो वेळ दोगूय बगो. सामान्य मनीस चिंततां चिंततां विडी भायर शेवटिता. दुसरी पेटयता. खुब धुंवर काडटा. त्या धुंवरांत नदर हारोवन पळेयता...)

सा. मनीस : (निमाणेकडेन कसल्यातरी निर्णयार येता) हूं ! एक गजाल सांगूं जाणटेल्या ? सुरगेपणांत पोटभर खावपा-जेवपाक आनी धुमशोणां कांडपाक सगळो संवसार मेकळो ! मागीरच्या वयार सांगातीण म्हणून एक बायल आनी निमाणेकडेन बापूयपण दाखोवपाक पोरां. बस्स ! मन-शाक इतलें खुब जालें.

म्हातारो : (आपणाल्याच कामांत मग्न) तें जतावराचें जिवीत जालें.

सा. मनीस : तुमी तुमकां कितें समजतात ?

म्हातारो : (अजापून वयर पळेता) कितें म्हळ्यार ?

सा. मनीस : तुमी म्हळ्यार- तुमी न्हय, आमी सगळेंच जाण...
जनरल.

म्हातारो : (निग्रहान) मनीस तो मनीसच. जनावर तें जनावर.
मनशाक अक्कल आसता.

सा. मनीस : खरें आसा. तेंच खरेंच ! कोणायचेंच गरजेभायर
गठ्ठाण करप ही कल्पना जनावराक सुचना.

म्हातारो : (तक्ली हालोवन) तुजे समजिके भायली गजाल ही.
तुका कळपाचें न्हय हें !

सा. मनीस : म्हळ्यार ? म्हाका अक्कल ना अशेंच म्हणपाचें
आसा मूं तुमकां ? अक्कल नाशिल्ली जाल्यार, पन्नास
एकर जमनीचो विकरो करूनय, तांतली अर्द एकर हांव
म्हाका दवरुंक पावंचो नासलों !

म्हातारो : (चकासूर जावन) कितें म्हणटा ?

सा. मनीस : तां पोरान्तां आसा न्हय ! जमीन मेजतना मातशी
हातचलाखी कर म्हण सांगलें हांव ताका. तसो तो भुरगो
आसा हुशार. ताणें दिस्त ट्रीक केली. म्हगेली आशिल्ली
फकत पन्नास एकर जमीन. सरकारान ती सगळी विकती
घेतली. आनी तरिकूय अर्द एकर जमीन म्हजेकडेन
अुरल्या ! हा .. हा... ! अतां अुलय जाणटेल्या.
धनगरी हिशोब म्हणटात हाका, कळलें ?

म्हातारो : ना...ना... हो सामको विस्वासघात.

सा. मनीस : आनी तो करी कोण ?

म्हातारो : पूण तें तशें करपाक तुवेंच शिकयिल्लें न्हय ?

सा. मनीस : हय शिकयिल्लें ! पन्नासांतल्यान पन्नास गेले तरिकूय
अर्दो अुरलो असलो अक्कल नाशिल्लों हांव ! आनी
अक्कल नाशिल्लो जावा म्हळ्यार कितें पाड पडटा ?
हां. तुमी जें करतात ताका मात जाय जाल्यार विस्वासघात
म्हणूं येता.

म्हातारो : हांव ? विस्वासघात ? कसलो विस्वासघात ?

सा. मनीस : हें, हे तरेचें हलकें सामान वापरून घर बांदतात न्हय
तुमी म्हजेखातीर...

म्हातारो : तुजेखातीर न्हय हें...

सा. मनीस : समजा, म्हजेवतीन दुसऱ्या कोणाकूय भाड्याक
दिवपाक.

म्हातारो : हय, अुंचीच सामान वापरतले अशें काय अुतर कळंक ना
आमी भाडकारांकडेन.

सा. मनीस : (चितपाक पडला) हां ! हेंच वायट न्हय ! केन्ना
केन्ना शाणेपणाचोय अपेग जाता अशें म्हणटात तें फट
न्हय. सांग गा, दर एका घराक कितलोसो खर्च येत ?

म्हातारो : सुमार धायेक हजार.

सा. मनीस : आनी भाड्याचे कितले मेळटले ?

म्हातारो : सुमार शंबर रुपया,

सा. मनीस : (हिशोब करीत वट्ट भांडवल धा हजार, शंबर
रुपया भाडें. घरांय वाच. म्हळ्यार धा वर्सांत वट्ट

With best compliments from :

**M/S
N A I K
INDUSTRIES
PRIVATE LTD.**

KNN Building,
MARGAO - GOA - 403 601.

मांडवल ! (म्हातारो हांसता तें पळोवन) कितें जालें ?
चुकता म्हजो हिशोब ?

म्हातारो : (हांसो कसोतरी थांबयत आरे बाबा, शंबर रुपया भाडें वर्साचें न्हय, म्हयन्याचें. एका म्हयन्याक शंबर रुपया.

सा. मनीस : (अजापान) दर म्हयन्याक शंबर रुपया ?

म्हातारो : आतां कळ्ळें मू, म्हजें काम कितलें चोख तें ? अणभव... अणभव जाय दर एका कामाक. निखट्या भन्याचेर संवसार चलोवन, सगळ्या सगळो पगार बँकत दवरपाचो अणभव आसा म्हाका.

सा. मनीस : हांगाथ तसल्योच राटावळी चल्ल्यात दिसता ?

म्हातारो : (अजापून) हांगा ? कितें म्हणूंक सोदता ?

सा. मनीस : आसूं तें ! तें मागीर पळोवंचें. एक सांगतां म्हजो सभाव तुमकां खबर आसाव. काम कितलेंय आसू. सामकें बेगीबेगीन जावंक जाय...

म्हातारो : कितें \$\$\$?

सा. मनीस : (एकदम हांसून) हूं... हूं... हूं. अगु तस आसा ? वेळ हांगडाच नाकात. काम करात, कळ्ळें ? हा... हा... हा... (मोट्यामोट्यान हांसता. भितल्ल्यान तरणाटी येता. आतां ती सामान्य मनशाची बायल जाल्या. तिका पळोवन) किं गे ?

तरणाटी : मोट्यामोट्यान हांसताले तें आयकलें. मनांत म्हळें, कितें जालें काय ?

सा. मनीस : (म्हातार्याक) पळयलें जाणटेल्या ? बायल आसचो तर अशी. रडल्यार हुसको काडपी आनी हांसल्यारुय. हुसको काडपी. ना जाल्यार आसा आपली- घोव हांसल्यारुय जाता, रडल्यारुय जाता. दोळ्यांत दूक ना, काळ जांत माया ना ! हा !, हा !, हा ! ! (मोट्यान हांसता काम करपी तरणाटो ताका पळेता. सा. मनीस ताका दोळो मारता आनी आपणाच भोंवतणी एक फेरो घेवन अुबो रावता) आगे, घरांत खंयूय घांट बी आसा जाल्यार ती लिपोवन दवर. ना जाल्यार हो म्हातारो- अणभव अणभव अश्यो बोबो मारीत एकासारको घांट वाजयत सुट्टलो. हें पळे, ताका दिल्लें काम बेगीबेगीन जावंक जाय. हूं : हूं : हूं... (अशें म्हणटा आनी हांसहांसत तरणाट्या म्हन्यांत येवन तागेलें काम पळयत रावता.)

तरणाटो : (म्हातार्याक) हांगेलो सभाव तुमी जाणातच.

सा. मनीस : (तरणाट्याक) कितें ? आमगेली स्पेशल डिग्री कितें म्हणटा ?

तरणाटो : (सा. मनशाक) ते डिग्रीचीच तामून तामून किसूळ काडटां.

तरणाटी : (म्हातार्याक) इतलें वायट कित्याक धरतात मनांत ?

सा. मनीस : (तरणाट्याक) खन्यांनीच, इतलें वायट कित्याक दिसूक लागलें ?

तरणाटो : (सा. मनशाक) नशिबच पाड पडिल्लें. आनीक कितें ?

म्हातारो : आनी आनीक सांगपाक जाय- नशिबच पाड पडिल्लें !

सा. मनीस : (तरणाट्याक) जे ! शे ! कितें. नशिबाच्यो गजाली करता तूं ? सगळे शिकता, तसोच तूंय शिकलो ! वायट कितें जालें तानूत ?

म्हातारो : (तरणाट्याक) खन्यांनीच, नशिबच पाड पडिल्लें ! केलें कितें आली जालें कितें पळेंय.

तरणाटी : (म्हातार्याक) अशें घडत म्हण कोणें चिंतिल्लें ? जाणा जावन तुमी थोडेंच केलां तें ? बोगीच कारणावगर...

तरणाटो : (म्हातार्याक) बरे भशेन जाणा जावन तुंचे केलां सगळें आनी वयल्यान नशिबाक नांवां दवरता ?

म्हातारो : (तरणाट्याक) खन्यांनीच जाणा जावन केलें ना.

तरणाटी (म्हातार्याचे नदरेन) वेळ-काळ कांय सांगून येता. (दोगांय विचारांत गुल्ल जातात.)

सा. मनीस : (तरणाट्याक थातारीत) हावें तरी कितें केलें ? तुमेलो वेळूच पाविल्लो अशें म्हळ्यार जायत...

तरणाटो : वेळ पाविल्लो-बिबिल्लो कांय न्हय. सगळें तुकाच लागून जालें. हे जमनीचो धनी आपूण हें तुंचें म्हाका लेगीत सांगूक ना !

सा. मनीस : आनी सांगिल्लें जाग्यार तूं कितें करतलो आमलो...

सरकारावरी म्हज्याय बोडाक बाँस घालतलो आसलो.

तरणाटो : हावें कितें केलें सरकाराचें ?

सा. मनीस : कितें केलें ? पन्नास एकरांत अर्द एकर जमीन अुणा !

काणे केलें हें माप ? सरकाराक फटोवप न्हय हें ? आनी आतां सांगतां आयक, ग्रेडोच म्हजेर बेजार जावं नाका. अूं ! जसो तूं तसोच हाव. विस्वासघात करपाक खंयचेच स्पेशल डिग्रीची गरज नासता हेंच हांवें दाखोवन दिलें. मान्य मूं ?

तरणाटो : म्हगेले डिग्रीचीं फकाणां माकूं नाका. म्हगेलें सामकें तेजस्वी हत्यार तें. तें सांगाता आमलें म्हणटकूच कोणाचीच पर्वा करपाची गरज अुरना. तुजी लेगीत. चड बडबड करशीत जाल्यार झक मारली तुमेलो हे नोकरेक. जो कोण फारीक करता थंय लायन कामाक, हे डिग्रीक ! समजलें ?

सा. मनीस : (मदींच) कोणूय भरपूर दुडू दिवपी मेळटा जाल्यार अुडय लाटून ती डिग्री. कळ्ळें ? हा : हा : हा ! ही सामकी जनावराची जीण म्हणपाचें !

तरणाटो : (अजापून) जनावराची जीण ?

सा. मनीस : हय ! जनावरांची. पोशिल्लें मुणें आनी गोठ्यांतली गाय लेगीत तूं करता तीं कामां करतात. आनी तीं लेगीत डिग्री विग्री कांय एक नासतना. (मोट्यान हांसता) हा. हा. हा ! (हांसता हांसतां फाटीं वळून म्हातार्याक) तुमगेली तीं येदोळचीं अुतरां हांगामेरेन पावलीं न्हय ? हा... ह... ह...

*Wishing a
Happy Diwali
and
prosperous New Year !*

KARE **Group of** **Companies**

GOA ✕ BOMBAY

Head Office :

David House, 2nd Floor
MARGAO - GOA.

Phone : 22161, 22807 ✕ Grams : DROGSAL
Telex : 0196-226 DCI IN

Pioneers in the Pharmaceutical Line

तरणाटी : (म्हाताऱ्याक) कसलीं अुतरां तुमगेलीं ?

तरणाटी : (सा. मनशाक कसलीं अुतरां ?

सा. मनीस : (हांसतच) तुका कळपाचें न्हय तें. आसूं तें ! तूं अजून भुरगो आसा.

म्हातारो : (दार्शनीक भंयान) हागेली म्हणणी खरी जाली जाल्यार मनशाचें कितें जातलें ? खावपा-जेवपाक अन्न, रोवपाक भूंय ! कुडिच्या सुखाक बायल आनी वंश फुडें चलोवपाक भुरगीं ! (एकदम येवजल्लेवरी करून) ना... ना... ताका तशें म्हणपाचें ना ..

तरणाटी : (म्हाताऱ्याक) तुमगेलीं कसलीं अुतरां तीं म्हाका सांगात पळोवंच्या.

म्हातारो : (तरणाटेक) तुजेवविशीं आशिल्लीं...

तरणाटी : (सा. मनशाक) आतां तुजो वेळ आयलो न्हय ! अुलय, जाय तें अुलय !

सा. मनीस : (तरणाट्याक) ना... निखालस ना. आरे, हांव तिका अुखलून घेवन आयलों हा: हा:... हा:...

तरणाटी : (गामाऱ्य मनशाकडेन येवन) इतलो कसलो आनंद जाला तर ' हांगा ' ? कसलीं अुतरां तें तरी सांगात...

सा. मनीस : कांय म्हय तें ! ह्या दोगांकय पळयलें ? म्हज्या दारांत वावर करून दिसवडो मेळयतात आनी वयल्यान म्हाकाच अक्कल शिकयतात ! कित्याक जाणा तूं ? ते शिकिल्ले, बरपाक्षरी म्हणून न्हय. तर ह्या दोगांकूय कुशीक काडून हांव तुजेकडेन लग्न जालों देखून एकासारके गुरगुरत आसतात ! हार पडटकीच अक्कल शिकपी, जिखले जाल्यार कानाक पिंवोळ घालतात ! हांव जाणां तांचो सभाव. (तरणाट्याक आनी म्हाताऱ्याक) हें पळैयात, तूर्ताक तुमगेलें काम म्हळ्यार कश्ट करप ! करात, कसालत करात, काम करात. हांव मातसो भायर वचून येतां. आनी हें पळ्ये ए भुरग्या, हांव भायर वतां म्हळ्यार तुका च्या हाडपाक वेतां, अशे समजू नाका. हा... हा... हा... प्रेक्षकांच्या दाव्या अर्दान वेता.)

तरणाटी : शी ! पिसो. रानवटी, जनावर.

तरणाटी : (अजापान) कोण ?

म्हातारो : (आपलेभितर) तागेलें म्हणणें खरें जालें तर !

तरणाटी : (तरणाटेक) कोण आनी कितें ? तोच ! ताचेकडेन तूं लग्न जाल्या असो निखटो विचार लेगीत मनांत हाडल्यार, आंगार कांटी फुलता म्हज्या.

तरणाटी : (हांसत) तूं भियेतालो न्हय, हांव म्हाताऱ्याकडेन लग्न जायत म्हणून ?

तरणाटी : (अपमानांत जावन) हांव भियेतालों ?

म्हातारो : (पयलींचेच भाशेन) तागेलें म्हणणें खरें जालें जाल्यार संवसारांत... संवसारांत .

तरणाटी : (अचकीत तरणाट्याक) हांव ताचेकडेन लग्न कित्याक जालें, खबर आसा ? सांगूं ती गजाल ?

तरणाटी : दुसऱ्यांल्यो हळशिकावण्यो गजाली आयकुपाची अुमेद ना म्हाका !

तरणाटी : ते लेगीत अशेंच म्हणटाले, त्या दिसा...

म्हातारो : (पयलींवरीच आपलेभितर-थोडोसो असहाय्य जावन) तो तितें म्हणटा तें खरें जालें जाल्यार, संवसारांत मनशाचो दशा सुण्यापाश्ट जातली.

तरणाटी : (चकासूर जावन) अशेंच म्हळें ? कोणे ? केन्ना ?

तरणाटी : (अुगडासान चेंरो अुजळटा) त्या दिसा आमी सगळीं जाणां ही सुवात पळोवंक आयलीं तेन्ना, तुमी दोगूय जाण, आपणांभितर कितें तरी अुलयत त्या झाडासरीं गेले. हांव हांगा एकलेंच अुबें आसलें वयर मळवांत, कुपांचो आपालिपा खेळ चलिळो. कितलें प्रसन्न दिसतालें तेन्ना !... मळवाकडेन नदर लावन हांव हे कडेक वेतालें... माथ्यार मळवांत, निळशा काळशा कुपांचीदांटी जमिल्ली... तेन्ना हें घर बांदून जावंक नाशिल्लें. हांगा एक झाड मोडून पडिल्लें... मुखार एक व्हडलो फोंड आशिल्लो... हावें पळोवंकच ना... लक्षच नाशिल्लें म्हजें... हांव वयर मळवांतल्या कुपांकडेन पळयतालें न्हय ! (तरणाटी एकासारको आपणाकूच पळेता हें कळटकूच ती मदींच थांबता. एकदम पुरो जाल्लेवरी हांसता...) असो, कित्याक पळयता रे तूं म्हजेकडेन ?

तरणाटी : ना ना म्हळ्यार, सात आठ वर्सां जावंक नात हे गजालीक... पूण तू काल पयर घडिल्लेवरी...

तरणाटी : (अजापून) सात आठ वर्सां जालीं ? खऱ्यानीच इतले दीस जाले म्हणटा ? इतले नासतले रे !

तरणाटी : (तिरस्कारान) नासतले कितें ? चार भुरग्यांची आवय जाली न्हय तूं आतां ?

तरणाटी : जायत, जायत ! पूण म्हाका जाल्यार सगळें कालपयरच घडिल्लेवरी दिसता- (एकदम) हांव कितें तरी सांगतालें न्हय रे ?

तरणाटी : (तिरस्कारान) हय तेंच ! तें मळव, तीं कुपां, तो फोंड !

तरणाटी : (परतून त्या आपल्या आदल्याच मुंडांत) हां ! तर, सांगपाचें म्हळ्यार, आनीक एकच पावल फुडें घाल्यार हांव त्या फोंडांत पडपाचें !... त्यावेळार खंयच्यान कोणाक खबर - अचकीत 'ते' येवन म्हजे मुखार अुबे रावले. तूं आतां म्हाका पळयता न्हय- दिसत तशेंच ते म्हाका पळेत रावले म्हजें आंग मामकें शिरशिल्लें. घामाधूम जालें हांव... साबुदीर आयलें तेन्ना पळेता जाल्यार हांसहांसत मुखार अुबे आसात... म्हणूक लागले, ' तुज्या मनांत कितें चल्लां सांगूं ? ' म्हाका अकूय अुतर फुटलें ना... हांव फकत अुबें आसलें... कांय समजना जाल्लें. ते परतून म्हणूक लागले, ' मळवाक पळेतां पळेतां तूं धर्तरेक विसरिल्ली.' तरिकूय हांव कांय अुलयलें ना.

काणी आयकुपी मनशावरी निसटो हुंकार दिलो काय फकत मान हालयली, ताची लेगीत म्हाका आतां याद जायना... ते म्हणूंक लागले, 'मळबाची आनी धर्तरेची काणी जाणो तूं? म्हजें तोंड कशें जाल्लें कोणाक खबर! ताणीं म्हळें, 'इतली भियेता कित्याक? नकळो जाल्यार हांव सांगतां तुका ती काणी!' आनी अशें म्हणून ताणीं म्हज्या हाताक धरलें आनी म्हाका हाणिल्ल्या झाडाच्या मुळाचेर हाडून बसयलें. म्हणूंक लागले, आयक, मळब आनी धर्तरी एकामेकांपसून केन्नाच पयस रावनात.... सदां एकामेकांचे नदरेमुखार आसतात. एकामेकांत सामकीं एकरूप जावन रावल्यांत तीं. एकामेकांक पळेतां पळेतां तांकां तांचें भानय अरुना. अितलें भान अरुना की केन्ना केन्ना धर्तरी वयर वचून तांचें मळब जाता. आनी केन्ना केन्ना मळब खाला येवन ताची धर्तरी जाता. तांचो हे तरेन एकनार जालोम्हणटकूच धर्तरेर एक नवो संवसार निर्माण जाता. रूतू बदलतात. वरव-गोटो पिकता. गोरवां-वासराची संतत वाडटा. हे वेगळेवेगळे संवसार आसातूच! ...अशी ही काणी सांगली ताणी म्हाका. हांवें विचारलें, 'ही काणी म्हाका कित्याक मांगली?' तर म्हणूंक लागले, 'तूं धर्तरी आनी हांव मळब.'

म्हातारो : (आपलेभितर पूण मोट्यान) ... घडये खरें आसतय ताचें म्हणणें. पूण तशें जाल्यार संवसारांत बायल आनी

बादलो... (मुखार कितें अुलोवंचे तें कळना, थांबता.)

तरणाटी : (आपणालेव काणयेंत गुल्ल) धर्तरी... मळब !

तरणाटी : (मोट्यान, कोणाक तरी आडाव केल्लेवरी) बंडल ! फट ! सामकें फट ! अस्सल नाडपणां हीं !

म्हातारो : (ताका पळोवन जागो आता) कोण, काण, कोण तूं ?

तरणाटी : (अजापीत जावन) कितें ? हांव कोण ? हाः हाः हाः ! हांव कोण ! तशे जाल्यार तूं कोण... ? (अुलयत अुलयत ताचेलागीं वेता).

तरणाटी : (मदींच ताका धम्वयता) शू ! राव ! तुका समजना काय कितें ?

तरणाटी : (गोंदळटा) कितें ?

तरणाटी : अजूनय कळ्ळें ना ? दिसना तुका ?

तरणाटी : (म्हाताच्याकडेन मातसां पळेता- नदर तिरस्काराची) हूं... ! म्हाताच्यालो घटी भरल्या दिसता... ! सगळी कूड खतखताशी दिसता... एक तोंड सोडल्यार खंय ! जिणेचें लक्षण दिसना ! ... ल्हव ल्हव जीव सोडटा कांय कितें हो ?

तरणाटी : (हांसतच) तुका कांय कळ्ळें ना ?

तरणाटी : (तिडकेवन) कळ्ळें, कळ्ळें. म्हातारो मरता... म्हातारो मरता ! कितलो फुटक्या नशिवाचो हांव ?

तरणाटी : (अजापीत) कितें म्हणटा ?

तरणाटी : हांव म्हणटां- कितलो कपल फुटको हांव ! म्हातारो

Fish is a valuable protein food liked by Goans THE DEPARTMENT OF FISHERIES

aims at :-

- ✱ Increasing the fish production, improving fisheries infrastructure- For capture and culture fisheries
- ✱ Protection of estuaries and coastal waters with a view to conserve the resources
- ✱ Financial support both for mechanising the vessels and motorising the crafts.
- ✱ As a welfare measure... Insurance cover to the active fishermen under Group Insurance Scheme to help the families of the Fishermen in calamities

आज मरतान ! आठ वर्साआदींच मेल्लो जाल्यार ?
 म्हाताऱ्यण जावन मरप ही खूब पुर्विल्ली तरा. राजांचो
 तानुंतच आस्पाव जाता. ते आपणाल्या भुरग्याल्या हातांत
 राज्य सोंपोवन वनांत वेताले. त्या काळावयले लोक
 लेगीत, भुरग्यांक लग्न केलें म्हणटकच वानप्रस्थाचो
 स्वीकार करताले ! आनी नातवाचें तोंड पळयलें म्हणट-
 कून, चवक सन्यास घेताले ! देखूनच त्या काळावयलो
 समाज निर्मळ आसतालो आतां पळयल्यार कितें
 दिसता ? ... पळेय त्या म्हाताऱ्याकडेन ! अजूनय काम
 करता, दुडू जोडटा आनी आपणाले हुमेच्या धारांनी
 आमचेसारकेल्यांचो फुडार पसून अडयता ... आतां मरता
 तो. आठ-धा वर्सा आदींच मेल्लो जाल्यार... !

तरणाटी : (मदीन) तशें जाल्यार तूं म्हातारो जातलो आशिल्लो !

तरणाटो : कितें म्हणटा ?

तरणाटी : जोंमेरेन आदले लोक म्हातारे जातात, तोंमेरेन अपरांतचे
 लोक तरणे आसतात. आतां हो म्हातारो मेल्लो तर...

तरणाटो : (म्हाताऱ्याक पळोवन) कितें जाता, कोण जाणा ?
 लक्षणां मात मरपाचीं दिसतात...

म्हातारो : (मूर्त कशी बसून) पिसांट !

तरणाटो : (चकासूर जावन) आँ !

तरणाटी : शू... शू... पळेय ताका, पळेय ताका. (तरणाटी
 म्हाताऱ्याची दर एक हालचाल सांगता.) अठपाखातीर

वसो घासाघीस करता पळेय... आवयन ! मोंगू बाव-
 ड्याचें ! आंगाची हालचाल जयत्या वरसांयसून
 थांबिल्लेवरी जालां ताचें. कूड सामकी लाकूड जाल्या !
 पळेय तरी पळेय... अठून अठो रावलो. आव-
 यस् ! दोळे बंद तरी फुडें चल्लो ! शू, शू ! रावात,
 रातचो गाडेकार न्हिदलो तरी गाडयेचें बेल चल्ले
 रावतात तशींच अखलतात ताचीं पावलां ! पळेय, ओंठय
 हालतात ताचे कितें अल्यता कोण जाणां ! कितें तरी
 अलोवपाचो यत्न करता.

(दोगांय ताका पळेत रावतात. म्हातारो पयल्या आंकां-
 तलेभाशेन प्रेक्षकांचे मुखार येवन अठो रावता)

म्हातारो : हांव कोण ? तूं कोण ? हूं... हूं... हूं... मूर्खा ..
 हांव .. तूं दोग न्हय ! आमी एकूच. आज हांव, फाल्यां
 तूं. आयचो हांव होच फाल्यांचो तूं !

तरणाटो : (भियेला) 'आयचो हांव, फाल्यांचो तूं... !' काणांभिरां
 अल्यता हो ? म्हाका आतां ताची भिरांत दिसूंक
 लागल्या. भिरांत दिसूंक लागल्या...

तरणाटी : कित्याक ? आज हांव... फाल्यां तूं... सांगलें न्हय ?

तरणाटो : (समजना जावन) म्हळ्यार कितें ?

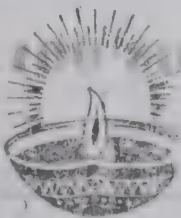
तरणाटी : हांव

तरणाटो (अजापान) कितें ?

तरणाटी : सांगलें न्हय- हांव !

Seasons Greeting
 and
 Best Wishes for
 a Bright
 and
 Happy Diwali !

Rangavi Realtors

NEW MARKET,
 MARGAO,
 G A - 403 601

PHONE :-

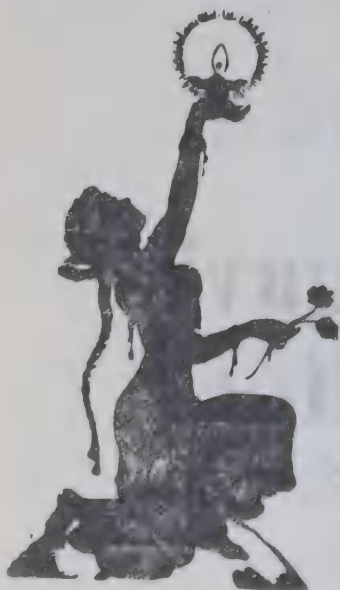
Office : 22171, 21335

Resi. : 22312, 20604

Gram : Care 'BABU'

With
Best
Compliments
From :

WELL WISHER

अक
वरें मागपी

Panaji ~ Goa ~ 403 001.

तरणाटी : (भिरंतन) आरे सायवा ! दोगांकय पिशें ल गपाक पावलां !! पिशें ! पिशें !

तरणाटी : (हांमून) कित्याक भियेता इतलो ? तुवेंच म्हणूंक ना- हांव चार भुरग्यांची आवय म्हणून ? आयची आवय, कालची वायल आसता. म्हणून म्हणटां हांव !

म्हातारो : हांव... तू ! ह...ह...ह ! पिशें ! सामकें पिशें ! हांव कोण काय म्हळचार... ह...ह...ह ! पिसो हांव खंय म्हातारो ! म्हापिसाय हांव म्हातारो न्हय, हांव सासणाचो, हांव चिरंतन- चिरंजीव ! कालचे सरिल्ले दीस आनी आयचे अुदेंते दीस, हांकां एकठांय जोडून, एकासारको, निरंतर चलपी हांव काळ ! पावलांतळा धर्तरी माडोवन वाट तयार करपी काळचक्र हांव... !

म्हातारो : (मातसो अदीक भियेवन) काऽळ... ! काळचक्र ! काळचक्र हांव ! काळ हांव ! काळचक्र काळचक्र ! (अशें बडबडत पयल्या अंकातलेवरी, कदला फाटल्यान वचून अुबो रावता... बडबडप थांबता. फकत ओंठ हालिल्ले दिसतात. निमाणेकडेन म्हातारो सामको वोग्यो अुबो रावता)

तरणाटी : भोंगूं बावड्याचें !

तरणाटी : (पुटपुटत, मेलो काय कितें हो ? मेलो ? ना .. ना .. मरूंक नासतलो तो कसोच मरूंक अुपकारना... .. तो मेल्यार म्हाका म्हातारो जावंचें पडटलें... ! न्हय... हांव म्हातारो न्हय... ! ना... ना... म्हाका मरपाचें ना... म्हाका मरपाचें ना ! हांव... हांव मरचों ना... हांव...

तरणाटी : (ताका थंडायत) शांत जा... शांत जा ! भियेवं नाका. राव, राव, कोणच मरचो ना...

तरणाटी : (जसो कितें अुठटां अुठटां वांचला) कोणूच मरचो ना ! म्हळचार हांव मरूंक ना ? हांव-

तरणाटी : (मदींच) कोणूच मरचो ना. तूच सांगतालो न्हय की आमची अुदरगत जाल्या, विज्ञानान मनशाचें बळगें वाडयलां... मनीस म्हळचार साक्षात् देव !...

तरणाटी : हांवें ? अशें सांगिल्लें हांवें ? ना... ना... केसातरी, कसले तरी भिकेंत बडबडलां जायन हांव अशें...

तरणाटी : पूण तेंच बडबडप आतां खरें जावपाचो वेळ आयला. आतां कोणच मरचो ना ! आमी मणचिर जैत मेळयलां.

तरणाटी : (भुल्लसून) कितें अुलयता ? आमी मणचिर जैत मेळयलां ? खऱ्यानींच ? खऱ्यानींच तूं म्हणटा हें ?

तरणाटी : (ताची कदर करिनासतना आपले अुलोवप फुडें चलयता.) जिते आशिल्ल्यांक जीव आसता जाल्यार मेल्ल्यांक मरण आसा.

तरणाटी : (समजना जावन चकासूर) कितें ? कितें म्हणटा ? जिते आशिल्ल्यांक आनी मेल्ल्यांक कितें म्हणटा ?

तरणाटी : जिते आशिल्ल्यांक जीव आसता जाल्यार मेल्ल्यांक मरण. आतां असली संद पर्थी केन्नाच येवची ना. मनीस आतां कसलें बळगें जोडपाचे फाटल्यान लागलां की जाका लागून कोणूच वांचपाचो ना. सगळे परतले. सगळे, सामके सगळे... एके घडकेंत मरतले जाल्यार तें मरण आनीक कसलें ?

तरणाटी : (ल्हवू ल्हवू तिगेलींच अुतरां घोळयता) सगळे, सगळ्याचे-सगळे एकेच घटकेंत मरतले जाल्यार तें मरण आनीक कसलें ? जिते आशिल्ल्यांक जीव जाल्यार मेल्ल्यांक मरण. सगळ्याचे सगळे एके घडकेंत मरतले तर... (प्रेक्षकांकडेन तोंड करून अुबो रावता.) जिते आशिल्ल्यांक जीव जाल्यार मेल्ल्यांक मरण. मेल्ले मेल्लेच आसात. जितें मनशां एका खिणांत मेलीं तर... मेल्ल्यांचें मरण कशें ? मरण कशें ? मरण कशें... ? कशें ?

(बडबडत रंगमाचयेर फुडें येता. तरणाटी ताका एकासारकी पळेता. कांय वेळ सामकी थंडाय. तरणाट्याचे ओंठ हालतात. इतलेमदीं सामान्य मनीस अलयत भितर सरता.)

सा. मनीस : च्या जाय आशिल्ली न्हय तुका- घेवन आयलां, (एकदम सगळ्यांक पळेता) - आरेरे... ! हें, कितें हें ? (कांय वेळ सगळ्यो वस्तू बारकायेन नियाळटा- ताका कळटा.) हूं निमाणेकडेन पोंदयेक अुदक चड जालें ?

तरणाटी : (अुब्यांनीच) कितें जालें ?

सा. मनीस : कितें म्हणूंक सोदता ?

तरणाटी : (खुणेन थांबयता) हु...श...श...श्य !

सा. मनीस : तशें न्हय... कितें तरी अुलयलो न्हय तो ? हांवें म्हणिल्लें, ' पोंदयेक अुदक चड जालें.' हाचेर तो विचारी ' कितें जालें ' काय म्हणून ?

तरणाटी : (समजायत) तुमकां विचारूंक ना ताणें...

सा. मनीस : मागीर कोणाक ? हांवच अुलयिल्लों

तरणाटी : ' पोंदयेक अुदक चड जालें ' खंय... हा... हा... हा...

सा. मनीस : पळेय पळेय ताका. आयकलें ?

तरणाटी : शू... शू ! म्हाका आयकूंक येवंक ना.

सा. मनीस : किऽऽतें ?

तरणाटी : तो अुलयना.

सा. मनीस : अुलयना. म्हणटकीच ?

तरणाटी : ते तागेलें विचार. ते ताका समजतले तेन्नाच आमकां आयकूंक येतले. तोमेरेन... (एकदम) पळेयात ताका... आपलेच विचार आपणाकडेन अुलयता तो. पळेयात, पळेयात ताका !

(सामान्य मनीस एक फावट ताचेकडेन आनी एकफावट तिचेकडेन पळेयता. भियेता. कपलावयली हूम पुसता.)

तरणाटी : (पयलींसारको) मू...खं ! हा... हा... हा ! पोंदयेक अुदक चड जालें. मुळां कंवकवीत जालीं. अुदकाचो भार

अुणीं जालो. मुळां सुकलीं. अुदक वाडलें. हा... हा... हा... ! पोंदयेक अुदक चड जालें खंय ! चड जालें खंय !

(बडबडत दुसऱ्या कदेलीकडेन वचून अुबो रावता. तोंड प्रेक्षकाकडेन. ताचे ओंठ हालतात.)

तरणाटी : (सामान्य मनशाक) आयकलें मूं ?

सा. मनीस : फकत ओंठच हालतात ताचे. आरेच्या ! तेय बंद जाले. (तरणाटी सामको वग्गी जाता.) जाणा आशिल्लोंच हांव. पोंदयेक अुदक चड जालां ? मोंगूं बाबड्याचें. पाळां फुटून वाडटकीच, अुदक चड-अुणें जाल्यार अुपकरता. पूण वाडपाच्या वेळार, बुद्द वाडली तर पेलना. पळेंय ताका, तो थंयचे थंय घट जावंक लागलो- शेकेवंक लागलो. व्हड जावंचे पयलीं सुकून आनी बावन गेलो.

तरणाटी : (आपणाकडेनच अुलयिल्लेवरी) वाड जातना बुद्द चड जाली तर ती पेलना. ...कशी पेलतली ? पेलचीच ना.

सा. मनीस : (आपणाल्या हुशारकायेचो गर्व जाला) व्हड जावपाक हुनताकडेन अुजचें पडटा. बळ लागता- ताकद लागता. व्हड जावपाचें आसल्यार, धर्तरेच्या पोटांत, काळखाचे खोलायेंत आपणालीं मुळां रिगोवपाची तांक आसची पडटां. हिमत आसची पडटा.

तरणाटी : (यंत्रावरी रंगमाचयेच्या मदेकाक येता) तांक जाय ! हिमत जाय !

सा. मनीस : (आपलेच धुंवळेंत) पूण हे कळिंदी, जल्माक येता म्हणतासर हांची मरणाची तयारी. हा... हा... सामकी ताकतीक- मरपाची ताकतीक. इतली ताकतीक की जिते अुरतल्यांकय मरपाची ताकतीक. (अवचीत, तरणाटी फुडें वेता ती पळोवन धांवता) ए, आगे, ए, कितें हें ? कितें करूंक सोदता ? कितें जालां तुका ? हूं, कितें जालां ? हे भशेन कितें करता ? चल भितर, घरांत चल. मरपाचें आसा तांकां मरूंदी. चल भितर. तांकां मरपाचें आसलें. (अशें म्हणून तिच्या हाताक धरपाक पळेना. पूण तिच्या फातराचे मूर्तीवरी जायत चल्ल्या. तें पळोवन, भंयान आपलो हात फाटीं काडटा. आनी वरड मारता)- ए, आगे ए.

तरणाटी : (यंत्रावरी) मरतल्यांक मरूं दी. तांकां मरपाचेंच आसलें हा... हा... हा... म्हाकाय तेंच जाय. जित्या मनशांक जिवे दवरपाखातीर म्हाका मरपाक जाय. म्हाका ती खोशी जाय. नव्याक जल्माक घालून मरणाची खोस म्हाका जोडपाची आसा. धर्तरेच्या पोटांत, अगड खरायेच्या गर्भांत हांव देंवन. नव्याचे कोंब थंयच्यानच फुट्टले ! ...मळबांतल्यान सूर्यामेरेन वयर, वयर हांव चडटलें. नव्या चैतन्याच्यो कोमऱ्यो थंयच म्हाका फुट्टल्यो. जिवे आशिल्ले जियेतात देखूनच मेल्ल्यांक मरणाचे सुख ! (बडबडत फाटीं सरता. सामान्य मनीस वाट चुकिल्ल्या

Wishing a
Happy Diwali
and
Prosperous New Year !

**C I O Tyres
Pvt. Ltd.**

D.-5 Industrial Estate,
CORLIM, ILHAS-GOA - 403 110.

☛ Phone : Fact. & Off. CORLIM-72
☛ Gram : CIOTYRES

भुरग्यावरी तिचे फाटोफाट वेता.)

सा. मनीस : ए, आगे, हांगा पळेंय, ए... अशें पळेंय... शे... म्हळ्यार आमी रावुंया. आमी दोगांव जाणां भुरलीं तरी रावुंया. आनीक चार भुरगीं जाल्यार उपकरता. आमी रावुंया. भुरग्यांची खुशालकाय पळोवपाक रावुंया. नातरा पोण्टुरां पळोवपाक रावुंया. ल्हान भुरग्यांवांगडा खेळत आमी परतीं ल्हान जावुंया. परतून आरंभासाकून- (इतलेमदीं तरणाटी स्टूलाकडेन येवन प्रेक्षकांकडेन तोंड करून भुबी रावता. सामान्य मनीस एकासारको सामको तायट भुबो आसा.

तरणाटी : (बडबडटा) हांव परतें आरंभा साकून... (दुबळी जाता.)

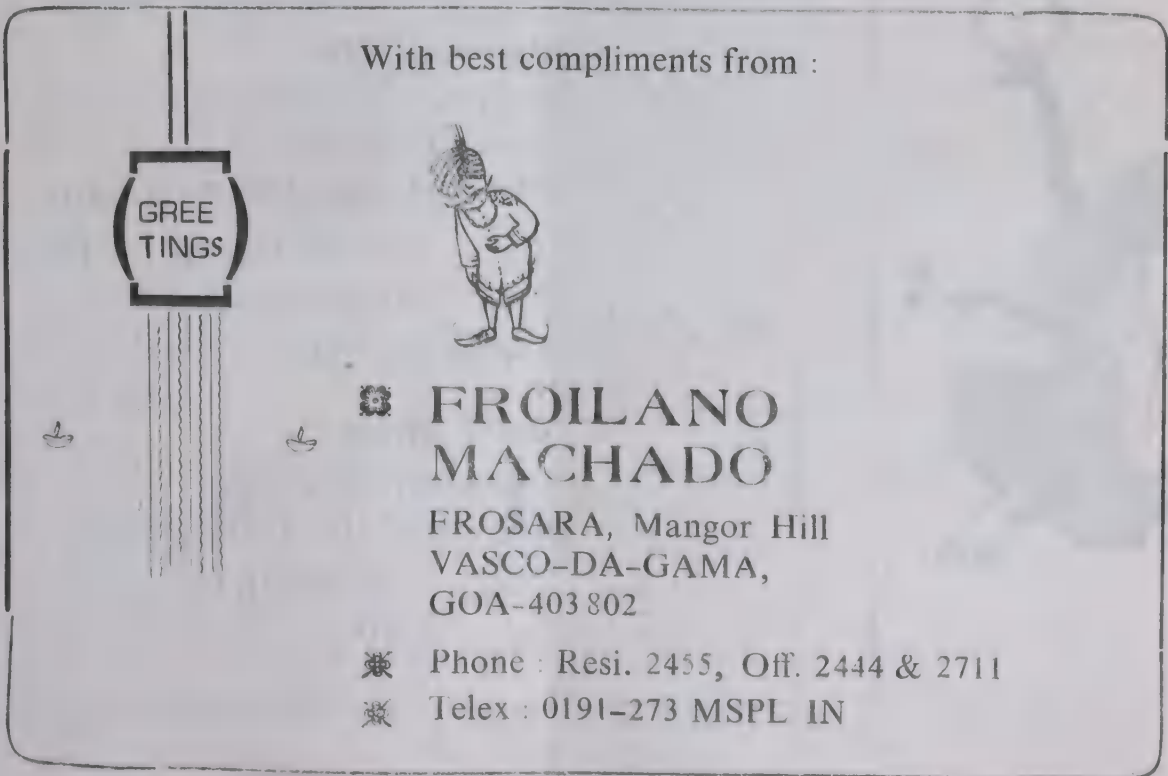
सा. मनीस : (तिगेले भुलोवणे कानामनार घेनासतना तिका परती हालोवपाचो यत्न करता.) आगे, ए, ए- आमी रावुंया. आमी ल्हान जावुंया. परतून आरंभासाकून- (एकदम थांबून) हात् तांच्या ! हांचे संगतीक पडून म्हजीय बुद्ध इबाडली- धुंवली.. ! (तरणाटेच्या वोगीपणाकडेन एकटुको पळेत) आवयस सायबा ! (कांयच कळना जावन प्रेक्षकांकडेन तोंड करता) हय्यें ! संगत ! संगतीचो परिणाम ! म्हणणीच आसा न्हय ? तशेंच जालें चला वचुंया. बरोबरचे सगळे गेले. आतां म्हाकाय मरचेंच पडलें. (कपलार मारून घेत) शे: शे: बुद्दीक हे भाशेन

फुसत दिवप खरें न्हय ! (बडबडटा) बरें न्हय हें. काम करात, जेवात खायात; जेवात खायात परते कश्ट करात; कश्ट करून पुरो जातकीच न्हिदात, अुठात, परतून कामाक लागात. (अशें म्हणीत रंगमाचयेर मुखार येता. पयल्या आंकातलेवरी यंत्रीक तरेन अुलयता.) कश्ट करप, जेवप खावप, पुरो जावप. न्हिदचे पयलीं मेंदवाक फुसत- अुसरपत दिवंक फावना नाजाल्यार तो हिशोब सुरू करता. कामाच्या वेळार खावपाच्या सुखाचो विचार ! कश्ट करतना न्हिदच्या सुखाचो विचार ! सूख, सूख ! तें खरेलें सूख दुख सोडपाची अित्सा जायना ते खरेलें सूख. बायलेचे फाटल्यान लागपाचें सूख. तिका धरपांतय सूख आनी हातांतल्यान सुटली तर- तर तेंय सूख. दुखाक फाटल्यान सांडपी सूख. सूख कसलें ? कसलें सूख ? कितलें सूख ? (बडबडत स्टूलाकडेन येवन, प्रेक्षकांकडेन पळेत भुबो रावता.) कितलें सूख ? कसलें सूख ?

(बडबडटा. निमाणें फकत ओंठ हालतात. अपरांत सामको वोगी. हतबळ जाता. रंगमाचयेर कांय वेळ थंडाय. अपरांत विचार करपी फुडारी सकला पळेंयत येता. फाटोफाट ताका पळेंयत सूत्रधार येता. दोगूयजण रंगमाचयेर येवन मदेकाक भुबे रावतात.)

फुडारी : (फाटल्यान पळोवन) हूं ! निमाणें, सोंपलें कशें तरे हें

With best compliments from :

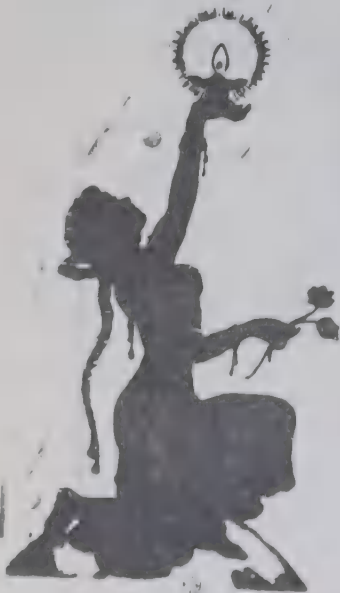
GREETINGS

FROILANO MACHADO

FROSARA, Mangor Hill
VASCO-DA-GAMA,
GOA-403 802

Phone : Resi. 2455, Off. 2444 & 2711
Telex : 0191-273 MSPL IN

*With
Best
Compliments
From .:*

HEDE BUSINESS GROUP

Registered Office :

Rua Ismael Gracias
Post Box 181,
PANJIM - G 'A - 403 001

Telex : 224 HEDE IN

Tel. : 2074, 33/5

Grams : KALPANA

Bombay Office :

Mon Repos Building,
Minoo Desai Marg,
COLABA - BOMBAY - 400 005.

Telex : 4831 OR 3324 HEDE IN

Tel. : 31312-25-6 -66

Telefax : 0-28212

Delhi Office :

D-53, Defence Colony
NEW DELHI - 110 024

Telex : 61802 HEDE IN

Tel. : 616620

नाटक !

सूत्रधार : (मान हालोवन) ना- सोंपूक ना.

फुडारी : (अजापीत) अजून सोंपूक ना ? (अवकीत कितें तरी येवजता.) हय, हेंय बरोबरच म्हणपाचें. आरंभ आसल्या-
रच सोंपपाचो प्रस्न.

सूत्रधार : कि S S तें ?

फुडारी : (तिरस्कारान) हांव म्हणटां की आरंभ आसता थंयच सोंपपाचो प्रस्न येता. जाका ताळय ना आनी मूळय ना, असलें नाटक सोंपतलें तरी कशें ?

सूत्रधार : आतां कशें सारकें पारखिलें धनया !

फुडारी : (तिडकून) सारकें पारखिलें! म्हळ्यार हांव किणें म्हणटां तें कळ्ळें तर तुका ?

सूत्रधार : (नमळायेन) कितें म्हणटात धनया, तुमी ?

फुडारी : एकदम तिरस्कारान) हांव म्हणटां, हें नाटक न्हय. म्हणटकच हे सोंपपाचो प्रस्न अप्रसताच कसो ?

सूत्रधार : खरें आसा धनयानूं.

फुडारी : (गूढ अजापान) कितें म्हणटा ?

सूत्रधार : हांव म्हणटां, तुमी सारकें बरें पारखिलें म्हणून.

फुडारी : हूं, कळ्ळें ! दर खेपेक 'सारकें सारकें' कितें करता ? आनिकय आसा विचारपाचें...

सूत्रधार : विचारांत धनयानूं...

फुडारी : हें नाटक कोणें बरयलां, जाणां तूं ?

सूत्रधार : हय, जाणां.

फुडारी : ताका बरयतना तुंवें पळयिल्लो ?

सूत्रधार : पळयिल्लो धनया. बऱ्योवशो गजाली हांवेंय सुचयिल्ल्यो ताका हातूंत...

फुडारी : तें विचारिना हांव. बरयतना हें नाटक ताणें कशें बरयलें ?

सूत्रधार : म्ह...म्ह...म्हळ्यार ?

फुडारी : हांव विचारातां, ताणें तें कशें बरयलें ?

सूत्रधार : कळ्ळें ना धनया.

फुडारी : (नेटान) कळ्ळें ना मू ? मागीर सांगतां आयक. जें तुका खबर ना, तें हांव जाणां. नाटक बरयतना ताणें पांय वयर- तकली सकल-शीर्शासन केल्लें ?

सूत्रधार : (अजापान) कितें ?

फुडारी : (अदीक नेटान) हांव म्हणटां, तुमेल्या नाटककारान शीर्शासन करून हें नाटक बरयलें.

सूत्रधार : (समजल्लेवरी हांसता) अशें ! आतां आयलें धनयानांत. म्हळ्यार तुमची म्हणणी अशी की तकलेंतले विचार वयर- सकयल जाले.

फुडारी : मागीर हाचेर कितें म्हणूंक जाय तुका ?

सूत्रधार : तुमचो हुकूम आसा जाल्यार सांगतां- (आतां फाटलो पड्डो देखाव घांपीत सकला देवता.)

फुडारी : म्हाका दिसता- हो हुकूम तुंवें, हें असलें नाटक बरोवंचे पयलीं घेवंक जाय आसलो. तरीपूण सांग-

With best compliments from :

MARITECH ENGINEERS

Boat Builders & Repairers

Chief Executive

BERNARD D'SOUZA

Excelsior Chambers
A/3 1st Floor
Mahatma Gandhi Road,
Panaji-Goa 403 001.

Cable Address :
Pentagon, Panaji-Goa.
Phone 6789, 6783

सूत्रधार : (गंभीरपणान) म्हजें म्हणणें अशें- जितो आसून मेल्ले-
वरी जियेवपा परस, मरून अमर जावप चड बरें न्हय ?

फुडारी : (नेटान हांसून) वा ! शाबास, शाबास ! म्हाका दिसता-
त्या नाटककाराचो आनी तुजो कितें तरी रगताचो संबंद
आसूंक जाय; ना जाल्यार इतले सहजतायेन, तूं ही असली,
कांयच लागू जायनाशिल्ली भास अलोवंचो नासलो. हा...
हा...हा ! जितो आसून मेल्लेवरी जियेवपापरस मरून
अमर आवप अदीक बरें. हा...हा...हा...! पूण सूत्रधार,
हातूंत जितो कोण आनी मेल्लो कोण ?

सूत्रधार : हाचो निर्णय जातलो तेन्नाच नाटक सोंपतलें, धनया.

फुडारी : आतां आनीक कसलो निर्णय ? हीं मनशां तर सामकीं
मेल्लीं आसात. (अुल्यतना फाटीं पळेटा. पड्डो पडि-
ल्ल्यान कांयच दिसना.) आरे पूण हें कितें ?

सूत्रधार : कितें जालें धनया ?

फुडारी : तीं चारूय जाणां मेल्लीं न्हय ?

सूत्रधार : खंयचीं चार जाणां, धनया ?

फुडारी : खंयचीं, खंयचीं कितें करता ? आरे, तीं... तीं- निर्जीव
पुतळ्यावरी आरंभाक अुबीं आसलीं तीं-तीं चार पात्रां.
तीं चवशां. निमाणेकडेनय निर्जीव पुतळ्यावरीन जालीं तीं.

सूत्रधार : (मदींच) माफ करात धनयानू ! तुमी लेगीत तांच्यांतलेच
एक आशिल्ल्यान, तुमकां सारकें बरें दिसूंक ना जातलें.
कोणूच मरूंक नात.

फुडारी : तो म्हातारो, तो तरणाटो, ती तरणाटी, तो मामान्य
मनीस...

सूत्रधार : (मदींच) तीं मनशां सगळ्यांक, जळा मळा आसात.

फुडारी : (बळ्यां) तशें न्हय रे ! तीं आतां रंगमाचयेर आसलीं
तीं.

सूत्रधार : (हांसून) धनयानू, म्हाका दिसता, तुमगेल्या मनांतले
यवजणेन, तुमगेल्या भायल्या दोळ्यांचेर धुंदी चडल्या
'हीं आतां मरचीं' अशें तुमच्या मनांत आयलें आनी
देखून तुमचे नदरेक तीं मेल्लीं दिसतात.

फुडारी : कितें अुल्यता ? जितें मनशां म्हाका मेल्लीं दिसतात ?

सूत्रधार : कित्याक दिसचीं नात धनया ? मेल्लो मनीस लेगीत
आवणाक जितो समजता.

फुडारी : (तिडकून) आरे पिशा, तुका तशें म्हणपाचें आसा की
'जितो आशिल्लो हांव मेलो आनी मेल्यांत तीं जितें
आसात. हांव जितो आसां, सामको जितो आसां.'

सूत्रधार : (हांसून) मेल्ल्यांच्या राज्यांत जितें मनशांच मडीं जावन
पडटात.

फुडारी : म्हणचे ? हांव मडें ? ना... ना... हांव मडें न्हय. प्रेत
न्हय. मेल्यांत तीं, तीं मनशां. हांव- हांव जितो आसां.
मेल्ल्यांच्या राज्यांत हांव जितो आसां. (एकदम) ना-
ना, हांव जितो आसां. म्हज्या राज्यांत हेर सगळे मरून
मेल्यात (एकदम) ना... ना तशेंय न्हय... हांव...

Wishing a happy Diwali
and
prosperous New Year !

Madgaonkar &
Madgaonkar Salvage

NIZARI BHAVAN
4th Floor
PANAJI GOA 403 001.

हांव हांव हां...व

सूत्रधार : तुमी कोण तें हांव सांगतां धनया. जनमेजया, आयक !—
धर्तरेचो धर्तरेक सांवाळपी विदुराच्या उपदेशाक लागून,
कुड्ड्या राजाच्या अंतस्कर्णाचो जालो शुद्धाकार...

फुडारी : मा...गी...र ?

सूत्रधार : मागीर म्हणूंक लागलो, हांव आयकतां— 'सांग, म्हाका
सांग आत्मविद्येचो मूळमंत्र' अशें म्हणूंक लागलो !

फुडारी : कोण म्हणूंक लागलो अशें ?

सूत्रधार : कुड्डो राजा.

फुडारी : कोण ?

सूत्रधार : तूं.

फुडारी : आं ! (अजर्णित जावन वगी रावता.)

सूत्रधार : तूं कुड्डो !— तूं राजा ! पूण हे मुखार, कुड्ड्याचे
फाटल्यान कुड्डो चलचो ना. (फाटलो पड्डो बयर सरता.
चारूय पात्रां जितीं जावन फुडाऱ्याचो हात धरतात. तो
मात कुड्ड्यावरी सांसपीत रावता.)

सूत्रधार : 'हेर सगळीं मरूं दी.' अशें कुड्ड्या राजाक सांगपी तूं;
तांच्या मरणाचीच खबर आयकुपी तूं— पूण आज, 'जिते
अरुंकच जाय— जियेवंकूच जाय' अशें म्हणपी हीं सगळीं
एक जावन तुका फाव तसो मार्ग दाखोवन दितात. वच-
वच— तूं !

(चारूय पात्रां फुडाऱ्याचो हात धरतात. रंगमाची हुपून
वेतात. आनी पांचय जाणां, माचयेवयल्यान प्रेक्षकांमदीं
भरसतात.)

सूत्रधार : रंगमाचयेवयले जीव हांगाच्यान विन, पर्थून प्रेक्षकांत
परतल्यात. आतां नाटक सोंपलें ! नाटक सोंपलें !

(सोंपता)

— हांव कांय अलुयना हाचो अर्थ तुका समजना
जाल्यार, अलोवन कांय लाव ना. ताचोय अर्थ तुका
कळपाचो ना.

— आडवाटेन जो व्हडपण जोडटा तो आपणाली
आनी दुसऱ्याली निंदा ह्याच दोन गजालिनी आयुश्य
खर्चिता.

— मनीस पडटा ताका अपाय ना पुणून—
पडला थंयच ताणे रावंक जायना.

With best compliments from :

For delicious food
VISIT

Hotel SEA PEARL
Snack Bar & Restaurant

Opp. Directorate of Education
PANAJI - GOA.

Phone : 6928

दिवाळीचे लाख दिवे
पर्जळ नवो फाकारुं
जिणेंत सगळ्या लोकांच्या
धादोसकाय उपाट भरुं !

दुकळे भावे आनी कंपनी

पणजी - गोंय - ४०३ ००१.

Farmers Prosperity Through Department of Agriculture Panaji-Goa.

WE ASSIST IN :-

Promotion of Pulses and Oilseeds Cultivation by Subsidised Inputs
Promotion of Biogas for Rural Prosperity by giving Technical Knowledge.

Availability of Quality Seeds, Saplings, Horticultural Grafts, Pesticides and Weedicides.

Pest control in Different Crops for Bumper Yields.

Supply of Soil Conditioners like Mussorie Phos & Green Manures for improving Soil Fertility.

Institutional and Non Institutional Training for Farmers.

Area Expansion of Horticultural Crops Like Cashew, Coconut etc.

CONTACT :- NEAREST ZONAL AGRICULTURAL OFFICER
OF YOUR TALUKA OR
DIRECTORATE OF AGRICULTURE, PANAJI.

Issued By :

Directorate of Agriculture
GOVERNMENT OF GOA.
PANAJI, GOA.

दीपावली शुभचिंतन

अज्ञान, दारिद्र्य, विषमता यांचे तिमिर नष्ट करून सुखसमृद्धीची चाहूल घेऊन येणाऱ्या दीपोत्सवाच्या तमाम लोकांना हार्दिक शुभेच्छा.

गोव्यात पुरोगामी आघाडी सरकारच्या रुपाने कामकरी, कष्टकरी, शेतकरी, दीन दलित, मागासवर्गीय यांच्या जीवनात यंदाची दिवाळी नवा प्रकाश घेऊन येत आहे.

- * शेतकरी व मुंडकार यांचे शोषण थोपवून प्रत्यक्ष कसणाऱ्यांना शेतांची व मुंडकारांना राहत्या वरांची मालकी.
- * निराधार वृद्धांना आधार देणारी दयानंद निराधार मदत योजना.
- * १० हजार रुपयापर्यंतची कृषी कर्जे माफ करून शेतकऱ्यांना दिलासा.
- * मागासवर्गीय महामंडळाची स्थापना करून कित्येक मागास जाती जमातींना शैक्षणिक, व्यावसायिक व रोजगारविषयक सवलती.
- * शिक्षण, उद्योग, पर्यटन, सहकार, ग्रामीण विकास, क्रीडा आदी क्षेत्रात अनेक पुरोगामी योजना.

कृतिशिलता हे पुरोगामी लोकशाही आघाडी-सरकारचे वैशिष्ट्य असल्याने जनसामान्यांच्या जीवनात यंदाची दिवाळी आगळा आनंद घेऊन येत आहे.

माहिती आणि प्रसिद्धी विभाग,

गोवा सरकारतर्फे प्रसृत.